

E. Briand de Crèvecoeur

OLFERT FISCHER

*København's
modige Forsvarer*

HIRSCHSPRUNG

E. Briand de Crèvecoeur

OLFERT FISCHER

KØBENHAVNS
MODIGE FORSVARER

H. HIRSCHSPRUNGS FORLAG
KØBENHAVN MCMXLIV

OMSLAGSTEGNING AF EYVIND RÆFN
EFTER C. NEUMANN'S MALERI
„SLAGET PÅ REDEN“

COPYRIGHT 1944
BY
H. HIRSCHSPRUNG'S FORLAG

S. L. MØLLER'S BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

A. Brandt fot.

Johan Olfert Fischer.

Efter Litografi paa Frederiksborg Museet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
I. Forord	7
II. Olfert Fischers Slægt	9
III. Olfert Fischer indtil Slaget paa Reden	26
Olfert Fischers Sømandsdaad	58
Defensionen	69
Bedømmelser af Johan Olfert Fischer ...	80
IV. Den væbnede Neutralitet	81
Under Syvaarskrigen	85
Under den nordamerikanske Frihedskrig	91
Under Revolutionskrigene	96
V. Optakten til Slaget paa Reden	104
VI. Forberedelserne til Slaget	134
VII. Slaget paa Reden	163
VIII. Efter Slaget — Rapporter, Korrespondance og Kritik	216
IX. Vaabenstilstanden	251
X. Olfert Fischer efter Slaget paa Reden	272
Kildeangivelse	281
Billedfortegnelse	283

1. Forord

De store Begivenheder, der rystede Europa i sin Grundvold for ca. 150 Aar siden, hvor der som nu udkæmpedes en Kamp paa Liv og Død mellem Sømagt og Kontinentalmagt, kunde selvsagt ikke andet end ogsaa øve deres Indflydelse paa vort lille Land, der, i Haabet om at kunne dække sig under Neutralitetens Vinger, havde forsømt sit Forsvar og derfor blev udsat for Angreb. Men vi kæmpede, før vi gav os, og til den Kamp, som Søetaten hovedsagelig havde Æren af at udkæmpe, men hvori ogsaa Landetatens Artilleri, Marineregimentet og mange Frivillige tog Del, er Olfert Fischers Navn uløselig knyttet.

Den 2. April 1801 staar indskrevet i Danmarks Historie som en af vor Flaades store Mærkedage. Paa denne Dag udkæmpedes — lige udenfor vor Hovedstads Vinduer og i Overværelse af Landets Regent, Kronprins Frederik, og Stadens Befolkning — en haard og blodig Kamp mellem engelske og danske Søstridskræfter. Den benævnes af Englænderne: »The Battle of Copenhagen«, af os »Slaget paa Reden«.

Uforberedt og uventet blev Danmark angrebet af en i Krigserfaring, Udrustning og Tal langt overlegen Fjende under Kommando af Englands største og mest populære Søhelt, Viceadmiral Lord Nelson. Den i Hast udrustede danske Defensionsstyrke, der hovedsagelig bestod af gamle, til Dels kasserede, Blokskibe og mindre Fartøjer samt Batteriet »Trekroner«, kommanderedes af Kommandør Johan Olfert Fischer.

Resultatet af den ulige Kamp var paa Forhaand givet, men Englænderne maatte nøjes med en tvivlsom Sejr, og Danskerne gik ud

af Kampen paa en smuk og ærefuld Maade. Den Mand, i hvis Hænder den øverste Kommando var betroet, havde sin store Del af Æren herfor. Hans Navn vil derfor altid staa indskrevet med Hæder i vor Søkrigshistorie.

Det er hans Liv og Levned samt de historiske og militære Begivenheder, der knytter sig til Slaget paa Reden, der skal fortælles om i det følgende.

II. Olfert Fischers Slægt

Johan Olfert Fischers Slægt var af hollandsk Oprindelse. Hans Bedstefader, en hollandsk Skipper ved Navn Fas el. Faas (Vaese), udvandrede i Slutningen af det 17. Aarhundrede til Danmark, hvor han nedsatte sig som Købmand.

Paa den Tid herskede der et livligt Handelssamkvem mellem Danmark og Holland, et Samkvem som havde faaet sin naturlige Udvikling gennem de to Mariners Vaabenbroderskab i den sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede. Mange unge dansk-norske Søfolk og vordende Søkrigere, blandt hvilke Cort Adelaer og Niels Juel, drog til Holland, hvor Søværnen stod højt i Ære, og hvor de kunde faa deres Higen efter at udmærke sig paa det urolige Hav tilfredsstillet. Her fik de deres videre Uddannelse paa Søen ombord i hollandske Skibe, dels i Koffardifartøjer paa Togter til fremmede Lande og dels til Orlogs i de Krigsflaader under Hollands berømte Admiraler, Opdam, de Ruyter og Tromp, som deltog i de store Søkrige mellem Holland og England.

Senere, under Københavns Belejring og den skaanske Krig, var Holland vor Allierede og sendte Flaader til vor Undsætning. Disse kæmpede gennem en Række Aar i vore Farvande og i Østersøen imod Svenskerne sammen med de Danske under fælles Overledelse, ja en af deres Admiraler, Cornelius Tromp, blev endog for en Tid fast ansat som Generaladmiral i vor Flaade over Niels Juel.

Der tilvejebragtes saaledes en nøje Forbindelse mellem de to Mariner og gennem den deraf flydende Søhandel mellem de to Nationer indbyrdes. Mange maritime Skikke og Benævnelser, som

den Dag i Dag benyttes i den danske Flaade, har sin Oprindelse fra den Tids Samkvem med Hollænderne. Det er sandsynligt, at en Del af de hollandske Søfolk, efter at deres Flaader var vendt hjem, er forblevet her i Landet og enten har ladet sig hverve til fortsat Krigstjeneste i den danske Flaade, eller — som Olfert Fischers Bedstefader — har slaaet sig ned som Købmænd eller Haandværkere og fundet et andet Fædreland her, hvor deres Efterkommere saa er blevet danske.

Dette foregik omtrent paa samme Tidspunkt som den store Indvandring af franske Emigranter, efter at Ludvig den 14. i Aaret 1685 havde ophævet det nantiske Edikt, der hidtil havde sikret de Reformerte (Huguenotterne) fri Religionsudøvelse. Da Huguenotterne over Hals og Hoved maatte forlade deres Fædreland, aabnede Holland, England, Schweiz, Tyskland og især Brandenburg deres Porte paa vid Gab for dem; ogsaa Danmark modtog et betydeligt Antal til Trods for de strengere Indvandringsregler her. Reformerte fra andre Lande, deriblandt Hollændere, sluttede sig til de franske Huguenotter i Stedet for at gaa ind i den danske Folkekirke, og blandt de første hollandske Reformerte, hvis Efterkommere har erhvervet sig et Navn i vort Lands Historie, og som igennem et Aarhundrede har tilhørt den reformerte Menighed, nævnes Familien Fischer.

Olfert Fischers Bedsteforældre bekendte sig nemlig til den reformerte Tro og blev straks knyttet til den lille Menighed, som Kong Christian den 5. ved Kgl. Dekreter af 3. Januar og 14. April 1685 havde givet fri Religionsudøvelse her i Landet, og hvem hans Gemalinde, Dronning Charlotte Amalie fra Hessen-Cassel, skænkede en Kirke, hvor de kunde udøve deres Gudstjeneste paa de Sprog, de forstod, Tysk og Fransk. Kirken blev saaledes fælles for de to iøvrigt af hinanden uafhængige Menigheder, den tyske og den franske. Olfert Fischers Slægt tilhørte den første.

I de første Aar indtil Kirkens Fuldførelse samledes de Reformerte til Gudstjeneste i en lejet Sal i Kældermester og Købmand Vigand Michelbeckers Gaard bag Slottet i Ny Vestergade, hvor nu

Nationalmuseet ligger. En Tavle af grønlandsk Marmor er fornylig opsat til Minde herom. Den oprindelige Kirke blev opført i Aarene 1688—89 paa en Kongen tilhørende Grund, beliggende mellem Gothersgade og Aabenraa ligeoverfor Rosenborg Slot.

Under den store Brand i København 1728 brændte Taget og det meste af Kirkens Indre, men Murene blev staaende, og Kirken genopførtes i sin tidligere Skikkelse og toges i Brug den 4. Marts 1731; den kan paa Grund af sin smukke Arkitektur og sit enkle og stilfulde Indre betragtes som en Perle blandt vor Hovedstads Monumenter. Siden dens Opførelse har det tyske og det franske Sprog hver Søn- og Helligdag lydt fra dens Prædikestol og dens Alter, og den Reformerte Kirke i København har derved tjent til at vedligeholde og befordre et Aands- og Kulturfællesskab mellem Danmark og de respektive Lande, hvis Sønner — og ikke de ringeste af dem — kom til at danne dens første Menighed og tilførte vort Land en Række dygtige, flittige og samfundsnyttige Borgere, hvis Efterkommere blev gode danske Mænd og Kvinder.

Der kendes iøvrigt intet nærmere til den først indvandrede af Slægten Fischer udover, at han efter modtaget Kongebrev den 16. Marts 1696 blev viet til Kaptajn Brunsmans Datter, Alette. Deres Søn og ældste Sønnesøn blev begge Viceadmiraler i den danske Flaade og har ligesom de fundet deres sidste Hvilested paa den gamle Kirkegaard, der omgiver den Kirke, deres Slægt tilhørte. Det Monument, der af Søløjtnantsselskabet blev rejst paa Sønnesønnen Johan Olfert Fischers Grav, er samtidigt et Minde om en dygtig Sømandsslægt, hvis to sidste Generationer talte højtstaaende Søofficerer, der tjente deres Land og Stand med Ære.

Olfert Fischers Fader var født den 14. Marts 1700 i København. Han fik i Daaben, der fandt Sted den 4. April s. A. i den Reformerte Kirke i København, i Henhold til Kirkebogen, Navnet Olfert Vaes (fordansket til Fas) efter sin Fader; men efter at være kommet ind paa Søkadetakademiet kaldtes han i Henhold til Kadetrullerne Fasvier i Stedet for Fas, af hvilken Grund vides ikke, ligesom man heller ikke kan se, hvorledes eller hvorfra Familie-

navnet Fischer er tilkommet, da Navneforandringer i hin Tid ofte foretoges ganske vilkaarligt. Ifølge Ministerialbogen førte Familien i Aarene 1711 og 1718 endnu Navnet Faes; i 1727 finder man her for første Gang nævnt Lieutenant Olfert Vischer.

Olfert Fischers Fader var Tordenskjolds Samtidige og kom til at tjene i vor Flaade sammen med ham og de andre Søhelte fra den store nordiske Krig. Han voksede saaledes op i de stolte Traditioner fra den Tid, hvor Danmark var en Sømagt af Betydning, og hvor vort Orlogsflag vajede paa Verdenshavene og i vore fjerne Kolonier.

Kun 12 Aar gammel blev han i 1712 paa General-Admiral-Lieutenant Gyldenløves Anbefaling Kadet og paabegyndte sine sømilitære Studier ved det i 1701 af Kong Frederik den Fjerde oprettede Søkadetkompagni, der i de første 27 Aar havde Undervisningslokaler paa Gammelholm. Det kunde imidlertid ikke undgaas, at Undervisningen paa Søkadetakademiet, som de vordende Søofficerers Skole senere kaldtes, i den unge Fas. Fischers Kadettid, der faldt under den store nordiske Krig, blev udsat for en Del Forstyrrelser paa Grund af Krigen; men paa den anden Side fik de ældste Kadetter, der hvert Aar om Sommeren var udkommanderet til Krigstjeneste paa Søen, en praktisk Uddannelse og Erfaring, som mange Aars Fredsuddannelse ikke kunde have givet dem. Den unge Kadet Fischer kom saaledes, ligesom den noget ældre Kadetkammerat Peder Wessel, til at deltage i den store nordiske Krig, omend hovedsagelig paa andre Krigsskuepladser end han. Tordenskjolds Tumbleplads var særligt Klippekylen ved Bohus Len, hvor han øvede sine største Bedrifter og vandt sine Laurbær. Fischer tjenstgjorde, efter en 3 Aars samlet Uddannelse paa Akademiet, i Rosenpalms Flotille under Admiral Sehested, der havde det lave, sandbundede Farvand mellem Rygen og den pommerke Kyst til Virkefelt. Han deltog saaledes i de sejrige Kampagner, der endte med Rygens Erobring og Fæstningen Stralsunds Fald, hvorved den svenske Heltekonge, Karl den Tolvte, der per-

sonligt havde ledet Forsvaret, for stedse maatte opgive sine tyske Landsdele.

Ved Krigens Slutning blev den 20-aarige Fas. Fischer, der under sine sidste Krigskampanjer havde forrettet Tjeneste, først som Maanedslieutenant og derefter som Maanedskaptajnlieutenant, udnævnt til Secondlieutenant i Aarstjeneste, d. v. s. han fik Plads mellem Søetatens faste Befalingsmænd med Løbenummer 300 efter Niels Juel, der paa den af H. G. Garde i »Efterretninger om den danske og norske Sømagt« opførte Generalliste over de i fast Sø-Krigstjeneste staaende Officerer fra 1700—1829 incl., staar nævnt som Nummer 1. Nu derimod faar enhver Søofficer ved sin Udnævnelse et Løbenummer, der regnes fra Tordenskjolds Tid, altsaa efter Søkadetkompagniets Oprettelse. Tordenskjold selv har Nummer 6. Disse Løbenumre er for hver Søofficer opført i Haandbog for Søværnet, første Gang i 1846 for den daværende ældste Søofficer, Admiral Hans Baron Holsten, og derefter for alle, der er udnævnt efter ham, selvom de var afgaaede eller døde paa det Tidspunkt.

Den første Del af den 80-aarige Fredsperiode, der fulgte efter den store nordiske Krigs Afslutning, var præget af den Udmattelse og Pengeknaphed, der fulgte umiddelbart i Kølvet paa den lange Krig. Da Udrustningerne og dermed Søofficerernes Udkommandoer indskrænkedes, var det derfor naturligt, at Søofficererne søgte at vedligeholde deres Færdigheder til Søs paa Togter med Koffardiskibe og ved Tjeneste i fremmede Landes Flaader eller søgte anden Beskæftigelse for at faa Tiden til at gaa og tjene noget ekstra til Livets Ophold, da Gagen under Landtjeneste dengang kun var ringe og ikke kunde strække til.

Den 20-aarige Fas. Fischer valgte at gaa i Koffardifart og fik Rejsepass i 2 Aar for at føre et Koffardiskib fra Norge, og efter sin Hjemkomst deltog han som subaltern Officer i forskellige Orlogsskibes Togter. Han var saaledes i 1726, efter i det foregaaende Aar at være blevet udnævnt til Premierlieutenant, med

Orlogsskibet »Slesvig« i den Eskadre paa 8 Linieskibe og 4 Fregatter, der under Schoutbynacht M. Billes Kommando i Forening med en engelsk Eskadre af samme Størrelse under Viceadmiral, Sir Charles Wager, optraadte i Østersøen mod Russerne. Efter at de to Eskadrer havde forenet sig ved Rygen, afgik den kombinerede dansk-engelske Flaade til den finske Bugt, hvor den russiske Flaade blev holdt effektivt blokeret i 3 Maaneder.

Den danske Eskadres Skibe var imidlertid paa Togtet udsat for mange Uheld, idet flere af Skibene var saa brøstfældige, at de sprang læk og maatte sendes hjem; et Skib gik paa Grund ved Indgangen til Reval Red, men blev reddet fra totalt Forlis ved den engelske Admirals hurtige Assistance. Desuden var Skibene slet forsynede, og Sygdom, særlig Skørbug og Brystsyge, rasede blandt Besætningerne, hvoraf 215 Mand afgik ved Døden. Uheldet fulgte ogsaa den danske Eskadre paa Hjemvejen, hvor den først paa Grund af Storm og Uvejr blev skilt fra den engelske og derefter selv blev splittet, saaledes at dens Skibe kom enkeltvis hjem en Maaned efter, at den engelske Flaade havde passeret København.

Grunden til de danske Skibes daarlige Udrustning og mange Uheld maa søges i den almindelige Opløsningstilstand, der herskede i Landet efter den lange Krig, hvor Statens Finanser var udtømt, saaledes at Midler ikke kunde afses til Bygning af nye Skibe til Erstatning for de gamle, der var udslidt efter Krigen eller til regelmæssige Udrustninger til Vedligeholdelse af Personellets Øvelse og Træning.

Den unge Premierlieutenant Fischer havde imidlertid fra dette Togt faaet en Lære, som kom ham til Gode senere hen i Livet, hvor han i sine Stillinger som Skibschef, Divisionschef, Eskadrechef og Deputeret i Admiralitetskollegiet samt som Medlem af 3 betydningsfulde Kommissioner, med Flid og Grundighed arbejdede paa at yde sit til at styrke det Bolværk, som den danske Flaade i de forløbne Aarhundreder havde været for vort Land.

Han avancerede iøvrigt jævnt og støt op igennem Graderne, idet der i den lange Fredsperiode ikke var de samme Chancer for

hurtigt Avancement som under Krigen, hvor hans noget ældre Kadetkammerat Tordenskjold i Løbet af faa Aar avancerede fra Lieutenant til Viceadmiral. I 1732 blev Fischer udnævnt til Kaptajn-lieutenant og i 1733 til Kaptajn.

Som tidligere omtalt var Udkommandoerne i dette Tidsafsnit, hvor Fischer som Kaptajn og Kommandørkaptajn stod i sin Mandoms fulde Kraft, kun faa, hvilket dels skyldtes Knaphed paa Pengemidler, der under Danneskiolds forstandige og økonomiske Administration hovedsagelig anvendtes til Genopbygning af Materiellet og til Udvikling af Flaadens indre Organisation, og dels skyldtes den Omstændighed, at de ydre Forhold i Europa var rolige og fredelige og derfor ikke, som i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, krævede fortsatte store ekstraordinære Udrustninger af vor Flaade.

Der blev derfor Lejlighed til uforstyrret at udvikle Skibsfarten og Handelen paa Kolonierne, som paa dette Tidspunkt florerede og bragte Rigdomme hjem til Landet. Denne Aktivitet gav ogsaa mange Søofficerer Lejlighed til at vedligeholde deres Sømandsskab og Tilknytning til Søen ved at gaa til Koffardis eller træde ind i de store oversøiske Handelskompagniers Tjeneste.

Igennem en Periode af 13 Aar, fra 1739 til 1752, var Fischer saaledes knyttet til »Det Kongelige Octrojerede Danske Asiatiske Compagnie« som en af dets fem Direktører.

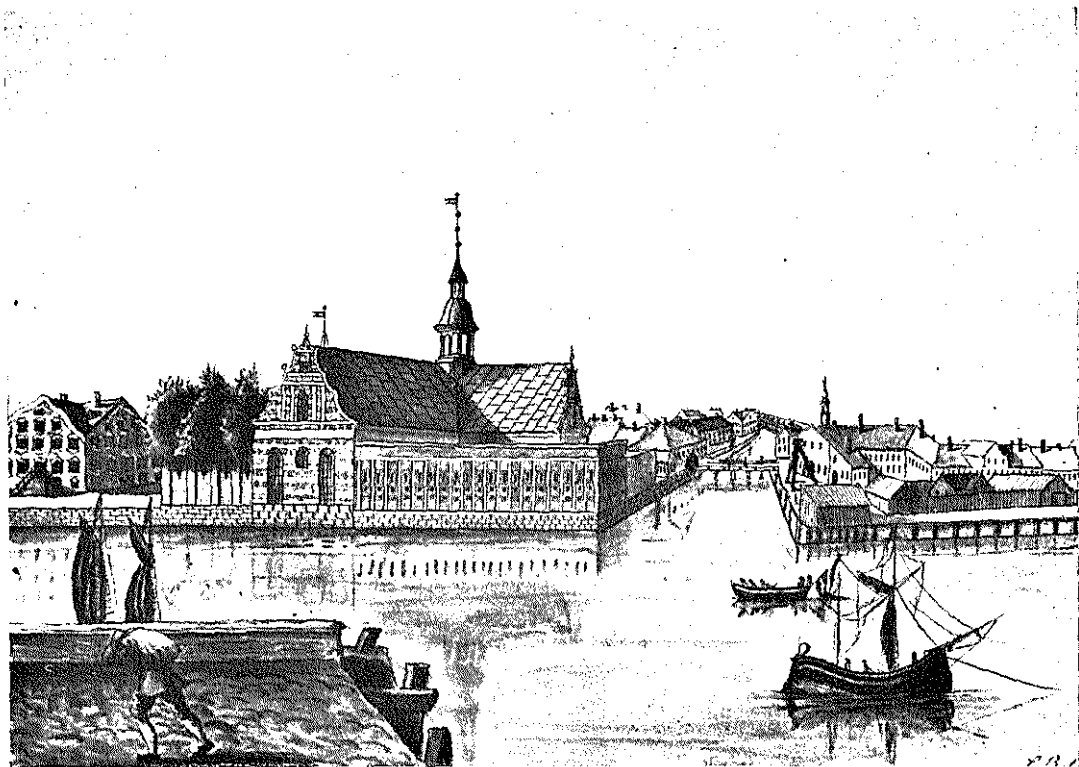
Kompagniet havde sin Oprindelse fra Begyndelsen af det 17. Aarhundrede, hvor det under Navnet »Det Danske Asiatiske Kompagni« ved Kgl. Bevilling af 17. Marts 1616 af Kong Christian den Fjerde fik Patent paa at udruste Skibe til Handel paa Indien og at omsejle Kap det Gode Haab, hvilket var forbudt alle andre Danske under Livs og Gods' Fortabelse.

Efter forskellige Omskiftelser, hvor Kompagniet til Tider helt havde ophørt at eksistere, fandt der i 1732, efter at nogle foretagsomme Mænd i København havde udrustet et Par Skibe til Kina, hvorfra store Rigdomme hjembragtes, en Nydannelse Sted. Kompagniet kaldtes fra nu af »Det Kongelige Octrojerede Danske

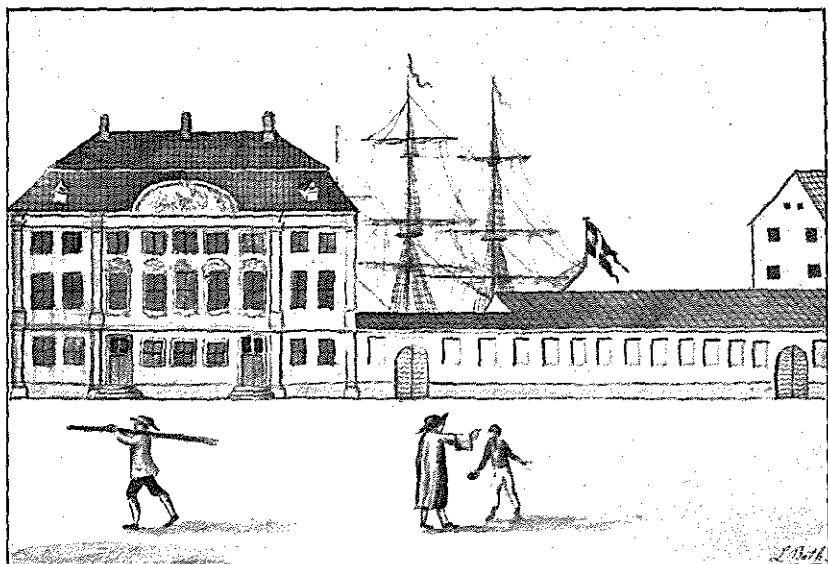
Asiatiske Compagnie«, og rejste sig i en ny og mægtigere Skikkelse. Det gik i det hele taget en glimrende Fremtid i Møde under Ledelse af dygtige og indflydelsesrige Mænd, samt paa alle Maader støttet og taget under Armene af Staten. Det fik saaledes overdraget Bestyrelsen af Kastellet »Dansborg« og Staden Trankebar med Omgivelser samt fik Bemyndigelse til at oprette Fæstninger, Lagre, Kontorer og Faktorer, maatte beskikke Kommandanter og andre Embedsmænd og fik Jurisdiktionsmyndighed. Dets Skibe, der til dels var armerede, havde Ret til at føre Splitflag, Gjøs og Vimpel, og blev saaledes ligestillede med Orlogsmænd. Kompagniet havde Eneret til at drive Handel hinsides Kap det Gode Haab og var fritaget for Told og andre Statsafgifter, ja selv for Øresundstolden.

Det Asiatiske Kompagnis Langfarter dannede en glimrende Skole for mange af Flaadens Officerer, der paa de lange oversøiske Togter blev veltrænede i Navigation og Manøvrering, foruden at det gav dem gode Sprogkundskaber og et godt Supplement til deres Gage. Det udviklede tillige deres Kendskab til Handelsforhold og til Koffardimarinen, hvilket kom dem til god Nytte under deres senere Tjeneste i Orlogsflaadens Skibe i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, hvor Flaadens vigtigste Opgave skulde blive Beskyttelsen af vor Søhandel ved Konvojering og Neutralitetsbevogtning.

Det var selvfølgelig en stor Ære, den 39-aarige Kaptajn Fas. Fischer nød, ved at blive optaget i dette højt privilegerede Kompagnis snævre Kreds af Direktører, der særligt i den første Tid efter Kompagniets Omorganisation, blev udvalgt blandt de dygtigste og mest ansete Mænd. I den 13-aarige Periode, i hvilken han var Direktør, var Forbindelsen med vore oversøiske Kolonier og Kina meget regelmæssig, det var en af Kompagniets mest blomstrende Perioder, hvor det ikke var ualmindeligt, at enkelte Togter kunde give 30—50 Procents Udbytte. Herved fik Kaptajn Fischer selvsagt ogsaa et kærkomment og stærkt paakrævet Supplement til sin Officersgage, der næppe alene kunde have strakt til til hans store Families Underhold og til samtidig at opretholde en efter

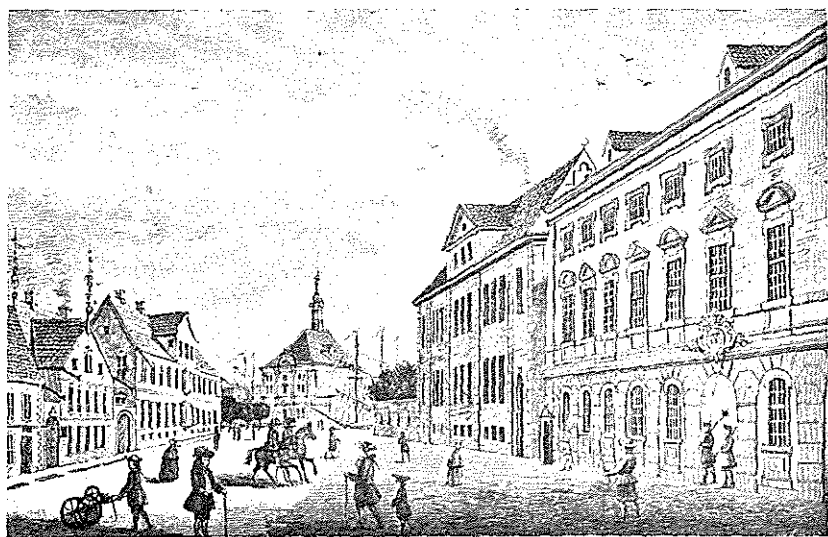

Bremerholms Kirke og Værftet paa Gammelholm adskilte ved den i Tresserne i forrige Aarhundrede opfyldte, vestlige Ende af Hohnens Kanal.

Asiatisk Kompagnis Bygning i Strandgade, den senere Christianshavns
Døttreskole. En Ostindiefarer ses i Baggrunden.

Efter farvelagt Kopi. Det kgl. Bibliotek.

Admiralitetets og Generalkommissariatets Bygning, der brændte i 1795, og
som laa paa den nuværende Nationalbanks Plads.

Efter gl. Stik.

Datidens Krav til en højerestaaende Officer passende Levefod. Fischer naaede aldrig selv — hverken som Søofficer eller som Direktør i Kompagniet — at komme til Østen. Derimod opnaaede hans to Sønner, der begge var Søofficerer, og som sikkert har næret et brændende Ønske om at besøge de fjerne Kolonier, som deres Fader havde været med til at bestyre, den Glæde at komme afsted med Indien som Maal, men herved blev det ogsaa, idet den yngste Søn, Gerhard Friderich, der i 1782 var udkommanderet som Lieutenant med Orlogsskibet »Indfødsretten« paa Togt til Trankebar, forsvandt med dette Skib paa Hjemrejsen herfra; og den ældste Søn, Johan Olfert, der i 1799 udkommanderedes som Chef for Orlogsskibet »Oldenborg« — ligeledes paa Togt til Trankebar — strandede med sit Skib i Taffelbayen paa Vejen derud.

Kaptajn Fas. Fischer kunde dog samtidigt med Varetagelsen af sin Virksomhed som Direktør i det Asiatiske Kompagni passe sin Tjeneste i Marinen, der, som nævnt, ikke dengang gav Mulighed for mange Udkommandoer. I 1743 var han dog udkommanderet som Chef for Orlogsskibet »Oldenborg« i Generaladmirallieutenant Danneskiolds Flaade. I 1744 udnævntes han til Kommandørkaptajn, og 3 Aar efter blev han, 47 Aar gammel, Kommandør, samme Aar som Sønnen, Johan Olfert, blev født.

I Aarene forinden dette Tidspunkt havde Søetaten i saa godt som hele Kong Christian den Sjettes Regeringstid faktisk været ledet af Grev Frederik Danneskiold-Samsøes faste Haand og havde undergaaet en Udvikling, der hverken før eller senere er set Magen til i dens Historie.

Den store nordiske Krig, under hvilken vor Flaade i sin Helhed havde været udrustet gennem en længere Aarrække, havde i den Grad slidt paa dens Materiel, at saavel Skibe som Kanoner efter Krigens Afslutning var i en meget daarlig Forfatning og trængte til Fornyelse. Men de hertil fornødne Midler savnedes, da Krigen havde gjort et dybt Indgreb i Landets Finanser, samtidigt med at vor Handel og Søfart var blevet forsømt.

Ganske vist var der umiddelbart efter Krigens Afslutning paa-

begyndt et stort Organisationsarbejde til Ordning, Forbedring og Udvikling særlig af Holmens indre Forhold, men det var dog først efter Kong Frederik den Fjerdes Død, Aar 1730, at en ny og bedre Tid-oprandt for vor Sæetat, idet hans Efterfølger paa Tronen, Kong Christian den Sjette, der havde det rette Blik for den danske Flaades Betydning, med den største Nidkærhed og Interesse virkede for dens Genopbygning og Udvikling. I dette Arbejde havde han en god og trofast Hjælper i sin Slægtning, Grev Frederik Danneskiold-Samsøe, vor store Flaadeorganisator. Denne, der var Søn af Generalfeltmarschal Christian Gyldenløve og saaledes Sønnesøn af Kong Christian den Femte, var i 1731 i en Alder af 28 Aar blevet ansat som Deputeret i Sæetatens General-Kommissariat, hvorunder Flaadens Økonomi og civile Administration sorterede, men som dengang var adskilt fra Admiralitetet, der førte den militære Kommando og havde den øverste Jurisdiktion. Danneskiold havde dermed Foden indenfor vor Flaades Administration, som han ved sin ubestridte Dygtighed, Organisationstalent og Energi fik Lejlighed til at trænge til Bunds i og som han skulde komme til at sætte sit Præg paa i de kommende 15 Aar og i en kort Periode senere. Han avancerede hurtigt til de højeste Poster indenfor vor Marines Administration, idet han i 1735 blev Overkrigssekretær for Sæetaten og Aaret efter udnævntes til »Intendant de Marine«, en nyoprettet Post, hvori han under Kongen førte den højeste Kommando og havde Opsigt med hele Sæetaten; desuden var han Medlem af saavel Admiralitets- som General-Kommissariats-Collegiet. I 1743 blev han, der aldrig havde faaet Uddannelse som Søofficer og ganske savnede praktisk Erfaring i Sømandsskab, endog udnævnt til Generaladmirallieutenant, der dengang var den højeste Charge i vor Flaade, og samme Efteraar blev han, da det truede med Krig mod Sverige, udkommanderet som Chef for den største danske Flaadestyrke, der i Løbet af den 80-aarige Fredsperiode var udrustet.

Han havde imidlertid paa Grund af sin noget egenraadige og

stejle Karakter og sin hensynsløse Indgriben i alle tilvante Forhold indenfor Søetaten skaffet sig mange Fjender, som konspirerede imod ham, og ved Kong Christian den Sjettes Død havde han mistet den Støtte, som han i saa rigt Maal havde haft i sin høje Velynder; thi selv om den nye Konge tilsyneladende viste ham megen Naade og Venlighed, varede det dog ikke længe, før det lykkedes hans Fjender og Modstandere at komme ham til Livs. Han blev saaledes i Slutningen af 1746 afskediget fra sine Embeder i Søetaten.

Den Omstændighed, at Danneskiold, der oprindelig var ministeriel Embedsmand i Administrationen — uden Sømandsuddannelse og uden at have haft militær Kommando paa Søen — lod sig udnævne til Admiral, ja endog til aktiv Chef for en udrustet Flaade under Forhold, hvor en Krig stod for Døren, er sikkert, og med Rette, faldet det samlede Søofficerskorps for Brystet og har uden Tvivl i høj Grad medvirket til hans Fald.

Vel blev han 20 Aar efter, ved Kong Frederik den Femtes Død, efter i Mellemtiden at have ført en tilbagetrukken Tilværelse paa sine Godser og i nogle Aar været Overhofmester ved det Kgl. Akademi i Sorø, taget til Naade igen af den nye Konge, Christian den Syvende og genindsat i sine tidligere Embeder som General-admirallieutenant, Overkrigssekretær ved Søetaten og Surintendant de Marine, og blev endog udnævnt til Gehejmestatsminister; men det varede kun kort, thi allerede Aaret efter fik han pludselig sin Afsked fra Søetatens Tjeneste og forvistes til sit Gods, Marselisborg, hvor han 3 Aar efter afgik ved Døden, 67 Aar gammel. Hans pludselige og uventede Afsked menes at være foranlediget af hans Uvenner og Modstandere, blandt hvilke Udenrigsministeren, Grev J. H. E. Bernstorff, var den mægtigste, og af hvem han betragtedes som »en trættekær og herskesyg Opponent i Kongens Raad«. Ved Fr. Danneskiold-Samsøes Død afsluttedes en af de mærkeligste Menneskeskæbner indenfor den danske Marines Historie. Som Flaadeorganisator stod han paa Højde med sin kongelige Tip-

oldefader, Christian den Fjerde, og er ikke siden blevet overtruffet som saadan af nogen anden. Han fortjener derfor at mindes for sin Gerning, der har sat dybe Spor i vor Marines indre Liv. Holmens smukkeste Bygningsværker: Hovedvagten, Nyholms Kran, Arsenalet og Takkelads-Skurene m. fl. staar endnu den Dag i Dag som værdige Mindesmærker om ham fra vor Flaades Storhedstid.

Den første Periode, hvori han under Kong Christian den Sjette ledede Søetaten, den saakaldte »Danneskiolds Tid« har, omend den var fattig paa krigeriske Begivenheder, dog været interessant at opleve for Søofficerer som Olfert Fischers Fader og dennes Kammerater, idet de i deres bedste Alder var med til at lægge Grunden til den Flaade, som under det efterfølgende halve Aarhundredes Søkrige mellem de store Nationer skulde tjene til at værne vor Neutralitet og beskytte vor Søhandel.

Det af Danneskiold med saa stort Held udførte Organisationsarbejde blev efter hans Fald i 1747 fortsat, idet der i den efterfølgende Periode nedsattes en Række Kommissioner, der skulde fremkomme med Forslag til forskellige betydningsfulde Organisationsændringer og Forsvarsforanstaltninger indenfor vort Søværn. Dette skulde faa Betydning for dets videre Udvikling og yderligere bidrage til, at vor Flaade i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, hvor Krigene rasede udenfor vor Dør, blev sat i Stand til med Dygtighed og Kraft at varetage vort Lands Interesser paa Søen som Neutral og holde os udenfor Krigen.

Da Kommandør Fas. Fischer var en meget grundig og samvittighedsfuld Officer, der under sin langvarige Direktørtid i det Asiatiske Kompagni havde skaffet sig en ikke ringe Viden og Indsigt i Søfarts-, Handels- og Pengevæsen og derved til Administrations- og Organisationsforhold i større Stil, blev han anvendt som Kommitteret i forskellige af disse Kommissioner, saasom Takkelads-kommissionen, Kommissionen angaaende Nyholms og Flaadens Defension og Kommissionen til Revision af Søkrigsartiklerne og Krigsrets-Instruktionerne, hvorved hans særlige Kundskaber og Viden kom til god Nytte for vort Søværn.

Den mest betydningsfulde af disse Kommissioner var uden Tvivl den, der angik Københavns Forsvar mod Søsiden, et Spørgsmaal hvorom der havde hersket stor Uenighed indenfor Søetaten, og som blev Genstand for endeløse Drøftelser lige fra Danneskiolds Tid, hvor Fas. Fischer beskæftigede sig hermed, og indtil 1801, hvor dennes Søn blev Medlem af Defensionskommissionen og umiddelbart derefter Chef for Defensionen, der skulde forsvare vor Hovedstad mod det engelske Angreb.

Da Admiralitetet og Generalkommissariatet ved Danneskiolds Afskedigelse i 1746 blev forenede i eet Kollegium, ansattes i dette kun 3 militære og 3 civile Deputerede. Forinden havde Admiralitetet alene bestaaet af samtlige Flagmænd, hvis Antal umiddelbart forinden Forandringen beløb sig til 9, nemlig: 1 General-Admiral-Lieutenant og Intendant de Marine, 2 Admiraler, 3 Viceadmiraler og 3 Schoutbynachter samt 2 civile Deputerede, og hertil kom Generalkommissariatet, hvis Medlemstal heller ikke var ringe. Disse 2 store og tungt virkende Institutioner var nu blevet samlede til een med kun 6 Medlemmer ialt, hvorved der selvsagt blev stillet meget store Krav til de enkelte Deputeredes Evner, Dygtighed og Arbejdskraft. Det var derfor et ærefuldt Hverv, der blev lagt paa Kommandør Fischers Skuldre, da han ved Kgl. Resolution af 31. Marts 1751 blev udnævnt til Deputeret i det kombinerede Admiralitets- og General-Kommissariats-Collegium, der ikke alene førte den militære Kommando, men tillige skulde varetage Søetatens Administration og Økonomi. Medens Flagmændene under den tidligere Ordning havde maattet give Møde i Admiralitetet og udføre deres Gerning her uden noget særligt Vederlag, blev der ved Nyordningen, hvor der stilledes meget større Krav til de enkelte Deputerede, tilstaaet disse en højere Løn end den, der tilkom dem efter deres Charge.

Den 30. Marts 1754 blev Kommandør Fischer i Forbindelse med sin Tjeneste som Deputeret i Collegiet udnævnt til Chef for 3. Division. Søetatens faste Personel undtagen Admiralsklassen, Medlemmerne af Admiralitetet samt visse enkelte Personelgrupper var

nemlig paa den Tid indordnet i Divisioner, hvis Antal var afhængig af Flaadens og Personellets Størrelse; det største Antal Divisioner var 6, det mindste 2; Divisionerne var igen inddelt i Kompagnier, og deres Personel havde, naar det ikke var udkommanderet, Tilsyn med de oplagte Skibe paa Holmen og besørgede Vagttjenesten her. Divisionschefstillingen, der saaledes var en Slags Korpschefsstilling for Søetatens faste Personel, var en af de højeste og mest betroede og ansete Kommandostillinger i Land, idet Divisionscheferne stod direkte under Admiralitetet. Den blev som Regel givet til de ældste Kommandører efter Tur, men ofte beholdt disse deres Division efter Avancement til højere Grader. Fas. Fischer vedblev saaledes at være Divisionschef som Schoutbynacht og Viceadmiral og beholdt ogsaa sin Tjenestestilling som Deputeret lige til sin Død i 1761.

I Aaret 1755 opnaaede han Admiralsgraden, idet han den $31\frac{1}{3}$ udnævntes til Schoutbynacht, og det følgende Aar fik han, ganske vist kun for en kortere Tid, et nyt Tillidshverv knyttet til sine tidligere, idet han ved Kgl. Resolution af $24\frac{1}{6}$ 1756 udnævntes til Interimschef for Holmen. Han fik som midlertidig Indehaver af denne Stilling tilstillet den af Kongen d. $1/7$ 1756 stadfæstede Instruks for Holmens Chef, hvori dennes Pligter og Ansvar var nærmere præciserede.

Da der ved Syvaarskrigens Udbrud i Henhold til den mellem Danmark-Norge og Sverige indgaaede Neutralitetstraktat skulde udrustes en Eskadre, der i Fællesskab med en svensk Eskadre skulde varetage de skandinaviske Rigers Neutralitet og beskytte deres Søhandel, indstillede Admiralitetet til Kongens Afgørelse, hvem af de tre Schoutbynachter, Grev Danneskiold-Laurvig, Rømeling eller Fas. Fischer, der skulde udnævnes til Chef for den omtalte dansk-norske Eskadre, idet det fremhævedes i Indstillingen, at »der til det betydningsfulde Togt krævedes duelige Officerer«. De var alle 3 samtidig, den $31\frac{1}{3}$ 1755, blevet udnævnt til Schoutbynachter, men i ovennævnte Rækkefølge. Naar Kongen ikke valgte den første paa Listen, sin egen Generaladjutant, den 32-aarige

Danneskiold-Laurvig, der var kommet frem ved sin Onkel, Fr. Danneskiolds Protektion, skyldtes det rimeligvis hans unge Alder og deraf følgende manglende Erfaring. Valget faldt derfor paa Nr. 2, Schoutbynacht Rømeling, der ogsaa fik Eskadren det følgende Aar i 1757, formentlig for dette Aar at skaffe ham den Overkommando over den kombinerede dansk-norsk-svenske Flaadestyrke, som i 1756 var tilfaldet den svenske Schoutbynacht ved Lodtrækning.

I 1758 blev det imidlertid Schoutbynacht Fischers Tur, idet han dette Aar udnævntes til Chef for den Eskadre paa 6 Orlogsskibe og 2 Fregatter, som efter Bestemmelsen, ligesom de to foregaaende Aar, skulde have været forenet med en svensk Eskadre af samme Størrelse. Men paa Grund af Sveriges Tilbageholdenhed og visse Uoverensstemmelser mellem de to Lande, som vi senere skal høre om under Afsnittet »Den væbnede Neutralitet«, blev Foreningen med de svenske ikke til noget dette Aar. Den svenske Eskadre forenede sig i Stedet for med en russisk Eskadre i Østersøen for at holde Englænderne borte fra dette Farvand, og den danske Eskadre blev anvendt til Udførelse af Troppetransporter fra Norge og København til Hertugdømmerne, hvor en Hær i Henhold til en Overenskomst med Frankrig skulde staa opstillet, saalænge Krigen varede. I Juni Maaned blev der saaledes af den danske Eskadre overført fra Norge til Hertugdømmerne 8 Batt. Infanteri, ialt »5.150 Hoveder med Koner og Knekte«, som det hed paa Datidens Sprog, og i Juli og August blev yderligere overført 12 Batt. fra København til Eckernførde. Eskadren havde et Uheld, idet to af dens Orlogsskibe »Sejeren« og »Delmenhorst« i Juni Maaned, begge to med Lods ombord, grundstødte paa Saltholm, og for at kunne komme flot maatte de tømmes og Kanonerne udtages. Efter Troppetransporternes Udførelse tog Eskadren Station ved København, idet der dog detacheredes nogle enkelte Skibe til Kryds i Nordsøen for at holde Øje med Skibsfarten her og beskytte Handelen.

Inden Togtet sluttede, blev Schoutbynacht Fischer den 7/9 1758 udnævnt til Viceadmiral med Anciennitet fra den 2/2 s. A. og fik

efter Togtet 4.000 Kroner i Dusør til Dækning af Depenser som Eskadrechef. Det blev Viceadmiral Fischers sidste Togt, idet de tre Eskadrer eller rettere sagt Flaader, som i de nærmest følgende Aar, nemlig i 1759, 1761 og 1762 blev udrustede, paa Grund af deres Størrelse krævede en Admiral til Øverstkommanderende. Det blev Fischers Trosfælle, den 8 Aar ældre Admiral G. F. de Fontenay, der fik Kommandoen over disse for danske Forhold betydningsfulde Flaadestyrker; og inden Viceadmiral Fischer selv kunde naa den fulde Admiralsgrad og blive Flaadechef, var han den $7/12$ 1761, knap 62 Aar gammel, afgaaet ved Døden.

Hermed afsluttedes et virksomt Liv, der havde været knyttet til den danske Søetats Tjeneste igennem et halvt Aarhundrede. Siden Kadettiden under den store nordiske Krig havde hans Liv ganske vist ikke været opfyldt af store omvæltende Begivenheder, men »Danneskiolds Tid«, hvor Flaaden blev genopbygget og et større Organisationsværk til Stabilisering af vor Søetats indre Liv blev foretaget, samt den første Tidsperiode af den væbnede Neutralitet, hvor Flaaden stod Vagt ved vore Kyster og sammen med Svenskerne værnede om de skandinaviske Rigers Handel, har for en Søofficer, der som Fischer gik op i sin Gerning med Liv og Lyst, været en interessant og indholdsrig Tid. Den hollandske Købmandssøn havde i alle Tilfælde den Ære og Glæde at opnaa Viceadmiralsgraden i den danske Flaade og de højeste Tjenesteposter indenfor vor Søetats Administration.

Han var gift to Gange, første Gang i 1720 med Sidsel Marie Hassel, der døde i 1737, anden Gang i 1738 med Vinhandler Johan Ackermanns og Hustru Annas (f. Bex) Datter Anna.

I andet Ægteskab var der 14 Børn, der alle blev født indenfor et Tidsrum af 20 Aar, heraf 3 Dreng og 11 Piger. Den ældste af Sønnerne, Johan Olfert, der fødtes den $4/8$ 1747, var Nummer 6 i Rækken, den mellemste døde som Barn, og den yngste, Gerhard Friderich, var, ligesom Broderen, Søofficer. Han omkom som nævnt paa Togt med Orlogsskibet »Indfødsretten« i Vinteren 1782—83.

Hverken han eller Broderen Johan Olfert var gift, og Slægten Fischer uddøde med sidstnævnte i 1829.

Viceadmiral Olfert Fas. Fischer er begravet paa den gamle Kirkegaard ved Reformert Kirke. Han overlevedes af sin Hustru og 14 Børn, hvoraf de 9 var uforsørgede; men hans ældste Søn, Johan Olfert, der værdigt traadte i sin Faders Fodspor i den danske Flaade, bar med Opofrelse og Kærlighed samt med Pietetsfølelse overfor sin Faders Minde, det tunge Ansvar og de Forpligtelser overfor Moder og Søkende, der blev lagt paa hans unge Skuldre. Det er hans Liv og Levned, vi nu skal høre om.

III. Olfert Fischer indtil Slaget paa Reden

Johan Olfert Fischer fødtes i København den 4. August 1747, samme Aar som hans Fader blev Kommandør. Paa den Tid blev der taget betydeligt strengere paa Børnenes Opdragelse end nu til Dags; de blev først og fremmest opdraget til Lydighed og Pligtfølelse samt til en enkel og spartansk Levevis, hvilket i særlig Grad var Tilfældet i Embedsmandshjem som Olfert Fischers Forældres, hvor Indtægterne ikke var store og vanskelig kunde slaa til, naar en talrig Børneflokk, som der her var Tale om, skulde underholdes, opdrages og uddannes; hertil kom, at Søofficersstillingen i de højere Grader krævede en vis Optræden, der, i alle Tilfælde udad til, skulde se ud af noget. Det gjaldt derfor om saa tidligt som muligt at faa Børnene fra Haanden, hvilket imidlertid for Døtrenes Vedkommende, hvoraf Olfert Fischers Forældre efterhaanden fik 11, kunde have sine Vanskeligheder, naar de som her ingen Medgift kunde faa til deres Ægteskab. Olfert Fischers Moder sad saaledes efter sin Mands Død tilbage med 9 uforsørgede Børn, hvoraf 7 Døtre, og 20 Aar efter ansøgte hendes 6 efterladte, endnu levende ugifte Døtre om et Tillæg til deres Understøttelse. For en højtstaaende Søofficer gik det imidlertid den Gang betydeligt lettere med Sønnerne, idet disse som smaa Drengene kunde blive opført paa Ekspectancelisten til Søkadetakademiet, hvor Optagelse da kunde finde Sted paa et tidligt Tidspunkt; herved sikredes der dem tillige en Anciennitet som Officer langt forud for deres jævnaldrende Kammerater, der ikke var Søofficerssønner. De to af

Kommandør Fischers 3 Sønner blev da ogsaa af Forældrene bestemt til at gaa i Faderens Fodspor, idet Søofficersvejen blev dem anvist, uden at de blev spurgt. Sønnen, Johan Olfert, var nemlig kun 3 Aar gammel, da han i 1750 blev opført paa Listen som volontær Kadet, og i 1753 blev han, 6 Aar gammel, Kadet med Gage. Dette stred ganske vist imod de ved Søkadetkompagniets Oprettelse ved Kgl. Resolution fastsatte Bestemmelser, at der ved Antagelsen ikke maatte spørges om Stand eller Adkomst, og at ingen kunde optages paa Akademiet, medmindre han var fyldt 14 Aar. Disse Bestemmelser var imidlertid efterhaanden gaaet i Glemmebogen, idet Sønner af Mænd i ansete og indflydelsesrige Stillinger som oftest blev foretrukket, og Sønner, hvis Fædre var Søofficerer, havde endog særlig Fortrinsret til at blive antaget, selv som mindreåarige.

Vilkaarlighed ved Optagelsen blev dog ogsaa til Tider drevet for vidt, saaledes f. Eks. i et Tilfælde, hvor Kadetchefen af Kongen havde faaet Ordre til at »enrullere« et Barn paa 18 Maaneder som Kadet med Gage, hvorved Pladsen var blevet optaget for en ung, kvalificeret Mand, som Kadetchefen selv havde indstillet. Denne beklagede sig da ogsaa — om end forgæves — til Kongen herover. Protektion var i det hele taget meget almindelig paa den Tid til Opnaaelse af Stillinger og ved Avancement. Selv om Protektions-systemet — særlig i Krigstilfælde — kunde bevirke, at de rette Folk kom frem i første Række, som f. Eks. Tordenskjold, skabtes der naturligvis derved ogsaa en Del Misfornøjelse og Misundelse blandt dem, der mere eller mindre uretfærdigt blev forbigaaede. At det igen kunde faa en uheldig Indflydelse paa Kammeratskabsfølelsen samt paa Disciplinen og Aanden indenfor Søofficerskorpset, er givet; og naar et saadant System faar Lov til at udvikle sig i Fredens Dage, hvor der ofte lægges Vægt paa helt andre Ting end de Karakteregenskaber, der kræves af en Fører i Krig, og som vanskeligt vil kunne erkendes eller komme til deres Ret i Fred, kan dets Indflydelse blive skæbnesvanger og medføre uoverskuelige Konsekvenser.

Inden Olfert Fischer kom ind paa Søkadetakademiet, har han sikkert gaaet en god Skole igennem hos sin Fader, der i de Aar ikke var udkommanderet, men havde Landtjeneste. Derfor kunde han hellige sig sin talrige Børnefloks Opdragelse, der nok har været streng, ikke mindst for Sønnernes Vedkommende, for hvem Grundlaget skulde lægges til en Gerning, til hvis Udøvelse der stilledes de største Krav til Karakteregenskaber som Mod, Pligt og Ansvarsfølelse. Børnene blev ogsaa opdraget i deres Fædres Tro, idet Familien Fischer følte sig stærkt knyttet til den reformerte Menighed og Kirke. Dennes strenge Lære i Forbindelse med Familiens hollandske Afstamning har formentlig bidraget til at sætte det noget tunge og alvorlige Præg paa Slægten, som baade Faderen og Sønnen Johan Olfert i hele deres Livsførelse og Gerning bar Vidne om.

Søkadetter og Landkadetter havde paa Olfert Fischers Tid fælles Akademi i det af Kong Frederik den Fjerde til Operahus for den italienske Opera opførte Bygning, som nu benyttes af Østre Landsret. Søkadetterne var allerede flyttet hertil fra Gammelholm i 1728, da Landkadetkorpset blev indskrænket. Søkadetter og Landkadetter kom saaledes til at bo under samme Tag og havde — omend de var indlogerede særskilt — dog fælles Undervisning i adskillige Fag. Denne uheldige Ordning var dog ophørt, da Olfert Fischer blev Kadet. Chefen for Landkadetakademiet bestyrede alt vedrørende Kadetternes Kasertering, Forplejning, Vagt m. m. som en Kommandant over en Fæstning; men Chefen for Søkadetakademiet beholdt dog iøvrigt sammen med de som Skoleofficerer tilkommanderede Søofficerer, hvoraf de ugifte havde Bolig paa Akademiet, Kommandoen og Jurisdiktionen over Søkadetterne og ledede deres Undervisning og særlige maritime Uddannelse.

I Olfert Fischers Kadettid var Kadetternes Antal 50, hvoraf de 12 ældste, der benævntes Kadetunderofficerer og som havde Rang og Kommando over de øvrige, var lønnede med 100 Rdlr. om Aaret, Resten med 52. Desuden fandtes et større Antal Volontære samt en ny Klasse Kadetter, der kaldtes Reforme-Kadetter, d. v. s. karak-

teriserede Kadetter, der ved Vakance rykkede op til virkelige Kadetter, ofte forud for Volontærerne og som Regel ved kongelig Protektion.

De allerfleste Kadetter var Sønner af Embedsmænd og især af Sø- og Landofficerer, og kun forholdsvis faa kom fra Købmandsstanden og fra de saakaldt »nædrige Stænder«; men ogsaa Sønner af kongelige Betjente og Lakajer, der var gaaet over i andre Stillingen, vandt Indpas, da Kongen selv lod dem indskrive ved Akademiet.

Størstedelen af Søkadetterne havde Bolig paa Akademiet, hvor de havde frit Logi, Lys og Brænde; men de maatte hver Maaned af Gagen yde 4 Rigsdaler for deres Kost til Inspektøren ved Akademiet, som herfor skulde levere dem 2 Retter til Middag samt Frokost og Aftensmad, bestaaende af Brød, Smør og Øl. Kadetterne var flere om at dele et Værelse, hvor de laa 2 og 2 i samme Seng ligesom Soldaterne paa Hærens Kaserner; men denne Uskik ophørte for Søkadetternes Vedkommende, da Landkadetterne i 1775 flyttede fra Akademiet i Fredericiagade og medtog deres Dobbeltsejle, der tilhørte Hæren; først da blev Enkeltsejle anskaffet til Søkadetterne. De Kadetter, der havde deres Forældre i København, saaledes som Olfert Fischer, boede som Regel hjemme og tog ofte privat Undervisning i de civile Fag. Alle Kadetunderofficererne skulde dog bo paa Akademiet til Hjælp for Skoleofficererne ved Vagt, Opsyn og Mønstringer o. l.

Kadetternes Uniform, der siden Akademiets Oprettelse havde været af graat Klæde (*couleur de fer*), forandredes samme Aar, Olfert Fischer blev Kadet, til blaat med en Besætning af guldbroderede Sløjfer. Samtidig fik Søofficererne, der indtil 1748 havde gaaet med røde Kjoler, blaa Uniform, som de siden har beholdt.

Kadetterne var straks fra Søkadetakademiets Oprettelse blevet undervist paa Dansk, da Kommandosproget ombord i Flaadens Skibe var Dansk, ligesom alle Skrivelser fra Akademiet og fra Flaaden til Kongen og til Admiralitetet affattedes paa det danske Sprog i Modsætning til, hvad Tilfældet var paa Landkadetakademiet, hvor

der lige indtil Slutningen af det 18. Aarhundrede kun taltes Tysk. Da der i de lærde Skoler og paa Universitetet kun benyttedes Latin, var Søkadetakademiet derfor gennem mange Aar den eneste højere Undervisningsanstalt, hvor vort Modersmaal dyrkedes. Dette har sikkert bidraget til den store Anseelse, denne Læreanstalt siden har nydt lige op til vore Dage.

I Fas. Fischers Kadettid var de oprindelige Fag fra Akademiets første Dage: Navigation, Ridsning (Tegning), Skibskonstruktion og Konstabelskab (Artilleri) blevet forøget med Fægtning og Dans, Fransk og Engelsk samt Regning og Skrivning, hvorimod Tysk ganske manglede. I disse rent civile Fag, der ikke var obligatoriske, og hvori der undervistes udenfor Akademiet, maatte Kadetterne imidlertid af deres egen Lomme betale Lærerne.

Kadetternes Uddannelse var imidlertid blevet væsentligt forbedret under Danneskiolds Styre, bl. a. ved Udvidelse af Fagenes Antal med Matematik, Historie og Geografi og ved Indførelse af en Afgangseksamen forinden deres Udnævnelse til Officerer; endvidere søgtes den praktiske Sømandsuddannelse i de Aar, hvor Udrustningerne var faa, vedligeholdt ved at sende Kadetterne paa Togt som 3. eller 4. Styrmand med de kongelige Koffardiskibe, Ostindie- og Kina-Farere o. l., og under de store europæiske Krige, hvor vi havde større Dele af Flaaden udrustet til Handelens Beskyttelse, blev Kadetterne sendt paa Togt med de udrustede Eskadrer eller lejlighedsvis med særlige Kadetfregatter, hvor Uddannelsen og Bedømmelsen af dem kunde foregaa planmæssigt og faa et mere ensartet Præg. Men undgaas kunde det ikke, at det i nogen Grad virkede hæmmende paa Søkadetternes særlige Udvikling og Opdragelse, at de havde fælles Akademi med Landkadetterne, omend det i andre Henseender kunde have sine Fordele, at de to Etaters fremtidige Officerer, der i Fællesskab skulde tjene deres Konge og Land i Krig og i Fred, lærte hinanden personligt at kende fra Drengesaarene og derved blev Kammerater for Livet.

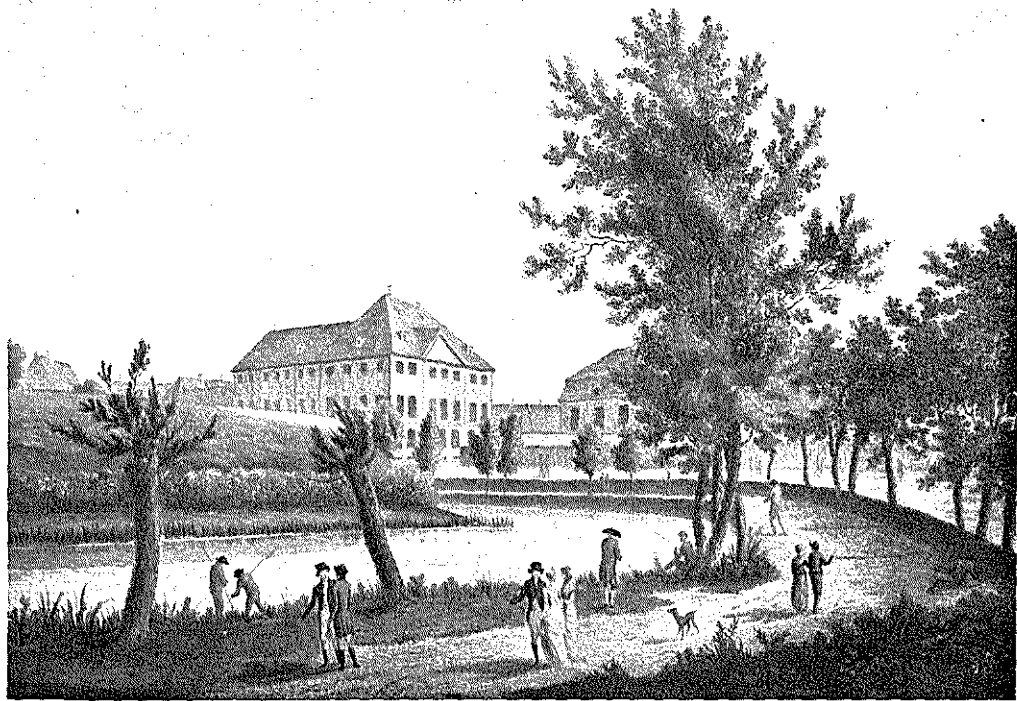
Allerede Danneskiold forsøgte, om end forgæves, at skaffe

Søkadetterne deres eget Akademi, idet han i Slutningen af sin første Funktionstid med dette Formaal for Øje lod opføre den senere som Admiralitet- og General-Kommissariat benyttede Bygning paa Gammelholm; men efter hans Afskedigelse i 1747 blev denne Plan opgivet og Bygningen anvendt til Ekvipagemesterbolig og Holmens Kontorer m. m. Efter Københavns store Brand i 1795, hvor den gamle Admiralitetsbygning paa Holmen — paa den nuværende Nationalbanks Plads — blev et af de første Ofre for Luerne, indrettedes Bygningen til Brug for det forenede Admiralitets- og Kommissariats-Kollegium. Senere overgik den til det i 1848 nyoprettede Marineministerium, som havde sine Kontorer her, indtil Marinen i 1865 rømmede Gammelholm. Da Danneskiold senere igen kom til Magten i 1766, bestemtes Gjethuset, det gamle Kanonstøberi, der laa paa Kongens Nytorv mellem Charlottenborg og det daværende Kongelige Teater, til Søkadetakademi; men da Danneskiold kort efter atter blev afskediget, blev heller ikke denne Plan til noget. Først i 1775 blev de to Kadetkorps adskilte og blev aldrig senere forenede, idet Landkadetterne flyttedes til det nuværende Frederik den Ottendes Palæ paa Amalienborg, og Søkadetterne beholdt det gamle Akademi i Fredericiagade indtil 1788, hvor de to Kadetkorps byttede Gaarde. I 1828 flyttedes Søkadetterne fra Amalienborg til Norgesgade Nummer 183, det nuværende Bredgade Nr. 76, hvilken Ejendom Aaret i Forvejen var blevet købt af Staten og indrettet til dette særlige Formaal. Her havde de til Huse indtil Søkadetakademiets Ophævelse i 1869.

Omend Kadetuddannelsen og Forholdene for Kadetterne omkring Midten af det 18. Aarhundrede, som nævnt, var blevet væsentligt forbedrede, fik Søkadetakademiet dog først sin Glansperiode i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, efter at Kronprins Frederik, den senere Frederik den Sjette, var kommet i Spidsen for Sæetaten, og Hans Christian Sneedorff, der fra 1789 havde været ansat som Næstkommanderende og Lærer i Sømandsskab ved Søkadetakademiet, i 1797 var blevet dettes Chef.

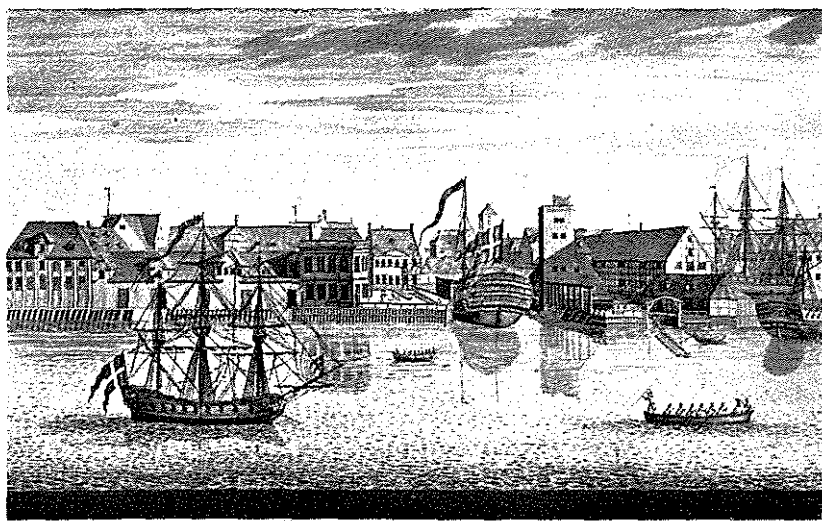
Kronprinsen, der i 1792 havde taget Sæde i Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiet som dettes Præsident, omfattede fra nu af Flaaden og dens Officerer og Kadetter med den største Interesse. Det er med Rette blevet sagt om hans Ledelse, at den var den bedste, Flaaden til den Tid havde haft, idet »den med en Danneskiolds Dygtighed forenede en aldrig tidligere kendt Retfærdighed og Humanitet.« Ogsaa Søkadetakademiet skulde snart komme til at nyde godt deraf. Kronprinsen udstedte saaledes i 1793 et Normalreglement, der fastsatte en regelmæssig Udrustning af et særligt Kadetskib. Herved muliggjordes en ensartet Uddannelse og Bedømmelse af samtlige Kadetter, og deres Anciennitet som Officer blev fremtidig hovedsagelig bestemt paa Grundlag af deres Dygtighed ombord. Men det, der særligt tjente til at højne det danske Søkadetkorps paa den Tid, var den personlige Paavirkning og Indflydelse, som Hans Christian Sneedorff igennem de 35 Aar, han var knyttet til Akademiet, hvoraf 27 Aar som dettes Chef, øvede paa de unge Mennesker.

Sneedorff var en begavet og kundskabsrig Mand, der i udpræget Grad var i Besiddelse af høj Kultur og Dannelse og med en dyb Forstaaelse af Datidens Ungdom. Disse Egenskaber i Forbindelse med sjældne Talegaver og en ydre Fremtræden, der var præget af Værdighed, Autoritet og Form, gav ham de bedste Betingelser for at kunne staa som et lysende Eksempel for de unge Mennesker, hvis hele Udvikling og sømilitære Uddannelse igennem en lang Aarrække var betroet hans Ledelse. De Taler, han hvert Aar holdt til sine Kadetter, inden de skulde paa Togt, og hvori han med hele sin Autoritet og Personlighed som Chef og ældre Kammerat appellerede til deres Æresfølelse og Fædrelandskærlighed og paalagde dem at efterleve vor Flaades stolte Traditioner, staa baade med Hensyn til Indhold og Form som oratoriske Mesterværker, omend de, set med Nutidens Øjne, vel nok kan synes noget højstemte og svulmende; men de maa bedømmes paa Baggrund af hele Tidens Aand og de stærke nationale Følelser, der den Gang rørte sig i vort Folk. Det Præg, Sneedorff i sin lange Virksomhed ved vor

Esplanaden ved Østerport (ca. 1700). Bygningen i Midten er Søkadetakademiet paa Hjørnet af Norgesgade (Bredgade); til højre for dette skimtes Frederiks Hospital.

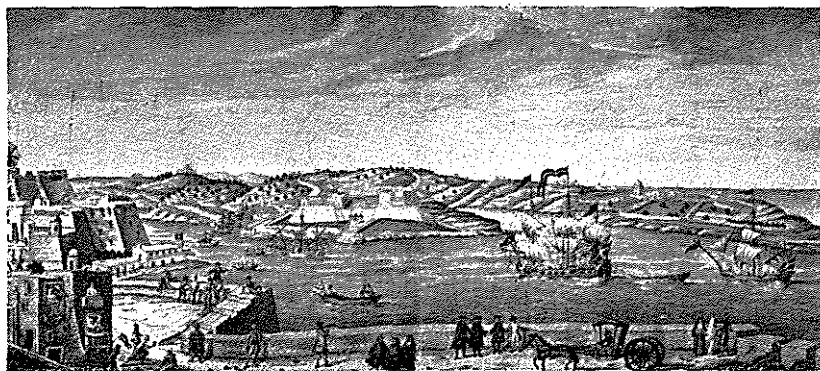
Efter farvelagt Tegning paa Nationalmuseet.

Prospekt af Havnens *Vue de la Baye* *Prospekt von der Bae*
 a. Havnens i Havnens Tid. Christiania Havn. a. der Havnens i Havnens Tid. Christiania Havn. a. der Havnens i Havnens Tid. Christiania Havn.

Den gamle Dok paa Christianshavn, beliggende mellem Asiatisk Kompagni og Bodenholfs Plads.

Efter Thuraus Danske Vitruvius. Det kgl. Bibliotek.

C. Larsen fot.

Et dansk Presentskibs Ankomst til Tunis' Havnestad La Goulette.

Efter farvet Tegning. Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg.

Søetats højeste Undervisningsanstalt har sat paa sin Stand, staar stadig, halvandet Aarhundrede efter, usvækket og har i væsentlig Grad bidraget til at højne den Agtelse og Anseelse, den altid har nydt fra Befolkningens Side, omend man med H. G. Garde maa indrømme, »at Sneedorff vel meget bidrog til at vække en ydre Æresfølelse og Ærgerrighed, der let kunde lede til at overse andre«, hvilket ikke mere kan siges at have Jordbund eller Berettigelse i vor Tid. Men hvorom alting er, Sneedorff var med til at skabe den Aand, der besjælede Heltene fra den 2. April 1801, hvor ogsaa hans Dreng som Willemoes o. a. deltog med Hæder, og det var hans gamle Elever, der, efter at vor Flaade i 1807 var taget af Englænderne, med godt Humør ombyttede Livet ombord i de store Linieskibe og Fregatter med Guerillakrigens Strabadser og Eventyr ombord i Kanonbaadene, der fra deres Smuthuller rundt omkring i Farvandene gjorde den engelske Sømagt betydelige Afbræk og med Ære haandhævede Flaadens Traditioner.

Johan Olfert Fischer tilbragte som sagt sine første Kadetaar med Undervisning paa Akademiet i Fredericiagade, der dengang hed Akademigaden, og hvor Kadetterne i de yngste Klasser paa Grund af deres Alder, mange af dem var jo kun Smaadrenge, gik slet og ret i Skole uden at være udkommanderet. Man vil derfor kunne forstaa den Forventning og Spænding, hvormed de imødesaa det store Øjeblik, hvor de for første Gang skulde til Søs. Dette skete for Olfert Fischers Vedkommende i Aaret 1758, hvor han som 11-aarig Kadet udkommanderedes med Orlogsskibet »Kiøbenhavn« (70 Kanoner), der var Flagskib i den Eskadre, hans Fader kommanderede.

Paa dette Togt, hvor Fader og Søn den eneste Gang mødtes i deres Konges Tjeneste ombord, idet det var Faderens sidste og Sønnens første Togt, skete saaledes en direkte Overlevering fra Slægt til Slægt af Flaadens dyrebare Traditioner, og det har sikkert været med Glæde og Stolthed, at den gamle Eskadrechef fra det ophøjede Stade paa sit Flagskibs Skanse har overvaaget sin lille Drengs første famlende Skridt paa den gyngende Bane, han selv

med saa megen Dygtighed og Pligtfølelse havde viet sit Liv igennem næsten et halvt Aarhundrede; og den 11-aarige Kadet fik her lagt det første Grundlag til den Gerning, hvori han senere skulde kvalificere sig til den ansvarsfulde Post som Øverstkommanderende over den danske Styrke, der i 1801 med saa stor Tapperhed kæmpede mod Nelsons Linieskibe i Kongedybet.

I de følgende 3 Aar fortsatte Olfert Fischer sine Studier paa Søkadetakademiet og var derfor ikke udkommanderet med de Eskadrer, der var udrustet til Varetagelsen af Neutraliteten under Syvaarskrigen, men omtrent et Aar forinden Krigens Afslutning viste der sig en ny, men ikke helt uventet Fare, som nær havde bragt os i Krig med Rusland, idet Kejserinde Elisabeth ved sin Død i 1762 efterfulgtes paa Tronen af Peter den Stores Dattersøn, Danmarks Dødsfjende, Karl Peter Ulrich af Holsten-Gottorp (Peter den Tredie), der higede efter at faa Holsten-Gottorpernes gamle Krav til Danmark om Ophævelse af Fællesskabet over de sønderjydske Landsdele opfyldt.

I Danmark traf man store Forberedelser til at imødegåa det russiske Angreb. Saaledes var Hæren, der siden Sommeren 1758 havde været samlet i Holsten, efterhaanden blevet forstærket ved Troppetransporter fra Norge og København og blevet bragt op paa en Styrke af ca. 30.000 Mand foruden nogle Frikorps; en stor Flaade udrustedes samtidig paa Holmen, og Skibe sendtes paa Rekognoscering til Østersøen.

Flaaden, hvoraf en større Del, som tidligere nævnt, havde været udrustet i hvert af de foregaaende Aar til Beskyttelse af Handelen og til Forsvar af Neutraliteten, var i udmærket Stand og blev efterhaanden forøget til 14 Orlogsskibe, 8 Fregatter, 1 Hukkert og 1 Hospitalsskib, foruden at 7 andre Orlogsskibe laa under Ekvipering i København. Den udrustede Flaade stod under Kommando af Admiral de Fontenay.

Johan Olfert Fischer, der nu var Kadet i ældste Klasse, var af Chefen for Akademiet blevet indstillet til at forrette Løjtnants-

tjeneste i den udrustede Flaade. Chefen for Søkadetakademiet skrev i sin Indstilling herom: »Olfert Fischer er vel meget ung, men en af de videst avancerede i de akademiske Lærdomme og er desuden efter Kapt. Ulrichs Sigende ganske brav til Søs, saa at jeg ikke kan gaa ham forbi«. Han var da kun 14½ Aar gammel. Han udkommanderedes paa dette Togt som Maanedslieutenant med Admiral de Fontenays Flagskib »Fridericus Quintus«.

Det var den udrustede Flaades Opgave, efter at have assisteret med Overførelsen af Tropperne til Holsten, at spærre Russerne Adgangen hertil og forhindre, at en Hær landsattes i Ryggen paa den danske Hær. Flaaden indtog derfor en Position imellem Rygen og Møen og holdt gaaende imellem disse to Øer med Forposter ude i Østersøen ved Bornholm. Ved at indtage denne Stilling opfyldte den ikke alene sit Hovedformaal, at spærre Vejen til Holsten for den russiske Flaade, men kunde tillige herfra i Flanken true et eventuelt russisk Flaadefremstød mod Sundet og København. Man kunde imidlertid ikke komme udenom, at Situationen, særlig til Lands, hvor Kampen skulde tages op mod de krigsvante russiske Hære fra Syvaarskrigen, rummede en Fare for vort Land, en Fare, som vilde blive væsentligt forøget, hvis Preussen, gennem hvis Territorium den russiske Hær havde faaet Lov til at marchere, gjorde fælles Sag med Rusland.

Men Efterretningen om, at den russiske Czar den 8. Juli ved en Paladsrevolution havde mistet sin Krone og kort herefter sit Liv efter kun 6 Maaneders Regeringstid, kom tidsnok til at forebygge Fjendtlighedernes Udbrud. Krigsfaren var forbi for denne Gang, idet Peter den Tredies Gemalinde, der under Navn af Katherina den Anden besteg den russiske Trone, straks indstillede Fjendtlighederne mod Danmark og trak sine Hære tilbage.

Af Hensyn til det gottorpske Spørgsmaal, som man denne Gang som ved et Under havde undgaaet at faa afgjort ad krigerisk Vej, men som stadig hang som en Trusel over Hovedet paa vort Land uden at være løst, saa man nu fra dansk Side sin Fordel ved at søge en Tilnærmelse til Rusland for derved at faa Spørgsmaalet

løst ad fredelig Vej. Men herved kunde det ikke undgaas, at Danmark, som det lille Land, kom i et vist Afhængighedsforhold til det mægtige Rusland og derved blev draget ind i det storpolitiske Spil, der foregik mellem de europæiske Stormagter, og som fandt sin endelige Udløsning i de store Krige i Slutningen af det 18. Aarhundrede.

Den af Bernstorff under Syvaarskrigen med saa stort Held, Klogskab og Dygtighed ledede Udenrigspolitik, hvor vi sammen med de øvrige skandinaviske Lande havde søgt at hævde en ligelig og upartisk Neutralitet overfor de Krigsførende, og som gik ud paa for enhver Pris at holde os udenfor Krigen, blev derfor nu efterfulgt af en ikke ufarlig Alliancepolitik, der tillige fjernede os fra Sverige, der søgtes holdt i en tilbagetrukket Stilling. Selv om vi i den første Tid lukrerede ved Forbindelsen med Rusland, idet det slesvigske Spørgsmaal efterhaanden blev bragt til en for Danmark gunstig Løsning, førte denne Politik os dog til sidst, saaledes som det i det følgende skal ses, under stadigt Tryk fra vor store og mægtige Allieredes Side, ind paa Baner, der krydsede den engelske Sømagts Interesser, og derved blev vor Skæbne beseglet.

Olfert Fischer blev nogle Maaneder efter Togtets Afslutning d. 24/2 1763 udnævnt til Secondlieutenant sammen med 18 Kadetkammerater, hvoraf den senere saa berømte Skibbygger og Fabrikmester samt Medstifter af Søe-Lieutenants-Selskabet, Henrik Gerner var Nr. 1. Olfert Fischer selv blev Nr. 12, men han var da ogsaa kun 15 1/2 Aar gammel, hvorimod hans 18 Klassekammerater havde en Gennemsnitsalder af 21 Aar.

Den unge Sekondløjtnant blev de to følgende Aar udkommanderet med den Kadetfregat, der efter Syvaarskrigens Afslutning blev udrustet, og hvormed ogsaa de unge Officerer fik en supplerende Uddannelse. I 1764 var han saaledes sammen med en Del Officerskammerater med Fregatten »Falster« paa Øvelsestogt til Østersøen, hvor Besøg aflagdes i St. Petersborg og Carlskrona, og i 1765 var han med Fregatten »Hvide Ørn«, der først var paa Togt

med Kadetter og derefter ledsagede Orlogsskibet »St. Croix« med en kongelig Kommission og en Kommando af Grenaderer ombord, der skulde til Bergen for at dæmpe et Oprør mod Øvrigheden, hvilket ogsaa lykkedes.

I dette Aar kom han ud for en ubehagelig Hændelse, der nær havde kostet ham hans Stilling og vort Land en af dets dygtigste Officerer, idet han og to af hans Kammerater den 8. Juni blev arresteret, fordi de i deres Ungdoms Ubetænksomhed havde ladet sig forlede til at tage Del i en Uorden paa Vagten paa Christiansholm den 30. April. De unge Menneskers Forseelse bestod i, at de som Gæster hos Vagtkommandøren i ungdommeligt Letsind havde deltaget i nogle, iøvrigt højst beklagelige, Optrin overfor et Pige-barn, som var blevet hentet i en Baad fra Byen. De havde heller ikke udvist den fornødne Diskretion overfor Oppasseren og Konstablen paa Vagten. Der blev rejst Krigsretssag mod Vagtkommandøren og de 3 unge Officerer, der alle fik haarde Straffe. Olfert Fischer blev saaledes den 17/9 1766 af den kombinerede Ret dømt til Kassation, men paa Grund af hans iøvrigt gode Forhold i Tjenesten blev han sammen med en anden af de tiltalte Officerer benaadet med et Aars Degradation til Matros.

Efter 4 Maaneders Forløb blev han imidlertid af Marinens Surintendant, Generaladmirallieutenant Danneskiold-Samsøe, indstillet til at blive pardonneret af Kongen, dels paa Grund af de iøvrigt gode Skudsmaal, han havde faaet fra sin Tjeneste, og dels af Veneration overfor Mindet om hans afdøde Fader, Viceadmiral Fischer, der, som det staar i Indstillingen, »var bekendt, at have tjent Deres Majestæts Forfædre med Distinktion«. Man maa erindre, at Olfert Fischers Fader under Danneskiolds første Funktions-tid havde været dennes tro og dygtige Medarbejder i hans store Organisationsarbejde indenfor vor Flaade. Den 29. Januar 1767 resolverede Kongen: »Vi have af særdeles kongelig Naade eftergivet Secondlieutenanterne Fischer og Smit deres begangene Forseelse og allernaadigst befriet dem for længere at være degraderede, saa at de nu igen som forhen i Lieutenants Classen maa indtræde«.

Olfert Fischer traadte herefter ind i sit gamle Nummer og avancerede knapt 1 Aar efter, den 9/12 1767, til Premierlieutenant.

I 1769 var han udkommanderet med den nybyggede 20 Kanoners Fregat »Færøe« paa dennes første Togt i en Eskadre paa 8 Orlogsskibe og 2 Fregatter, der under Schoutbynacht O. Hansens Kommando var udsendt tildels i Anledning af Hertugen af Gloucesters Besøg hos sin Søster, Dronning Caroline Mathilde. Eskadren var Størstedelen af Sommeren stationeret i Sundet og ved København, men foretog om Efteraaret et 4 Ugers Besejlingstogt til Østersøen, hvor Køge Bugt benyttedes som Ankerplads. Det var her, at Fregatten »Færøe« ved en hurtig og resolut Manøvre som eneste Skib i Eskadren naaede at faa begge sine Ankre hevet hjem, da Eskadrens øvrige Skibe efter Signal maatte kappe deres Ankertove under en opstaaende Paalandsstorm.

Efter at Olfert Fischer indtil 1770 hovedsagelig havde forrettet Tjeneste i vore hjemlige Eskadrer, hvis Operationsfelt havde været begrænset til Sundet og Østersøen, skulde han nu snart faa ombyttet det noget trivielle Eskadreliv i de nordlige Farvande med interessante og indholdsrige Togter til Middelhavet i Kamp mod Barbareskstatene, idet disse Sørøverstater, der i længere Tid havde undladt at genere vor Søhandel i dette Farvand, nu var begyndt at optræde fjendtligt imod os.

Berberiet var en Fællesbetegnelse for de i Atlaslandene, Syrte-landskaberne og Sahara til Nildalen i Øst og Sudan i Syd liggende Stater, Tripolis, Tunis, Algier og Marokko, der i det 16. Aarhundrede af de osmanniske Fyrster var blevet organiserede til frygtede Sørøverstater. Deres Befolkning, Berberne, eller Barbareskerne, som de senere kaldtes, var et Nomadefolk, der saa vidt man ved var indvandrede i en tidlig forhistorisk Tid og havde sat sig fast i de omtalte nordafrikanske Kyst- og Ørkenlande. Barbareskerne var et vildt og uciviliseret Folkefærd uden Hemninger. Saa sent som i 1797 gav Kommandørkaptajn Bille i et Brev til Kronprinsen saaledes følgende Beskrivelse af Tripolis' Pasha, som vi dengang var i Krig med: »Han er 24 Aar gammel, er aldeles blottet for Op-

dragelse, har henlevet sin Ungdom imellem Bjergene blandt vilde Dyr; han er Despot og Tyran i højeste Grad og lader sig kun regere af sine Lidenskaber«. Staterne var Vasalstater af Tyrkiet, men dog med en ret stor Frihed og Selvstændighed, og naar de kunde optræde paa en saa udfordrende Maade selv overfor de store Sønationer, da skyldtes det, at de bag sig havde det store osmaniske Rige, der baade støttede dem moralsk, økonomisk og militært; de regeredes af Fyrster, der kaldtes Paschaer eller Deyer. Overhovedet i Algier fra 1600—1830 kaldtes saaledes »Dey«, der er et tyrkisk Ord, der egentlig betyder Morbroder.

Hver af disse Stater, der iøvrigt var uafhængige af hinanden, havde til Stadighed, med deres stærkt befæstede Hovedstæder som Basis, udrustet et Antal armerede Skibe eller Kapere, der paa alle Maader forulempede og generede Søhandelen udfor deres Kyster. Særligt under de store europæiske Søkrige, hvor de Neutrale drev en overordentlig udbredt og udbytterig Søhandel, der passerede lige forbi disse Staters Døre paa Vejen mod Middelhavets store Søhandelssteder, fiskede de i rørte Vande og begik tillige med de krigsførende Magters Kapere frygtelige Overgreb. De kaprede og beslaglagde de forskellige Nationers Handelsskibe, tog deres Besætninger til Fange og gjorde dem til Slaver. Disse Forhold blev mærkværdigvis taalt selv af de store Sønationer, idet de som Regel foretrak at tale sig til Rette med Piraterne, og fik dem til at moderere deres Optræden mod til Gengæld at yde dem en aarlig Tribut eller Presenter, som det kaldtes. Kun naar Overgrebene blev for grove, blev der grebet til krigsmæssige Foranstaltninger, og Straffekspeditioner udsendtes imod dem. Forholdene mellem Barbareskstaterne og de forskellige Lande blev iøvrigt normalt ordnet ved Traktater, hvori Omfanget af de aarlige Presenter blev nærmere fastsat. Ved Regeringsskifte skulde Traktaterne fornyes, men en saadan Fornyelse kostede Ekstrapresenter, ikke alene til Barbareskfyrsterne, men ogsaa til deres Ministre og saakaldte Admiraler. Presenterne bestod som Regel af Skibe, Kanoner, andre Vaaben, Ammunition, Smykker, kostbare Ure eller rede Penge, og det

var ikke helt ringe Beløb, der her kunde være Tale om. De forskellige Stater gav saaledes selv Barbareskstaterne de Vaaben i Hænde, som anvendtes imod dem, og dette Uvæsen varede lige til henimod Midten af det 19. Aarhundrede, da Frankrig ved Erhvervelse af sine nordafrikanske Kolonier satte en Stopper herfor.

Danmark-Norge havde ogsaa, ligesom de øvrige Sønationer, ved Traktater med Barbareskstaterne søgt at sikre sin Skibsfart i Middelhavet imod disses Overgreb og havde blandt andet med Deyen af Algier den 10. August 1746 sluttet en saadan; men da Danmark-Norge i Krigen mellem Rusland og Tyrkiet 1768—1774 i Henhold til sine traktatmæssige Forpligtelser paa forskellig Maade ydede sin Allierede Rusland Hjælp mod Tyrkerne, og endvidere — ganske uberettiget iøvrigt — beskyldtes for at have tilstaaet andre end danske Undersaatter algierske Søpas, benyttede Deyen af Algier dette som Paaskud til i Slutningen af 1769 at bryde Traktaten med Danmark og erklære Krig.

Da Danmark paa dette Tidspunkt havde en betydelig Handel paa Middelhavet, der ved en Krig med Barbareskstaterne vilde blive udsat for store Tab, forsøgte man først ved Forhandling, dels med den algierske Regering og dels med Tyrkiet, at forhindre Fjendtlighederernes Udbrud, samtidig med at nogle Fregatter sendtes til Middelhavet for at beskytte den dansk-norske Søhandel ved Konvojering. Til Trods for at Sultanen, efter at have hørt de danske Forestillinger og indset det urimelige i Deyens Beskyldninger, gav Ordre til denne om at indstille Fjendtlighederne, nægtede Deyen dog at efterkomme sin Overherres Befaling og fortsatte med sine Overgreb, idet dansk-norske Skibe blev taget som Priser og de tilfangetagne Besætninger gjort til Slaver.

Der maatte derfor nu fra dansk Side træffes alvorlige Foranstaltninger herimod. Der udrustedes saaledes i Løbet af Vinteren en Eskadre paa 4 Orlogsskibe, 2 Fregatter, 2 Bombardergalioter og 2 Transportskibe, der i Foraaret 1770 under Schoutbynacht Fr. Chr. Kaas' Kommando afgik til Middelhavet for at bringe Deyen af Algier til Fornuft. Eskadrechefens Flag var hejst paa Orlogs-

skibet »Prinds Friderich«, med hvilket Skib Olfert Fischer var udkommanderet. Med store Forventninger imødesaa han og hans Kammerater paa denne efter Forholdene ret anselige Flaadestyrke, der langt borte fra deres Fædreland skulde hævde vort Flags Ære, Resultatet af dette Togt, hvor de skulde hævne de Overgreb, som Søroverstaterne havde forøvet mod den danske Handelsflaade og dens Besætninger.

Cadix og Gibraltar blev anløbet paa Vejen, men forskellige Uheld fulgte Eskadren. Der rasede saaledes en Epidemi ombord, der i Løbet af nogle Maaneder bortrev halvandet Hundrede Mand af Skibsbesætningerne, og op mod 1000 Mand kom i Løbet af Sommeren til at ligge syge af Blodgang og Tyfus ombord i Skibene eller paa Hospitalerne i Marseille. I Havbugten udfor Narbonne i Sydfrankrig maatte Skibene endvidere døje en svær Storm, og det var saaledes med store personelle Tab og med Skibene i en daarlig Forfatning, at den danske Flaadestyrke den $\frac{2}{7}$ ankrede udfor Algier for at tvinge Deyen til Eftergivenhed.

Dagen efter Ankomsten fik Eskadrechefen Besked om, at Deyen vilde afslaa enhver Anmodning om Underhandling, saalænge en saa betydelig dansk Flaadestyrke laa paa Algiers Red; men Kaas svarede hertil, at han agtede at forblive her med sin Styrke for at udføre sin Konges Befaling; samtidig sendte han et Brev i Land til den algierske Regering, hvori han paa sin Konges Vegne bebrejdede denne, at den havde brudt Freden, og meddelte, at han var sendt med sin Eskadre for at tage Hævn herover; men da Kongen af Danmark ikke ønskede Udgydelse af uskyldige Personers Blod, vilde Eskadrechefen, forudsat at den algierske Regering fortrød sin Optræden, tilbyde Fred, mod at de Skibe og det Gods, der var taget, blev tilbagegivet og de danske Fanger udleverede. Dersom et tilfredsstillende Svar ikke var indløbet inden 24 Timers Forløb, vilde den danske Admiral nedhale det hvide Parlamentærflag, som han imidlertid havde hejst, og skride til Angreb.

Et fransk Skib, der samme Dag var staaet til Søs fra Algier, blev jaget af en af Eskadrens Fregatter og ført tilbage til Admiral-

skibet, og det viste sig da, at det ombord som Passager havde en Tyrk, der af Sultanen var blevet sendt til Algier for at formaa Deyen til at slutte Fred med Danmark. Deyen syntes, efter den tyrkiske Udsendings Udsagn, ogsaa først at have været villig hertil, men da han saa den store danske Eskadre dukke op i Bugten udfør Algier, var han blevet saa fortørnet, at han overhovedet ikke vilde høre Tale om Fred, men endog havde opfordret Sultanens Repræsentant til at rejse hjem øjeblikkelig.

Eskadrechefens Brev blev om Eftermiddagen Kl. 4 foreløbig besvaret af Deyen med Afgivelse af en Salve fra hans Batterier mod de danske Skibe, der imidlertid laa tilstrækkelig langt ude til ikke at blive ramt.

Den 4. Juli, hvor den i Admiralens Ultimatum stillede Frist skulde udløbe Kl. 12 M. D., blev det ved 11-Tiden Eskadrechefen meddelt underhaanden, at Krigen var erklæret, og at man fra algiersk Side ikke vilde høre Tale om nogen Forhandling, men traf Forberedelser mod Angrebet.

Den 5. Juli var man i den danske Eskadre hele Dagen beskæftiget med at varpe Skibene nærmere til Byen for at komme paa Skudafstand, men da de henad Aften var kommet paa Plads, blæste det op med Paalandsvind af NO, saaledes at Skibene ikke kunde komme i Skudstilling, men maatte trække sig tilbage igen.

Den 6. Juli nærmede Eskadren sig atter Byen, og da den Kl. 6 var paa Plads, aabnedes Bombardementet fra Bombardergalioterne; men da der paa Grund af den store Afstand ikke sporedes nogen Virkning af Skydningen, flyttedes Galioterne nærmere Land, men beholdt faste Fortøjninger ombord i Orlogsskibene, saaledes at de kunde hales tilbage igen. Den ene af Galioterne kastede 35 Bomber med tilsyneladende ret god Virkning mod Byen, men blev derefter sammen med den anden Galiot halet tilbage, da Besætningerne var blevet overanstrengt af Arbejdet med Varpning og Skydning. Det andet Fartøj var slet ikke kommet i Skud, da det to Gange havde haft det Uheld at faa Ankertovene skudt over af fjendtlige Kugler,

idet Fjenden besvarede de Danskes Bombardement med en heftig Ild fra deres Batterier.

Den 7. Juli blæste det igen af NO, der gjorde det umuligt for Skibene at komme i Stilling, men Bombardergalioterne blev dog henad Aften varpet frem. De algierske Chebecqer — Fartøjer med Sejl og Aarer — gjorde Udfald og angreb, men blev af Ilden fra Skibenes Kanoner tvunget til at trække sig tilbage. Bombardergalioterne maatte imidlertid hales tilbage for Natten, da denne var mørk, og Afstanden til Skibene for stor til, at de kunde dækkes af disses Kanoner ved et eventuelt genoptaget natligt Angreb af Chebecqerne.

Den 8. Juli blæste det stærkt af Vest, hvilket var den gunstigste Vindretning til Udførelse af Angrebet. Skibene og Bombardergalioterne blev derfor varpet nærmere mod Byen. Chebecqerne gik igen ud for at afskære Galioterne fra Eskadren, men blev ogsaa denne Gang drevet tilbage af Ilden fra vore Kanoner. Galioterne aabnede nu et Bombardement mod Byen og kastede 40 Bomber, som tilsyneladende havde god Virkning, men de fjendtlige Batterier, der viste sig at bestaa af en dobbelt Række 24 og 36 Pundige Kanoner, ja, man mente, at der endog fandtes 48 Pundige, da de kunde række længere end de danske, besvarede Ilden med kontinuerlige Salver og kastede tillige Bomber fra deres Morterer, hvilken Slags Skyts man fra dansk Side ikke havde haft Anelse om, at de var i Besiddelse af. Nogle af Nedslagene faldt kun faa Favne fra de danske Skibe, der ikke kunde række med deres Kanoner. Galioterne gav nu Signal om at blive halet tilbage, hvilket øjeblikkeligt skete. Sagen var nemlig den, at disse Fartøjer, der var gamle hertil omdannede Koffardiskibe, ved Affyringen af Skudene gav efter i alle Sammenføjningerne, og Dækkene, hvorpaa Morternerne stod, slog Revner, saaledes at Ilden kunde slaa igen dem og antænde den i Lasten liggende Krudt- og Bombebeholdning. Herved kunde ikke alene selve Bombefartøjerne, men endog hele Eskadren risikere at blive sprængt i Luften. Alle

Eskadrens Tømmermænd gik straks i Gang med at reparere Skaderne og fortsatte hermed indtil den næste Dags Aften.

Fra den 9. til den 15. Juli blæste det vedholdende og voldsomt af ONO, saaledes at Eskadren maatte forholde sig i Ro. En Kommission blev nedsat for at undersøge Galioternes Tilstand, og et Krigsraad sammenkaldt og af Eskadrechefen opfordret til at udtale sig om, hvad der burde gøres. Der var almindelig Enighed om at fraraade en Fortsættelse af Bombardementet, da dette paa Grund af Bombardergalioternes Tilstand vilde være uden Virkning og tillige rumme en Fare for hele Eskadren; ligeledes fraraadedes en Beskydning af Fæstningsværkerne med Eskadren til Ankers, da en saadan vilde være virkningsløs mod Forternes 7 Fod tykke Stenmure, ydermere da Fjendens Batterier overgik vore baade i Styrke og Antal. Desuden kunde Skibene med de paa denne Aarstid fremherskende Paalandsvinde risikere ikke rettidigt at kunne komme let og klare Kysten fra sig, hvorved de blev udsat for at blive nedkæmpede ved langskibs Ild og taget af Fjenden. Alle var derimod enige om, at Eskadren under de foreliggende Forhold burde forlade Algiers Red, da Sygdommene bredte sig og allerede havde reduceret Besætningerne med en Trediedel, saaledes at Kanonerne var daarligt besat og den øvrige Del af Mandskabet overanstrengt; men hvis Vinden ved Afgang blæste fra Land med tilstrækkelig Styrke til at holde Skibene i »Ordre de Bataille«, skulde Eskadren holde gaaende frem og tilbage og under Passagen give Byen og Forterne det glatte Lag, ikke fordi man nærede noget Haab om derved at foraarsage større Skade, men nærmest for at byde Fjenden Trods ved Eskadrens Afgang.

Eskadrechefen lattede derfor med hele Eskadren, saasnart Vinden blev gunstig, men da det den paagældende Dag ikke blæste stærkt nok til, at Skibene kunde holdes i samlet Kamporden, blev Beskydningen under Bortsejlingen, der jo ogsaa kun kunde blive en tom Demonstration, ikke til noget.

Eskadren gik til Port Mahon paa de Baleariske Øer og senere til Marseille for at landsætte de Syge, udhville Besætningerne og

sætte Skibene i bedre Stand, og dens Virksomhed indskrænkedes herefter til Beskyttelse af den dansk-norske Handel ved Konvojering og Jagt paa de fjendtlige Korsarer.

Da Eskadrechefens Rapport om Angrebets uheldige Forløb, der var stilet til Udenrigsministeren Grev Bernstorff, var naaet hjem, fik Admiralitetet af Kongen Ordre til at udtale sin Mening herom. Denne gik ud paa, »at saavel Eskadrechef som samtlige Eskadrens Officerer havde gjort deres Pligt, og at de bedste Forholdsregler var taget i den foreliggende Situation«. Hermed erklærede Kongen sig tilfreds, men beordrede Kollegiet til at lade foretage en nøje Undersøgelse vedrørende Bombarderskibenes daarlige Tilstand, som Eskadrechefen i sin Rapport havde givet Hovedskylden for Ekspeditionens uheldige Forløb. Desuden blev Schouthbynacht Kaas kaldt hjem og afløstes den 22/10 i Port Mahon af Schouthbynacht Hoogland, samtidigt med at Orlogsskibene »Prinds Friderich« og »Sophie Magdalene« samt de to Bombardergalioter beordredes hjemsendt. Paa Hjemrejsen havde »Prinds Friderich«, hvor Olfert Fischer som nævnt gjorde Tjeneste, imidlertid det Uheld at grundstøde ved Indløbet til Port Mahon, og efter at »Sophie Magdalene« havde bragt den flot, maatte den efterlades her for at faa Skaden, der var ret betydelig, udbedret. Olfert Fischer fik hermed Opholdet i Middelhavet forlænget og deltog nu under den nye Eskadrechefs mere energiske Ledelse i Operationerne, der efter Kongens Befaling skulde gaa ud paa, at Eskadren, uden at afvente Forstærkninger, bestandig skulde vise sig ud for Algier, forhindre Algiererne i at løbe ud samt gøre dem al mulig Afbræk. Først hen paa Sommeren 1771 blev Olfert Fischers Skib beordret hjem og ankom den 10/7 s. A. til København efter 14 Maaneders Fraværelse. Om Efteraaret indgik det i en Eskadre, der foretog et 6 Ugers Kryds i Østersøen i Farvandet mellem Bornholm og Øland.

I Danmark havde man imidlertid været meget misfornøjet med hele Ekspeditionens uheldige Forløb, hvorfor der i September 1770 blev nedsat en Kommission, den saakaldte Algierske Kommission, der dels skulde undersøge Grunden til Uheldene og dels foreslaa,

hvad der fremtidig burde foretages mod Algier. Ved Kgl. Resolution af 10/12 s. A. bestemtes endvidere, at der ved Kommissionen skulde rejses Tiltale mod Udenrigsministeren, Grev Bernstorff, Marinens Intendant, Admiral Danneskiold-Laurvig og den hjemkaldte Eskadrechef, Schoutbynacht Kaas for slet tagne og udførte Forholdsregler mod Algier; men knapt et Aar efter bestemte Kongen, at Undersøgelserne vedrørende Togtet skulde standses, »da det ikke var Mangel paa Bravour og god Vilje, som var Skyld i, at Ekspeditionen mislykkedes, men daarlig Forberedelse og urigtigt Valg af Midlerne«. Kommissionen bebrejdede Udenrigsministeren, at han ikke havde indhentet fyldestgørende Oplysninger om de algerske Værkers Armering og Tilstand m. m. og ikke af Marinen havde forlangt den tilstrækkelige Styrke til Ekspeditionen. Marinens Intendant, Admiral Danneskiold-Laurvig, havde ikke ydet Udenrigsministeren tilstrækkelig Hjælp ved Planlægningen, og Eskadrechefen havde ført et alt for truende Sprog i sit første Brev til Deyen i Forhold til de Midler, han raadede over. Endelig havde Holmens Chef og Fabrikmester ikke i tilstrækkelig Grad besigtiget de til Bombardergalioter købte Koffardiskibe, hvis Dæk og Underlag for Mortererne ikke var gjort tilstrækkeligt stærke.

Schoutbynacht Kaas blev imidlertid frikendt af den Krigsret, der efter hans egen Begæring var blevet nedsat for at undersøge hans Forhold m. H. t. den militære Ledelse af Operationerne, men han og hans Fætter, Kommandør Wolfgang Kaas blev midlertidig afsat fra deres Stillinger henholdsvis som Deputeret i Kollegiet og Holmens Chef, ligesom det kostede Danneskiold-Laurvig og Bernstorff deres Stillinger, idet Hovedansvaret for Ekspeditionens uheldige Forløb blev lagt paa deres Skuldre. Herved mistede vort Lands Udenrigsstyre en af sine bedste Mænd, der med Sikkerhed og Klogskab havde ført os frelst gennem Syvaarskrigen og derved bragt vor Søhandel en Udvikling, der ikke var overtruffet tidligere. Desuden havde Bernstorff ved sin maadeholdne og smidige Politik forberedt Ordningen af vort store nationale Spørgsmaal, hvis endelige Løsning han imidlertid ikke skulde komme til at opleve.

Han afgik ved Døden den 18. Februar 1772, Aaret forinden Mageskiftetraktaten mellem Danmark og Rusland blev sluttet. I Henhold til denne gav den russiske Tronfølger for sig og sine Efterkommere Afkald paa alle Fordringer paa den tidligere hertugelige Del af Slesvig til Fordel for den danske Konge og alle hans Tronarvinger og overlod denne sin Del af Holsten mod som Vederlag at faa Grevskaberne Oldenburg og Delmenhorst gældfri.

Herved blev tillige en overhængende Fare, som stadig havde truet vort Land, fjernet, og Danmark kunde i den kommende Tid hellige sine Kræfter til Løsning af de store indre Spørgsmaal, foruden at vi senere under de europæiske Søkrige med Bernstorffs Brodersøn som Leder af vor Udenrigspolitik kunde videreføre den af Farbroderen skabte og med saa stor Klogskab og Statsmandskunst ledede Neutralitetspolitik.

Struensee, som var kommet i Spidsen for Regeringen, var imidlertid meget opsat paa at føre Krigen mod Algier videre og skaffe det danske Flag Satisfaktion i Middelhavet. Det blev derfor bestemt, at Eskadren her skulde forøges til 7 Linieskibe, 4 Fregatter, 8 Bombardergalioter og 6 Chebequer; men til Trods for de store Anstalter, der blev sat i Gang i den Anledning, gik det kun langsomt med Eskadrens Forstærkning; nogle Skibe blev dog efterhaanden sendt derved, men samtidig sendtes andre, der trængte til Reparation, hjem. Blandt de Skibe, der var bestemt til Afløsning, var Orlogsskibet »Sejeren«, hvormed Olfert Fischer udkommanderedes som Trediekommanderende. Skibet afgik fra København den $5/12$ 1771 og ankom den $27/2$ 1772 til Marseille. Paa dette Tidspunkt var Krigen mod Barbaresktaterne begyndt at ebbe ud, idet Interessen hjemme for dens Fortsættelse efter Struensees Fald var begyndt at tabe sig, ligesom Deyen af Algier ogsaa var blevet led og ked af Krigstilstanden med Danmark, der nu havde været i omtrent 3 Aar. Der blev derfor truffet Bestemmelse om, at Eskadren i Middelhavet ikke yderligere skulde forstærkes, og at Operationerne, som hidtil, kun skulde bestaa i Blokade af Algier og Jagt paa algierske Skibe. I Begyndelsen af Marts fik Hoogland

Med dette Togts Ophør afsluttede Olfert Fischer sin Tjeneste ombord i Flaadens Skibe som subaltern Officer, og de Erfaringer, han som saadan havde indhøstet paa sine mange forskelligartede Togter under Ledelse af det 18. Aarhundredes dygtige, erfarne og søvante Skibschefer og Admiraler, gav ham et solidt og alsidigt tjenstligt og sømandsmæssigt Grundlag, saaledes at han nu stod rustet til at kunne overtage det Ansvar, der hviler paa en Skibschefs Skuldre, saavel i Fred som i Krig. Det skulde imidlertid vare nogle Aar, før han fik sin første Chefs-Kommando til Søs, idet han nu ogsaa maatte tage sin Del af den Tjeneste i Land, som de fleste farende Søofficerer aldrig helt har kunnet affinde sig med, men som nu engang skal besørges, for at Flaaden kan blive vedligeholdt, udrustet og krigsberedt.

Straks efter Hjemkomsten fra Middelhavet blev Fischer den 18/11 1777 udnævnt til Auscultant i Konstruktionskommissionen, i hvilken Stilling han for denne skulde undersøge og indberette om Skibenes Tilstand. Da han i denne Tjeneste det følgende Foraar kom til Skade ved at falde ned i Lasten paa et af Orlogsskibene paa Holmen, skrev han til Kongen, at han ikke mente længere at kunne gøre Tjeneste til Søs. Han ansøgte derfor om Ekspectance paa Stillingen som Kommandant paa Toldboden, der var en eftertragtet Retrætestilling for Søofficerer, idet han derved saa en Udvej til økonomisk at kunne hjælpe sin Moder og sine 7 Søkende. Denne Forpligtelse overfor sine Kære, for hvem Olfert Fischer med hele sin ædle og reelle Karakter og stærke Familiefølelse vilde ofre sin Karriere, havde kostet vor Marine en af dens bedste og mest lovende aktive Officerer og ham selv et Heltenavn i vor Historie, hvis ikke Kongen havde afslaaet hans Ansøgning. I nogen Tid var han ansat som midlertidig Inspektionsofficer ved Dokken, hvorefter han udnævntes til Medlem af Konstruktionskommissionen, og i 1782 blev han, efter den 18/10 1787 at være blevet udnævnt til Kaptajn, midlertidig Ekvipagemester ved Dokken. Man ser saaledes, at de Erfaringer, han havde indhøstet ombord i Skibene som praktisk Sømand, tilfulde udnyttedes ved Arbejderne

ved Skibenes Vedligeholdelse paa Holmen og ved Nykonstruktioner. Ligesom det dengang var Søofficerer, der var ansatte paa Holmen ved Skibenes Vedligeholdelse, Dokning og Reparationer samt som Medlemmer af Konstruktionskommissionen, saaledes var det ogsaa hovedsagelig Søofficerer, der efter en særlig Uddannelse ansattes som Skibbyggere og Fabrikmestre paa Holmen, og hverken før eller siden i vor Søetats Historie har der været en saadan Række duelige Skibbyggere som i det 18. Aarhundrede, hvor dette Tidsrums fortrinlige Skibe blev tegnet og bygget af Mænd som: Judichær, Benstrup, Barbé, de Thurah, Krabbe og Olfert Fischers Kadetkammerat, Henrik Gerner.

Efter sin Udnævnelse til Kaptajn i 1781 afventede Olfert Fischer nu sin Tur til at blive udkommanderet som Skibschef; men dette skete dog først i 1784, hvor han blev Chef for Fregatten »Bornholm« som Vagtskib i Sundet. I 1785 deltog han i nogle Evolutionsøvelser for Officerer med Chalupper paa Københavns Red. Disse Øvelser var meget velegnede til i det smaa at indøve Officererne, særlig Skibschefer og Stabspersonel, i Brugen af Signalsystemet og de taktiske Regler og at give dem Rutine heri forinden Eskadreøvelserne; for Olfert Fischer blev de til stor Nytte, da han nogle Aar senere udkommanderedes som Flagkaptajn i en Eskadre, der var forenet med en russisk Eskadre i Østersøen til Fællesoptræden mod Sverige.

Dette fandt Sted i 1788, da Gustav den Tredie af Sverige havde erklæret Rusland Krig, og Danmark, som dette Lands Allierede, maatte stille sig paa dets Side. Takket være Indflydelsen af de storpolitiske Forhold i Europa blev vor Deltagelse dog nærmest kun af formel Karakter og fik i alle Tilfælde ikke nogen direkte Indflydelse paa Krigsbegivenhederne.

Rusland gjorde først i Henhold til den med Danmark indgaaede Alliancetraktat Fordring paa aktiv Krigsdeltagelse fra Danmarks Side; men efter at A. P. Bernstorff ved kloge Argumenter og Forestillinger i St. Petersborg havde gjort opmærksom paa den Fare, en engelsk-preussisk Indgriben i saa Tilfælde vilde medføre, fik man Russerne til at nøjes med en Optræden fra dansk-norsk Side.

som Hjælpemagt (*partie auxiliaire*). Efter Datidens almindelige folkeretlige Vedtægter kunde dette nemlig ske uden Krigserklæring og uden at Danmark af andre Nationer vilde blive betragtet som egentlig Krigsførende.

Hjælpen skulde da omfatte 12.000 Mand Landtropper, der fra Norge skulde gøre Indfald i Sverige, samt en Flaadestyrke, der skulde optræde sammen med russiske Søstridskræfter, dels i Kattegat til Støtte for Landoperationerne og dels i Østersøen ved en Blokade af den svenske Krigshavn Carlskrona for at forhindre den derværende svenske Eskadre i at forene sig med Hovedflaaden, der optraadte paa den svensk-russiske Hovedkrigsskueplads i den finske Bugt.

Den underlegne svenske Troppestyrke, der var opstillet ved den norske Grænse, maatte trække sig tilbage, da den danske Hær overskred denne, og en Del af den svenske Styrke blev ved Quistrumelv omgaaet og maatte efter en kort Kamp overgive sig. De danske Tropper rykkede derefter frem mod Gøteborg, der utvivlsomt vilde være faldet, hvis ikke Gustav den Tredie selv rettidig var kommet til Stede og havde organiseret Forsvaret af denne By.

Nu traadte imidlertid England og Preussen til og lagde et ihærdigt Pres paa den danske Regering, der saa sig nødsaget til at slutte en Vaabenhvile og derefter en Vaabenstilstand, samt trække sine Tropper tilbage til den norske Grænse. Saaledes blev det korte Felttog mod Sverige bragt til en hurtig Standsning.

Samtidig med disse Begivenheder havde en Styrke fra den udrustede danske Eskadre rekognosceret i Kattegat og Skagerak, for bl. a. ved den norske Kyst at møde en russisk Flaadestyrke, der ventedes fra Archangelsk, og i Begyndelsen af September forenede en Del af den danske Eskadre paa 3 store Orlogsskibe og 1 Fregat under Eskadrechefen, Kontreadmiral Kriegers egen Kommando sig i Køge Bugt med en russisk Eskadre paa 6 Orlogsskibe under Vice-admiral v. Dessen. I Henhold til de trufne Aftaler var den danske

Admiral underlagt den russiske Viceadmirals Kommando, saa længe Eskadrerne var forenede, og de danske Skibe skulde, til Tegn paa, at de var auxiliære, fra den ene Mast føre russisk Gjøs.

Operationsordren lød paa Etablering af en effektiv Blokade af Carlskrona, at gøre Fjenden, altsaa Svenskerne, som Rusland var i Krig med, al mulig Afbræk samt at beskytte den danske og den russiske Søfart i Østersøen. Der skulde ydes gensidig Bistand til det yderste i Tilfælde af Kamp mod Svenskerne, men naar den russiske Eskadre vendte tilbage til sine egne Havne, skulde den danske søge København og afholde sig fra yderligere Fjendtligheder mod Svenskerne.

Foreningen af de to allierede Eskadrer blev dog ikke af lang Varighed, idet der udbrød epidemiske Sygdomme ombord i de danske Skibe, hvoraf de 2 hver havde 100 Syge og det tredie 240. Den danske Eskadre blev derfor hjemkaldt og lagt i Karantæne, medens den russiske Eskadre, der imidlertid havde faaet Forstærkning af de russiske Skibe fra Archangelsk, fortsatte Blokaden af Carlskrona for at afskære den hjemvendende svenske Hovedflaade fra sin Overvintringshavn. Russerne opgav imidlertid snart dette Forehavende og afgik til København, hvor deres Skibe blev oplagt for Vinteren. Ikke lang Tid efter vendte den svenske Hovedflaade, der havde iset sig ud fra Sveaborg, tilbage til Carlskrona og forenede sig med den derværende Eskadre. De kombinerede russisk-danske Operationer i Østersøen maa saaledes siges at have været ret resultatløse.

Imidlertid har Samvirket med Russerne uden Tvivl været en fornøjelig og interessant Oplevelse for de danske Besætninger, og ikke mindst for Olfert Fischer, der som Flagkaptajn paa den danske Eskadrechefs Vegne havde haft den direkte Kontakt med den russiske Admirals Stab vedrørende alle fælles tjenstlige Spørgsmaal saasom Ordregivning, Paroler, Signalering, Taktik og Operationer, men hans Hverv er yderligere blevet vanskeliggjort ved den Omstændighed, at den anden Part var af en saa fremmedartet

Nationalitet. At han imidlertid har klaret sit vanskelige Hverv paa en dygtig og samvittighedsfuld Maade, fremgaar af Admiral Kriegers Rekommandation, der havde følgende Ordlyd:

»Som Flag-Capitaine. Kan ikke noksom roses og anbefales for sine Indsigter og den utrættelige og ufortrødne Flid og Iver, med hvilken han stedse baade ved Dag og Nat har iagttaget alt denne Post vedkommende«.

I Løbet af Vinteren indtraf imidlertid i København en Begivenhed, der let kunde have faaet de alvorligste Følger saavel i militær som i politisk Henseende. En svensk Søofficer ved Navn Benzeltstjerna, der opholdt sig i København, havde i Forstaaelse med Gustav den Tredie fattet den forrykte Plan ved Hjælp af en Brander at stikke Ild paa den russiske Flaadestyrke, der overvintrede i København, og som saaledes laa under Beskyttelse af den danske Flaade, der iøvrigt forudsattes ødelagt ved samme Lejlighed. Hvis dette var sket, vilde Gustav den Tredie nemlig med eet Slag være blevet Herre i Østersøen. I dette Øjemed købte Benzeltstjerna et fremmed Koffardiskib, der tilfældigvis laa paa Reden, og efter at dette var ladet med brændbare Stoffer, blev det opankret i umiddelbar Nærhed af de russiske Skibe for, saa snart Vind og Vejrforhold maatte begunstige Udførelsen af Planen, at blive sluppet løs paa sit Bytte; men heldigvis blev Planen opdaget og røbet forinden. Benzeltstjerna blev fængslet og af Højesteret dømt til Døden; men Kongen formildede Straffen til Hensættelse paa et sikkert Sted under nøjeste Bevogtning. I Aaret 1796 blev Benzeltstjerna dog som et Venskabstegn mod Sverige, som vi paa det Tidspunkt var traadt i Neutralitetsforbund med, frigivet. Den svenske Udsending i København, D'Albedyhll, blev, til Trods for, at han forinden i stærke Ord havde fraraadet Planen, desavoueret af sin Konge og hjemkaldt fra sin Post, men Begivenheden, der iøvrigt ikke fik større politiske Konsekvenser, kunde selvsagt ikke andet end uddybe Kløften mellem Sverige og Danmark.

Den Vaabenstilstand til Lands, som Danmark var blevet tvunget til at indgaa, og som havde til Følge, at den danske Hær blev

trukket tilbage fra Sverige, kunde selvfølgelig ikke andet end fremkalde Mishag i St. Petersborg, da det nu var muliggjort for Gustav den Tredie at koncentrere hele sin Hær mod den russiske Grænse, og da Rusland samtidigt var i Krig med Tyrkiet, maatte det dele sin Styrke og kæmpe paa to Fronter. Rusland forsøgte da ogsaa ved Trusler at formaa Danmark til at opfylde sine Forpligtelser i Henhold til Alliancetraktaten ved at træde ind i Krigen paa dets Side som Hoveddeltager »partie principale« og erklære Sverige Krig; men A. P. Bernstorff forstod paa en mesterlig Maade at faa Katharina den 2den til at indse, hvor haabløs en Stilling Danmark da vilde komme i, og da han lovede, at der fra dansk Side skulde blive udrustet en større Flaadestyrke det følgende Aar, erklærede Kejserinden sig foreløbig tilfreds hermed og frafaldt sit oprindelige Krav.

I Henhold til dette Løfte udrustedes i Løbet af Vinteren og Foraaret 1789 paa Holmen en større dansk Flaadestyrke paa 14 Orlogsskibe og Fregatter, 6 mindre Skibe og 1 Hospitalsskib under den 74-aarige Viceadmiral v. Schindels Kommando. Olfert Fischer var dette Aar Chef for Orlogsskibet »Elephanten« (70). Endvidere udlagdes den flydende Defension, da man havde Grund til at formode, at Svenskerne vilde angribe den russiske Eskadre, der som nævnt opholdt sig paa Københavns Red. Danmark traf saaledes Foranstaltninger til paa Søen alene at yde sin Allierede den Hjælp, man paa Grund af de udenrigspolitiske Forhold var blevet forhindret i at yde ved Operationer til Lands. Men her kom der ogsaa Vanskeligheder i Vejen, idet England og Preussen i April Maaned forlangte, at Danmark-Norge skulde holde sig helt neutral i den svensk-russiske Krig og saaledes ogsaa til Søs vilde blive afskaaret fra at opfylde sine kontraktmæssige Forpligtelser mod Rusland som Hjælpemagt. Dette Krav saa vi os nødsaget til at bøje os for og udstedte, efter at Rusland havde frasagt sig al Hjælp fra vor Side, den 9. Juli 1789 en Neutralitetserklæring.

Derimod havde vi Forpligtelse til som neutral at beskytte den russiske Flaade paa vort Territorium mod Angreb fra svensk Side.

Derfor var Russerne, som dette Aar kommanderedes af Vice-admiral Kostaleinoff, blevet lagt Norden for Middelgrunden og den danske Flaade Norden herfor paa en Linie mellem Taarbæk Rev og Middelgrundens Nordspids, medens Russerne mod Syd dækkedes af den flydende Defensions Skibe; men da den russiske Flaade ved Tiltrædelsen af Hjemrejsen forlangte at blive konvojeret forbi de svenske Kyster af den danske Eskadre, hvorved den forøgede Styrke vilde blive den svenske Flaade i disse Farvande overlegen, satte England og Preussen sig herimod. Der blev da truffet det Arrangement, at den russiske Flaade paa dansk Søterritorium skulde tages under dansk Beskyttelse; men direkte Konvojering i frit Farvand skulde undgaas, idet de to Eskadrer, den danske og den russiske, skulde gaa adskilte fra Kyst til Kyst med et passende Tidsmellemrum.

I Overensstemmelse hermed afgik om Eftermiddagen den 26. Juni først den danske og nogle Timer senere den russiske Eskadre fra Københavns Red til Køgebugt, hvor de russiske Skibe blev lagt paa en Linie indenfor de danske. Nogle Kilder nævner, at den svenske Flaade viste sig ved den sydlige Indgang til Sundet, men vendte om, da den saa den store kombinerede dansk-russiske Flaade til Ankers i Køge Bugt; men dette bekræftes ikke ved Gennemgang af det danske Flagskibs Skibsjournal, hvori alle Begivenheder er meget detailleret opnoteret. Da Vinden den 30. Juli var blevet gunstig, afsejlede den russiske Eskadre fra Køge Bugt, efterfulgt den følgende Dag af den danske; men da Eskadrechefen fik Efterretning om, at Russerne havde passeret Bornholm, vendte han udfor Trelleborg hjemefter; og dermed afsluttedes de fælles maritime Operationer mellem Danmark og Rusland for stedse.

Efter Afslutningen af de to interessante Eskadretogter sammen med Russerne i 1788 og 89, hvori Olfert Fischer havde deltaget paa virksom Maade, i det første som Flagkaptajn og i det andet som Orlogsskibschef, udkommanderedes han i 1790 som Chef for Blokskibet »Grønland« ved Københavns Defension. Han havde her Lej-

lighed til grundigt at sætte sig ind i den Del af vort Forsvar, som han 11 Aar senere som Øverstkommanderende skulde komme til at lede. De Erfaringer, han under fredelige Forhold som Blokskibschef ved Defensionen indhøstede i 1790, er sikkert kommet ham til stor Nytte i 1801, da Defensionsskibene skulde udlægges, Forsvaret organiseres og Mandskabet indøves, uden at der var Tid til store Forberedelser; her viste sig en resolut og myndig Optræden og Kommandoførelse, baseret paa Erfaring og nøje Kendskab til Detailtjenesten ved Defensionen, at være paa sin Plads.

Den 31. Juli 1790 udnævntes Olfert Fischer til Kommandørkaptajn, hvilket iøvrigt rent kommandomæssigt set ikke kom til at influere paa hans Tjeneste, da Orlogsskibene dengang kommanderedes saavel af Kaptajner som af Kommandørkaptajner; disse sidste fik naturligvis Kommandoen over de største af disse Skibe samt over dem, der udrustedes til større selvstændige Togter til Kolonierne o. l. Olfert Fischer skulde saaledes ogsaa som Kommandørkaptajn endnu faa 4 Udkommandoer som Orlogsskibschef, inden han, efter sin Udnævnelse til Kommandør ved Udløbet af Aar 1800, kunde hejse sin Stander paa Blokskibet »Dannebrog« som Øverstkommanderende over Defensionen i 1801.

Paa de to første af disse Togter indgik de Skibe, han var Chef for, i de kombinerede dansk-norsk-svenske Eskadrer, der var udrustede i Henhold til den mellem de skandinaviske Riger i 1794 indgaaede Neutralitetstraktat til fælles Beskyttelse af de respektive Landes Søhandel under Revolutionskrigene. Olfert Fischer forrettede ved Siden af sin Skibschefstjeneste i 1794 tillige Tjeneste som Flagkaptajn i Eskadren, idet disse to Bestillinger ofte var forenet i den samme Mands Person, og da den danske Eskadrechef var Øverstkommanderende over den kombinerede Flaadestyrke i de tre første Maaneder af Togtet, var det et stort og ansvarsfuldt Hverv, der saaledes blev lagt paa Olfert Fischers Skuldre; men han havde Øvelsen og Erfaringen fra den Gang, han i 1788, ogsaa under Admiral Krieger, indtog den samme krævende Post i den kombinerede dansk-russiske Eskadre i Østersøen. Det har næppe været

nogen Tilfældighed, at Olfert Fischer blev valgt til Flagkaptajn i sin gamle Eskadrechef, Admiral Kriegers Eskadre med Svenskerne i 1794, thi den Gang viste man fra Overledelsens Side Admiralerne og Eskadrecheferne det Hensyn at lade dem selv udvælge deres nærmeste Medarbejdere. Derved sikredes den Kommanderende og hans Stab gode Arbejdsvilkaar og Betingelser for et godt og loyalt Samarbejde.

Imellem de to Togter med Svenskerne i 1794 og 1796, hvor Olfert Fischer ikke havde været udkommanderet, forrettede han sin sædvanlige Tjeneste i Land ved Dokken, hvor han den 11/9 1795 var blevet udnævnt til Ekvipagemester, og denne faste Landstilling beholdt han, lige indtil han i Begyndelsen af 1803 blev Divisionschef, kun afbrudt af hans Udkommandoer som Skibschef og Defensionschef. Men han blev ligesom sin Fader tillige anvendt som Medlem af forskellige Kommissioner; saaledes blev han i 1797 Medlem af Dokkommissionen og i 1798 Medlem af Signalkommissionen samt af Kommissionen til Udarbejdelse af Konvojregler. Varetagelsen af dette Kommissionsarbejde har sikkert været Aarsag til, at han ikke i 1798 fik den ærefulde og fordelagtige Udkommando som Chef for Orlogsskibet »Ditmarsken« til St. Helena, som han beklagede sig til Admiralitetet over at være forbigaaet til af sin yngre Kadetkammerat, Kommandørkaptajn J. Bille. Dette skaffede ham imidlertid en Næse fra Kollegiet, der »finder det ej alene uforeneligt med de ham betroede Forretninger, men ogsaa uoversensstemmende med den militære Tjenestes Organisation at opfylde hans Begæring«. Men det følgende Aar 1799 fik han Revanche og udkommanderedes som Chef for sit gamle Skib, »Oldenborg«. Paa dette Togt øvede han sin store Sømandsdaad, som vi nu skal høre om.

Olfert Fischers Sømandsdaad

Orlogsskibet »Oldenborg«, der var bygget af Henrik Gerner og løbet af Stablen i 1779, hørte til den mellemste Klasse Orlogsskibe,

idet det kun var armeret med 60 Kanoner og havde en normal Besætning paa ca. 550 Mand; paa Togtet, der her er Tale om, var Besætningen dog reduceret med godt 100 Mand; men til Gengæld medførtes en ret stor Soldatesque, bestemt til Trankebar.

Skibet afgik den 1. Juli 1799 fra København med Ordre til Chefen om at begive sig til den danske Koloni »Trankebar«, for derfra at konvojere nogle Ostindiefarere hjem. Skibet naaede dog aldrig sit Bestemmelsessted, idet det den 5. November s. A forliste under en orkanagtig Storm af NV i Taffelbay ved Cape Town paa Sydafrikas Kyst, hvilken Plads Olfert Fischer havde anløbet for Proviantering og Vandpaafyldning m. m.

Denne Ankerplads spillede, særlig i Sejlskibenes Tid og forinden Suez Kanalen blev aabnet, en stor Rolle som Anløbsplads for Skibe bestemt fra Europa til Østen og Retur. Den ligger paa den vestlige Side af Afrikas sydligste Pynt, Kap det Gode Haabs Fjerg, der første Gang blev omsejlet af Bartholomeo Diaz i 1487 og 10 Aar senere af Vasco da Gama paa Vejen til Indiens Opdagelse. Taffelbay, i hvis sydvestlige Del Cape Town ligger, var dengang en aaben Red, der med sydlige og østlige Vinde, som er de fremherskende i den sydlige Halvkugles Sommermaaneder, normalt giver god Læ og Beskyttelse for Ankerliggere. Storm af SØ, der bebudes ved en særlig Skyformation, der fra Toppen af »Table Mountain« skyder sig ned langs Bjergets Sider (Sømændene kalder det »Taflet er dækket«), kan dog tvinge Skibene til at forlade deres Ankerplads for at staa til Søs og holde gaaende i Læ af Land, hvis de da ikke forinden strander paa den vestlige Pynt af Landet.

Naar derimod de nordvestlige Vinde, der er de fremherskende i Vintermaanederne, blæser op til Storm, er Faren for Skibe paa Reden overhængende, idet hele det sydlige Atlanterhav sætter ind paa den aabne Red med en saadan Voldsomhed og Styrke, at ankerliggende Skibe bringes i voldsom Bevægelse og kastes frem og tilbage af Søerne, samtidigt med, at disse bryder ind over dem med en saadan Kraft, at alt Opstaaende knuses, og Rejsningen, ja

selv Undermasterne, udsættes for svære Havarier eller for Raseri; hvis Skibene saa tillige driver for deres Ankre, eller disses Tove sprænges, da er Stranding og Forlis uundgaaeligt. Mangen stolt Sejler paa Vej til eller fra det fjerne Østen har paa denne Maade fundet sin Grav paa dette Sted, og i Aarenes Løb er Reden blevet opfyldt af forliste Skibes Ankre, der frembyder en yderligere Risiko for Ophold her.

Søndag den 3. November laa »Oldenborg«, efter at have provianteret og fyldt Vand, sammen med det engelske 74 Kanoners Linieskib »Sceptre« samt 5 engelske og amerikanske Koffardiskibe til Ankers paa Reden, klar til at staa til Søs; den nordlige Paalandsvind, der blæste, omend kun med ringe Styrke og uden at sætte Sø, bevirkede dog, at Skibet blev liggende for at afvente en gunstigere Vind. Indtil Tirsdag Morgen den 5. November havde Forholdene ikke ændret sig mere, end at der kunde sendes Fartøj i Land efter fersk Kød og friske Grøntsager, men i Løbet af Formiddagen friskede det efterhaanden op til stormende Kuling af Nordvest, og Begivenhederne, der endte med en Katastrofe for det danske Orlogsskib og dets 6 ankerliggende Lidelsesfæller, fulgte nu hurtigt efter hinanden. Man vil faa det bedste Begreb om den Kamp, der under saadanne Forhold føres mellem Elementerne, og de Forholdsregler, som menneskelige Kræfter kan yde herimod, ved at læse følgende gribende Skildring af et Øjensvidne til Begivenhederne, den unge Secondløjtnant C. H. L. Donner, der gjorde sit første Togt som Officer med Skibet og saaledes fik sin Sømandsdaab under saa alvorlige og drastiske Forhold. Han skriver:

». . . Kl. 1 Eftermiddag var der stukket til helt Toug, Under-ræerne strøgne, Bramstængerne taget til Dæks, Pligten afbouget, og idet de faste Stænger blev strøgne faldt Daglig Ankeret, hvorpaa der blev udstukket til $\frac{1}{4}$ og paa Tøj Touget til $\frac{5}{4}$ Toug. Flere Skibe vare den Tid i Drift, 2 Brigger, 1 Skonnert og den amerikanske Ostindiefarer »Antibes« landsatte 4 Glas i Eftermiddags Vagten. Orlogsskibet duvede den Tid allerede saa stærkt, at vi maatte pompe, da meget Vand styrtede ind ad Klydsene og over Bakken.

Kl. 4 $\frac{1}{2}$ sprang Daglig Touget. Pligten faldt straks, stak ud til $\frac{1}{4}$ og paa Tøjet til 1 $\frac{1}{2}$ Toug. Daglig Touget blev indtalliet, indstukket i Læggeren, som blev afbouget. Kl. 5 $\frac{1}{2}$ sprang Tøj Touget, stak ud paa Pligten til 1 $\frac{1}{2}$ Toug, for hvilket Skibet sang op. Flere Skibe landsattes, og det engelske Orlogsskib »the Sceptre«, hvorfra den Commanderendes Stander vajede, drev og gjorde flere Nødskud. Kl. 7 $\frac{1}{2}$ drev »the Sceptre« i Land og kort efter sprang Ringen ud af vort Pligt Anker. Læggeren faldt straks, og ihvorvel vi stak ud lige til Masten, vilde Skibet dog ej tørne op. Da Strandingen ei kunde undgaas, blev straks Skibsråd, bestaaende af Næst- og Trediecommanderende, den bekendte Mand, Oberstyrmanden og Højbaadsmanden sammenkaldet, der fuldkommen bifaldt Chefens Forslag at tilsætte F. St. Stagseil og Mesanen, for derved ei alene at klare os fra de i Bayen liggende Skibe, men for tillige derved at holde Skibet under Kommando, hvis Landsætning skulde ske med Vind og Sø agter ind, da man haabede derved at conservere det saa godt, at det ved Bedagningen af Veiret kunde bringes af og fortsætte Reisen. Lænsportene bleve indsatte, og da vi vare paa 4 Favne Vand, Mesanen bjærget. Kl. henimod 9 stødte Skibet paa Sandgrund. F. St. Stagseil blev staaende for at bringe Skibet bedre paa Grunden og for Formaliteternes Skyld affyret nogle Nødskud. Det engelske Orlogsskib »Sceptre« saa vi staa omtrent 1 Kabellængde fra os om Bagbord med Forstævnen imod Søen.

Kl. 9 $\frac{1}{2}$ begyndte »Oldenborg« at kaste sig lidet Styrbord, saa Søen kom Styrbord ind. Chefen befalede derfor med Skibsrådets Samtykke at kappe Mesanmasten, for at Skibet ei skulde kaste sig tvers. Efter at vi til den Ende havde taget Pertlinen (hvori Jollen havde været fortøiet) om Masten, halt den stiv og fastgjort den om Styrbords Røstskinner, kappet Mesan- og Krydsstaget, Styrbords Mesansvant ligesom alt løbende Redskab, blev Mesanen lidet udhalt, men Masten vilde dog ei gaa overbord, førend der var kappet i den om Bagbord noget nedenfor Pertlinen. Efter Mesanmastens Kapning haabede vi endnu ved Vejrets Bedagning at redde Skibet, da vi holdt temmelig lens ved Pomperne, der stedse holdtes i Gang

af Mandskabet, der alle, paa de 80 af de raskeste Matroser nær, vare kommanderede om Læ for ei at være i Veien for Manøvrene. Naar jeg undtager Kongens Penge, som bleve opbragte fra Kabelrummet til Chefens Kahyt, turde ingen Ting bringes paa øverste Dæk for ei at belemre Skandsen og Bakken.

Kl. 10 observeredes, at det engelske Orlogsskib adsplittedes. Vi laa saaledes hen til henimod 3 Glas i Hundevagten, da Skibet med et kastede sig Styrbord over imod Vind og Vand, hvorved Søen kom til at brække med saa svær Kast paa og over os hen, at vi troede om faa Øieblikke at se Skibet adsplittet. Masternes Kapning blev nu befalet. Stormasten gik ved Kapning af det andet Spænd Vant om Bagbord, den faldt saa heldigt, at Toppen foer i Grunden, og Rodenden blev liggende paa Styrbords Krølle, saa Søen, der nu maatte bryde over den hen, inden den naaede Vraget, kunde ei længer slaae saa voldsomt mod Skibet. Ved at bemærke det befaledede Chefen ei at kappe Fokkemasten, men paa det 5te Glas i Hundevagten gik den dog overbord og medtog Bovsrydet. Efter at Skibet havde kastet sig saa meget Styrbord over, kunde Mandskabet ei blive længere ved Pomperne, Vandet naaede lige saa meget inden, som det var udenbords. Saaledes laa vi til Dagens Komme. Rædsomt var det Skuespil, som nu viste sig for os. Mange Vrag stode fra Caps Byen til Sault Revieret; alle adsplittede, og Størstedelen af deres Besætninger laa livløse paa Stranden. Alene af Orlogsskibet »Sceptre«s Mandskab havde 481 Officerer og Gemene fundet deres Grav den Nat. Veiret begyndte nu at bedage sig, og efter nogle Nødskud kom salig Capitaine Holm, som Dagen i Forvejen var sendt i Land for at hente Forfriskninger, med Travalliechaluppen og flere Fartøjer ombord. Efter at Mandskabet var blevet indquarteret i det store Hospital, som ligger i Værkerne af Gode Haabs Kastel, og en Besigtelsescommission havde erklæret, at det var umuligt at bringe Skibet af, da det var knækket under Store og Fokkeræsterne, Agterstævnen splittet og den hele Styrbords Side imellem Kulerne aaben, blev en Buk reist af Varestængerne, en Flaade gjort af de kappede Master, Stænger og Ræer,

hvorpaa Bjærgningen af Barkassen, Skibets Kanoner, Fadeværk o. s. v. begyndtes. Saasnart Barkassen var udsat, blev Ankerne fiskede, hvoraf saas, at Tøjet, Daglig og Lægger Tougene vare sprungne imellem 10 og 15 Favne fra Stikket. Derimod var af Pligten Ankerringen udreven.

Efter at Alt, hvad der kunde fiskes, var bierget ud af »Oldenborg«, blev Vraget solgt d. 5. Marts 1800, og derved blev et Orlogsskib udslettet af Søe-Etatens Liste, hvis sidste Fata stedse vil høre med til de talende Beviser, Staten har at fremvise: at dens Marine forstod ligesaa godt i Kamp mod de mest oprørte Elementer, som imod Landets Fiender, at værne for Fædreneflagets Ære og Hæder« ..., og videre udtales:

»Dersom almen Højagtelse kan lindre Skæbnens haarde Slag, saa maa Chefen allerede Dagen efter Forliset være blevet forsonet med sin Ulykke. Besætningens Frelse, den Opmærksomhed, hvormed Commandeuren blev modtaget af det britiske Gouvernement, tolkede tydeligt, at Enhver følte, at man næst Forsynet havde hans Sømandsskab og Aandsnærværelse at takke for hele Ekvipagens Redning, og at vi uden at rødme kunde se den danske Vimpel vaie fra Stumperne af Vragets Master«.

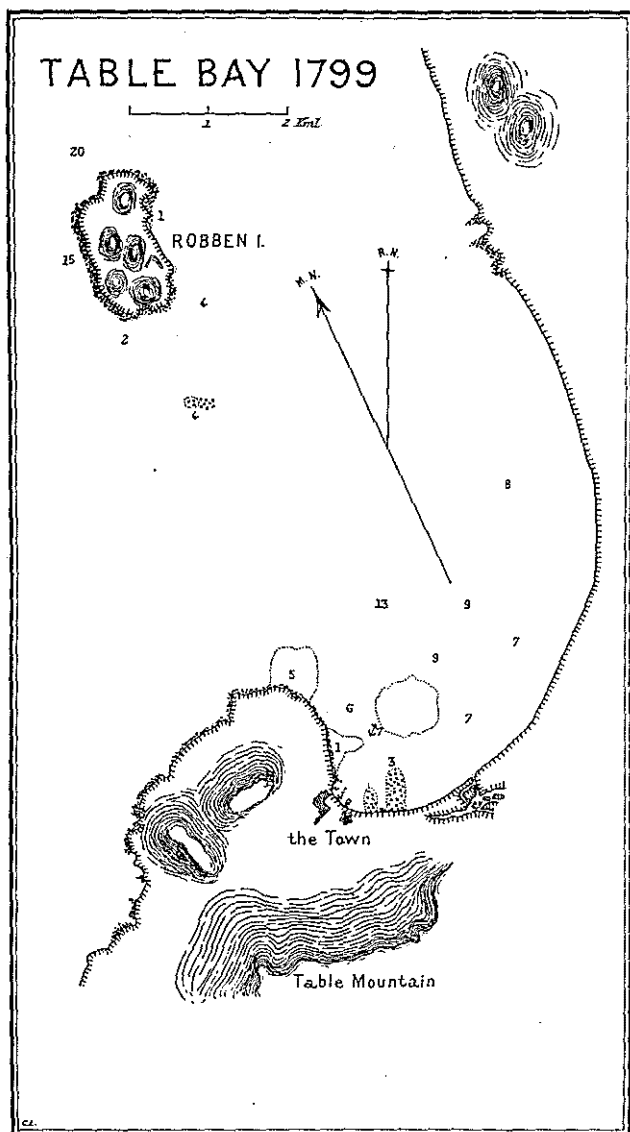
Som man ser af denne Beretning, sammenkaldte Chefen, som det ofte var Skik dengang, naar Fare for Skib og Besætning forestod, et Skibsraad, hvis Beslutninger indførtes i Skibsjournalen. Beretningen om Orlogsskibet »Oldenborg«s Landsætning og Forlis, der stod indført i Skibets Journal, underskrevet af Skibsraadets Medlemmer, afsluttedes den 6. November om Morgenens med følgende Udtalelse: »Under Skibets gruesomme Uhæld haver Forsynets beskyærmende Haand vaaget over vores Besætning. Alle ere friske og vel, Fatigue og Tab uberørt«.

Det vil maaske for mange af Læserne staa aldeles ubegribeligt, at det danske Orlogsskib, der vel blev Vrag, iøvrigt kunde komme fra denne Katastrofe uden Tab af et eneste Menneskeliv, paa samme Tid som det engelske Linieskib og de 5 Koffardiskibe, der

laa til Ankers paa den samme Red, forliste saa at sige med Mand og Mus. Forklaringen er imidlertid den, at medens »Oldenborg« ved en fortrinlig Manøvre fra Chefens Side blev drejet rundt for Klyver og Mesan og derefter styret ind mod et belejligt Sted paa Kysten, hvor der var Sandbund, saaledes at Forenden af Skibet først tog Grunden og kunde sættes fast her, saa drev de andre Skibe for Rejsningen alene uden Tilsætning af Sejl — for Takkel og Tov, som det hedder i Sømandssproget — uden Styr tværs ind mod tilfældige Steder paa Kysten, der hovedsagelig var Klippegrund, indtil den dybere liggende Agterende tog Grunden, og Skibene kastedes da af Stormen og den vældige Brænding tværs ind mod Klipperne og knustes.

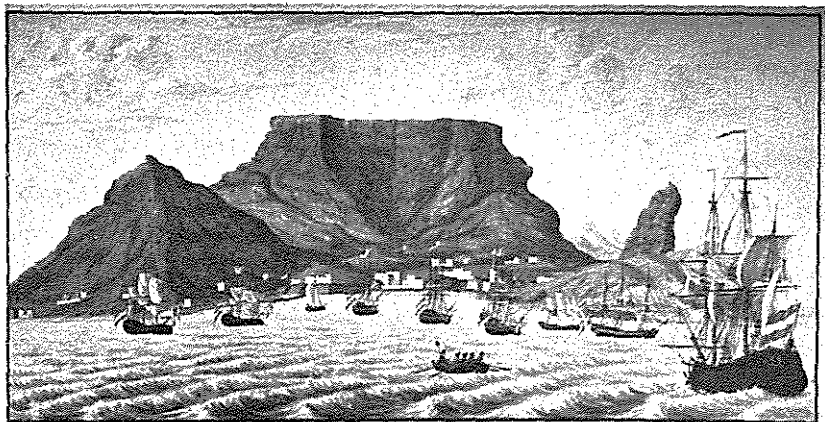
Naar Chefen for det engelske Linieskib »Sceptre«, Commodore Edwards ikke, ligesom Olfert Fischer, tog Kommandoen i sin Haand, men lod Tilfældet og Elementerne raade, da angives Grunden at være den, at der ombord i Skibet herskede en Del Uorden som Følge af, at man her som overalt i England fejrede Aarsdagen »the fifth of November« for Tilintetgørelsen af »the gunpowder plot«, der ca. 200 Aar tidligere, i 1605, var rettet imod den engelske Konge, Jacob den Første og Parlamentet, der skulde have været sprængt i Luften. Festlighederne ombord i »the Sceptre« har sikkert paa denne fjerne Station været noget løsslupne, saaledes skriver Løjtnant Donner herom:

»Aarsagen til den slette Manøvre hidrørte uden Tvivl deraf, at denne Dag var blevet højtideligholdt ombord i »the Sceptre« med al den Uorden, en »Saturday-Night« fører med sig, og al Commando ophørte, da Chefen, Commodore Edwards, sprang overbord, da han saa Skibets uundgaaelige Stranding. Nøje fik vi aldrig at vide, om »the Sceptre« havde mistet alle sine Ankre, thi de faa Mennesker, der blev reddede, kom straks ombord i det i Bayen liggende masteløse Orlogsskib »Jupiter« — men det er tilforladeligt, at Kanonerne, der stod klare til Salut, ej alene førend Strandingen rev dem ud af Tallierne, men at de og ved Skibets Overhalingen

Kort over Taffelbay i 1799 med Cape Town (Kapstaden).
Tallene angiver Dybderne i Favne, og Ankeret Skibenes
Ankerplads.

Efter Tidsskrift for Søvesen, 1900.

C. Larsen fot.

Kap (Det gode Haabs Forbjerg) med Ankerpladsen i Taffelbay.
Efter Tegning af J. Munch, 1802. Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg.

C. Larsen fot.

Taffelbayen i Orkan.
Efter Tuschtegn. Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg.

for fra Side til Side og dræbte mangan en Mand, inden Skibet blev adsplittet.«

Olfert Fischers officielle Rapport til Admiralitetet vedrørende Forliset, der er dateret Cap den 8. November 1799, havde følgende Ordlyd:

»Underdanig Rapport.

Den mere end sørgelige Pligt at tilmelde det Kongelige Collegium Orlogsskibet »Oldenborg«s Forlis i Taffelbayen den 5te November om Aftenen er mit uheldige Lod. Med Ødelæggelsens Forbud Vinden af NW. og det alleroprørteste Hav er jeg dreven i Land efter at alle 4re Ankere og Touge ere forliste. Skibet er landsat paa Sand, saa viidt endnu viides. Toe à 3 Kabellængder fra Orlogsskibet »Oldenborg« landsatte ligeledes det Kongelige engelske Orlog Skib »Sceptre« paa 74 Canoner, commanderet af Commandeur Edwards. Han og hele Besætningen paa 60 à 70 Mand nær ere borte blevne, da Skibet er revnet og splittet i 1000 Stykker; benevnte Orlog Skibs Skiebne har 4 à 5 Engelske og Amerikanske Coffardie Skibe deelt.

Mit Uheld er nogenledes forsødet, ved det hver Mand fra første Officer til sidste Mand har giordt det yderste for at assistere mig med Flid og Omhue for Skibet, og Forsynet har velsignet den Pligt Alle har viist, ved at hver Mand er biérget, og ingen kommen til Skade.

Med Masterne kappet, Skibet brudt og fuldt af Vand har Nøden bydet mig at inqvartere Mandskabet i Land og dernest at bjerge hvad mueligt er.

Et Skib afgaar til St. Helena, hvormed denne strenge Pligt opfyldes at hjemsende denne Efterretning. Af Skibets Journal og Skibsraadets Beslutning er vedlagt fuldstændig underskreven Afskrift, som jeg underdanigst videre maa henvise til.

Jeg og alle under min Commando har stedse indrettet Alt til at værne for Flagets Ære og Kongens Interesse. Mod Forsynets

strenge Haand ere vi for svage at stride. Gud er Vidne, at menneskelig Flid er af Alle viist. Han sørger for Resten; dette opholder mig i min skrækkelige Forfatning.

Det usammenhængende af denne Rapport vil gunstigt undskyldes, da hvert Øieblik er kostbart i min nærværende Stilling. Alt, hvad jeg nu kan indberette er, at Udgifterne og Bekostningerne ere og blive uhyre, dog hvad der meest embarasserer mig, vil blive at faae Mandskabet hjemsendt, en Styrmand og 8 à 10 Mand har jeg allerede tilladt at tage Hyre — give Gud jeg kunde gjøre det med de fleste paa den Maade, thi uhyre ere Bekostningerne her — især embarasserer Soldatesqvens Hjemsendelse m. v. mig.

Hvad som jeg faar bierget af Skibet, lader jeg bortsælge, Canoner og alt Krigs Armatur undtagen, som deponeres til videre som Kongl. Dansk Eiendom, da jeg troer dette ikke før nærmere Ordre bør sælges her.

General Anker i Tranqvebar og Gouvernementet i Bengalen saavel som Fregatten Iris har jeg tilmeldt mit Uheld, for at de kunde anvende alt for at faae danske Retour Skibe til at anløbe Cap for at medtage Mandskabet til Europa for at lette Udgifterne.

Min Barkasse haaber jeg i Dag at faae ud af Skibet, da Fartøjs Fragter er uhyre dyr.

Officer med fornøden Mandskab til Vagt er ombord, med en lejet Indretning at bierge samme om Natten om Skibet skulde revne. Bliver det heelt, da haaber jeg at redde Canoner, Raperter, Seil og hvad mueligt af Kosten, alt er fordervet af Søevand. Fuldstændig Efterretning om alt dette kan ikke affattes, Tiden og Omstændighederne tillader det ej.

Det engelske Gouvernements Tienstvillighed efter Omstændighederne er stor, Assistencen fra Værv er intet her af at vente.

Taffelbayen er og har været bekiendt for en slet Rehde; men endskiøndt man ikke kan mindes saadant Veir i de sidste 30 Aar, som det Orlogsskibet satte til udi paa denne Tid af Aaret, saa bør dog denne Dag give denne Rehde sit Banesaar; i de sidste 4re Aar ere Ankerne, som bleve forliste paa Rehden i ondt Vejr, ikke

kunnet bleven optagne, og Bayen mod Sommeren renset, maaske kan noget af mit Uhæld søges herudi.

Til Mandskabets Indqvartering i Land er anviist af det engelske Gouvernement et beqvemt Sted udenfor Byen, hvor Kiedler og Alt forefindes. Jeg giver dem Brændeviin om Morgen — om Middagen Suppe og Kiød, Viin og haardt Brød, saaledes forfleges de — efter mine Tanker paa beste og mindst kostbare Maade.

Daglig haver en Officer Vagt her, Officererne og Betientene have maattet søge Leilighed i Caps By, da ingen Vertshuse haves her.

Cap, den 8. Nov. 1799.

Underdanigst

Olfert Fischer.«

Denne Rapport naaede først København den 27. Marts 1800 og havde saaledes været omtrent 5 Maaneder undervejs fra Kap. Den 3. April blev Sagen af Collegiet refereret for Kronprinsregenten, og Dagen efter udgik Kgl. Resolution, hvori udtaltes: »Kommandør-kaptajn Fischer har i alle Henseender i den ham anfortroede Post som Chef for Orlogsskibet »Oldenborg« forholdt sig som han burde«.

Omtrent samtidig hermed, medio April 1800, maatte Olfert Fischer, der sammen med den Del af Besætningen, som ikke havde kunnet faa Skibslejlighed hjem, og som derfor maatte overvintre i Kapstaden, af Helbredshensyn overgive Kommandoen ved Bjergningen til sin Næstkommanderende, Kaptajnløjtnant Fabricius de Tengnagel. Den $22\frac{1}{4}$ s. A. afrejste han og 36 Mand af »Oldenborg«s Besætning fra Kapstaden med Ostindiefareren »Cronprinsesse Marie« og ankom til København den $10\frac{1}{7}$ s. A.

Hans Næstkommanderende, der som ung Officer havde sejlet som Styrmand med Asiatisk Kompagnis Skibe og i 1794 været Adjutant hos Admiral Krieger, i hvis Eskadre Olfert Fischer var Flagkaptajn, var sikkert blevet udkommanderet med »Oldenborg«

efter Olfert Fischers Ønske. Han afviklede efter hans Afrejse fra Kap Resten af Forretningerne vedrørende det strandede Orlogsskib, saasom Bjergning af Gods og Kanoner, Salg af det bjergede samt Hjemsendelse af de sidste Folk af Besætningen og blev af sin Chef særlig anbefalet for sit Forhold under og efter Skibets Landsætning. Han vendte sammen med de 4 sidste Officerer og 110 Mand af »Oldenborg«s Besætning hjem med Fregatten »Iris«, der under Kommando af Generaladjutant, Kaptajn P. Riegelsen, havde anløbet Kapstaden for Hjemgaaende med 3 Ostindiefarere, hvorefter de hjemvendende fra »Oldenborg« blev fordelt.

Dette Togt, hvor Olfert Fischer maatte efterlade sit Skib paa Sydafrikas øde Kyst, blev hans sidste som Skibschef. Ganske vist beordredes han i Begyndelsen af September samme Aar til Chef for Orlogsskibet »Odin«, der tillige med 3 andre Orlogsskibe blev udrustede paa Holmen for at forstærke de i Sundet stationerede 4 Orlogsskibe, der under Kontreadmiral Wleugels samlede Kommando skulde møde den engelske Eskadre under Admiral Dixon ved Helsingør. Men Olfert Fischer blev forinden Skibenes Afgang paa Grund af Sygdom afløst i Kommandoen, og da det kom til en foreløbig Forstaaelse med Englænderne, naaede de nyudrustede Skibe ikke længere end til Københavns Red.

4 Maaneder herefter blev Olfert Fischer, der den 24/12 1800 var blevet udnævnt til Kommandør, knyttet til den Virksomhed, der skulde give ham Adkomst til den betroede Stilling som Øverstkommanderende over Københavns Søforsvar (»Defensionen«), da den engelske Flaade i Foraaret 1801 nærmede sig vore Farvande, idet han den 5/1 s. A. blev beordret til at tiltræde den saakaldte Defensionskommission for at tage Del i dennes Raadslagninger.

Da Defensionen til alle Tider har været det Bolværk, som har skullet værne vor gamle Hovedstad mod Fjendernes Angreb fra Søen, og da dens Navn er knyttet med uløselige Baand til Olfert Fischers samt til de Begivenheder, der skal fortælles om i det følgende, vil en kort Oversigt over dens Historie formentlig være paa sin Plads.

Defensionen

Flaaden havde dengang som nu sin faste Station, sin Basis, i København, hvor den blev udrustet efter Oplægning om Vinteren, fik sine Forsyninger, blev efterset og repareret. En saadan Flaadebasis, der kan betragtes som Flaadens Hjem, maa, enten den er stor eller lille, være beskyttet mod Angreb — og først og fremmest mod Angreb fra Søen — saaledes at den kan give Flaaden og dens Magasiner, Værksteder, Dokker, Beddinge m. m. den tilstrækkelige Beskyttelse. Derfor har København som vor Flaades eneste egentlige Basis lige siden Kong Hans' Dage været befæstet, og da Befæstningen mod Søsiden, Defensionen, har paahvilet Søetaten, skal vi i det følgende se, hvorledes denne igennem Tiderne har røgtet denne Opgave.

I de ældste Tider, hvor vor Hovedstad kun havde en ringe Udstrækning, idet den gamle Befæstningslinies Volde og Grave strakte sig i en snæver Ring omkring Byen fra Kg. Nytorv langs Gothersgade, Nørrevoldgade og Vester Voldgade til Vandkunsten, og hvor der endnu ikke fandtes noget egentligt Orlogsværft, kunde de smaa Krigsskibe, der til Dels var udskrevne Købmandsskibe, som Købstæderne og Lensmændene stillede med, naar Krig forestod, finde tilstrækkelig Beskyttelse under Fæstningens Kanoner i Københavns indre Havn, der strakte sig i en Bue omkring Slotsholmen ved Gammel Strand. Men for yderligere at beskytte den østlige Del af Byen mod Angreb fra Søen udlagdes allerede den Gang ved flere Lejligheder, naar større fjendtlige Angreb truede Byen, en flydende Defension i den Del af Kallebodstrand, som laa ud herfor, d. v. s. det nuværende Farvand mellem Broerne og udfor Gammelholm. Dette Farvand var den Gang meget bredt, omend grundet, idet det tillige strakte sig over hele det Areal, hvorpaa Christianshavn senere blev anlagt paa opfyldt Grund.

Saaledes lod den kække Dronning Philippa i Aaret 1428, hvør hun under sin Ægtefælle, Erik af Pommerns Fraværelse modigt overtog Ledelsen af Københavns Forsvar, da Byen blev belejret

af Vendernes Flaade, udlægge armerede Flydebatterier i Kallebodstrand, der afslog Fjendens Angreb mod Søsiden og tilføjede ham store Tab. I 1659 var der ogsaa udlagt armerede Pramme samt Fregatten »Hoyendahl« paa Reden i Kallebodstrand, hvilke Forsvarsforanstaltninger ligeledes gjorde god Nytte ved at holde Fjenden paa Afstand.

Men efter Anlægget af Værftet paa Bremerholm og især efter Chr. den Fjerdes Udvidelse af Slotsholmen mod Øst, hvor Børsen og den lukkede Orlogshavn paa den nuværende Bibliotekshaves Plads, flankeret af Arsenalet og Proviantmagasinet, anlagdes, kom Byen med dens maritime Anlæg til at ligge aaben mod Søen, da Fæstningens Kanoner paa Slotsholmen ikke mere kunde dække dem. Christian den Fjerde begyndte da at anlægge den nye Bydel, Christianshavn, paa opfyldt Grund mellem Byen og Amager, hvorved Farvandet i Kallebodstrand indsnævredes, og en god og sikker Handelshavn indrettedes i Kanalen, der herved dannedes. Samtidigt flyttedes den nordlige Del af Københavns gamle Fæstningslinie, der gik fra Rosenborg Slot over Kongens Nytorv og Holmens Kanal, hvor den mandede ud i Havnen et Stykke Norden for Holmens Kirke, nordefter, og den nye Voldlinie flankeredes mod Søen af det stærke Fæstningsværk, »Citadellet Frederikshavn«, som dog først blev fuldført under Frederik den Tredie.

Til Dækning af den nye Bydel, Christianshavn, der efterhaanden udvidedes helt over mod Amagersiden, opførtes senere de Fæstningsvolde og Grave, der forefindes endnu, og som kom til at danne en naturlig Fortsættelse af Byens gamle Forsvarslinie. I Tilslutning til den christianshavnske Befæstning anlagdes nordefter udenom det nye Flaadeleje: Hoeken, en Befæstningslinie, der omfattede de 7 Bastioner med tilhørende Værker, som endnu danner den østlige Ramme om den nuværende Flaadestation (Holmen). Denne nye Linies nordligste Batteri »Christianus Quintus«, kom sammen med Citadellet Frederikshavn, det nuværende Kastel, til at flankere den store Aabning, der dannedes ud imod Søen, og hvorigennem Løbet til Københavns Havn førte. Slotsholmen med dens maritime

Anlæg og Bremerholm Værft m. v. kom derved til at ligge godt dækkede, omgivet som de nu var af den nye af Christian den Fjerde planlagte og paabegyndte Landbefæstning omkring København. Men Indløbet til Havnen laa udsat og udækket, hvorfor Kravet om en flydende Defension af armerede Skibe og Fartøjer rejstes igen. En saadan blev etableret, hver Gang Faren for Angreb truede, og dens Fartøjer opankredes paa Københavns Yderred, støttet i Flankerne af Kastellet og Bastionerne paa Christianshavn. I Aabningen her imellem fandtes der ingen faste Værker. Ganske vist var Batterier straks efter Anlæggelsen af Nyholm blevet opført til Dækning mod Nord af det nye Værft og de oplagte Skibe i Hoeken. I 1865 kunde Vagten saaledes flyttes fra Skibene, hvor den hidtil havde været, til Land og fordeltes med Hovedvagten paa det store Batteri »Neptunus« og de øvrige Vagter paa det saakaldte »gamle Batteri« og Batteriet paa Toldboden; men alle disse Fortifikationer tjente udelukkende til det nye Værfts Selvforsvar.

Defensionen paa Københavns Red var underlagt Holmens Chef, og som saadan deltog Niels Juel i Spidsen for Holmens Baadsmænd og Matroser i Forsvaret af Kastellet under Svenskernes Angreb den 10. og 11. Februar 1659. Et Forsvar bestaaende af flydende Batterier alene viste sig imidlertid efterhaanden utilstrækkeligt. Man kunde saaledes ikke under alle Omstændigheder, f. Eks. om Vinteren, naar der var Is som i 1659, og iøvrigt heller ikke i Tilfælde af stærk Vind og Strøm, paaregne at kunne etablere Forsvaret rettidigt ved et overraskende fjendtligt Angreb. Herved kunde der opstaa Fare for Bombardement af Byen eller for Spærring af Indløbet. For at Forsvaret kunde være sikkert og paalideligt og under alle Forhold være i Stand til at afgive den tilstrækkelige Dækning, maatte det tillige udbygges ved Anlæg af fremskudte faste Værker paa Kysten eller udenfor denne, med andre Ord af en Søbefæstning. En saadan blev yderligere nødvendig efter den stadig voksende Udvikling og Anvendelse af den nye Orlogshavn med Flaadens Leje paa Nyholm, der havde en fremskudt og udsat Beliggenhed for Angreb fra Kongedybet.

Efter Forslag af den højt begavede og initiativrige Fabrikmester paa Holmen, Schoutbynacht Judichær, der i 1710 havde faaet Overbestyrelsen paa Holmene (Holmens Chef) og i 1711—1712 var Øverstkommanderende over Defensionen fra Helsingør til Stevns, sænkedes i Henhold til Kgl. Resolution af 5. September 1712 tre gamle Orlogsskibe »Trekroner«, »Prins Georg« og »Charlotte Amalie« paa den nordlige Ende af Refshalegrunden for at danne Underlag for Søbatteriet »Trekroner«, og ved Kgl. Resolution af 18. Marts 1713 sænkedes Orlogsskibet »Delmenhorst« og den gamle Flydedok paa Refshalegrundens Østside for at danne Underlag for det første Søbatteri »Prøvestenen«. De sænkede Orlogsskibe, hvis Antal Judichær senere forøgede, var indbyrdes forbundet med hinanden og fyldte med Jord og Sten til Vandgangen. Dette Fyld holdtes stadig vedlig ved aarlig Paafyldning, saaledes at der efterhaanden dannedes en lille Ø, hvorpaa Kanonerne opstilledes bag Brystværn.

Begge Søbatterier laa i Nærheden af Pladserne for de i 1932 nedlagte Søforter af samme Navn. De blev anlagt med det Formaal i Forbindelse med en flydende Defension at beherske Kongedybet og Indløbet til Københavns Red og Havn for derved at forhindre Bombardement af Byen og Flaadens Leje samt en Forcering eller Spærring af Indløbet til Havnen.

Søbatteriet »Trekroner« blev uden at være helt færdigt taget i Brug fra 1716, og i 1723 foreslog Søetatens Chef, Admiral Gabel, at Søbatterierne ved København skulde gøres krigsberedte, samt at alle Stykpramme og Galejer m. m. skulde udrustes og udlægges som en flydende Defension mellem »Trekroner« og »Prøvestenen« for at sekundere disse Batterier, da man maatte være forberedt paa et Angreb af den russiske Flaade.

I Aarene 1725 og 1726 blev der truffet lignende Foranstaltninger ved Københavns Defension som i 1721, og de anlagte Søbatterier maa have været anset for meget betydningsfulde, da en Schoutbynacht de to sidstnævnte Aar havde Overkommandoen over »Trekroner«, og en Kommandør var Chef for »Prøvestenen«. Først-

nævnte Batteri var da ogsaa armeret med 106 Kanoner ialt og havde en Besætning paa ca. 1000 Mand. Da Krigsfaren imidlertid drev over, kom Søbatterierne ikke til at træde i Funktion; men de virkede dog ved deres blotte Tilstedeværelse i Forbindelse med den flydende Defension, saaledes at Flaaden — naar Uvejr trak op — kunde føle sig tryk i sin Basis.

Det varede imidlertid ikke længe, før begge Søbatterier, og i særlig Grad »Trekroner«, paa Grund af de forsænkede Skibes Ælde blev mere eller mindre ubrugelige. Man var saaledes nødsaget til at fjerne en Del Kanoner fra »Trekroner«, fordi de stod i Vand. Admiralitetet, hvis Approbation og Erklæring ikke var indhentet ved Søbatteriernes Anlæggelse, idet Holmens Chef, Admiral Judichær, var gaaet direkte til Kongen og havde faaet dennes mundtlige Approbation paa deres Opførelse, udtalte, at det ansaa deres Beliggenhed for meget uhensigtsmæssig, da Batterierne hverken kunde understøtte hinanden eller souteneres fra Citadellet eller Holmens Batterier, og hertil kom, at Fyldet, efterhaanden som Skrogene raadnede og faldt fra hinanden, skred ud og forurenede Løbene og det omliggende Farvand, saaledes at Sejladsen blev vanskeliggjort. Efter at Ingeniørgeneralen, Generalmajor v. Scheel, havde besøgt de to Batterier, udtalte han i Forening med Admiralitetet, at de kun var af ringe Nytte til Redens Forsvar i Forhold til deres Bekostning, og at flydende Fartøjer, som tidligere havde været anvendt, baade var billigere og mere hensigtsmæssige. Ved Kgl. Resolution af 19/2 1731 bestemtes da, at Trekronerbatteri og de daarligste Skibe af Prøvestensbatteriet skulde sløjfes, saaledes at kun den gamle Dok, »Churprintzen« og »Delmenhorst« blev tilbage af det sidste Batteri. Endvidere skulde der bygges 4 à 5 Pramme, der sammen med andre, der i Forvejen havde, skulde benyttes til Forsvar af Københavns Red. Den endelige Demolering af Batteriet »Prøvestenen« blev bestemt i 1736, hvorefter Besætningen efterhaanden blev formindsket; fra 1744 siges Batteriet at have været uden Besætning og ophørte derfor at eksistere som Befæstningsværk. Fra 1760 benyttedes det til

Karantæneplads, og først omkring 1780 blev det fuldstændigt nedlagt.

Hele denne Sags Behandling giver et mærkeligt Indtryk af Forretningsgangen og Samarbejdet indenfor Søetaten paa den Tid, thi selv om Holmens Chef, der havde Ansvaret for Forsvarsforanstaltningerne paa Reden, utvivlsomt har haft Ret i sit Syn paa disse Batteriers Betydning, er det selvfølgelig forkasteligt, at han gik uden om Admiralitetet direkte til Kongen, af hvem han kun fik en mundtlig Bemyndigelse. Han havde da ogsaa alvorlige Ubehageligheder deraf senere. Paa den anden Side kan Admiralitetets Optræden heller ikke staa for Kritik, idet det først greb ind og faldt over Judichær, efter at Krigsfaren fra Rusland var drevet over, og Batterierne havde gjort deres Nytte ved at betrygge Hovedstaden og Flaaden mod Angrebsfaren. Hvis Russerne var kommet, havde man sikkert været glad ved Judichærs Værker, hvilket Begivenhederne 70 Aar senere giver En Ret til at formode, thi ved Englændernes Angreb i 1801 savnedes Batteriet »Prøvestenen« haardt. Hvis dette Batteri havde eksisteret dengang til Støtte for Defensionens sydlige Fløj, havde Englænderne utvivlsomt faaet en langt værre Medfart, og naar Nelson overhovedet blev saa varmt modtaget af de Danske, som han gjorde, og havde saa store Vanskeligheder ved at tilkæmpe sig Sejren, at han maatte gribe til ekstraordinære Midler for at faa Kampen standset, da skyldtes det i første Række Tilstedeværelsen af Batteriet »Tre-kroner«.

Efter at Nyholms Opfyldning var fuldført, blev der i 1736 paa Danneskiolds Foranledning og efter Generalløjtnant v. Scheels Tegninger paabegyndt Opførelse af nogle nye Batterier, som skulde dække den derved opstaaede Aabning i Københavns Befæstning, og som skulde støtte sig til Batteriet »Christianus Quintus«. Planen hertil blev ændret i 1739 i Henhold til et Forslag fra Oberst v. Øtken, og den 6. Maj 1740 blev der truffet Bestemmelse om, at de nævnte Batterier paa Holmen, der skulde betjenes af Flaadens Folk, Holmens faste Stok, skulde indrettes som Bredsidens

paa et Skib. Brystværnet skulde saaledes have Kanonporte som ombord, og Kanonerne forsynes med Taljer og Broge. Efter at disse Batterier var færdige, fik Hovedbatteriet paa Nyholm, der hidtil havde heddet »Neptunus«, i Henhold til Ordre af ^{28/10} 1740, Navnet »Christianus Sextus«.

Da man efter Søbatteriernes Kassation igen var henvist til den gamle Ordning af Københavns Søforsvar ved Anvendelse af en flydende Defension alene, uden Støtte af Søbatterier, en Ordning, som man allerede dengang havde forkastet som utilstrækkelig, fremsatte Danneskiold, der i 1735 var blevet Overkrissesekretær for Søetaten, og som saadan Leder af dennes Administration og Økonomi, de første Planer til Anlæg af en Række fremskudte faste Værker eller Lunetter, som de kaldtes, til Havnens og Flaadens Defension, hvilke Planer blev approberet af Kongen den 23. April 1744. Værkerne skulde i Modsætning til tidligere, hvor de var dannet af sænkede Skibe, opføres paa opfyldt Grund, hvorved man samtidigt fik en bekvem og nærliggende Plads til Opmudringen fra Havnen, og der skulde arbejdes herpaa af Holmens Folk, saa snart Holmens andet Arbejde tillod det. Endvidere fik Danneskiold Ordre til, efter Aftale med Københavns Kommandant og General v. Scholten, at indsende Forslag til Forsvaret af Københavns sydlige Front: Prøvestenen—Kallebodstrand—Køkkenkurven (ogsaa kaldet Kigkurven). Men paa Grund af Danneskiolds Afsked i Slutningen af 1746, blev Planerne, der iøvrigt ogsaa var blevet approberede af Kong Frederik d. V, imidlertid ikke bragt til Udførelse.

Spørgsmaalet holdtes dog stadig levende igennem den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, idet den ene Kommission efter den anden nedsattes og drøftede Spørgsmaalet »Lunetter kontra Skytpramme og Fartøjer« i en Uendelighed; Forslag indsendtes, approberedes og forkastedes atter.

Kommandør Fas. Fischer blev, som nævnt, i 1751 Kommitteret i en af disse Kommissioner, hvis Forslag, der blev approberet af Kongen den ^{6/5} 1751, gik ud paa en væsentlig Forbedring af

sion. Denne skulde bestaa af ældre Skibe, som uden Master og Takkelads og fortøjede med 4 Ankre, i Tilfælde af truende Angreb skulde lægges dels i en Linie over Indløbet til København med Flankerne støttet henholdsvis af Forterne og af Kastellet, dels i en Linie fra Trekroner langs Kongedybet til Pladsen for Prøvestens-Fortet. Endvidere skulde disse større Skibe, der benævntes Blokskibe, understøttes af et Antal mindre Fartøjer, der efter deres Art benævntes Stykpramme, Kavaleripramme og Flaadebatterier, der ligesom Blokskibene skulde opankres. En Division Kanonbaade, stationeret paa Inderreden, skulde holdes i Beredskab som en mobil Reserve, idet de ved given Lejlighed skulde anvendes til Udfald i Mellemrummene mellem Defensionsliniens Skibe for at beskyde Fjendens Skibe langskibs, tage eventuelle Priser i Besiddelse og ved Bugsering eller lignende yde egne Skibe Assistance. Planen for Anlægget af de 3 Forter blev approberet af Kongen den 1/10 1784 og 20/10 1786, og i Aaret 1787 var Anlægget af det faste Batteri »Trekroner«, tæt udenfor det gamle Batteri af samme Navn paa den yderste Spids af Refshalegrunden, blevet paabegyndt. Det tog dog lang Tid med dette Anlæg, og Batteriet var endnu ikke færdigt, men dog saa vidt fremskredet, at det var blevet midlertidigt armeret og besat, da Englændernes Angreb den 2. April 1801 fandt Sted. Batteriet med dets 66 Kanoner, der var opstillet bag et midlertidigt Brystværn af Træ, hvis Dimensioner var større end et Linieskibs Sider, gjorde ved sin Beliggenhed og sin Ildkraft fortrinlig Nytte under Slaget og forhindrede Nelson i at vinde den fuldstændige Sejr, som han havde ventet og haabet.

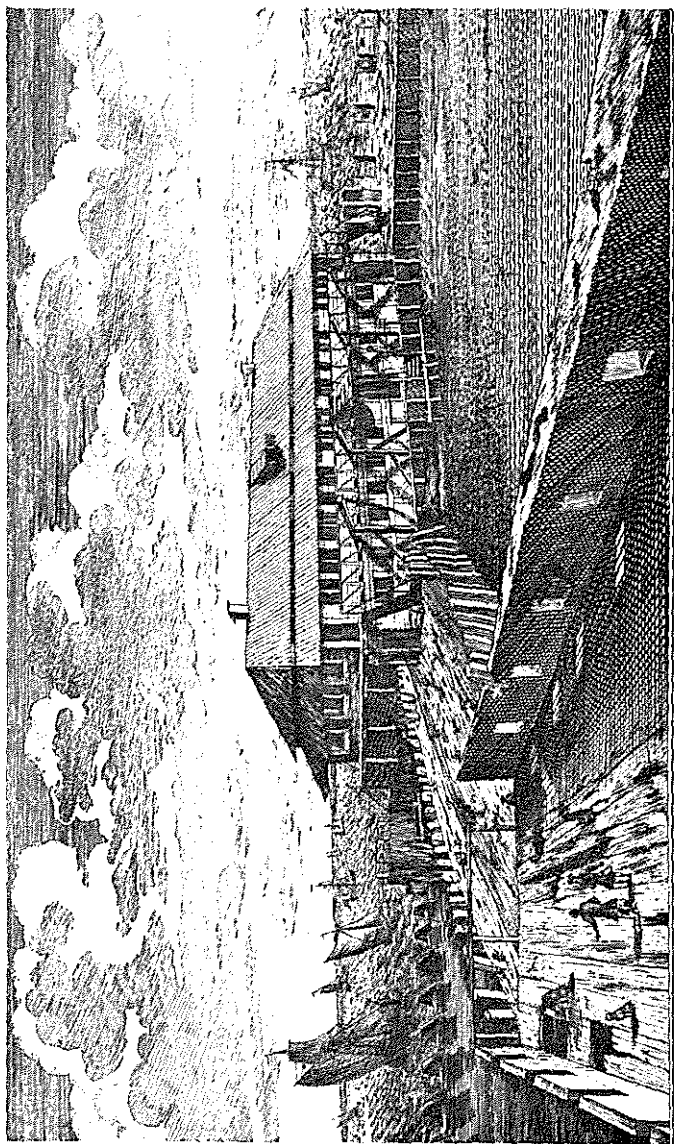
Opførelse af de to øvrige af Kommissionen foreslaaede Batterier, henholdsvis paa Stubben og Prøvestenen, var desværre ikke kommet til Udførelse, og det maa beklages, at særligt det sidstnævnte »Prøvestenen« ikke laa paa Plads i Kongedybet den 2. April som Støttepunkt for den flydende Defensions sydlige Fløj. Denne kom i Stedet for til at hænge frit i Luften, hvorved den kunde beskydes langskibs og blive rullet op. Denne Fare har Olfert Fischer sikkert været opmærksom paa, da han den 5. Januar 1801, ca. 50 Aar

efter sin Fader, fik Ordre til at tiltræde Defensionskommissionen, thi kort Tid efter hans Tiltræden blev det bestemt, at 3 af de gamle Blokskibe skulde sænkes paa det gamle Prøvestensbatteris Plads for at danne et nyt Søbatteri, hvortil Skibene ved særlige Anordninger indrettedes; men da Isen hindrede deres rettidige Udlægning og Armering, maatte Planen opgives. Havde Olfert Fischer som designeret Chef for Defensionen været tilkommanderet Kommissionen Aaret forinden, da havde han haft Lejlighed til rettidigt at kunne gøre sin Indflydelse gældende i denne; men da Fejlen senere blev rettet, var Slaget paa Reden forlængst udkæmpet med ham som Defensionens Højstbefalende.

Inden vi nu igen vender tilbage til Olfert Fischer for at følge ham under de store Begivenheder i 1801, hvor han pludselig kom til at spille en Hovedrolle i vor Søkrigshistorie, skal de Forhold, der dannede Grundlaget for den Kontrovers med Englænderne, som førte til Slaget paa Reden, og som i Korthed kan udtrykkes ved »Den væbnede Neutralitet«, nærmere omtales.

Bedømmelser af Johan Olfert Fischer

Af hvem givet	Aar	Johan Olfert Fischers Bedømmelser
Comdr. Schindel	1762	har vist saa megen Skønsomhed og Flid at han med mere Erfarenhed bliver habil Officer.
Orlogsskibet Frederik V	1764	kan, naar han bliver i Farten, blive god Officer.
Comdr. Capt. Basballe	1765	tegner sig til ved mere Øvelse at blive god Officer, ført god Conduite.
Fregatten Falster paa et Togt i Østersøen	1766	habil og god Officer.
Comdr. Capt. U. C. Kaas	1769	forrettet sin Tjeneste med stor Activitet og Fermeté, meget god Officer.
Fregatten Hvide Ørn	1771	exequeret alt det befalede, ført meget god Conduite, holdt meget god Orden
Contre. Adm. Fisker	& 72	over alt i Skibet.
Orlogsskibet Prins Friderich	1773	meget god Conduite og brav Capacité.
Comdr. Capt. Basballe	& 1774	
Fregatten Færø	1774	commanderet Vagtskibet.
Comdr. Stephansen	1785	Ved Evolutionerne har gjort sig mueligste Flid for at befordre Hensigten af de foretagne Øvelser og har god Kundskab om Søe Evolutionerne.
Orlogsskibet Sejeren som 3die Kommanderende	1788	Som Flag-Capitaine. Kan ikke noksom roses og anbefales for sine Indsigter og den utrættelige og ufortrødne Flid og Iver, med hvilken han stedse baade ved Dag og Nat har iagttaget alt denne Post vedkommende.
Comdr. Capt. Krog	1789	Har, med Lyst og Duelighed, pointuel opfyldt sine Pligter som kampdygtig Søe Orlogsmænd og Skibschef — som Chef for Orlogsskibet Elephanten.
Orlogsskibet St. Croix	1794	Chef af Orlogsskibet Neptunus og tillige Flag Capitaine. Har vist sig meget vigelent og activ uddi det han har været anbefalet og holdt sine underhavende Officerer og Mandskab bestandig i Øvelse. Som Flag Capitaine kan han noksom roses og anbefales for sine Indsigter og den utrættelige og ufortrødne Flid og Iver med hvilken han stedse baade Dag og Nat har iagttaget alt hans Post vedkommende.
som Næstkommanderende	1796	Commandeur Winterfeldt anfører. Han førte Orlogsskibet Oldenborg og har hele Rejsen igennem viist sig opmærksom og paapasselig og i Særdeleshed udmærket sig ved Sejl-Føring, hvortil det ham anbefroede Skib, som ikke sejlede synderlig vel, gav ham Anledning.
Vice. Adm. Fontenay		
Contre. Adm. Krieger		
Viceadmiral Schindel		
Viceadmiral Krieger		
Viceadmiral Kaas		
videre under		
Comdr. Winterfeldt		

Grønnwald 50.

SIOE BATTERIET PROVENSTEEN

et. 1743. H. 1743.

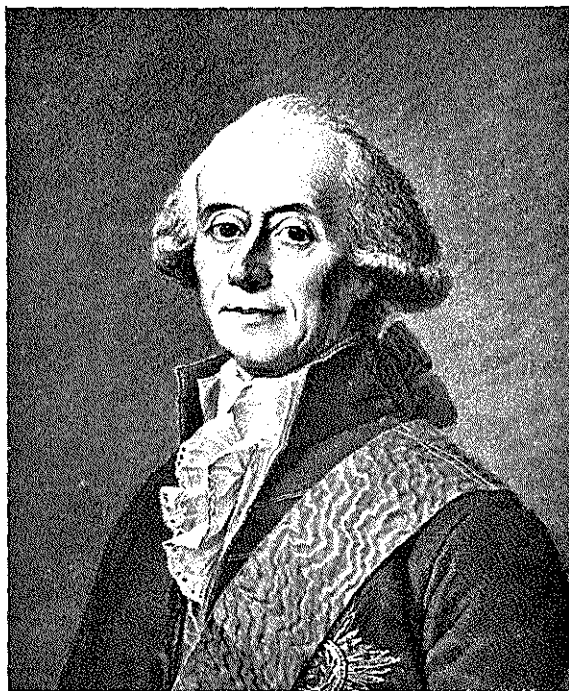
1743.

Efter Kadering af Grønnwald. Det kgl. Bibliotek.

J. H. E. Bernstorff.

Efter Litografi. Det kgl. Bibliotek.

A. P. Bernstorff.

Stik af Clemens efter Juels Maleri. Det kgl. Bibliotek.

IV. Den væbnede Neutralitet

Den dansk-norske Flaades Virksomhed i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede er nøje knyttet til Begrebet »den væbnede Neutralitet«, i Henhold til hvilket Østersømagterne, og navnlig de skandinaviske Lande, ved Neutralitetsforbund i Fællesskab søgte at hævde den neutrale Søfarts Rettigheder jævnsides med Anerkendelse af dens Pligter. Stifteren af denne fælles nordiske Neutralitetspolitik, der igennem hele den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede satte sit Præg paa de skandinaviske Landes Udenrigspolitik, og som i det omhandlede Tidsrum førte til 3 store Neutralitetsforbund under de øvrige europæiske Staters Søkrige, var den danske Udenrigsminister J. H. E. Bernstorff. Den udenrigspolitiske Linie, han heldigt havde trukket op og gennemført med et godt Resultat, blev heldigt videreført af hans Nevø og Arvtager som Udenrigsminister, A. P. Bernstorff.

Medens det første og det tredje af disse Forbund, der blev indgaaet henholdsvis under Syvaarskrigen og Revolutionskrigene, kun omfattede de tre skandinaviske Lande, havde det andet Forbund under den nordamerikanske Frihedskrig tillige Rusland og en Del andre Stater som Deltagere.

Da de alle var baseret paa en stærk og kraftig nordisk Sømagt, kunde det imidlertid ikke undgaas, at de Krigsførende og særligt England, der betragtede sig som Overherre paa Havet, kom til at føle en vis Bitterhed mod de Neutrale, der ikke vilde bære Krigens Byrder, men nok høste Fordele paa de Krigsførendes Bekostning.

Uoverensstemmelserne mellem Storbritannien og de nordiske Stater, der tilsidst førte til den engelske Flaades Angreb mod Kø-

benhavn i 1801, og som saaledes drejede sig om Spørgsmaalet: Neutrales og Krigsførendes maritime Rettigheder, var imidlertid af gammel Dato, idet de allerede tidligere havde givet sig Udslag under de vældige Søkrige, som de store Sønationer, med Storbritannien som Hoveddeltager paa den ene Side, havde været indviklet i lige siden Slutningen af det 17. Aarhundrede. Saaledes havde de skandinaviske Lande allerede i 1691—1693 fremsat deres Synspunkter med Hensyn til neutrale Staters Handelsrettigheder, der dengang ikke var nøjagtigt fastslaaede, ligesom de folkeretlige Principper heller ikke var fuldt anerkendte, og særlig var Begrebet Kontrabande meget elastisk.

Efter de neutrale Staters Mening skulde de have Ret til frit at sejle paa Havene ogsaa til de Krigsførendes Havne og Kyster samt uhindret at drive Handel ikke alene indbyrdes, men ogsaa med de krigsførende Parter, dog under Hensyntagen til de hidtil alment gældende Kontrabanderegler. De Krigsførende paa deres Side kunde selvfølgelig kun se paa Handel og Samkvem mellem deres Modstandere og de Neutrale med megen Uvilje, en Handel og et Samkvem, som de kun havde Interesse i at vanskeliggøre og søge at forhindre.

Da Søkrig nu engang føres for at sikre egne Forbindelser og afskære Modstanderens, ønskede England ikke, at dets Søherredømme blev gjort betydningsløst eller svækket ved, at de Neutrale opretholdt Modstanderens Forbindelser med Omverdenen, blot for at kunne drage økonomisk Fordel af Krigen. Dengang kendte man imidlertid ikke Begrebet »den totale Krig«, men respekterede visse uskrevene Love fra gammel Tid, hvor Havet betragtedes som værende frit for Handel og Samkvem mellem Nationerne, og hvor de Krigsførendes Flaader iøvrigt kun havde Modstanderens Krigsflaader og Territorier som Maal. Men efterhaanden som Handels-samkvemmet mellem Landene voksede, og de oversøiske Kolonier udnyttedes mere og mere, kom de store Sønationer og først og fremmest England til Erkendelse af Fordelene ved at besidde Søherredømme og dermed Kontrollen med, hvilke Varer der førtes

til eller fra Modstanderens Havne og Kyster. Da var det, at Tovtrækkeriet mellem de Neutrale og de Krigsførende begyndte. Derfor vandt de skandinaviske Landes Synspunkter hverken Bifald eller Anerkendelse hos de Krigsførende, og særlig England stillede sig afvisende. Ogsaa om Fortolkningen af Kontrabandebegrebet var der Uoverensstemmelser, idet de Krigsførende søgte at udvide, de Neutrale at begrænse dette.

For at hævde deres Rettigheder, saa de Neutrale sig derfor nødsaget til at have store Dele af deres Krigsflaader udrustede til Støtte for deres Søhandel, ikke alene i egne Hjemmefarvande, men ogsaa ude paa Handelsruterne og stationeret i deres Kolonier. Da disse Foranstaltninger særlig var rettet imod England, der efterhaanden var vokset til Verdens største Sømagt og som saadan mente at kunne beherske Havene og foreskrive andre Sømagter Regler for Skibsfarten og Verdenshandelen, sluttede de mindre Stater, der enkeltvis ikke kunde klare sig imod Englands vældige Sømagt, sig sammen i Koalitioner eller Forbund til fælles Forsvar af Neutraliteten mod de engelske Krav, der voksede med dette Lands tiltagende Søherredømme.

Saaledes stillede England Krav om, at andre Nationers Skibe ved Passage af eller Møde med britiske Krigsskibe skulde vise deres Ærbødighed og Respekt ved at stryge Flag, Vimpel eller Topsejl til Hilsen og afgive Salut. Endvidere fordrede de Visitationsret overfor de Neutrales Handelsskibe, d. v. s. Ret til at standse disse og undersøge dem for at overtyde sig om, at de ikke førte Krigskontrabande, hvortil henregnedes Vaaben, Ammunition, Salpeter, Svovl m. m., samt forbeholdt sig Ret til at forbyde Handel paa særlige Havne, som de erklærede for lukkede, selv om de ikke var fyldestgørende blokerede. Tilstandene for de Neutrale blev derfor mere og mere vanskelige, saa meget mere som Kapervæsenet, opmuntret og tildels støttet af de Krigsførende, florerede paa Havene og gjorde disse usikre for de Neutrales Søhandel. Disse Forhold medførte, at de Neutrale, for at beskytte deres Handel, samlede deres Handelsskibe i Konvojer, hvor de

eskorterende Krigsskibe skulde være en Borgen for, at Handels-skibene ikke førte Kontrabande, og derved skulde de Krigsførendes Visitation af disse søges undgaaet. Hvis en Visitation desuagtet blev forsøgt, skulde de eskorterende Krigsskibe protestere og efter Omstændighederne om muligt med Magt forhindre en saadan. Det var ikke mindst de forskellige Opfattelser af dette Princip, der fremkaldte de mange alvorlige Uoverensstemmelser og Stridigheder, saavel af militær som af diplomatisk Art, der i denne Periode opstod mellem Neutrale og Krigsførende.

Første Gang de nordiske Lande havde sluttet sig sammen til fælles Forsvar af deres Rettigheder som Neutrale, var under Krigen imellem Frankrig og England-Holland, der udbrød i 1689. De var ved Konventionerne af 10. Marts 1691 og 17. Marts 1693 blevet enige om, at de gensidigt vilde beskytte og forsvare hinandens Undersaatters Søfart, Handel, Personer, Skib og Gods og ikke tillade eller finde sig i, at deres Frihed og Rettigheder forstyrredes eller hindredes fra de Krigsførendes Side.

I dette Øjemed forpligtede de sig til at udruste og underholde Konvojskibe til gensidig Beskyttelse af deres Handel og Skibsfart. Dersom de to Landes Krydsere eller Konvojer traf sammen og fulgtes ad, skulde der kastes Lod om, hvem af Cheferne der paa den første Rejse skulde føre Kommandoen, og siden skulde de skifte, og den, der førte Kommandoen, skulde bestemme Kursen, udstede Sejl-Brev m. v.

Man ser, at disse første Bestemmelser for de nordiske Landes maritime Samarbejde, der kom til at ligge til Grund for Neutralitetsforbundene i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, var holdt i almindelige Vendinger og kun forlangte de Rettigheder, som tilkom de Kontraherende efter Traktater. Deres udrustede Krigsskibe var ikke, som senere hen, forenede og organiserede i en fælles Eskadre eller Flaadestyrke med en Chef, der forud var udpeget og udnævnt som Øverstkommanderende for det paagældende Aars Togt. Der tales om tilfældige Møder, hvor der skulde kastes Lod om, hvem der skulde kommandere for en Rejse ad Gangen, hvor-

efter der skulde skiftes. Der gaves da heller ikke i Sejlorderne detaillerede Regler og Bestemmelser for den indbyrdes Tjenestegang imellem de respektive Nationers Skibe og Flaadestyrker, men en første Begyndelse til et Samarbejde mellem den dansk-norske og svenske Flaade, der i de sidste hundrede Aar havde kæmpet imod hinanden om Herredømmet i Østersøen, var gjort kun tolv Aar efter Afslutningen af den skaanske Krig, hvor Niels Juel havde vundet sin glimrende Sejr over den svenske Flaade i Køge Bugt; og det var ham, der ved den omtalte Traktats Indgaaelse og i de to Landes Samarbejdsaar endnu stod i Spidsen for vor Flaade, ligesom det var hans Broder, Jens Juel, der fra dansk Side førte Forhandlingerne i Stockholm vedrørende Traktaten, og som i særlig Grad satte sit Præg paa dens Indhold. Det skulde derfor synes at varsle godt for det nordiske Samarbejde i Fremtiden; men inden det saaledes paabegyndte Samarbejde igen skulde optages og fortsættes imellem Broderfolkene i Midten af det 18. Aarhundrede, skulde deres Flaader for sidste Gang mødes til Kamp under den store Nordiske Krig, hvor Tordenskjolds Navn blev gjort udeligt.

Under Syvaarskrigen

Til fælles Forsvar af de Neutrales Rettigheder under Kolonialkrigen (Syvaarskrigen), der varede fra 1755 til 1763 og førtes imellem England og Frankrig som Hovedmodstandere, sluttede Sverige og Danmark-Norge den 12. Juli 1756 en Traktat om væbnet Neutralitet, der bekendtgjordes for de Krigsførende.

For med Eftertryk at sætte denne Konvention i Kraft forpligtede de to Lande sig gensidigt til hver at udruste en Eskadre bestaaende af 8 Orlogsskibe og Fregatter med alle dertil hørende Befalingsmænd saavel som Besætning af Matroser og Infanterimandskab, Ammunition m. v. Disse to Eskadrer, der ialt udgjorde et Antal af 16 Linieskibe og Fregatter, skulde optræde i Fællesskab,

og man blev enige om, for at forebygge enhver Uklarhed i Kommandoforholdene, at de skulde underlægges een Chef som Øverstkommanderende. Første Gang skulde der kastes Lod om, hvem af Eskadrecheferne, den danske eller den svenske, den øverste Kommando skulde tilfalde i de tre første Maaneder, og derefter skulde disse Chefer efter lige lang Tids Forløb bestandig skifte, og den, der saaledes fik Kommandoen over begge Eskadrer, tilkom det ogsaa at udstede Signal- og Sejlbreve og at anordne og styre Kursen m. m. For det Tilfælde, at det ansaas fornødent at sende Krydsere ud eller konvojere Koffardiskibe, var det Aftalen, at en saadan Detachering skulde foretages ved eet eller lige mange Orlogsskibe eller Fregatter af begge Rigers Eskadrer, og i alle saadanne Tilfælde skulde de følges ad, idet der med Hensyn til Kommandoforholdene skulde forholdes paa samme Maade som for Overtagelsen af den øverste Kommando bestemt. Nærmere Bestemmelser eller Forholdsordrer for saadanne Detacheringer skulde indføres i de Søinstruktioner (Sejlordrer), som blev udstedt til Efterlevelse for de kommanderende Flagmænd eller efter nærmere Aftale mellem disse indbyrdes, alt under Hensyntagen til Sejladsens, Handelens og Forholdenes Beskaffenhed. Hvis en af de to Forbundsfæller kom i Tvist eller Stridighed med nogen anden Magt eller blev forulempet, angrebet eller fornærmet, skulde den anden gøre fælles Sag med ham og medvirke til at skaffe Satisfaktion. Forbundet skulde forblive i Kraft, enten til Freden var sluttet imellem de Krigsførende, eller Omstændighederne gav Anledning til Ændringer, hvorom der da skulde forhandles.

Konventionen var holdt i et meget forsigtigt Sprog, idet det havde været den danske Udenrigsminister, J. H. E. Bernstorff, magtpaaliggende at undgaa alt, der paa nogen Maade kunde virke udæskende særligt overfor England. Saaledes undlod man at opstille Sætningen »frit Skib gør fri Ladning«, hvilket Princip, der iøvrigt var tiltraadt af Frankrig, stod i aaben og direkte Strid med Englands Grundsætninger, omend man dog forsøgte ved Forhandling med dette Land at faa det anerkendt.

Ligeledes blev Visitationsspørgsmaalet heller ikke berørt i selve Konventionen; men i de for de kombinerede Eskadrer udstedte fælles Søinstruktioner udtaltes, at »naar et Skib gik under Konvoj, skulde en Krydser ikke kunne forlange at foretage nogen Undersøgelse af Skibspapirerne, idet det konvojerende Krigsskib selv havde forsikret sig om deres Rigtighed, før det tog Skibet under sin Konvoj, og denne Undersøgelse maatte af Krydseren anses for tilstrækkelig«, og med Hensyn til det meget omstridte Kontrabandebegreb udtales i Konventionen kort og godt, at Føring af Kontrabandeverer var forbudt de Neutrales Undersaatter, uden at der dog nærmere præciseredes, hvad disse omfattede. Der fandtes ganske vist en gammel Traktat mellem Danmark-Norge og England fra 1670, men dennes Bestemmelser med Hensyn til Kontrabandebegrebet var ufyldestgørende og forældede og havde allerede tidligere givet Anledning til Diskussion. Kontrabandespørgsmaalet var derfor stadig svævende og skulde da ogsaa give Anledning til mange Uoverensstemmelser, særlig med England.

Som man ser, var der i Henhold til denne Neutralitetskonvention tilstræbt et nærmere og et i højere Grad organiseret Samarbejde mellem de to Landes udrustede Flaadestyrker end det forrige Gang, i Slutningen af det 17. Aarhundrede, havde været Tilfældet. Dette skulde ogsaa give Traktatens Bestemmelser større Vægt overfor de Krigsførende, der ikke helt kunde negligere en samlet Flaadestyrke paa 16 Krigsskibe, der stod som Garant for dens Opfyldelse; men naar Øjemedet med de nordiske Staters Neutralitets-System dog kun i ufuldstændig Grad opnaaedes, da skyldtes det — foruden Systemets egne Mangler — dels den svenske Politiks Foranderlighed og dels Englands voksende Overmagt til Søs, hvorved dette Land kunde sætte sig udover Hensynet til de Neutrale.

I Henhold til Konventionen udrustedes, saavel i 1756 som i 1757, kombinerede dansk-norsk-svenske Eskadrer. Det førstnævnte Aar afsejlede den danske Eskadre paa 4 Orlogsskibe og 4 Fregatter under Kommando af Schoutbynacht Rømeling i Begyndelsen af Juli til Flekkerø Havn i Norge, hvor den skulde forene sig med en

svensk Eskadre af samme Størrelse under Schoutbynacht Grev Taube, der i Henhold til Lodtrækningen skulde være Øverstkommanderende over den samlede Flaadestyrke; men den svenske Eskadre var saa slet udrustet og saa svag paa Grund af Sygdom ombord, at den først den 16. September kunde forene sig med den danske, der var i fortræffelig Stand. Opholdet ved Flekkerø varede til den 28. September, hvorefter de to Eskadrer den 1. Oktober skiltes ved Skagen og gik hjem, og Togtet var afsluttet for dette Aar.

I 1757 udrustedes i Danmark en Eskadre paa 6 Orlogsskibe og 2 Fregatter ligesom det foregaaende Aar under Kommando af Schoutbynacht Rømeling, der i Henhold til Instruktion af 19. Maj fik Ordre til at forene sig med en svensk Eskadre under Schoutbynacht Lagerbielke ved Flekkerø. Naar Flekkerø Havn, der ligger paa den norske Sydkyst ved Christianssand, var blevet valgt som Samlingssted og Basis for den kombinerede Flaadestyrke baade dette Aar og det foregaaende, var det, fordi denne her paa effektiv Maade kunde dække de skandinaviske Farvande og Østersøen, der i Henhold til en Bemærkning i Konventionen skulde være fri for Krigen og dens Følger; og her fra denne fremskudte Position var der tillige gode Muligheder for at støtte den neutrale Handel og Skibsfart ved Krydstogter og ved Konvojering af Handelsflaaderne, der samledes ved Norges Kyst for herfra at gaa videre til Vestindien, Middelhavet og andre Steder.

Den danske Eskadre afsejlede midt i Juni fra København til Samlingsstedet og foretog herfra i den følgende Tid Kryds i Nordøen. Den svenske Eskadre, af samme Størrelse som den danske, ankom først til København efter dennes Afgang; men i Stedet for, efter Aftalen, at afgaa til Flekkerø for at forene sig med den danske, returnerede den til Østersøen, for i Forbindelse med en russisk Eskadre her at hindre en engelsk Flaades forventede Indløb i dette Farvand ved at tage Post Syd for Sundet. Den 11. Juli fik den danske Regering Opfordring til at lade sin Eskadre slutte sig til den svensk-russiske under Paaberaabelse af Neutralitetstraktaten; men

dette blev afslaaet under Henvisning til, at denne kun havde den fransk-engelske Søkrig for Øje; men ikke den Fastlandskrig, som de øvrige Stater ved Østersøens Kyster var impliceret i. Danmark indvilligede dog i at søge at formaa England til ikke at sende en Flaade til Østersøen, hvilket lykkedes, omend maaske af andre Grunde. Først i September Maaned kunde den svenske Eskadre forene sig med den danske ved Norges Kyst, og de to Eskadrer forblev her samlede under den danske Schoutbynachts Overkommando indtil Midten af Oktober, da de begge sejlede hjem og oplagdes for Vinteren, uden at noget særligt var forefaldet.

Nogen større praktisk Betydning for Beskyttelsen af Handelen har de kombinerede Eskadrer næppe haft i den korte Tid de, saavel i 1756 som i 1757, var forenede; men som et indledende Skridt til et Samarbejde og en indbyrdes Forstaaelse mellem de skandinaviske Lande efter flere Aarhundreders indbyrdes Krige har Foreningen af de to Flaadestyrker vel nok til en vis Grad tjent.

Det nordiske Neutralitetsforbund fik imidlertid ikke nogen særlig lang Levetid, til Trods for Traktatens Bestemmelser om dets Bestaaen saalænge Krigen varede. Allerede i Slutningen af 1757 opgav Sverige sin neutrale Holdning ved at erklære Preussen, der var Englands og Ruslands Allierede, Krig. Herved var Neutralitetsforbundet med Danmark faktisk opløst, men vedblev dog stadig at bestaa formelt.

De uklare Forhold, der saaledes var opstaaet imellem Danmark-Norge og Sverige vedrørende det væbnede Neutralitetsforbund, gjorde det efterhaanden vanskeligere og vanskeligere for Danmark-Norge, omgivet som det var paa alle Sider af Krigsdeltagere, ene at holde sig neutral, og det skyldtes udelukkende Bernstorffs kloge og maadeholdne Politik, der havde en stærk dansk-norsk Sømagt i Baghaanden, at vi kunde tale os til Rette med alle Parter og give vort Ord den fornødne Vægt.

Saaledes som Begivenhederne med Hensyn til den væbnede Neutralitet havde udviklet sig, kunde vor Forbindelse med Sverige ikke styrke vor Stilling overfor England, som den danske Regering

ikke ønskede at lægge sig ud med af Hensyn til vor Søhandel, der i Tilfælde af Krig med dette Land vilde blive fuldkommen lammet; men efterhaanden som det nordiske Neutralitetsforbund svækkedes, kunde det ikke undgaas, at Englands Fordringer skærpedes. De Forhandlinger, der fra dansk Side havde været ført med dette Land for at faa det til at anerkende Princippet »frit Skib, fri Ladning« og til at indskrænke Begrebet »Krigskontrabande« til Vaaben og Krigsredskaber, havde vist sig ganske frugtesløse. Tværtimod forbød England de Neutrales Handel paa de fjendtlige Kolonier, og dets Kapere optraadte yderst udfordrende og prisgjorde bl. a. danske Skibe, der kom fra Vestindien, idet de paastod, at de dækkede over Varer fra de franske Kolonier; desuden fortolkedes Kontrabandereglerne af de engelske Domstole paa en for den danske Skibsfart yderst skadelig Maade, idet der til Genstande, tjenlige til Krigsbrug, ikke alene regnedes alle Skibsfornödenheder og Provisioner, navnlig Tømmer, saltet Kød og Fisk, der var den dansk-norske Handels vigtigste Eksportvarer, men alle Slags Fødevarer i det hele taget. Bernstorff beskriver Tilstanden i 1758 saaledes, at »ethvert dansk Skib, som mødte en engelsk Kaper, var redningsløst fortabt, ikke een Sag havde vi endnu kunnet vinde for Doctors-Commons, og Appel til Gehejmerraadet var for kostbart for vore Købmænd«.

Da den væbnede Neutralitet saaledes ikke havde skaffet de gunstige Virkninger og Resultater for vor Søfart, som man fra dansk Side havde ventet og haabet, søgte den danske Regering ved direkte Forhandling med England at mildne Trykket. Der opnaaedes ogsaa forskellige Lempelser, der vel gav bedre Kaar for den dansk-norske Skibsfart og Handel; men de Aftaler og Overenskomster, der blev truffet, laa langt fra den nordiske Neutralitetserklærings Principper og Forudsætninger. England afstod dog for sit Vedkommende fra at sætte Sagen paa Spidsen og passede paa, ved Siden af streng Fastholdelse af sine Principper, ikke at drive Danmark, der paa sin Side indskrænkede Konvojeringen og undlod at tage de i Neutralitetserklæringen forudsatte Represalier, til det

yderste. Saaledes kunde Danmark-Norge trods alt, takket være sin Flaade og sin Udenrigspolitik's smidige og kloge Ledelse, bevare sin Neutralitet og fortsætte sin udbytterige Handel indtil Krigens Afslutning.

Under den nordamerikanske Frihedskrig

Den af de engelske nordamerikanske Kolonier i 1776 udstedte Uafhængighedserklæring overfor Moderlandet foranledigede Udbruddet af den saakaldte nordamerikanske Frihedskrig, der varede til 1783 og hvori efterhaanden en Del af de store europæiske Sønationer kom til at deltage som Englands Modstandere. Saaledes stillede Frankrig sig i 1778 paa de nordamerikanske Koloniers Side, og i 1779 sluttede Spanien og tilsidst Holland, som havde faaet en Krigserklæring fra England, sig som Forbundsfæller til Frankrig.

Da denne Krig saaledes efterhaanden kom til at udstrække sig over alle de Farvande, hvor de søfarende Nationers Handel normalt foregik og havde sit Virkefelt, og Handelen løb Fare for at blive forstyrret og forulempet ved de krigsførende Landes Krydseres og Kaperes Overgreb, stiftedes under Ruslands Ledelse i Begyndelsen af 1780 et mægtigt Neutralitetsforbund, der først tiltraadtes af Danmark-Norge, men hvortil kort efter Sverige, Preussen og en Del andre Lande sluttede sig, med det Formaal med væbnet Magt at beskytte de Neutrales Rettigheder og Interesser.

Initiativet til dette Forbund var i Virkeligheden udgaaet fra den dansk-norske Udenrigsminister, A. P. Bernstorff, der paa Grundlag af de Erfaringer, der var indhøstet fra Neutralitetsforbundet med Sverige i 1756 under Kolonialkrigen, var kommet til den Erkendelse, at et Forbund under den nye Krig med dennes Dimensioner kun med Vægt kunde komme til at gøre sin Virkning, naar det blev indgaaet med og ledet af en Stormagt som Rusland, hvilket Land Danmark-Norge i Forvejen var nøje forbundet med ved en Alliance- og Forsvarstraktat.

I Neutralitetstraktaten opstilledes i langt videre Omfang end i tidligere Traktater af lignende Art og i betydelig skarpere Form de Neutrale Krav overfor de Krigsførende; saaledes fastholdtes her for første Gang Sætningen »Frit Skib gør fri Ladning«, som England aldrig havde anerkendt og altid havde sat sig imod, og som derfor blev Spiren til kommende Uoverensstemmelser og Stridigheder med dette Land. Traktaten indeholdt vel Bestemmelse om, at de kontraherende Parter vilde udvise streng Neutralitet og forbyde deres Undersaatter at sejle med Kontrabande; men al anden Transport skulde være fri, idet der fordredes Ret for ethvert Skib fra et neutralt Land til at sejle frit fra Havn til Havn og paa de krigsførende Nationers Kyster. Endvidere maatte en Havn kun gælde for blokeret, naar der var bestemt Fare forbundet med at anløbe den paa Grund af de Skibe, som den blokerende Magt havde liggende udenfor den, og med Hensyn til, hvad der skulde regnes for Kontrabandearer, vilde man holde sig til de Traktater, som de enkelte Lande tidligere havde sluttet med de Krigsførende. Men da denne sidste Bestemmelse for Danmark-Norges Vedkommende var i Modstrid med en 5 Dage forinden mellem Danmark-Norge og England indgaaet Konvention, hvor de tidligere Kontrabandebestemmelser var blevet grundig revideret, og hvori der til Kontrabande bl. a. ikke medregnedes Varer, der tjente til Føde og Underhold af Livet, gav det straks i Starten Anledning til alvorlige Uoverensstemmelser med vor store Allierede i Forbundet, Rusland, efter at dette Land var blevet vidende om den nye dansk-engelske Konvention. Nægtes kan det jo heller ikke, at dette Dobbeltspil maatte sætte os i et noget uheldigt Lys; men saaledes som Forholdene var, maatte der manøvreres paa bedste Maade mellem de Skær, der viste sig paa begge Sider. Endvidere fastslog Neutralitetstraktaten ogsaa det farlige, særligt af England fordømte Konvojssystem, som A. P. Bernstorffs Farbroder og Forgænger som Udenrigsminister ved sin kloge og smidige Politik havde søgt at undgaa for enhver Pris. Nu derimod forpligtede de kontraherende Parter

sig til, hver for sig, at udruste et Antal Linieskibe og Fregatter til gensidig Beskyttelse af deres Undersaatters Handel og Trafik, bl. a. ved Konvojerings, ligesom der blev truffet Bestemmelser om gensidig Konvojeringsforpligtelser i visse Tilfælde. Og endelig stilledes i Traktaten fælles Udøvelse af Represalier i Udsigt i Tilfælde af Overgreb fra en af de krigsførende Magters Side. Det maa erkendes, at man ogsaa ved Bestemmelsen herom var kommet ind paa farlige Baner, som man hidtil havde undgaaet at betræde i Praksis, da et lille Land altid vil komme til kort ved Anvendelse af saadanne Gengældelsesforanstaltninger; men der var intet herved at gøre, vi var nu engang ved denne og ved tidligere med det mægtige Rusland indgaaede Traktater kommet mere og mere ind under dette Lands Indflydelse og Magt og maatte derfor betale Prisen for de Fordele, vi tidligere havde opnaaet ved den endelige Løsning af det gottorpske Spørgsmaal.

En lignende Traktat som den mellem Danmark-Norge og Rusland blev i August Maaned sluttet mellem dette Land og Sverige, og da Sverige og Danmark-Norge derefter gensidigt tiltraadte hinandens Traktater med Rusland, maatte de, til Trods for det stadig spændte Forhold imellem dem, der ikke havde bedret sig kendeligt siden Gustav den 3.'s Tronbestigelse, nu betragtes som hinandens Forbundsfæller.

Der var ikke i dette store Neutralitetsforbund, der som nævnt efterhaanden blev tiltraadt af en Del andre Nationer paa samme Maade som i 1756, Tale om at samle de enkelte Nationers Skibe og Eskadrer i kombinerede Flaader under fælles Ledelse; denne Gang optraadte de deltagende Nationer i saa Henseende hver for sig, uafhængige af de øvrige. Dette gav ganske vist ethvert af Landene en vis Frihed, hvilket vel maatte siges at være ret hensigtsmæssigt af Hensyn til de enkeltes forskellige Aftaler med de Krigsførende om Kontrabandespørgsmaalet; men en samlet Optræden vilde jo nok have givet de Neutrale Krav en betydelig større Vægt. Hertil kom, at Rusland, i Stedet for at styrke Forbundet ved

Fællesoptræden af de Magter alene, som virkelig var i Besiddelse af en stor Sømagt som det russiske Rige og de skandinaviske Stater, udvidede Forbundet til ogsaa at omfatte Stater uden Sømagt, hvilket forøgede de førstes Byrder og svækkede det samlede Forbund. Til Trods herfor udviste England, hvem Forbundet hovedsageligt var rettet imod, men som under denne Krig stod ene i sin Kamp, en forsigtig Holdning overfor de Neutrale og undlod gennemgaaende at lade sine Orlogsskibe og Kapere optræde paa en altfor hensynsløs og aggressiv Maade, omend der i Løbet af den lange Krig forefaldt visse Overgreb fra deres Side; men Indrømmelser overfor de Neutrales Krav og Principper, særlig med Hensyn til Sætningen »Frit Skib gør fri Ladning«, indlod England sig aldeles ikke paa, saa i den Henseende blev Neutralitetsforbundet en Fiasko. De Regler og Grundsætninger, som var opstillet i Neutralitetstraktaten, og som i Fremtiden var tænkt at skulle danne Grundlaget for en af alle anerkendt Søret, blev i Løbet af Krigen hverken i Praxis haandhævet af de Neutrale eller taget det mindste Hensyn til af de Krigsførende, og Freden i Versailles den 3. September 1783 indeholdt intetsomhelst om Anerkendelse af den væbnede Neutralitets Grundsætninger.

Selv om Hovedtanken med det væbnede Neutralitetsforbund, at skabe en international Søret, der skulde gælde under fremtidige krigeriske Forhold, saaledes ikke blev realiseret, maa Forbundet for Danmark-Norges Vedkommende dog siges at have haft en vis Betydning, da det sikkert bidrog til at lægge en Dæmper paa de Krigsførendes Optræden overfor de Neutrale. Som Følge heraf steg Danmark-Norges Handel til en hidtil ukendt Højde, idet den tilige blev begunstiget ved de forskellige Indrømmelser til det engelske Kontrabandebegreb, der var gjort i Henhold til den Traktat, som Bernstorff saa lykkeligt havde sluttet forinden sin Afgang. Men det, der særlig bidrog til at styrke vor Stilling overfor de Krigsførende, var utvivlsomt de ret betydelige, udrustede Flaadestyrker, som vi havde i Søn fra Neutralitetsforbundets Stiftelse i 1780 indtil Krigens Afslutning.

I 1780 havde vi saaledes udrustet en Eskadre paa 10 Orlogsskibe og 3 Fregatter, der krydsede i Nordsøen paa Dokkerbanke og detacherede Skibe til Kanalen, de engelske og hollandske Kyster samt til begge Indier for at konvojere vore Handelsskibe og i det hele taget beskytte vor Søhandel ude omkring i Verden. Forinden denne Eskadres Ankomst til Nordsøen havde en russisk Eskadre krydset her.

I dette Aar forefaldt forskellige mindre Sammenstød mellem danske Orlogsskibe og engelske Kapere, der førte til diplomatiske Forhandlinger mellem de to Regeringer. Ved det alvorligste af disse blev en Konvoj paa 10 danske Skibe i Slutningen af December opbragt i Vestindien af 3 engelske Kapere. Den engelske Regering forsøgte ved denne Lejlighed, i Modstrid med Handelstraktaten af 1670, der klart udtalte, at den var gældende saavel i som udenfor Europa, at hævde, at det kun var tilladt dansk-norske Skibe at tilføre Frankrig, men ikke dets Kolonier, de traktatmæssigt fastsatte Artikler, hvorfor den engelske Regering erklærede Opbringelsen som lovlig og de opbragte Skibe som god Prise. Da Dommen i denne Sag, der først faldt ca. 2 Aar senere, imidlertid faldt ud til Fordel for Rederne, maatte Englænderne frigive Skibene og lade det nævnte Krav falde.

I 1781 udrustedes en Eskadre paa 10 Orlogsskibe og 6 Fregatter, der hovedsagelig havde Station i Sundet, men ligesom det foregaaende Aars Eskadre detacheredes Krydsere bl. a. til Norge, Færøerne og begge Indier. Samtidig krydsede en svensk Eskadre i Nordsøen, men ligesom den russiske det foregaaende Aar uafhængigt af den danske.

I 1782 udrustedes kun 5 Orlogsskibe og 2 Fregatter, der krydsede i Nordsøen og gav Konvoj til Middelhavet og Ostindien. Det var paa Hjemreisen fra sidstnævnte Sted, at Orlogsskibet »Indfødsretten«, med hvilket Skib Olfert Fischers yngre Broder var udkommanderet, gik under med Mand og Mus.

Under Revolutionskrigene

Det lykkedes ogsaa Danmark-Norge og Sverige under Revolutionskrigene at holde sig neutrale Aarhundredet ud, idet de, ligesom under de foregaaende store europæiske Søkrige, saa deres Fordel ved frit at kunne sejle og drive Handel med begge de krigsførende Parter, hvorved deres Søhandel blomstrede op og ligesom tidligere bragte Rigdomme til deres Lande. Men Uoverensstemmelserne med de krigsførende var imidlertid nu betydeligt større end under den nordamerikanske Frihedskrig, hvor England ved Traktaten af 4. Juli 1780 med Danmark-Norge havde erkendt vor Ret til at tilføre dets Fjender alt, hvad der tjente til Næring og Livsophold. Denne Indrømmelse tog det nu, støttet af de øvrige Koalitionsmagter, tilbage og vilde først tvinge de skandinaviske Stater til helt at afbryde Handelsforbindelsen med Frankrig under Paaberaabelse af, at dette Land havde stillet sig udenfor al Folket; men da de skandinaviske Lande nægtede at gaa ind paa de engelske Fordringer, indskrænkedes disse til kun at omfatte Korn. Rusland, der nu stod paa Englands Side mod Frankrig, udrustede en stor Flaade paa 23 Linieskibe og 7 Fregatter, som krydsede i Østersøen helt op til de danske Kyster med Trusel om at visitere de neutrale Skibe og opbringe dem, hvis de var fragtede til franske Havne

Til at varetage de fælles neutrale Interesser sluttede Danmark-Norge og Sverige derfor den 27. Marts 1794 en Neutralitetstraktat, der nøje var formet efter den af 12. Juli 1756, og hvori man blev enige om med fælles Kræfter at værne om og sikre den Handel, som Traktaterne hjemlede. Østersøen skulde som tidligere betragtes som et lukket Hav, hvor de krigsførende Magters Handelsskibe var sikrede mod Opbringelse. Ligeledes blev man, som i 1756, enige om at besvare Overgreb fra de krigsførende Magters Side mod den neutrale Handel med Repressalier, d. v. s., at for hvert neutralt Handelsskib, de Krigsførende uretmæssigt bemægtigede sig, skulde den paagældende neutrale Stat, efter at Forestillinger havde vist sig

frugtesløse og var blevet afvist, senest inden 4 Maaneder herefter tage et af den paagældende krigsførende Magts Handelsskibe i Besiddelse.

For at hævde Neutralitetstraktatens Bestemmelser forpligtede de to Stater sig til hver at udruste 8 Linieskibe og et tilsvarende Antal Fregatter, der om nødvendigt skulde optræde sammen, og da stedse under fælles Kommando som i 1756—57. Men ligesom dengang var der ogsaa nu visse Uoverensstemmelser imellem de to Stater, særlig med Hensyn til deres Stilling overfor de krigsførende Magter. Den danske Regering vilde saaledes ikke støde sin gamle Allierede, Rusland, hvis Handelsinteresser i Virkeligheden faldt sammen med Danmarks, og hvis Østersøflaade derfor, da det kom til Stykket, slet intet foretog sig til Hindring af de Neutrales Handel paa Frankrig, medens Sverige, der betragtede Rusland som Arvefjenden, ønskede en Tilmærkelse til Frankrig, der havde givet Løfte om Subsidier til Underhold af de svenske Neutralitetsudrustninger. Dette vilde imidlertid kunne komme til at kompromittere det nordiske Neutralitetsforbund overfor England og Rusland, hvorfor Danmark, der iøvrigt intet vilde have at gøre med Frankrig, tog Afstand herfra. Ligeledes fastholdt den danske Regering med Bestemthed sit tidligere Standpunkt, at afholde sig fra at konvojere, omend dog enkelte Krigsskibe udsendtes til Vestindien samt til Cap Finisterre for at tage mod hjemvendende Ostindiefarere. Sverige derimod ønskede Konvojsystemet praktiseret, men gik dog, omend nødtvungent, foreløbigt med til at opgive det.

Til Trods for disse Uoverensstemmelser mellem de to Stater traadte Forbundet dog i Kraft, og de aftalte Flaadestyrker udrustedes. En svensk Eskadre paa 8 Linieskibe og 3 Fregatter under Viceadmiral Wachtmeister forenede sig den 19. Juni 1794 i København med en lige saa stor dansk Eskadre under Viceadmiral I. C. Krieger, der, efter foretagen Lodtrækning, fik Overkommandoen over den kombinerede Flaadestyrke i de første 3 Maaneder, hvorefter den overgik til den svenske Admiral. Den danske Øverstkommanderende havde sit Flag hejst paa Orlogsskibet »Neptunus«, hvis

Chef var Kommandørkaptajn Johan Olfert Fischer. Den danske Kronprins bærede Admiral Krieger med et 3 Dages Besøg ombord i den kombinerede Flaade og sejlede med denne til Helsingør, paa hvis Red Flaaden foreløbig tog Station. Den opholdt sig iøvrigt hele Sommeren i Sundet med Undtagelse af en Styrke paa 2 danske og 2 svenske Skibe, som sendtes paa et kortere Krydstogt til Nordsøen til Beskyttelse af Handelen.

Udrustningen af den kombinerede skandinaviske Flaade vakte imidlertid Mishag i Rusland, der optraadte paa en truende Maade ved at foretage store maritime Rustninger. For at gardere sig imod et eventuelt russisk Angreb udrustedes yderligere i København 7 Orlogsskibe, hvoraf 2 sendtes til Østersøen for at holde Øje med den russiske Flaade; Resten forblev liggende klar paa Reden. Den dansk-norske Flaadestyrke var saaledes blevet bragt op paa ialt 15 Orlogsskibe foruden Fregatter og mindre Skibe; ligeledes blev der foretaget forskellige Beredskabsforanstaltninger i København. Men Rusland, hvis Handels- og Skibsfartsinteresser i Virkeligheden — som tidligere nævnt — faldt sammen med Danmark-Norges, forholdt sig passiv, hvilket dog muligt for en Del ogsaa skyldtes Tilstedeværelsen af den store, veltrænede og kampberedte skandinaviske Flaadestyrke, der ved sin Optræden i kendte Farvande og støttet af sine Baser i København og Carlskrona saa ubetinget, om det blev Krig, vilde have Fordelene paa sin Side overfor den fra sine Baser og Krigshavne langt fjernede russiske Flaade.

England generede imidlertid i Løbet af Sommeren 1794 den neutrale Handel, saa godt det kunde, ved Opbringelser af skandinaviske Skibe, der var fragtet med Levnedsmidler og andre Varer til fransk Havn, og særlig de engelske Kapere optraadte meget anmassende. Saaledes opbragtes ikke mindre end 220 dansk-norske Skibe i denne Sommer, men den Omstændighed, at kun et enkelt af disse af de engelske Domstole kunde kondemneres, viser tydeligt, hvor uberettigede Opbringelserne havde været. Men selv om Skibene senere blev givet fri, forsinkede disse idelige Afbrydelser

deres Rejser væsentligt og virkede meget generende paa vor Handel, hvorved en stor Del af Profitten gik tabt.

Dette bevirkede, at der i den sidste Del af Sommeren fra den kombinerede Flaade, der som nævnt var stationeret i Sundet, detacheredes en Flaadestyrke paa 4 Orlogsskibe og 4 Fregatter, nemlig 2 danske og 2 svenske Skibe og Fregatter til at krydse i Skagerak og Nordsøen med Ordre til Cheferne om ikke at taale, at skandinaviske Handelsskibe, der gav sig under deres Beskyttelse, led nogen Overlast eller blev visiterede, hvilket skulde imødegaas med Magt. Paa andre Punkter derimod blev der fra de Neutrales Side vist Maadehold, idet al anden Konvojerings blev undgaaet, ligesom man afholdt sig fra at gennemføre Truslen om Repressalier. Disse forskellige Foranstaltninger havde den tilsigtede Virkning, idet England ophørte med Visitering af Handelsskibene i de nordiske Farvande, ligesom Frigivelsen af de opbragte Skibe gik raskere fra Haanden, og Forbudet mod Tilførsler af Korn til franske Havne blev ophævet. Forbundet havde saaledes i det store og hele gjort sin Nytte og svaret til sit Formaal, og til Trods for de store Vanskeligheder, der ved de engelske Kaperes Overgreb blev beredt de Neutrales Handel, blomstrede denne op og var i stadig Stigen.

Fællesudrustningerne i 1795 var nær ikke blevet til noget, dels paa Grund af Uoverensstemmelser mellem Danmark-Norge og Sverige om Konvojeringsspørgsmaalet, og dels paa Grund af Forholdet til den franske Republik, som Sverige i April Maaned 1795 havde anerkendt. Herved blev dets Neutralitet stillet i et saadant Lys, at Danmark holdt sig noget tilbage; men det afslog dog Katharina den II's Opfordring om at slutte sig til Rusland, som havde søgt Tilnærmelse til England. Da Englænderne imidlertid genoptog deres Chikanerier mod den neutrale Skibsfart, gik den danske Regering med til, i Forbindelse med Sverige, at udruste det samme Antal Orlogsskibe og Fregatter som det foregaaende Aar.

De to skandinaviske Eskadrer, kommanderet henholdsvis af Viceadmiral F. C. Kaas og Grev Claes Wachtmeister, samledes paa

Københavns Red først under den svenske og senere under den danske Admirals Overkommando, og her blev de liggende hele Sommeren. Naar den kombinerede Flaade i disse Aar tog Hovedstation ved København og i Sundet, var det for at virke som en Fleet-in being bag Neutralitetsforbundets Politik. Ligesom det foregaaende Aar afsendtes dog 8 Orlogsskibe og 4 Fregatter, Halvdelen af hver Nations Skibe, til Krydstogt i Nordsøen. Ogsaa dette Aar lykkedes det herved at standse de engelske Overgreb og Opbringelser samt at formaa Englænderne til at trække deres ubillige Fordringer tilbage og udbetale betydelige Erstatninger for de uberetigede Beslaglæggelser af neutrale Skibe.

Samme Aar passerede en stor russisk Eskadre paa 12 Linieskibe og 6 Fregatter de danske Farvande og afgik til Nordsøen, hvor den, baseret paa engelske Havne, holdtes krydsende; herved besegledes det med England sluttede Venskab.

I 1796 udrustedes det samme Antal Skibe som de foregaaende Aar, og de to Eskadrer forenede sig i Sundet, den danske under Viceadmiral Kaas, der fortsatte fra det foregaaende Efteraar som Øverstkommanderende, den svenske under Viceadmiral Norden-skiold, som efter den forløbne Tid afløste den danske Admiral som Øverstkommanderende. Flaaden blev liggende paa Reden; men detacherede 4 Orlogsskibe og 2 Fregatter, lige mange fra hver Nation, til Nordsøen, hvor Englænderne iøvrigt udviste langt større Maadehold end de foregaaende Aar. De franske Kapere og senere de spanske begyndte, efter at Spanien den 19. August 1796 havde sluttet Forbund med Frankrig, at blive nærgaaende overfor de neutrale Skibe, der i stor Udstrækning blev udsat for Opbringelser ved den franske Atlanterhavskyst og i den vestlige Del af Middelhavet, og samtidig begyndte Barbareskstaterne i det østlige Middelhav hensynsløst at opbringe vore Skibe og gøre Besætningerne til Slaver.

I dette Aar vendte iøvrigt Størstedelen af de russiske Skibe, der var afgaaet til Nordsøen det foregaaende Aar, og som havde overvintret i engelske Havne, tilbage til Østersøen.

I 1797 udrustede de skandinaviske Lande kun 6 Fregatter ialt, 3 dansk-norske og 3 svenske, som forenedes paa Københavns Red. Uoverensstemmelserne mellem de to Stater om Grundprincipperne for Neutralitetsbevogtningens Udførelse, der de foregaaende Aar var blevet udjævnede, skærpedes nu mere og mere. Sverige kom saaledes med en direkte Opfordring til Danmark om helt at opgive de tidligere Aars praktiserede Krydstogter og at lade begge Nationers Handelsskibe konvojere af de forenede 6 Fregatter; men da man fra dansk Side stadig satte sig herimod af Hensyn til England, som man for enhver Pris vilde undgaa at optræde udæskende overfor, blev det endnu dette Aar ved det gamle, og de 6 Fregatter udsendtes derfor til Kattegat og Nordsøen paa nogle Krydstogter; men Svenskerne holdt paa, at de fra næste Aar udelukkende vilde holde sig til Konvojering. Forbundet var hermed faktisk ophevet at eksistere.

Medens den neutrale Skibsfart i de nordlige Farvande heller ikke dette Aar blev udsat for større Forulempelser, fortsatte de franske og spanske Kapere samt Barbareskstaterne i Middelhavet deres Uvæsen i den Grad, at Sejladsen for den neutrale Skibsfart blev mere og mere usikker, og Opbringelser foretoges i et stort og stadig voksende Omfang. Siden Krigen med Algier i 1772 var Freden mellem Danmark og Barbareskstaterne ikke blevet brudt; men efter at en ny Pascha i 1796 var kommet til Magten i Tripolis, stillede denne Stat ublu Fordringer om ekstraordinære Presenter i Anledning af Tronskiftet, og da Danmark stillede sig afvisende heroverfor, aabnedes Fjendtlighederne ved Opbringelser i stor Stil af dansk-norske Skibe, hvis Besætninger blev gjort til Slaver.

Da de indledte Forhandlinger havde vist sig frugtesløse, udsendtes i Foraaret 1797 en Fregat og nogle mindre Fartøjer under Kaptajn Steen Billes Kommando til Middelhavet for med Magt at bringe Barbareskernes Uvæsen til Ophør.

Den 16. Maj ankom Bille med sin Styrke til Tripolis og havde udenfor denne Havn en Træfning med en tripolitansk Flotille paa 6 Skibe, der endte med disses Flugt tilbage til Havnen med store

Tab af Menneskeliv og med ilde tilredte Skrog og Rejsninger. Herefter blev der indledet Fredsforhandlinger med Paschaen, hvilke den 31. Maj s. A. førte til en Fred, i Henhold til hvilken Danmark, ligesom andre Nationer, maatte give store Presenter samt Løsepenge for de fangne Søfolk. Til Gengæld kunde vor Søhandel i disse Farvande igen komme i Gang uden at blive udsat for større Forulempelser fra Barbareskernes Side.

Efter at Bille havde bragt Ekspeditionen mod Tripolis til en lykkelig Afslutning, vendte han dog ikke tilbage til Danmark med sin lille Eskadre. Denne forøgedes tværtimod efterhaanden med nogle Fregatter og Brigger, der udsendtes hjemmefra, supplerede med mindre, lokale Fartøjer (Chebekker), for at overtage Beskyttelsen af den dansk-norske Skibsfart overalt i Middelhavet. Den Opgave, der her var stillet Bille, og som skulde lægge fuldt Beslag paa hans Virkekraft i samfulde 3 Aar, var ingenlunde let at løse. Thi Middelhavet var paa dette Tidspunkt en ren Heksekedel, hvor der vel var meget at fortjene, men hvor der ogsaa stod meget paa Spil for de neutrale Staters Søhandel. Ved dette Farvands Kyster laa de mange blomstrende Handelssteder, som Skibsfarten søgte imod; men Indgangen hertil dannedes af det snævre Stræde ved Gibraltar, der vrimlede af franske, spanske og engelske Kapere, der havde deres Arnesteder i Sydfrankrig, Algeciras, Gibraltar og Ceuta, og som herfra overfaldt og opbragte de ind- og udpasserende Handelsskibe, hvis de kunde komme afsted dermed. Endvidere var der gennem Strædet og i Farvandene Østen og Vesten herfor en stadig Trafik og Virksomhed af de krigsførende Landes Krigsflaader, saaledes af engelske Blokadestyrker, franske og spanske Blokadebrydere, ligesom der fandt indbyrdes Træfninger og Søkampe Sted.

Der var saaledes Anledning nok til Forviklinger og Sammenstød; og naar Kaperne havde bragt Priserne i Havn til Paadømmelse, skulde Kampen føres videre mod de respektive Landes Domstole, Konsuler, Agenter og Regeringer.

Imidlertid afsluttedes i Oktober 1797 den første Koalitionskrig;

men Søkrigen mellem England og Frankrig og dette Lands Forbundsfølle Spanien fortsattes, og de neutrale Sønationers Kaar blev væsentligt forværrede.

Sagen var nemlig den, at Frankrig, hvis Skibsfart var blevet ganske ødelagt af de engelske Flaader, i sit Raseri mod England brød med sit tidligere anerkendte Princip, at »Flaget dækker Ladningen«. Det gik saaledes over til med sine Kapere, der i stadigt stigende Antal udrustedes og bemandedes med ledige Søfolk, at opbringe alle neutrale Skibe, der førte engelske Varer, og efter Vedtagelsen af den berygtede Lov af 29. Nivôse 1797 prisdømte de franske Domstole ethvert opbragt neutralt Skib med hele dets Ladning, naar der i denne fandtes Varer af engelsk Oprindelse, og det til Trods for, at den neutrale Handel nærmest var til Gavn for Frankrig, da den bragte Varer til dets — af de engelske Flaader blokerede — Hayne.

Da den franske Skibsfart og Søhandel var standset, kunde Truslen om Repressalier fra de Neutrales Side, der altid havde gjort et vist Indtryk paa England, bl. a. under Hensyn til dette Lands store Handel og Skibsfart paa Østersøen, selvsagt ikke øve den samme Virkning overfor Frankrig. Den eneste Maade, hvorpaa de Neutrale kunde gardere sig imod de franske Kaperes Overgreb, var derfor ved Konvojering.

Som tidligere nævnt havde A. P. Bernstorff imidlertid for enhver Pris søgt at undgaa at anvende Konvojsystemet og havde derfor gentagne Gange modsat sig de svenske Ønsker; men efter hans Død den 21. Juni 1797, hvor hans Søn, Kristian Günther Bernstorff, afløste ham som Udenrigsminister, forlod den danske Regering efterhaanden mere og mere sit tidligere Standpunkt i denne Sag og kom derved ind paa en skæbnesvanger Kurs, der førte til Vanskeligheder og Stridigheder med Englænderne og endte med det engelske Angreb i 1801.

V. Optakten til Slaget paa Reden

De første Forhandlinger om Konvojeringspørgsmaalet fandt Sted i Slutningen af 1797, hvor den danske Regering besluttede for de vestindiske Farvandes Vedkommende at fastholde den Ordning, som var praktiseret af de danske Skibschefer i Henhold til deres Instruktioner. Det var heri blevet indskærpet, at de skulde hindre Kapere i at visitere dansk-norske Handelsskibe, men ikke gøre Modstand herimod overfor Krigsskibe; og i disse Farvande var det særligt engelske Krigsskibe, det drejede sig om.

Ved stærkt Pres fra den københavnske Handelsstands og Redernes Side og paa Grundlag af Rapporter og Indstillinger, særlig fra den danske Regerings Udsending i Paris og fra Bille i Middelhavet, gik den danske Regering i Foraaret 1798 endvidere med til, at der maatte ydes Konvoj til den ostindiske Skibsfart og tildels ogsaa til Skibe med kostbare Ladninger i Middelhavet, og i Løbet af Sommeren udvidedes Konvojereringen yderligere og blev sat i System. Ved Forhandlingerne herom raadede Kr. Bernstorff, der i det store og hele søgte at gaa i sin Faders Fodspor, meget indtrængende til, at Konvojcheferne, ogsaa i andre Farvande end de vestindiske, blev instrueret om overfor engelsk Overmagt at tillade Visitering; men Admiralitetet, hvis Præces Kronprinsregenten var, vilde, bl. a. af Hensyn til Flagets Ære, ikke gaa med hertil, og Bernstorff, der var ny i Sadlen og kun 28 Aar gammel, havde ikke Autoritet til at sætte sine Meninger igennem, hvad der uden Tvivl vilde være lykkedes for hans Fader, om han havde levet.

De Instruktioner, der blev vedtaget for Konvojcheferne, kom da til at gaa ud paa, at de overfor overlegne Stridskræfter vel paa

Forlangende skulde forevise Skibspapirerne, men bestemt erklære, at de var forpligtede til med Magt at forsvare de under deres Beskyttelse værende Handelsskibe, og samtidigt hermed blev Konvojsystemet ved en Plakat af 25. Juli 1798 antaget og ordnet, og Tæppet gik nu op for sidste Akt af den væbnede Neutralitets Virksomhed.

Ordningen gik ud paa, at Hovedkonvojerne, der kunde omfatte over hundrede Handelsskibe, skulde samles ved Flekkerø i det sydlige Norge, hvor de konvojerende Skibe, hovedsageligt Fregatter og Brigger, havde Station. Konvojerne skulde herfra, gennem Nord-søen og Kanalen, føres videre til Strædet ved Gibraltar. Her skulde de overtages af Skibe fra Billes Eskadre, der nu var bragt op paa 6 Fregatter og Brigger, og af disse føres videre ind i Middelhavet til deres Bestemmelsessted. Skibe for Hjemgaaende skulde føres samme Vej tilbage og ledsages til den norske Sydkyst; og mellem denne og den jyske Kyst krydsede til Stadighed nogle Fregatter og Brigger for at holde Orden og Tilsyn med de Hundreder af Handelsskibe, som passerede for Hjemgaaende, eller som laa og ventede paa Konvojløjighed. 2 Orlogsskibe sendtes til St. Helena for at hente Ostindie- og Kinafarerne hjem, og i Vestindien var stationeret nogle Fregatter og mindre Skibe til Beskyttelse af Handelen og til Udførelse af Konvojering til Moderlandet; men der var ingen »Fleet-in-being«, bestaaende af kraftige Linieskibe, i Sundet som i A. P. Bernstorffs Tid.

England, der hidtil havde afholdt sig fra at gribe til alvorligere Forholdsregler overfor den neutrale Skibsfart og tildels havde set igennem Fingre med Konvojeringen, der hovedsagelig var sat i Værk til Værn mod de franske Overgreb, begyndte imidlertid i Slutningen af 1799 at træde kraftigere op overfor de Neutrale. Denne Skærpelse af Forholdet faldt netop sammen med et Omslag i den franske Politik overfor Danmark-Norge, hvis Handel og Søfart, efter at Bonaparte som Førstekonsul var traadt i Spidsen for Frankrigs Styrelse, fik en Række Indrømmelser. Hermed var Hovedaarsagerne for England til at se med en vis Velvilje paa

Konvojerne, der iøvrigt altid havde været det en Torn i Øjet, imidlertid bortfaldet, og Konvojeringen betragtedes fra nu af udelukkende som rettet mod det britiske Rige, hvad den jo i Hovedsagen faktisk ogsaa var.

Den engelske Regering vilde derfor ikke mere anerkende, at et fjendtligt Skibs Ladning, selv om denne ikke var Kontrabande, dækkedes af det neutrale Flag, og samtidigt udvidede den Kontrabandebegrebet og brød dermed Aftalerne med Danmark-Norge fra 1780. Endvidere fordrede Englænderne Ret til at visitere de neutrale Handelsskibe, selv om de var eskorterede af Krigsskibe, idet de hævdede, at denne Ret hvilede paa gammel Sædvane og ikke kunde fratages dem mod deres Vilje ved nogensomhelst Beslutning truffet af et andet Land. Fra dansk Side hævdedes imidlertid den modsatte Anskuelse, og disse modstridende Opfattelser gav derfor Anledning til mange Stridigheder og Sammenstød i de nærmest følgende Aar, hvor Danmark-Norge i det store og hele fortsatte med den Neutralitetsordning, der var truffet og første Gang sat i Værk i 1798.

I 1799 havde vi saaledes meget nær de samme Styrker udrustede og fordelt som i det foregaaende Aar, idet der dog yderligere var udrustet 5 Orlogsskibe med Station i Sundet, og herfra detacheredes enkelte Skibe ad Gangen til Kryds i Nordsøen for at beskytte Søhandelen og hævde Neutraliteten, særligt ved de norske Kyster.

I Vestindien forefaldt flere mindre Træfninger mellem danske Stationsskibe og engelske Kapere, og i Slutningen af Aaret fandt i Middelhavet en mindre Episode Sted mellem den danske Fregat »Havfruen«, der konvojerede 12 Handelsskibe, og 3 engelske Fregatter, der vilde visitere. Dette blev afslaaet af den danske Fregatchef, Kaptajn Jost van Dockum, der tvang de engelske Fartøjer til at vende tilbage til deres Skibe under deres Forsøg paa at gennemtvinge Visiteringen, der iøvrigt var lykkedes for de 7 Skibes Vedkommende. De engelske Fregatter opgav derefter videre Forsøg og lod van Dockum sejle med sin Konvoj.

I Aaret 1800 forøgedes den dansk-norske Styrke i Middelhavet

til en hel lille Eskadre paa 1 Orlogsskib, 5 Fregatter og 2 Brigger, da Stridigheder var opstaaet med Barbareskstaterne, denne Gang med Tunis og Algier. De tunesiske Korsarer havde bl. a. sat sig i Besiddelse af 7 dansk-norske Skibe, hvis Besætninger blev gjort til Slaver. Bille, der dette Aar var blevet Kommandørkaptajn, og som af Helbredshensyn netop skulde afløses i Kommandoen, som han havde haft i samfulde 3 Aar, søgte imidlertid forinden at bilægge Stridighederne med de to Barbareskstater; men hans Dispositioner under Forsøget herpaa synes at have været mindre hensigtsmæssige, og Stridighederne blev først bilagt efter hans Hjemrejse af hans Efterfølger, Kommandørkaptajn Koefoed.

I Vestindien forefaldt der dette Aar nogle mindre Træfninger mellem danske Stationsskibe og engelske Kapere, blandt hvilke den, der fandt Sted imellem Briggen »Lougen«, hvis Chef var Kaptajnløjtnant Jessen, og den engelske Kaper »Eagel«, er den mest kendte. Kaperen blev taget og dømt til Konfiskation for Sørøveri.

I Middelhavet havde Kaptajn van Dockum ogsaa dette Aar en mindre Affære med 3 engelske Fregatter, overfor hvilke han med Held haandhævede sine Instruktioner og derved undgik Visitering af Skibene i sin Konvoj.

Det alvorligste Sammenstød med Englænderne fandt imidlertid Sted den 25. Juli Aar 1800 ved den østlige Indgang til Kanalen. Her kom det til en regulær Søtræfning mellem den danske Fregat »Freja«, ført af Kaptajn Peter Krabbe, der kom sejlene med en Konvoj paa 6 Handelsskibe bestemte til Middelhavet, og en engelsk Eskadre under Capt. Thomas Baker paa 4 Fregatter og et Par mindre Skibe. Da denne Affære i Virkeligheden kan siges at have været den direkte Aarsag til Bruddet mellem Danmark og England, fortjener den en nærmere Omtale.

Mødet mellem den danske Konvoj og de engelske Krigsskibe fandt Sted den nævnte Dag Kl. 2 Em. En af de engelske Fregatter løb op paa Siden af »Freja«, som imidlertid havde brasen bak for at høre, hvad den havde at sige. Den sendte en Officer om-

bord i »Freja« for, efter Sædvane, at indhente Oplysninger om den danske Konvojs Størrelse og Bestemmelsessted. Efter at have aflagt Melding herom til den engelske Øverstkommanderende, vendte Fregatten tilbage og sendte atter en Officer ombord i »Freja«, denne Gang med Forlangende om Konvojens Visitering. Kaptajn Krabbe betydede den engelske Officer, at han i Henhold til sine Instruktioner ikke kunde lade de til hans Konvoj hørende Skibe visitere, men tilbød at lade deres Skibspapirer fremvise for den engelske Chef; da den engelske Officer i sin Chefs Navn imidlertid fastholdt sit Krav, blev dette pure afslaaet af den danske Chef. Den engelske Officer vendte nu tilbage til sit Skib, der herefter satte Kurs mod Konvojen. Der blev nu gjort klart Skib ombord i den danske Fregat, samtidig med at Konvojens Skibe fik Signal om, at de skulde holde sig tæt samlede. Imidlertid kom en anden af de engelske Fregatter op paa Højde med »Freja« og skød skarpt efter et af Konvojens Skibe, hvilket af »Freja« blev besvaret med et skarpt Skud for Boven af den engelske Fregat. Henimod Kl. 8 om Aftenen, da Skumringen var begyndt at falde paa, naaede det engelske Kommandoskib »Nemesis« op paa Siden af »Freja«, og den engelske Chef, Capt. Baker, prajede over og forlangte, at der ikke maatte gøres Modstand mod den Visitering, som han nu vilde foretage. Men Kaptajn Krabbe gentog sin Forsikring om, at det stred mod hans Instruktioner, og at der vilde blive skudt paa de Baade, som gjorde Forsøg paa at visitere hans Konvoj. Da den engelske Chef til Trods herfor lod en Baad afgaa til det nærmeste Konvojskib for at begynde Visiteringen, gav Kaptajn Krabbe Ordre til at skyde efter den, men ved et Uheld tændte Ladningen i Kanonen ikke; imidlertid var Signal til Kampen givet.

Den danske Fregat, der var armeret med 40 Kanoner, var da allerede omringet af de 4 engelske Fregatter, der tilsammen havde 116 Kanoner. Capt. Baker paa »Nemesis« laa paa den Tid $\frac{1}{4}$ Kabel-længde noget foran for tværs om Styrbord af »Freja« og gav den straks det glatte Lag, som blev besvaret af det danske Skib. Af de 3 øvrige engelske Fregatter, der nu ogsaa aabnede Ilden, laa

de 2 første om Bagbord i 2 Kabellængders Afstand, den 3die agterude. Saaledes udsat for Dobbeltild og langskibs Beskydning fra den overmægtige Fjendes Side kæmpede den danske Fregat med stor Tapperhed i en hel Time; men da dens Klyverfald og en betydelig Del af dens løbende Takkelage var blevet overskudt af de engelske Karonader, hvorved dens Manøvrering vanskeliggjordes, foruden at den havde faaet en Del Træffere i Skroget og lidt Tab af Døde og Saarede, strøg Kaptajn Krabbe Flaget, da Kampen i Virkeligheden var ganske haabløs. Han havde imidlertid i alle Henseender opfyldt Bestemmelserne i Søkrigsartikelbrevets Paragraf 752, der indeholdt følgende Instruks for Skibschefen under Kamp:

»Han skal selv i alle Tilfælde tappert forsvare sit Skib og slaa mandelig indtil det yderste, ingenlunde stryge, eller give sig, saa længe der er ringeste Skin af Mulighed i at maintainere og conservere Skibet, men hvor alt Haab er ude om Skibets og Folkenes Conservation, og Skibet ikke med Folkenes Bjergning kan sættes paa Grund, synkes eller opbrændes, der maa han, naar han først har forebygget at Ordres, Protocoller og Brevskabers ej falde i Fjendens Hænder, hellere overgive sig end være Aarsag i, at saa mange Vore brave Undersaatter skulde fordærves og omkomme...«

»Freja« havde 2 Døde og 5 Saarede, hvoraf 2 haardt. Den havde faaet 30 Træffere i Skroget, hvoraf 2 Grundskud, foruden at Fokke- og Mesanmasten var betydeligt forskudt og Takkelagen meget havareret. De engelske Skibe havde 5 Dræbte og adskillige Saarede samt havde ogsaa lidt Havarier paa Skrog og Rejsning.

Efter Kampen blev »Freja« og dens Konvoj af den engelske Kommanderende taget ind paa Downs Red, hvor den blev lagt ved Siden af det derværende engelske Admiralsskib, efter Admiralsens Ordre med dansk Flag og Vimpel vajende; men med engelsk Vagt ombord. Kaptajn Krabbe nedlagde overfor det engelske Admiralitet Protest mod Beslaglæggelsen, men fik til Svar, at Sagen var gaaet til Kongens Afgørelse. Den 15. August udtalte den danske Konge sin Tilfredshed med den af Krabbe førte Konduite, og efter at »Freja« og dens Konvoj den 9. September s. A. var blevet fri-

givet, fortsatte Fregatten efter endt Reparation i Sheerness, Rejsen til Middelhavet, hvor Krabbe i Malaga af den danske Kommanderende her, Kommandørkaptajn Koefoed, i Overværelse af Skibscheferne og den danske Konsul fik overrakt Kongens Æressabel som Belønning for udført Daad. Grosserer-Societetet i København skænkede ham som Hædersgave et Sølvservice til 4.680 Rdl. som Anerkendelse for hans Optræden. Endelig bestemtes den ³⁰/₄ 1802, at der skulde præges en Medaille, som skulde tildeles det Personel, der havde udmærket sig i Kampen. Man ser saaledes, at der fra dansk Side paa enhver Maade blev gjort Stads af denne Begivenhed; Grunden hertil har vel ikke mindst været den, at det var et Princip, der blev kæmpet for, bag hvilket store og stærke Kræfter var mobiliseret. Men dette skal ikke forklejne den danske Fregat-chefs Daad; han og hans Besætning kæmpede bravt og tappert.

Umiddelbart efter denne Episode, der gav Anledning til diplomatiske Forhandlinger mellem de to Lande vedrørende Visitationsretten, søgte Danmark ved en Henvendelse til Rusland at formaa dette Land til at lægge sit Ord i Vægtskaalen ved Forhandlingerne; samtidig er Spiren formentlig blevet lagt til en Genoplivelse af et nordisk Neutralitetsforbund; men inden Tanken om et saadant var blevet modnet og taget op til videre Drøftelse, havde »Freja-Affæren« allerede faaet en foreløbig Afgørelse. En engelsk overordentlig Gesandt ved Navn Whitworth var nemlig blevet sendt til København for at forhandle om en Overenskomst til en Løsning af Spørgsmaalet samtidigt med, at en engelsk Flaadestyrke paa 19 Skibe, hvoraf 7 Linieskibe og 4 Bombardere under Viceadmiral Dicksons Kommando blev sendt til Sundet for at give de engelske Krav ved Underhandlingerne mere Eftertryk. Den engelske Flaadestyrke ankrede den 20. August udfør Helsingør, hvor den i Sundet i Neutralitetsøjemed stationerede dansk-norske Flaadestyrke paa 4 Orlogsskibe under Kommandør O. Lützens Kommando allerede den 14. s. M. havde faaet Ordre til at tage Post for at understøtte Kronborg. Samtidig blev yderligere 4 Orlogsskibe i Hast udrustede paa Holmen, saaledes at den samlede danske Styrke kunde maale

sig med den engelske, om det skulde komme til Kamp. Desuden blev der i København truffet Forsvarsforanstaltninger ved Udlægning af 8 Defensionsskibe.

Imidlertid forefaldt der ved Helsingør et Par Smaaepisoder mellem Danske og Englændere. Nogle engelske Matroser var blevet forulempet af Beboerne i Byen, og en af de engelske Fregatter kom af Vanvare til at skyde et skarpt Skud mod Land, men disse Uoverensstemmelser blev udjævnede ved Forhandling mellem den engelske Admiral og Chefen for den danske Styrke. Denne sidste havde imidlertid ligget med konstant klart Skib, og om Natten runderedes om Skibene med Fartøjer, men den 25. August beordredes den danske Styrke til København, hvor Forhandlingerne med den engelske overordentlige Gesandt var i fuld Gang.

Fra engelsk Side fastholdt man den for enhver krigsførende Magt paastaaede, ubestridelige Ret til at visitere Handelsskibe, hvad enten disse sejlede under Konvoj eller ikke, da man ellers ikke havde nogen Garanti for, at de ikke drev Handel med Kontrabande i Ly af det neutrale Flag. Fra dansk Side hævdede man derimod, at skønt Traktaterne i visse Tilfælde, bl. a. forsaavidt der var skellig og vigtig Aarsag til Mistanke, hjemlede Ret til Visitering af Handelsskibe, der ikke var konvojerede af Krigsskibe, saa var det noget nyt og uhørt i Folkeretten at forlange Visitering, naar de var under saadan Konvoj. Thi i saadanne Tilfælde vilde det danske Orlogsflag, der repræsenterede den danske Regering, dække Konvojen mod al Mistanke fra de krigsførendes Side, og det vilde være en Fornærmelse mod den danske Regering, om man fra engelsk Side ikke vilde fæste Lid hertil. Da man imidlertid fra dansk Side af Hensyn til de Konsekvenser, som et Brud med England vilde medføre for Landet, ønskede en mindelig Afgørelse af Sagen, gik man med til en Overenskomst, hvor man vel foreløbig bøjede sig for de engelske Krav, men hvor Afgørelsen af det principielle Spørgsmaal dog blev udskudt til et senere Tidspunkt. Overenskomsten, der blev afsluttet den 29. August Aar 1800, gik saaledes ud paa, at Fregatten »Freja« tilligemed

Handelsskibene i dens Konvoj, hvori der iøvrigt ikke var fundet det ringeste Spor af Kontrabandeverar, øjeblikkelig skulde frigives, men den danske Regering forpligtede sig til at opgive Konvojering, saalænge Forhandlingerne om det principielle Spørgsmaal vedrørende Retten til at visitere Skibe, der sejlede under Konvoj, stod paa. Den 7/9 s. A. forlod den engelske Flaade Sundet efter at have saluteret Kronborg Fæstning med 17 Skud. Da en engelsk Flaade næste Gang viste sig her, blev der imidlertid skudt med skarpt; thi da havde Danmark under Pres fra sin store og mægtige Allierede, Rusland, brudt Aftalen med England og maatte derfor undgælde overfor dette Land, der, som Verdens største Sømagt, ikke taalte at blive modsagt i Spørgsmaal, der drejede sig om dets Herredømme paa Havet. Man kan imidlertid ikke frigøre sig helt for den Tanke, om Danmark ikke havde handlet klogere ved at tage Stødet dengang, hvor det, foruden Defensionen, havde 8 veludrustede Orlogsskibe at stille mod Viceadmiral Dicksons 7, i Stedet for at vente til det følgende Foraar, hvor det, uforberedt, uden en udrustet Flaade, maatte tage hele Stødet af Parkers og Nelsons 20 Linieskibe, der var rettet imod Neutralitetsforbundet. Naar Danmark imidlertid tog det Standpunkt, det gjorde, havde det i alle Tilfælde været rigtigt at være ærlig og ikke bryde indgaaede Traktater og Aftaler.

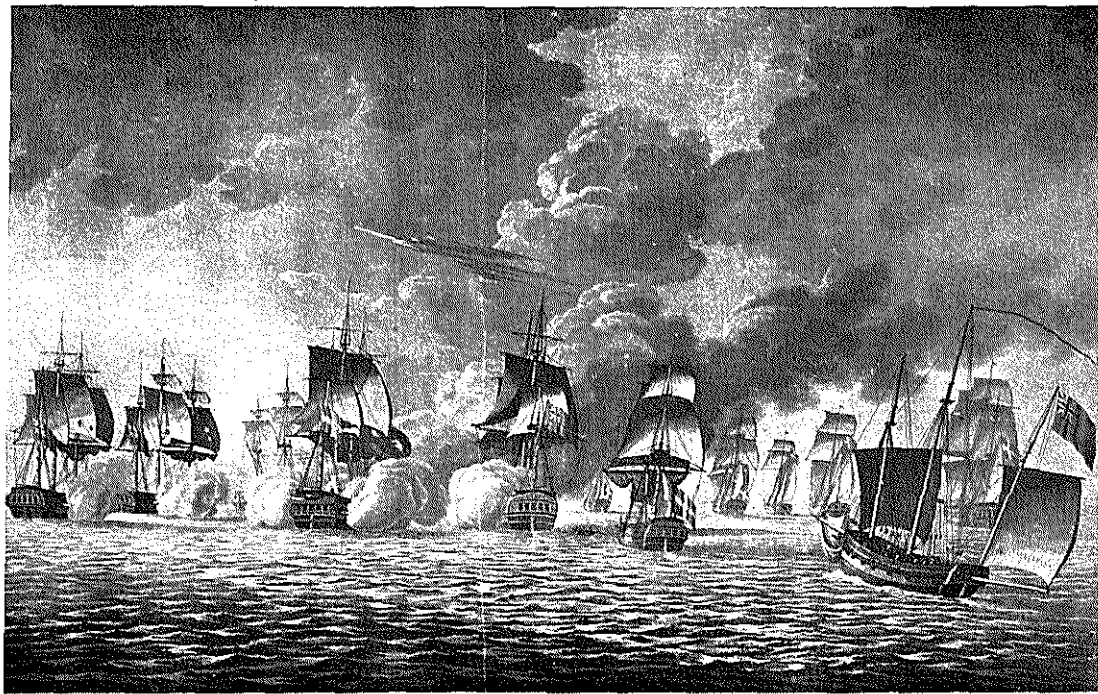
Rusland havde allerede i 1799 trukket sig tilbage fra Alliancen med England, og Østrig maatte det følgende Aar, efter afgørende Nederlag, slutte Fred. England stod herefter alene tilbage, idet Rusland, dels ved Bonapartes dygtige politiske Manipulationer, der bl. a. spillede paa den halvgale Czar Paul den Førstes impulsive og svage Natur, og dels som Følge af tidligere Uoverensstemmelser, kom i et alvorligt og fjendtligt Modsætningsforhold til England.

Den russiske Kejser var yderligere blevet opbragt over den engelske Flaades Ankomst til de danske Farvande og saa selvsagt

Kronprins Frederik. (Den senere Kong Frederik VI).

Litografi af A. W. Böhmer efter J. C. Grogers Maleri. Det kgl. Bibliotek.

Fregatten »FREYA«s Comandant af CAPTEINE KRABBE i kamp med 2 engelske Fregatter ved Indløbet af Sundet i Søen, den 25. Juli 1800.

Fregatten »Freya«s Kamp mod Overmagten d. 25. Juli 1800.

Radering af Kuntz efter Lønnings Maleri. Det kgl. Bibliotek.

kun med Uvilje paa den Traktat, som Danmark var blevet tvunget til at indgaa med England, idet den stred mod de Principer om Havenes Frihed, som hans Moder, Katharina den Anden, havde hævdet ved i 1780 at stille sig i Spidsen for den væbnede Neutralitet. Han fik da den Idé at genoplive denne og meddelte de interesserede Stater sine Hensigter i saa Henseende, idet han følte sig for, saavel i Sverige som i Danmark og Preussen. Den danske Regering, der var fortørnet paa England, men som paa den anden Side frygtede Rusland, som Danmark siden J. H. E. Bernstorffs Dage var kommet i stærkt Afhængighedsforhold til og var kommet for Vane at give efter overfor, lod gennem sin Gesandt i St. Petersborg svare, at den danske Konge i Principet delte den russiske Czars Synspunkter; han vilde derfor ikke tøve med at tiltræde den foreslaaede Confédération, idet han længe havde ønsket en snæver Forbindelse med de nordiske Magter og med Interesse vilde afvente yderligere Forslag, som maatte tjene til nærmere at bestemme Naturen og Omfanget af de Forpligtelser, som de kontraherende Magter skulde paalægge hinanden. Der maatte dog ikke overfor Rusland gives bindende Løfter, da den danske Regering ønskede at bevare sin Handlefrihed til det sidste af Hensyn til England, som Danmark, naar alt kom til alt, ogsaa for enhver Pris maatte undgaa at lægge sig ud med.

Modsætningsforholdet mellem de to tidligere Allierede, England og Rusland, skærpedes nu yderligere ved en Strid om Øen Malta i Middelhavet, idet denne Ø i September 1800 var blevet erobret af Englænderne fra Franskmændene. Den russiske Czar gjorde nemlig som Stormester af Malteserordenen Krav paa dens Besiddelse, men Englænderne vægrede sig ved at give denne betydningsfulde strategiske Ø og Flaadebasis i Hænderne paa en sandsynlig fremtidig Modstander, der tilmed ikke havde bidraget noget væsentligt til dens Erobring. Da den russiske Czar i November 1800 fik Meddelelse om Maltas Fald, og England stadig holdt fast ved sin Vægring mod at overlevere ham Øen, beslaglagde han 300 engelske Skibe i russiske Havne og sendte deres Besætninger til

det indre af Landet; samtidig lagde han Embargo paa al britisk Ejendom i Rusland, en Forholdsregel, der havde til Hensigt at understøtte hans Fordring paa Malta.

Han tog da endvidere for Alvor Tanken op om Indgaaelse af et nordisk Neutralitetsforbund, og den svenske Konge, Gustav den Fjerde, hvis Land havde været udsat for de samme Krænkelser fra Englands Side som Danmark, gik med den største Beredvillighed ind paa den russiske Czars Forslag og ilede selv til St. Petersborg for at tiltræde Forbundet. Preussen stillede sig ligeledes villigt overfor Tanken; men Danmark, der nu for Alvor var blevet ængstelig for Konsekvenserne af sin Politik, holdt sig tøvende tilbage og søgte ved Udflugter og Forklaringer at stille begge Parter tilfreds. Sagen var nemlig den, at Danmark i Tilfælde af en Krig mod England, som Følge af sin fremskudte Beliggenhed ved Indgangen til Østersøen, maatte være forberedt paa at tage det første Stød ved et engelsk Angreb, rettet imod Østersøforbundet, forinden Ruslands Flaade, der en stor Del af Aaret laa indefrosset i sine Havne, kunde komme til Hjælp; desuden vilde Danmarks blomstrende Handel, hvorpaa Landets Velfærd i særlig Grad beroede, være udsat for fuldstændig at blive lammet; thi selvom Danmark-Norge havde en stor Krigsflaade, der sammen med den svenske og den russiske, om de kunde blive forenede, var i Stand til at byde den engelske Flaade Trods, kunde Danmark dog ikke fuldt ud stole paa Varigheden af Forbindelsen med sine to Allierede, hvis Regenter begge var kendt for deres lunefulde Politik og liden-skabelige Karakter.

Imidlertid fortsattes i St. Petersborg Forhandlingerne om Neutralitetsforbundet med fuld Kraft, og den 16. December Aar 1800 sluttedes her en Traktat mellem Rusland og Sverige om Fornyelse af den væbnede Neutralitet, hvilken ogsaa blev tiltraadt af Preussen. Danmark derimod søgte stadig at trække Tiden ud, idet denne Koalition for dets Vedkommende jo ogsaa stred direkte imod den Overenskomst, der lige var sluttet med England. Spørgsmaalet om de Krigsførendes Visitationsret overfor Konvojer, der var ledsaget

af Krigsskibe, var jo netop foreløbig stillet i Bero, til nærmere Forhandlinger herom havde fundet Sted; og Danmark havde endog forpligtet sig til at opgive Konvojering saalænge.

Denne store Koalition, der var rettet direkte mod England, kunde betyde en alvorlig Trusel mod Udøvelsen af dette Lands Herredømme paa Havene under den haardnakkede Krig, der nu paa 9. Aar havde raset i Europa mellem Frankrig og England, og hvori det europæiske Fastlands øvrige Stater efterhaanden var blevet inddraget paa Englands Modstanderes Side. For England gjaldt det derfor om med sin Flaade at ødelægge Frankrigs og dets Allieredes Flaader, samt at forhindre Tilførsler ad Søvejen til Kontinentet ved Blokade af dettes Havne og Kyster og ved Forstyrrelse af Modstandernes og de Neutrales Søhandel. Ethvert Forsøg fra anden Side paa at modvirke dette og derved søge at holde Søhandelen i Gang og Forbindelsen vedlige med Frankrig maatte af England betragtes som en fjendtlig Handling, der derfor maatte søges kvalt i Fødslen.

Englands Modstandere og de Neutrale mødtes derimod i Bestræbelserne for at holde de engelske Flaader borte fra alle Fastlandets Havne og Indløb samt fra Østersøen, der erklæredes for et lukket Hav. Hele Europas Kyst befæstedes, og ikke alene de Lande, som England var i Krig med, men ogsaa Danmark-Norge og Sverige, traf omfattende Forsvarsforanstaltninger langs deres Kyster. Interessant er det at se, hvorledes Englænderne allerede i 1801 stod overfor en Fæstning Europa, hvis lange befæstede Linie strakte sig fra det nordlige Norge langs hele Vest og SV-Europas Kyster til Neapel. Ganske vist var England endnu ikke merkantilt lukket ude fra det europæiske Fastland, idet dets Handelsskibe uhindret kunde befare dettes neutrale Kyster og Havne, indtil ogsaa dette ophørte i 1806 ved Etableringen af Fastlandsspærringen.

Intet Under, at England i sin Vrede over de af Fastlandsmagterne trufne Foranstaltninger, hvortil de neutrale Stater ogsaa havde ydet deres Medvirken, maatte komme i et alvorligt Mod-sætningsforhold til disse.

Englands Svar paa de Neutrales Overenskomst lod derfor ikke vente længe paa sig. Det lagde Embargo paa russiske Skibe i engelske Havne og søgte ved sin Gesandt i København at formaa den danske Regering til at træde tilbage fra Neutralitetstraktaten. Dette søgte Rusland med al Magt at forhindre i klar Forstaaelse af, at Pagten vilde miste en stor Del af sin Betydning, hvis et saa vigtigt Led som Danmark, med dets fremskudte Beliggenhed, store Krigsflaade og omfattende Søhandel, faldt fra. Rusland understøttede sine Krav med Afbrydelse af den diplomatiske Forbindelse med Danmark og anvendte saadanne Trusler, at Kronprins Frederik tilsidst saa sig nødsaget til at give efter, og den 27. Februar 1801 stadfæstede Danmark Neutralitetstraktaten. England havde da allerede i Midten af Januar, da det var blevet øjensynligt, i hvilken Retning det bar, lagt Embargo paa alle svenske og dansk-norske Skibe i engelske Havne samt givet sin Flaade Ordre til at bemægtige sig de dansk-vestindiske Øer.

Fra dette Øjeblik var der faktisk Krigstilstand mellem England og Østersøstaterne, uden at nogen officiel Krigserklæring dog var blevet udstedt; i det hele taget herskede der, saa længe den væbnede Neutralitet eksisterede — trods haarde Kampe — ikke formel Krig mellem Parterne.

De første Kampe fandt Sted mellem danske Stationsskibe og engelske Kapere i de danske Kolonier i Vestindien, ved hvis Erobring England mente at kunne rette et alvorligt Slag imod vor Søhandel. I de sidste Dage af Marts Maaned maatte Øerne da ogsaa kapitulere overfor den engelske Overmagt.

Men det var imod det mægtige Neutralitetsforbunds Hjerter, Østersøen, at Storbritanniens Hovedstød skulde rettes, og navnlig imod Rusland, der stod i Spidsen for Forbundet. Den russiske Flaade havde 20 Linieskibe udrustede og i Kampberedskab i Østersøen, men den var daarligt ekviperet og bemannet, og Officererne var af en ringe Kvalitet. Danmark havde paa dette Tidspunkt 23 Linieskibe, hvoraf dog kun 10 under Udrustning, samt 31 Fregatter og mindre Skibe foruden Defensionsskibe m. fl. Den faste Stok

talte paa denne Tid 170 Officerer, 63 Kadetter og 6000 Under-officerer, Konstabler, Matroser og Haandværkere; men der var betydelige Mangler paa hjemmевærende, indrullerede Søfolk, der i stort Antal havde taget Hyre ombord i vor omfangsrige Handelsflaade, foruden at en Del, som Skik og Brug var dengang, havde ladet sig hverve til de krigsførende Magters — ja selv Englands — Flaader. Svenskerne havde 18 Linieskibe, hvoraf 7 under Udrustning i Carlskrona, og denne Styrke var i betydelig bedre Ekviperingsstilstand end baade den danske og den russiske. Preussen, der ogsaa havde tiltraadt Forbundet, havde spærret sine Havne, men kunde ingen Skibe stille.

Til Trods for Manglerne indenfor de enkelte forbundne Staters Flaader, vilde et Forbund, som det nævnte, under Frankrigs Indflydelse kunne blive farligt for England, særlig hvis Forbundsstaternes Flaader kunde faa Lejlighed til at forene sig efter en fuldstændig Udrustning af deres samlede Styrker, der i Løbet af Vinteren tildels havde været oplagt og aftaklet. Det gjaldt derfor for England at slaa til med det samme, og enten ved Trusler, støttet af Vaaben, at søge at formaa de skandinaviske Stater, først og fremmest Danmark, til at træde ud af Neutralitetsforbundet, eller ogsaa at sprænge dette med Vaabenmagt ved at slaa dets Medlemmer enkeltvis, inden en Forening kunde finde Sted.

Med dette for Øje samledes derfor fra Aarets Begyndelse i Yarmouth en stor engelsk Flaadestyrke, sammensat af Skibe, der kunde undværes fra Hjemmefarvandene og Hovedkrigsskuepladserne, under Kommando af Admiral Sir Hyde Parker. For det Tilfælde, at de forhaandenværende Vanskeligheder med Danmark skulde føre til aabenlyse Fjendtligheder, var den ny-udnævnte Vice-admiral, Lord Nelson, der efter sin Hjemkomst fra Middelhavet netop havde faaet en Kommando i Kanalflaaden under Admiral St. Vincent, udset til at deltage i Østersøekspeditionen som dennes Næstkommanderende. Men saa længe Vinteren stod paa, tøvede man dog fra den engelske Regerings Side med at sende Flaaden afsted af Frygt for de nordlige Farvandes vanskelige Besejlings-

forhold, idet stormfuldt Vejr, Mørke, Is og Taage kunde udsætte Skibene for Havarier, Grundstødninger og andre Vanskeligheder.

Først da den viljestærke og handlekraftige Admiral St. Vincent ved Marts Maanedes Begyndelse kom i Spidsen for den engelske Flaadeledelse som første Admiralitetslord, blev al Tvivl og Tøven opgivet, og Flaaden fik Ordre til Afgang. Vejret var netop dette Foraar faldet ualmindelig gunstigt ud for Udførelsen af en saadan Ekspedition, thi saa mild en Vinter havde ikke været kendt i Østersøen i mange Aar.

Da det engelske Kabinet imidlertid haabede paa, at Flaadens Tilstedekomst i de nordiske Landes Farvande vilde øve et tilstrækkeligt Pres paa deres Regeringer til, at de frivilligt opgav den væbnede Neutralitet, havde det sendt en befuldmægtiget Gesandt, Mr. Vansittart, med en Fregat forud for Flaaden for at underhandle med Danmark, der først skulde tages under Behandling som Østersøens fremskudte Bevogter ved Sundet og Bælterne. Hvis Underhandlingerne med Danmark, som England helst ønskede at undgaa Krig med, skulde falde heldigt ud, skulde Flaaden derefter afgaa til Reval for at ødelægge den russiske Flaades Hovedstyrke paa 12 Linieskibe, der havde ligget indefrosset her om Vinteren, og derefter skulde der øves Pres paa den tredie Hoveddeltager i Forbundet, Sverige. Hvis Danmark derimod nægtede at indgaa paa de engelske Krav, skulde den engelske Flaadestyrke angribe og ødelægge det baltiske Neutralitetsforbunds Flaader enkeltvis, inden Aarstiden tillod deres Forening.

Det ses saaledes, at den engelske Flaadestyrkes Optræden i de nordiske Farvande havde en dobbelt Mission, nemlig ved sin Nærværelse først at søge en fredelig Udgang af Forhandlingerne gennemtrumpfet, og hvis dette mislykkedes, da at knuse det nordiske Neutralitetsforbund med Vaabenmagt.

Den engelske Flaade afsejlede den 12. Marts fra Yarmouth, efter at Viceadmiral Nelson den 6. s. M. var stødt til den med sit Flag-skib og 6 andre Linieskibe samt nogle Fregatter og mindre Fartøjer

fra Portsmouth. Endvidere medbragte han herfra et Landgangskorps, der ved Ankomsten til Yarmouth blev ligelig fordelt til Linieskibene.

Den engelske Flaadestyrke var i det store og hele sammensat af gode og velekviperede Skibe med øvede og trænede Besætninger fra tidligere Søkampe og under Kommando af dygtige og erfarne Skibschefer. Flaaden talte efter Ankomsten til danske Farvande ialt 63 Sejlskibe af forskellige Typer, nemlig: 20 Linieskibe, hvoraf 2 Tredækkere paa 98 Kanoner hver, elleve paa 74, fem paa 64 og to paa 50 Kanoner foruden Fregatter, Korvetter, Brigger, Kuttere, Brandere og 7 Bombarderskibe til eventuel Anvendelse ved Bombardement af København.

Ombord paa Flaaden fandtes, som før omtalt, en Landgangstyrke paa 860 Soldater under Kommando af Oberst William Stewart, hvem man skylder den mest udtømmende og interessante Øjenvidneskildring, der er afgivet om Ekspeditionen i Almindelighed og om Slaget paa Reden i Særdeleshed.

Den øverstkommanderende Admiral, Sir Hyde Parker, havde hejst sit Flag paa Tredækkeren »London«. Viceadmiral Lord Nelsons Flag vajede fra Tredækkeren »St. George«, hvis Chef Kaptajn Hardy havde fulgt Nelson i mange af hans tidligere Kampe, og som stod ved hans Side som hans Flagkaptajn ombord i »Victory«, da han modtog den dødbringende Kugle ved Trafalgar fire Aar efter de Begivenheder, der nu omtales. Flaadens tredie Admiral, Kontreadmiral Thomas Graves, havde sit Flag hejst paa 74-Kanonskibet »Defiance«.

Det var sikkert med velberaad Hu, at den engelske Regering — eller rettere sagt det engelske Admiralitet — til Chef for denne Ekspedition, der saavel havde et diplomatisk som et krigerisk Formaal, havde valgt en ældre, erfaren og forhandlingsduelig Mand som Sir Hyde Parker, men til Gengæld havde medgivet ham den yngre, temperamentsfulde Vovehals Nelson som Næstkommanderende for det Tilfælde, at der skulde kæmpes. Men Nelson, Sejherren fra Abukir, lagde ikke Skjul paa sin Skuffelse over og Mis-

fornøjelse med, at det ikke blev ham, der fik den øverste Kommando over denne selvstændige Ekspedition, som han paa Grund af sine glimrende Præstationer i Slagene ved Cap St. Vincent og Abukir og som Følge af sin langvarige og initiativrige Tjeneste i Middelhavet, hvor han for en kortere Tid havde fungeret som Øverstkommanderende, mente at have Krav paa fremfor Sir Hyde Parker, der vel var en dygtig, erfaren og respektabel Officer, men som ikke havde præsteret noget udover det almindelige.

Fra officiel engelsk Side blev som Grunde herfor angivet, at Admiral Parker i Maanederne forud for Ekspeditionens Afsendelse af Regeringen og Admiralitetet var gjort bekendt med de politiske og militære Forhold, der skulde tages i Betragtning ved et eventuelt Fremstød mod Østersøen for at knuse de nordiske Staters bevæbnede Neutralitet, og derfor var inde i og havde forberedt sig til denne dobbeltsidede Opgaves Løsning, samt at Nelsons Anciennitet og Grad — han var for nylig blevet Viceadmiral — endnu ikke efter engelsk Flaadetradition gjorde ham kvalificeret til Posten som selvstændig Øverstkommanderende (Commander in Chief) over en større Ekspedition. Ved Abukir havde han ganske vist været selvstændig Leder, men kun af en Eskadre, der var underlagt en ældre Officer, en Admiral, som Øverstkommanderende. I de højere Grader indenfor den engelske Flaade maatte Ancienniteten saa vidt muligt følges, og man foretog nødtigt Forbispring af ældre, iøvrigt kvalificerede Kammerater, selv ikke under Krigsforhold. I den engelske Flaade gælder den Dag i Dag, at man maa avancere op igennem Graderne, og at kun god Tjeneste til Søs som subaltern, som Skibschef og som Eskadrechef kvalificerer til Opnaaelse af de højeste Poster. Hverken den største Begavelse eller den mest fortrinlige Tjeneste i Admiralitetet kan med Henblik paa Opnaaelse af de højeste Kommandoposter erstatte Tjenesten til Søs og den overordnede Kommando paa Søen. Den skal alle have været igennem, selv de tjenestgørende Admiraler i Admiralitetet.

Selv en Nelson maatte — omend modvilligt — bøje sig for denne i den engelske Flaade traditionsmæssige Anciennitetslov,

men det kunde ikke undgaas, at der, særligt under den første Del af Ekspeditionen, herskede et noget spændt Forhold mellem de to Admiraler. Nelson havde ikke særlig høje Tanker om sin Chefs sømilitære Egenskaber og raillerede i Breve til Venner over hans overdrevne Forsigtighed og Mangel paa Resoluthed. Admiral Parker paa sin Side viste straks fra Begyndelsen en meget kølig Optræden overfor sin berømte, men meget selvsikre og forkælede Næstkommanderende, der faa Maaneder i Forvejen, som Næstkommanderende i Middelhavsflaaden, havde handlet imod sin daværende Chef, Admiral Lord Keiths Ordre, hvilket var velkendt i den engelske Flaade. Nelson blev derfor holdt paa Afstand af sin nuværende Chef, der end ikke satte ham ind i Planerne og Ordrene for Ekspeditionen før efter Ankomsten til danske Farvande. Forskel i de to Admiralers Temperament og Karakteregenskaber har vel ogsaa nok bidraget til det mindre gode Forhold, men da der skulde kæmpes, og det gjaldt Fædrelandet, blev der af dem begge vist gensidig Loyalitet og Samarbejde, hvilket senere skal ses.

Admiralitetets fortrolige Operationsordre til Flaadens Øverstkommanderende vedrørende Ekspeditionen til Østersøen havde følgende Indhold:

»Til Admiral Sir Hyde Parker!

Hans Højvelbaarenhed, Henry Dundas, Kabinetssekretær hos Hans Majestæt, har i et Brev af G. D. tilkendegivet som Hans Majestæts Vilje, at den Øverstkommanderende over Østersøflaaden — uanset om de Forhandlinger, man formoder for Tiden finder Sted med det danske Hof, tilendebringes ved venskabelig Overenskomst eller ved aabenbare Fjendtligheder — skal begive sig med Flaaden til Reval, saa hurtigt det lader sig gøre at trække den fra København efter Fuldbyrdsen af den ene eller den anden Plan, i Henhold til hvilke han er instrueret om at tage denne Station.

Dersom den Del af den russiske Flaade, der normalt er stationeret i Reval, stadig skulde forefindes der ved hans Ankomst,

skal han rette et øjeblikkeligt og kraftigt Angreb mod den, forudsat at et saadant maatte forekomme ham gennemførligt og skønnes at rumme Udsigt til med et gunstigt Resultat at kunne ødelægge Arsenalet eller erobre, subsidært ødelægge Skibene, uden at de under hans Kommando værende Skibe udsættes for en for stor Risiko.

Mr. Dundas har endvidere tilkendegivet os, at det er Hans Majestæts Vilje, at den nævnte Officer under Iagttagelse af denne Forsigtighedsregel og forsaavidt Aarstiden og andre Operationer gør det muligt, skal bemyndiges og beordres til derefter at begive sig med Flaaden til Kronstadt og i det hele taget med alle til hans Raadighed staaende Midler angribe og bestræbe sig efter at tage eller ødelægge ethvert Krigsskib eller andet Skib af russisk Nationalitet, han maatte træffe paa, og i det hele taget paa enhver Maade søge at fortrædige denne Magt, saa langt som hans Midler strækker til, men paa en Maade, der ikke er stridende mod en reel og anerkendt Krigsførelse.

Med Hensyn til Sverige skal han som Rettesnor benytte den samme Fremgangsmaade, som er ham foreskrevet overfor Skibe og Havne af russisk Nationalitet, forsaavidt Hoffet i Stockholm sammen med St. Petersborg maatte fremture i sine fjendtlige Forholdsregler imod Storbritanien.

Hvis derimod, og dette kan ikke antages at være usandsynligt, Sverige opgiver sine nuværende fjendtlige Planer mod det britiske Riges Interesser og Rettigheder og genoptager Forbindelsen med Hans Majestæt, vil det i saa Tilfælde være den nævnte Officers Pligt at yde Sverrig enhver mulig Beskyttelse mod Krænkelser og Angreb fra russisk Side, og Mr. Dundas har ogsaa tilkendegivet, at Hans Majestæt ikke vilde være mindre stemt for at bringe den eksisterende Uoverensstemmelse med Sverrig ud af Verden, end han havde været det for Danmarks Vedkommende og i Overensstemmelse med Anvendelse af de samme Principper.

Det vil derfor være paakrævet, at den nævnte Officer disponerer over sin Styrke paa en saadan Maade, som han synes bedst egnet

til at fremme og give det nævnte Spørgsmaal Vægt, forudsat at Uoverensstemmelserne med Hoffet i Danmark skulde blive bragt ud af Verden indenfor et Tidsrum af de 48 Timer, der er tilstaaet hertil, og Forslaget om Tiltrædelse heraf skulde blive antaget af Sverrig.

De er i Følge Hans Majestæts Vilje som forannævnt herved anmodet om og beordret til uopholdeligt at begive Dem paa Vej til Østersøen og at lade Dem lede under Hensyntagen til de før nævnte Forhold af Deres bedste Skøn og Forgodtbefindende paa den Maade, der heri er anvist, idet De fra Tid til anden skal indsende til vor Sekretær og til vor Underretning Rapport om Deres Virksomhed og Bevægelser samt om saadanne Oplysninger, som De maatte anse det for ønskeligt kommer til vort Kendskab.

Givet under vor Haand og Sejl den 15. Marts 1801.

sign.

St. Vincent, F. Troubridge, J. Markham.

Den store Flaade havde en ret stormfuld Rejse over Nordsøen med Sne og stærk Frost, hvorved den i nogen Grad blev splittet, men den 19. Marts var den tildels samlet igen udfor Skagen og stod nu paa Tærsklen til de danske Farvande, hvor Operationerne snart skulde tage deres Begyndelse. Nelson, der vilde have benyttet den gode Medvind, der blæste her, til straks at staa Kattegat ind og stævne mod København, skrev hjem: »Vi er som altid langsomme i vore Bevægelser, men jeg haaber det bedste. Jeg har endnu ikke set Sir Hyde Parker, men har i Sinde at gaa ombord hos ham i Morgen«, og den næste Dag berettede han om Resultatet af dette Møde. »Jeg blev en Time og fandt ud af noget, men der var ikke den Grad af Aabenhed, som jeg vilde have vist min Næstkommanderende«. Den Langsomhed, hvormed Operationerne udviklede sig, var i det hele taget ikke efter Nelsons Hoved, thi de Dage, der ved Underhandlingerne blev spildt for den engelske Flaade, blev til Gengæld udnyttet af de Danske, der igennem en

Periode af 80 Aar var blevet vænnet til Fred og ikke ret havde tænkt sig Muligheden af en Krig; hver Dag var derfor kostbar for Danmark til Istandsættelse og Forøgelse af Hovedstadens forsømte Forsvar. Størstedelen af Flaaden laa aftaklet i København, og Forsvarsmidlerne imod et Flaadeangreb paa Hovedstaden var paa dette Tidspunkt i en saadan Forfatning, at det næppe ansaas muligt, at Danmark kunde gøre sig Haab om at modstaa, endsige afslaa, et Angreb af den sig nærmende krigsdygtige og veltrænede engelske Flaade under Kommando af to saa dygtige og erfarne Admiraler som Sir Hyde Parker og Lord Nelson.

Den 20. Marts om Aftenen ankrede den engelske Flaade op i Kattegat 18 Sømil fra Kronborg, og den 23. vendte Mr. Wansittart, ledsaget af den engelske Gesandt i København, tilbage til Flaaden, efter at de engelske Krav var blevet forkastet af den danske Regering; han bragte alarmerende Efterretninger om Tilstanden af det danske Forsvar af Hovedstaden som værende meget stærkere, end det tidligere var blevet meddelt den engelske Regering.

Den engelske Øverstkommanderende kaldte derfor et Krigsraad sammen ombord i sit Flagskib, og Nelson skrev hjem: *»Nu er vi sikker paa Kamp, thi man har sendt Bud efter mig, da det kun var en Spøg, blev jeg holdt i Baggrunden«*. I Krigsraadets Møde blev den videre Angrebsplan drøftet paa Grundlag af den nye Situation, der var indtraadt ved Danmarks Afslag og ved de seneste Oplysninger om Hovedstadens Forsvarsforanstaltninger. Forhandlingerne drejede sig hovedsageligt om, fra hvilken Kant Angrebet mod København skulde føres, om Flaaden skulde staa Sundet ind nordfra eller gaa gennem Store Bælt og angribe Syd fra. Disse to Muligheder drøftedes frem og tilbage, Indvendinger og Betæneligheder mod saavel den ene Vej som den anden fremsattes, uden at Enighed kunde opnaas. Men Nelson skar igennem alle Betæneligheder og udbød: *»Lad det blive gennem Sundet, gennem Bæltet eller hvorsomhelst, spild blot ikke en Time«*, og han lagde ikke Skjul paa, at stod det til ham, vilde han se bort fra Admiralitetets Operationsordre og først angribe den russiske Revaaleskadre med

Hovedstyrken, efterladende et Detachement af de lettere Kræfter til at afgøre Sagen i København ved Angreb Syd fra, hvorved Hovedstyrken samtidigt var dækket. Men da Parker under ingen Omstændigheder vilde efterlade et fjendtligt Danmark i Ryggen paa sig, maatte Nelson bøje sig for sin Foresattes Vilje, og Resultatet af Krigsraadets Møde blev derfor: Passage gennem Store Bælt og Angreb mod København Syd fra med hele Styrken.

Nelson skrev senere om dette Møde, at Vanskelighederne bestod i at faa den Øverstkommanderende til at træffe et Valg, fordi det, Sir Hyde mente var bedst, og som Nelson troede var blevet bestemt, før han kom ombord i »London«, var at forblive i Kattegat og vente paa, at hele den baltiske Forbundsflaade skulde bestemme sig til at komme ud og slaas, en Fremgangsmaade, som efter Nelsons Mening vilde være vanærende for hans Land.

Dagen efter dette Krigsraadsmøde sendte Nelson Sir Hyde Parker nedenstaaende Brev, hvis Indhold i Virkeligheden kom til at danne Grundlaget for Angrebsplanen mod København, og fra nu af var det Nelson, der kom i Forgrunden og kom til at sætte sit Præg paa Planlæggelsen og Udførelsen af Angrebet, som han ogsaa i Konsekvens heraf personligt kom til at lede.

»Min kære Sir Hyde!

Den Samtale, vi havde i Gaar, har naturligvis paa Grund af dens Betydning været Genstand for mine Tanker, og jo mere jeg har tænkt derover, des mere er jeg blevet bestyrket i den Mening, at der ikke maa spildes et Øjeblik med at angribe Fjenden, der for hver Dag og for hver Time bliver stærkere. Vi faar aldrig saa god en Chance som nu. Det eneste, jeg beskæftiger mine Tanker med, er, hvorledes man skal komme til dem med mindst mulig Risiko for vore Skibe. Efter Mr. Wansittarts Beretning har Danskerne benyttet ethvert Middel, der stod i deres Magt, til at forhindre os i at komme til at angribe København ved Passage Nord fra gennem Sundet. Kronborg er blevet forstærket, Kronøerne (herved menes Trekroner og Lynetten) befæstede. Paa den yderste af

disse er der opstillet tyve Kanoner, der har Hovedskudretning mod Nord, og kun otte Hundrede Yards derfra er der opstillet meget stærke Batterier i Kastellet, understøttet af fem Linieskibe, syv flydende Batterier paa 50 Kanoner hver foruden mindre Fartøjer, Kanonbaade etc. etc. og hertil kommer, at Revalesskaden paa tolv eller fjorten Linieskibe snart kan ventes, ligeledes fem svenske Skibe. Det synes at fremgaa, efter hvad De har fortalt mig om Deres Instruktioner, at Regeringen ansaa det for givet, at De ikke vilde møde nogle Vanskeligheder med Hensyn til at komme til København, og at De i Tilfælde af Underhandlingernes Fejlslagning skulde angribe uopholdeligt, samt at der næppe vilde være Tvivl om, at den danske Flaade vilde blive ødelagt, og at København vilde faa det saa hedt, at Danmark vilde lytte til Fornuft og indse, hvad der tjente dets sande Interesser. Efter Mr. Wansittarts Beretning overgaar deres Forberedelser, hvad han mener, vor Regering havde tænkt muligt, og den danske Regering er i højeste Grad fjendtligt stemt imod os. De er nu, i højere Grad end det nogen Sinde er faldet i en britisk Officers Lod, betroet Englands Ære. Af Deres Beslutninger afhænger det, om vort Land skal nedsættes i Europas Øjne, eller om det skal løfte Hovedet højere end nogensinde før. Jeg gentager: aldrig har vort Land i saa høj Grad været afhængig af en Flaades Succes som af denne. Hvorledes man bedst skal gøre vort Land Ære og slaa dets Fjenders Stolthed ned ved at tilintetgøre deres Planer, maa være Genstand for Deres dybeste Overvejelser som Øverstkommanderende; og hvis jeg paa nogen Maade kan yde selv et ringe Bidrag til at forme Deres Beslutning, beder jeg Dem paa det inderligste tage derimod.

Jeg vil begynde med at forudsætte, at De har besluttet Dem til at staa Sundet ind Nord fra, da der er dem der tror, at den danske Flaade, hvis man lader denne Vej staa aaben for den, vil sejle fra København og forene sig med den hollandske eller den franske. Jeg indrømmer, at jeg ikke nærer nogen Frygt i saa Henseende, thi det er ikke troligt, at de samtidigt med, at deres Hovedstad

er truet af et Angreb, vilde sende 9000 af deres bedste Folk ud af Kongeriget. Jeg forudsætter, at vore Skibes Takkelage kan lide nogen Skade, dog næppe større, end at de saa at sige alle vil kunne sættes i tjenlig Stand igen. De er saa forbi Kronborg; dersom Vinden er gunstig, og De bestemmer Dem til at angribe Skibene og Kronøerne, maa De forvente følgende naturlige Forløb af saadan en Kamp — Skibe gjort ukampdygtige og maaske et eller to mistede, thi Vinden, som bringer dem ind, vil efter al Sandsynlighed ikke kunne bringe de ukampdygtige Skibe ud igen. Denne Fremgangsmaade kalder jeg at tage Tyren ved Hornene. Dette vil imidlertid ikke kunne forhindre Skibene fra Reval eller Svenskerne i at forene sig med de Danske, og efter min beskedne Mening er dette absolut nødvendigt — og dog angribe København. To Fremgangsmaader kan efter min Mening tages i Betragtning: den ene at passere Kronborg, tage Risikoen med Ødelæggelserne og passere gennem det dybeste og mest lige Løb over Middelgrunden, og efter at være kommet ned til Drogden eller Kongedybet angribe deres flydende Batterier etc. etc., saaledes som vi finder det mest hensigtsmæssigt. Det maa have den Virkning at forhindre en Forening af Russere, Svenske og Danske, og maa give os en Lejlighed til at bombardere København. Jeg er ogsaa ret sikker paa, at en Passage vil kunne finde Sted Nord om Salt-holm for alle vore Skibe; maaske kan det blive nødvendigt at varpe et kort Stykke i den smalleste Del. Dersom det ikke skulde være ønskeligt at vælge denne Angrebsmaade, nærer jeg ingen Tvivl om, at Passagen gennem Bæltet vil kunne udføres paa fire eller fem Dage, og derefter vil vi kunne angribe ved Dragør og Foreningen med Russerne forhindres; og der er al Sandsynlighed for at opnaa et godt Resultat imod de Danskes flydende Batterier. Hvilken Virkning et Bombardement vil kunne have, er jeg ikke i Stand til at udtale mig om, men jeg tror, Fremgangsmaaden var et Forsøg værd. Lad os forudsætte, at vi er kommet vel igennem Bæltet og har vestlig Vind, hvorefter det vilde være muligt enten at gaa med hele Flaaden eller detachere ti Skibe sammensat af

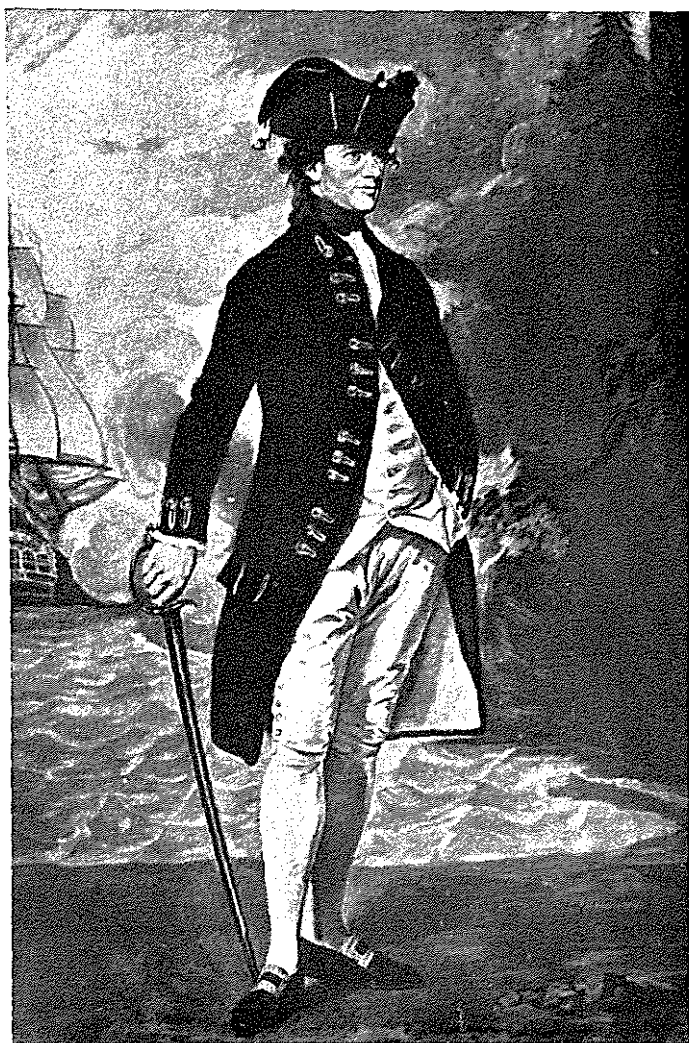
Tre- og Todækkere med et Bombefartøj og to Brandere til Reval for at ødelægge den derværende russiske Eskadre. Jeg kan ikke se den store Risiko ved et saadant Detachement; med Resten skulde man saa forsøge at ordne Sagen i København. Dette Skridt kan synes voveligt, men jeg er af den Mening, at de voveligste Forholdsregler er de sikreste, og vort Land fordrer den kraftigste Udfoldelse af sin Magt, ledet med Forstand. Ved at understøtte Dem, min kære Sir Hyde, i det besværlige og betydningsfulde Hverv, som De har paataget Dem, skal ingen Anstrengelser, der kan ydes af min Hjerne eller mit Hjerte, blive savnet fra min Side.

Deres mest lydige og trofaste Tjener

Nelson Brontek.

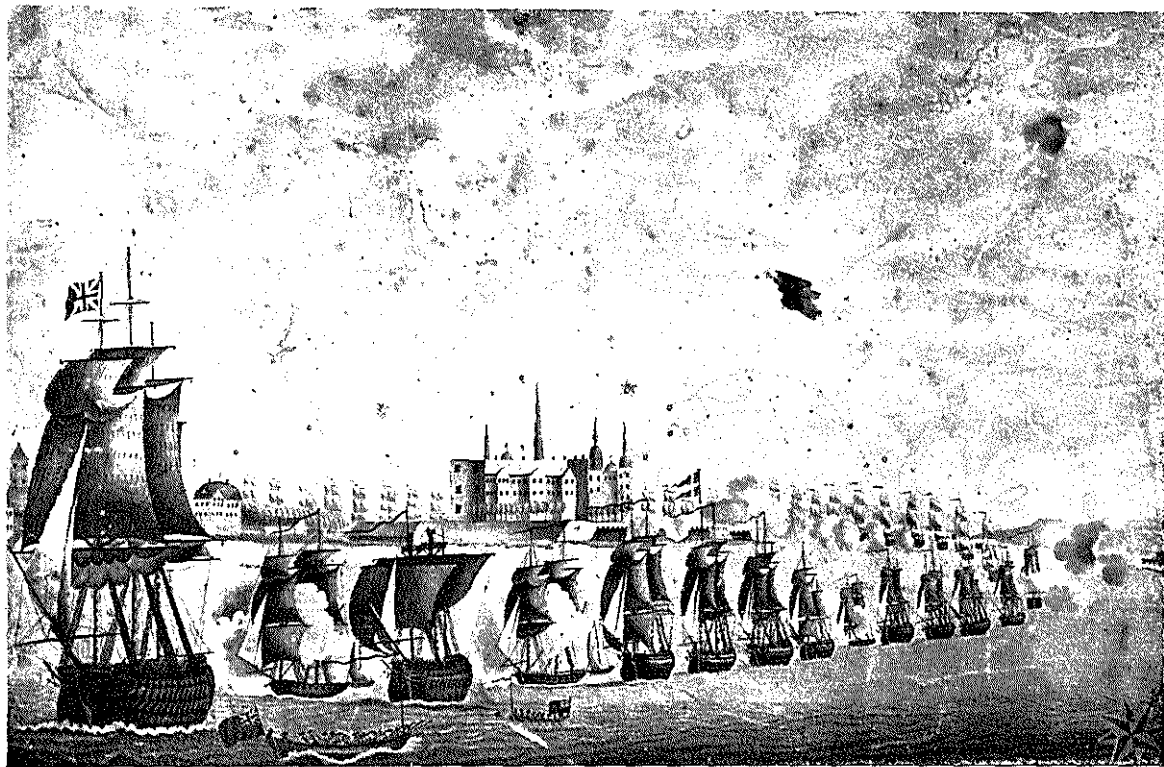
Den 25. blæste det for stærkt til, at Skibene kunde lette, men den 26. littede Flaaden og stod nogle faa Timer med Kurs mod Store Bælt, hvilken Vej Adm. Parker havde besluttet at følge. Men denne Plan blev pludselig ændret, og Flaaden vendte om og stod tilbage mod Sundet, hvor den ankrede seks Sømil fra Kronborg. Denne Ændring af Planen var hovedsagelig foranlediget af Admiral Parkers Flagkaptajn paa »London«, Capt. Otway, der tilfældigvis havde lokalt Kendskab til Sejladsen gennem Store Bælt, hvilket ikke var kommet til Krigsraadets Kundskab, da han ikke var Medlem af dette. Da han imidlertid var blevet klar over Admirals Hensigt at gaa gennem Bæltet, gjorde han ham opmærksom paa de Vanskeligheder og den Risiko, Sejladsen med saa stor en Flaade igennem dette vanskelige Farvand uden Afmærkning vilde rumme, og Admiralen indsaa nu, at Batterierne paa Kronborg og ved Helsingborg vilde frembyde mindre Fare, og Ordre blev givet til at gaa gennem Sundet, saa snart Vinden tillod det.

I tre Dage blev Flaaden imidlertid opholdt paa Grund af Modvind og Stille, men Opholdet blev af den forsigtige engelske Øverstkommanderende, der havde de største Betænkeligheder ved at skulle forcere det smalle Indløb imellem to fjendtlige Kyster, be-

Sir Hyde Parker.

After a painting by G. Romney.

Den engelske Flaade passerer Kronborg d. 30. Marts 1801.

Kopi paa det kgl. Bibliotek efter italiensk Original.

nyttet til at føle sig for hos den danske Kommandant paa Fæstningen Kronborg, der med sin kraftige Armering frembød den største Fare for hans Skibe.

Om Morgen den 28. sendte den engelske Admiral derfor følgende Depeche til Kronborgs Kommandant, Oberst Stricker.

»Efter den fjendtlige Holdning, som det danske Hof har udvist ved at sende Hans Britiske Majestæts Chargé d'affaires bort, er den Øverstkommanderende over Hans Majestæts Flaade opsat paa at erfare, hvad det danske Hof maatte have besluttet sig til, og om hvorvidt den kommanderende Officer paa Kronborg Slot har modtaget Ordre til at beskyde den britiske Flaade, naar den staar Sundet ind, da han maa betragte Løsningen af det første Skud som en Krigserklæring fra Danmarks Side«.

Samtidig med at Oberst Stricker sendte en Kurér til København for at erholde nærmere Direktiver fra Kronprinsen, gav han følgende foreløbige Svar paa Admiral Parkers Brev:

»Til Svar paa Admiralens ærede Skrivelse maa jeg melde, at ingen Befaling er givet til at fyre paa den engelske Flaade. Der er afgaaet en Courer til København, og skulde der indløbe nogen Befaling, skal jeg ufortøvet sende en Officer ombord for at underrette Dem derom«, og efter at Kommandanten samme Dags Eftermiddag havde modtaget Svar fra Kronprinsen, afsendte han følgende Note til den engelske Admiral:

»Til Svar paa Deres Excellences, Herr Admiralens ærede Skrivelse af Gaars Dato (som først mig i Morges Kl. 8¹/₂ er til hænde kommet), har jeg den Ære at melde, at det er mig bekendt, at min Herre, Hans Majestæt Kongen af Danmark, ikke har bortsendt den engelske Chargé d'affaires, men at denne efter eget Forlangende har erholdt Pas til sin Afrejse.

Som Soldat kan jeg ikke befatte mig med at politisere, men det er mig ikke tilladt at lade en Flaade, hvis Hensigter ingen kan vide, nærme sig Fæstningens Kanoner, jeg har den Ære at commandere.

Vilde Deres Excellence, Herr Admiralen gøre Propositioner til Kongen, min Herre, saa beder jeg mig herom underrettet, inderi Flaaden nærmer sig Fæstningen.

Et bestemt Svar udbedes.»

Efter Modtagelsen af denne Note kunde Admiral Parker ikke være i Tvivl om, at Kronborgs Kanoner vilde søge at hindre hans Forcering af Indløbet til Sundet, og d. 29. modtog Oberst Stricker følgende Slutskrivelse paa deres Korrespondance:

»Som Svar paa Deres Excellences Note, som jeg netop har modtaget, har Undertegnede kun at svare, at han finder det danske Hofs Hensigter fjendtligsindede imod Hans Majestæt og derfor betragter Svaret som en Krigserklæring og kan derfor i Overensstemmelse med sine Instruktioner ikke længere afholde sig fra Fjendtligheder, hvor ondt det end gør ham, men han vil samtidig være rede til at overveje et hvilket som helst Forslag fra det danske Hof til Genoprettelse af den tidligere hjertelige og venskabelige Forbindelse, der i saa mange Aar har bestaaet imellem de to Hoffer«.

Imidlertid var Nelsons almindelige Operationsplan blevet antaget, og den 29. skiftede han, der var udset til at lede det direkte Angreb mod den danske Defensionsstyrke, sit Flag fra Tredækkeren »St. George« til den lettere manøvrerende og mindre dybtstikkende Todækker »Elephant«, der først den 26. sammen med et andet 74 Kanoners Skib var stødt til Flaaden. »Elephant«s Chef var Kaptajn Foley, der med saa stor Elan havde ført Forspidsen af Nelsons Eskadre indenfor den franske Linie paa Abukir Red.

Man vil faa et Indtryk af Stemningen ombord i den engelske Flaade og af Bedømmelsen af de Danske og deres Forsvarsforberedelser gennem Indholdet af et Brev, som Chefen for »Ganges«, Kaptajn Fremantle, sendte til sin Hustru den selv samme Dag, som Flaaden lettede og stod Sundet ind. Kaptajn Fremantle var Nelsons personlige Ven og havde med ham deltaget i den uheldige og blodige Teneriffaekspedition, hvor Nelson mistede sin ene Arm,

og Kaptajn Fremantle selv blev haardt saaret. De blev begge omhyggeligt plejede af den nygifte Fru Fremantle, der var fulgt med sin Mand ombord paa denne Ekspedition, hvor deres Bryllupsrejse skulde faa et saa drastisk og trist Forløb. Fremantle maatte tilbringe omtrent 2 Aar i Land, inden han kom sig, og gik derved Glip af Deltagelse med Nelson i Slaget ved Abukir. Slaget paa Reden, hvori han deltog som Nelsons Sidemand i Linien, skulde blive hans første Kamp efter at være genindtraadt i aktiv Tjeneste. Han skrev til sin Hustru:

»Du finder os omtrent i samme Situation, som vi var i, da jeg sidst skrev til Dig, undtagen at vi er nogle faa miles nærmere Fæstningen, som Danskerne er i Færd med at forstærke saa meget, som de kan. Sir Hyde har efter sine nuværende Dispositioner i Sinde at passere Fæstningen og lade Lord Nelson med Flaadens Forpostdivision angribe de flydende Batterier. Jeg tilstaar, at jeg tror, at vi havde haft Udsigt til bedre Held, dersom vi havde paataget os dette Arbejde for en Uge siden. Imidlertid skal vi gaa i Gang, naar som helst Vinden skifter til nordlig Retning. Dersom jeg skulde udtale min Mening om denne Opgave, vil jeg sige, at Danskerne er blevet overordentlig foruroliget, men Udsættelsen giver dem Mod, og de vil gradvis gøre København saa stærk, at det vil modvirke vor Flaades Angreb.

Langs hele Kysten er opstillet Kanoner og Mørsere, men jeg tror dog, at dersom vi kommer forbi Fæstningen paa en Dag eller to, har vi Heldet med os. Lord Nelson er meget optimistisk, men som Du godt kan tænke Dig, er der stor Forskel paa Meningerne. I Angrebsmaaden, som man har paatænkt at vælge, og som er planlagt af Lord Nelson, synes der i det hele taget kun Eet, de fleste er spændt paa: at prøve, hvorledes disse Danskere vil modtage os. Du maa tage i Betragtning, at vi ikke nu skal kæmpe med Fransk-mænd eller Russere, men med en Nation, som ikke har været i Krig i 70 til 80 Aar og følgelig aldrig kan have set et Skud blive affyret. Jeg hører ikke til Flaadens Forpost-Division, men er udnævnt til at kommandere de fladbundede Baade, som hver har en

24 Pundiger ombord. De har hver en Besætning paa 50—60 Mand, og min Deling vil bestaa af henved 1300 Mand. Jeg staar under Befaling af Nelson, som er den selvsamme Mand, som jeg altid har kendt, og som viser mig saa megen Opmærksomhed og Venlighed som muligt — — —«.

Om Morgenen den 30. Marts ved Daggry blæste det en Topsejlskuling af NV. Signal til Letning blev givet, og Flaaden stod i Kamporden med Nelsons Division i Spidsen, den Øverstkommanderendes i Centrum og Admiral Graves Division som Arrièregarde mod Sundet. De lettere Skibe, Fregatterne og Briggerne, havde Plads i Læ af Linieskibene og skulde engagere den svenske Kyst. Bombefartøjerne og Kanonbaadene under Kommando af Kaptajn Murray paa Linieskibet »Edgar« havde den foregaaende Dag taget Position udfor Kronborg Slot. Efter Planen skulde Flaaden holde sig midtfarvands mellem Kronborgpynten og Helsingborg, men da der ikke blev løsnet et Skud fra svensk Side, og ingen Batterier var synlige paa den svenske Kyst, trak den derfor nærmere over mod denne for helt at undgaa Ilden fra Kronborgs Kanoner. Denne blev aabnet Kl. 7½ Morgen, da det førende Skib »Monarch« var tværs af Fæstningen, og varede uafbrudt under den engelske Avantgardes og Centrums Passage til Kl. 8½, men uden Virkning paa Grund af den store Afstand. Skydningen blev fortsat efter en halv Times Forløb under Arrièregarde's Passage indtil Kl. 9½. Enkelte af de førende engelske Skibe besvarede Ilden med nogle Salver, men da man saa, at det var nytteløst, holdtes inde med Skydningen fra engelsk Side. Kun Bombefartøjerne vedligeholdte en mere kontinuerlig Ild, indtil hele Flaaden var passeret, men ogsaa saa godt som uden Virkning. De danske Tab var to Døde og to Saarede. Englænderne havde 7 Mand døde og saarede som Følge af en Kanonsprængning ombord i »Isis«, men Skibene havde ingen Skade lidt, da de danske Kugler paa Grund af den store Afstand faldt for kort.

Havde vore Allierede, Svenskerne, truffet Foranstaltninger til en mere effektiv Spærring af Sundets Indløb ved Opstilling af

Batterier paa deres Side, havde Piben nok faaet en anden Lyd, og Englænderne var næppe sluppet forbi uden med forskudte Rejsninger og betydelige Tab, og dette vilde igen have øvet sin store Indflydelse paa de senere Begivenheder ved København.

Den danske Kommandant paa Kronborg, Oberst Stricker, der viste en korrekt og fast Optræden overfor den engelske Øverstkommanderende og gjorde, hvad der stod i hans Magt for at forsøge at lægge den engelske Flaade Passage af hans Fæstning Hindringer i Vejen, skrev i sin Rapport om den forløbne Artilleri-duel, som han ret drastisk kaldte »Slaget ved Kronborg«, følgende:

»Den engelske Flaade gik i Morges d. 30. Marts under Sejl og kom Kl. 7 i Sundet. Canonaden tog straks sin Begyndelse og blev vedligeholdet fra begge Sider med uafbrudt Iver indtil Kl. 8 $\frac{1}{2}$. Fra den Tid, da Avantgarden og Centrum var passerede, indtil Arrière-garden gik ind, forløb omtrent en halv Time. Canonaden begyndte nu igen og varede til Kl. 9 $\frac{1}{2}$. Jeg har Aarsag til at tro, at Fæstningens Kanoner haver gjort Fjenden betydelig Skade uden dog at kunne angive noget bestemt, fordi Afstanden var for lang, da Fjenden holdt sig saa nær som muligt under den svenske Val. Fjenden kastede nogle Bomber paa Fæstningen, som dog ikke have gjort ringeste Skade, uden at et Stykke af Slottets Vestcuppel er bortskudt. Vi har to Mand døde og to Saarede. Byen har ikke lidt mindste Skade af alle de Bomber, Fjenden kastede paa os.«

Nelson skrev om Bataillen: *»Jeg tror, at der aldrig er spildt saa meget Krudt og saa mange Kugler, thi ikke et Skud ramte noget af den britiske Flaades Skibe«.*

Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Fm. ankrede hele Flaaden udfor Taarbæk, idet Bombefartøjerne under Kaptajn Murray fulgte efter, saa snart Hovedstyrken havde passeret Kronborg.

Den engelske Ekspedition havde nu naaet sit Bestemmelsessted og stod umiddelbart foran det Angreb, der skulde knuse det væbnede Neutralitetsforbund. Vi forlader nu foreløbig den engelske Flaade og kaster Blikket paa Tilstanden i Hovedstaden og de Forholdsregler, der fra dansk Side var truffet til dens Forsvar.

VI. Forberedelserne til Slaget

Den Aktivitet, der med saa stort Held var udfoldet af den danske Flaade under de store europæiske Krige i det forløbne halve Aarhundrede til Beskyttelse af Søhandelen og til Varetagelse af Neutraliteten, og som gav sig de bedste Udslag i den første Halvdel af Halvfemserne, hvor kombinerede svenske og dansk-norske Flaadestyrker for sidste Gang optraadte i Fællesskab, døde efterhaanden imod Aarhundredets Slutning hen, og blev saa at sige helt lammet, efter at Landet var blevet tvunget til at indgaa Overenskomsten med England af 29. August 1800 vedrørende Visitationsretten og Opgivelse af Konvojeringsen. Fra nu af slog den danske Regering i Ønsket om at holde sig udenfor Krigsbegivenhederne ind paa en for Landet skæbnesvanger Udenrigspolitik, idet den under Tryk og Trusler saa vel fra Rusland som fra England, der begge søgte at drage Danmark ind paa deres Side, snart gav efter for den enes og snart for den andens Fordringer. Denne tvetydige Holdning fra Danmarks Side var selvfølgelig ikke holdbar i det lange Løb, idet det tilsidst ikke kunde undgaas, at der maatte tages bestemt Parti for den ene eller den anden af Parterne. De senere Begivenheder viste, at Danmark traf et forkert Valg, der førte til Slaget paa Reden i 1801 og kom til at koste os vor Flaade og en delvis Ødelæggelse af Hovedstaden ved Bombardementet i 1807.

Det skal imidlertid indrømmes, at vor Stilling var yderst vanskelig, den Gang Valget skulde træffes. Ingen kunde jo paa det Tidspunkt vide, at den russiske Czar, der var fjendtligt stemt mod England, skulde dø saa tidligt, og hans Efterfølger slutte Fred med

dette Land. Men meget vilde sikkert have set anderledes ud i vort Lands Historie, hvis vi, som den søfarende Nation vi var, havde sluttet os til Verdens største Sømagt, i Stedet for at alliere os med Fastlandsmagterne under Indflydelse og Ledelse af Napoleon, der til sidst kom til at staa alene i Kampen mod hele Europa.

Efter den nævnte Overenskomsts Indgaaelse med England forsømte vi imidlertid at træffe de fornødne Sikkerhedsforanstaltninger, navnlig ved at undlade at holde en større Del af Flaaden udrustet. Det skyldtes muligt, at en af Flaadens Opgaver, Konvojeringen, der havde krævet ikke saa faa Krigsskibe under Vimpel, var bortfaldet, samt at vi under Indtrykket af den 80-aarige Fredsperiode havde haabet stadig at kunne holde os udenfor Krigen. Desuden havde vi vanskeligt ved at bemane vor Orlogsflaade, da Størstedelen af vore Søfolk sejlede til Koffardis ude paa de store Have.

Først efter at den engelske Regering den 14. Januar 1801 havde lagt Embargo paa alle dansk-norske Skibe, der befandt sig i engelsk Havn og samtidigt udstedt Befaling til at besætte de dansk-vestindiske Øer, bestemte den danske Regering, der nu var blevet klar over Situationens Alvor, sig endelig til at foretage visse Forsvarsforanstaltninger i Sundet for det Tilfælde, at Englænderne skulde bestemme sig til at ramme det væbnede Neutralitetsforbund ved et direkte Angreb mod København.

Den svenske Konges Generaladjutant for Flaaden, Admiral Cronstedt, kom saaledes i Begyndelsen af Februar til København for at aftale en fælles Operationsplan med det danske Admiralitet til Sundets Forsvar. Man havde først overvejet at modtage et eventuelt engelsk Flaadeangreb ved Kronborg, idet man ligesom i 1794 og de følgende Aar da vilde placere en kombineret dansk-svensk Flaadestyrke ved Sundets nordlige Indgang. Men denne Plan var hurtigt blevet opgivet af den danske Regering, dels fordi man kunde forudse, at den danske Flaade, der laa under Ekviperings paa Holmen, ikke kunde blive rettidig færdig, og dels fordi en fælles dansk-svensk Forsvarsstilling her vilde kræve Befæstningsanlæg

paa Svenskesiden ved Helsingborg. Dette ønskede man imidlertid fra dansk Side at undgaa af Hensyn til Konsekvenserne, da saadanne Anlæg let kunde gøres permanente og senere medføre Krav om Delagtighed i Opkrævning af Øresundstolden fra vor Allieredes Side. Af disse Grunde foretrak den danske Kronprins derfor at henlægge Hovedforsvaret til Farvandene udfor København. Den endelige Afgørelse af Spørgsmaalet blev imidlertid henvist til et Møde, der senere skulde finde Sted mellem Kronprinsen og den svenske Konge.

Selv om man saaledes havde opgivet at indtage Hovedforsvarsstillingen ved Sundets nordlige Indgang, var Kronborg dog ved sin Beliggenhed paa den nordøstlige Spids af Sjælland, der skyder sig ud i Sundet, hvor dette er smallest, af den største Betydning for det samlede Forsvar. Denne Fæstnings Kanoner beherskede nemlig Farvandet saavel Norden for som Sønden for, saa langt de kunde række, og selv om de ikke med deres Ild kunde naa den svenske Kyst, hvis dybe Vand tillod de største Skibes Passage, kunde de dog blive en væsentlig Hindring for en fjendtlig Flaades Bevægelser under Forhold, hvor en saadan var nødsaget til at krydse op mod Vind og Strøm for at staa Sundet ind.

Kronborg, hvor man forventede, at en eventuel engelsk Angrebsflaade maatte passere forbi, blev derfor i Februar Maaned forstærket med Ammunition og flere Kanoner, hvis Antal bragtes op til 160 ialt, hvoraf 100 var opstillet mod Søen. En Del af Kanonerne blev opstillet i Søbatterier, der anlagdes for yderligere at kunne beherske Farvandet; og endelig forstærkedes Garnisonen. Alle disse Forsvarsforanstaltninger blev iværksatte paa Initiativ af Kronprinsen, og denne viste i det hele taget denne Fæstnings Istandsættelse den største Interesse og Opmærksomhed.

Da der nu imidlertid var taget Bestemmelse om, at Hovedforsvaret skulde optages ved København, blev der truffet Forberedelser til ogsaa at styrke denne Bys Forsvar mod Søsiden. København var dengang en ringformet sluttet Fæstning, kun aaben mod Nord, hvor Havnen som en dyb Rende skar sig ind mellem

Sjællands og Amagers Kyster. Fæstningsvolden med dens Bastioner, der omsluttede Byen, afsluttedes paa Sjællandssiden mod Nord af Citadellet Frederikshavn (Kastellet) og paa Amagersiden af hele det Fæstningssystem, der laa paa den østlige Side af Havnen, og som under eet benævntes Quintus. Sextus var paa dette Tidspunkt ikke monteret som egentligt Batteri, men afgav kun Standplads for 30 bag Bolværket opstillede Kanoner.

Fæstningsliniens 2 Fløjværker, Kastellet og Quintus, dannede saaledes Fronten mod Søen, og mellem dem laa Dæmningen med Bommens Batteri, som direkte skulde dække Løbet og Flaadens Leje, medens Batteriet Trekroner ved sin fremskudte Beliggenhed ude paa Søen skulde holde en fjendtlig Flaade paa Afstand og forhindre dens Indtrængen i Havnen.

Men Fæstningens svage Punkt var dens Østside, der laa saa nær Sundets sydlige Gennemsejlingsfarvande, at der herfra kunde kastes Bomber ind i Byen og paa Holmen med Flaadens Leje. Derfor maatte denne Front udbygges og forstærkes ved Udlægning af en flydende Defension.

Til at kommandere denne og overtage Overkommandoen over alle Defensionsforanstaltninger designeredes den nyudnævnte Kommandør Olfert Fischer, der var det betydeligste Medlem af Defensionskommissionen og af Kronprinsen ansaas for selvskreven til at lede den Del af Københavns Forsvar, som laa mod Søen udenfor Fæstningens egen Søfront. Batteriet Trekroner gik paa Grund af sin fremskudte Beliggenhed paa Søen ind som et naturligt Led i den flydende Defension og blev ligeledes underlagt Defensionschefens direkte Kommando.

Samtlige Skibschefer, saavel til Defensionens Skibe og Fartøjer som til de øvrige paa Holmen under Udrustning og Ekvipering liggende Skibe, udpegedes, Skippere og Styrmand indkaldtes til Tjeneste som Maanedsløjtnanter, hovedsagelig til Anvendelse i Defensionens gamle Skibe, idet en Del af den søgaaende Flaade, der var under Ekvipering paa Holmen, lagde Beslag paa Størstedelen af de faste Søofficerer, og alle dansk-norske Søfolk i uden-

rigsk Fart hjemkaldtes. Manglen paa Mandskab til Flaaden var stor, dels som Følge af den engelske Embargo paa vore Skibe og Besætninger og dels paa Grund af det norske Kontingents Udeblivelse. Ordre var blevet givet til, at de norske Matroser, der dannede en Del af vor Flaades Besætninger, skulde marchere igennem Sverige, hvortil Tilladelse var givet; men kun et ringe Antal naaede rettidigt frem.

Det blev derfor nødvendigt at opfordre Frivillige til at melde sig, og ikke alene fra København, men fra hele Landet blev Opfordringen efterkommet med stor Begejstring af Folk fra alle Samfundsklasser og Haandteringer. Disse Frivillige, der ikke var uddannede i Betjening af Vaaben og derfor kun kunde bruges til Supplering paa de mindre betydningsfulde Poster ved Kanonerne saa som til Ammunitionslangning og ved Kanontaljerne, kaldtes Femtenrigsdalerkarle, da de fik 15 Rigsdaler i Haandpenge.

Endvidere var der paa Holmen blevet udrustet 2 Orlogsskibe, 1 Fregat og 2 Brigger, bestemt til Konvojerung af Proviantskibe til Norge, og Ekviperung af 10 Orlogsskibe og 3 Fregatter, der allerede var beordret i de sidste Dage af December, fremskyndedes. De nationale Tropper af Artilleriet indkaldtes for at besætte de faste Batterier ved Indløbene til Reden, og i København dannedes frivillige Korps. Foruden Borgervæbningen, hvis 12 Kompagnier blev formeret i 3 Divisioner af frivillige Borgere, fulgte Studenterne det smukke Eksempel, som deres Brødre i Frederik den Tredies Tid havde givet, og dannede et Korps paa 1.000 Mand under Navn af »Kronprinzens Livkorps« med Kammerherre Hauch som Anfører, og det kongelige Kapel gjorde frivillig Tjeneste ved Korpset som Hautboister. Et andet frivilligt Korps, der kom til at bære Navnet »det Kongelige Livjægerkorps«, blev dannet under Anførsel af Kammerjunker von Holstein. Frivillige Haandværkere blev ansat ved Brandvæsenet og fik Post paa Skibsværfterne og andre Steder, hvor det gjordes nødvendigt, og rundt i Landet organiseredes Landeværnet, fra hvilket enhver var fritaget, der var over 44 Aar gam-

mel; men mange langt ældre meldte sig for eventuelt at deltage i Fædrelandets Forsvar.

Til Sikring af Byen og dens Befolkning, særligt mod Ildsvaade, blev der af Myndighederne truffet omfattende Foranstaltninger. Sikkerhedsmandskabet, der bestod af Politi, Ordensbetjente, Brandfolk og Folk til Meldetjeneste, inddeltes i 4 Grupper, der blev fordelt paa følgende Hovedsamlingspladser, som man mente var særligt udsatte i Tilfælde af Bombardement, nemlig: Esplanaden, Amalienborg, Kongens Nytorv og Christianshavns Torv. Politiet fik Bistand til Meldetjeneste af 20 af Rentekammerets Betjente. Seminaristerne paa Blaagaard, alle Veterinærskolens Elever samt alle Skræddersvende havde tilbudt deres Tjeneste til Slukning og Pumpning, hvortil Vægterkorpset iøvrigt var udkommanderet. Medlemmerne af »Kronprinzens Livkorps« blev fordelt til de mest udsatte Kvarterer af Byen, hvor enhver af de paagældende fik 5 Huse eller Gaarde at have Opsyn med. De skulde saaledes paase, at der var Vand i Husene og paa Lofterne og at Passagen i disse Kvarterer blev holdt ryddeligt i Tilfælde af Evakuering o. l. Tilsynet i Havnen, i Kanalerne og paa Broerne blev ført af de respektive Havnemestre, Havnefogeder og Bromænd under Havnekommissionens Overledelse, og særlig søkyndige Borgere fordeltes til at have Opsyn med de i Kanalerne liggende Skibe og træffe Foranstaltninger i disse mod Ildebrand m. v. Brandfarlige Ting blev flyttet fra de større Havnepladser, og større Tømmeroplæg blev beskyttet med Jordvolde eller dækket til. Alle Kirketaarne forsynedes med Vand og Sprøjter, og Brandsignaler maatte ikke gives ved Lygter eller Klokkeringning for ikke at henlede Fjendens Opmærksomhed paa disse Steder. Vognejere og Vognmænd opfordredes til at stille med deres Vogne paa Kongens Nytorv til militære Transporter og til at bringe Saarede til Hospitalerne. Rosenborg Have og Eksercerhuset var bestemt til Opbevaring af Flyttegods, som Studenterne havde paataget sig at bevogte, og de Kongelige Stalde, Reberbanen og Tvangshuset var udset til Modtagelse af Syge i Tilfælde af eventuel Evakuering af et eller flere Hospitaler.

Den 5. Marts rejste Kronprinsregenten, ledsaget af Kammerherre Steen Bille til Helsingør for at inspicere Kronborg Fæstning og de udfor denne nyanlagte Udenværker ved Kysten, og det tidligere omtalte Møde mellem den danske Regent og den svenske Konge fandt ved denne Lejlighed Sted i Helsingborg. Ved dette Møde skal Gustav den Fjerde have tilbudt at anlægge Batterier ved Helsingborg, hvilke sammen med Kronborgs Batterier skulde vanskeliggøre eller forhindre en fjendtlig Flaades Indtrængen i Sundet. Men da den danske Kronprins, efter hvad man sagde, stillede sig afvisende overfor dette Tilbud, blev det aftalt, at en svensk Flaadeafdeling i Stedet for skulde tage Station i Farvandene ved København, Drogden og Flinterenden, for, sammen med den danske Flaade, naar denne var udrustet, at afslaa det forventede engelske Angreb. Den svenske Konge sendte en Instruktion herom til den Øverstkommanderende i den svenske Krigshavn, Carlskrona, Admiral Wachtmeister, og efter at Kongen havde forlagt sit Opholdssted fra Helsingborg til Landskrona, fra hvis Taarn han iøvrigt overværede Slaget paa Reden, sendte han fornyet Befaling til Wachtmeister om ikke at lade et Minut gaa tabt, hverken Dag eller Nat for at faa Flaaden afsted, og han tilføjede, at det vilde smerte ham, om den svenske Flaade ikke kom til at deltage i den Strid, som forestod. Han skrev: »Man bør vove noget for en Forbunds-fælle i Nød«. Endvidere sendte han atter sin Generaladjutant, Admiral Cronstedt, til København for at meddele, at en svensk Flaadeafdeling paa 7 Linieskibe og 3 Fregatter vilde komme den 2. April og tage Stilling i Drogden og Flinterenden.

Det maa saaledes siges, at Kong Gustav gjorde, hvad han kunde, for at bringe de Danske Hjælp. Admiral Cederstrøms Eskadre blev da ogsaa sejlklar, men blev ikke af Admiral Wachtmeister afsendt i rette Tid. Svenskerne kom saaledes ikke til at bistaa de danske Kammerater i Slaget paa Reden. Danmark kom derfor til at staa alene i Kampen og maatte ene tage Stødet, der var rettet mod det nordiske Neutralitetsforbund.

Efter Kronprinsens Hjemkomst fra Mødet i Helsingborg paa-

begyndtes Udlægningen af Defensionens Skibe og Fartøjer langs Kongedybets Vestside mellem Trekroner og de gamle »Prøvestenen«s Vrag. Man havde først bestemt at genoprette det gamle Batteri »Prøvestenen« ved at sænke de tre Blokskibe »Christian den Syvende«, »Wagrien« og »Jylland« paa det gamle Batteris Plads. De skulde da udhales hertil, fyldes med Ballast og derefter have deres Kanoner opstillet. De var blevet forsynet med 3 Køle, saaledes at de kunde staa fast i Grunden og danne et fast Batteri, imellem hvilket og »Trekroner« Defensionslinien da skulde udlægges. Men denne Plan blev opgivet den 20. Februar, da Isen havde forhindret Skibene i at blive udlagte og armerede rettidigt, og i Stedet for at komme til at staa paa Havets Bund som Underlag for et fast Batteri, kom de tre gamle udtjente Skibe til for sidste Gang at vugge paa Havets Bølger og danne den sydlige Fløj i Linien, hvor de med saa megen Kraft og Udholdenhed kom til at kæmpe deres sidste Kamp mod Nelsons Linieskibe.

Det førstnævnte af disse tre Blokskibe kom imidlertid ikke til at deltage i Kampen under Kongenavnet »Christian den Syvende«, da man fandt, at dette høje Navn ikke mere var passende for et Skib, der var blevet saa gammelt, at det var bestemt til at anvendes som Blokskib. I Henhold til Kgl. Resolution af 27. Februar 1801 blev dets Navn derfor forandret til »Prøvestenen«. Den danske Konge havde imidlertid ikke haft Grund til at skamme sig over, at det Skib, der kom til at kæmpe saa tappert paa vor udsatte sydlige Fløj, bar hans Navn. Ved Udlægningen og Fortøjningen af Defensionsskibene var der en Del Vanskeligheder paa Grund af det stormfulde Vejr og den stærke Strøm, der forsinkede Arbejdet. Skibene drev saaledes gentagne Gange for deres Ankre og maatte lægges om, hvorved den kostbare Tid, der skulde have været anvendt til Øvelse af Besætningerne i Kanonbetjening, gik tabt.

Inde paa Holmen arbejdedes der af alle Kræfter paa Udrustningen af Skibene. Den 8. Marts højste Kommandørkaptajn Steen Bille sin Stander ombord i Orlogsskibet »Danmark« som Chef for den Eskadre, der var bestemt til at konvojere de Koffardiskibe, der

skulde bringe Fødevarer til Norge. Men Vinteren hindrede først Skibene i at gaa til Søs, og i Slutningen af Marts ankom den engelske Flaade til danske Farvande og afskar derved definitivt Forbindelsen med Norge. Eskadren beordredes da udlagt paa Inderreden som en Slags mobil Reserve for Defensionen, og den 23. Marts fik Bille Ordre til, i Tilfælde af at den engelske Flaade skulde dublere Defensionslinien, d. v. s. omsejle denne paa begge Sider og udsætte den for Dobbeltild, at tage Affære og bruge den ham anbetroede Magt. Den 25. Marts blev Kanonbaadene underlagt hans Kommando.

Alle de her nævnte Foranstaltninger, som efterhaanden var sat i Værk, samt de officielle Udnævnelser af Defensionschefen, Eskadrechefen og samtlige Skibschefer, saavel til Defensionens Skibe og Fartøjer som til de paa Holmen under Udrustning liggende Orlogsskibe og Fregatter, blev først endelig approberet ved Kgl. Resolution af 27. Marts, 5 Dage før Slaget paa Reden fandt Sted.

Farvandet ved København var naturligt bestemmende saavel for Defensionsliniens Placering som for Englændernes Angrebsmaade. Farvandet imellem København og den svenske Kyst deles af Øen Saltholm i to Hovedløb, Flinterenden Østen for og Drogden Vesten for denne Ø. Drogden deles igen ved en langagtig Grund, Middelgrunden, i to Løb, der danner dens Fortsættelse nordefter, det østre Løb hedder Hollænderdybet og det vestre Kongedybet. Imellem dette sidste og Københavns Red og Havn strækker sig en Grund, Refshalen, paa hvis nordlige Spids Batteriet »Trekroner« var anlagt. Imellem denne Grund og den sjællandske Landgrund Nord for København, der kaldes Stubben, skærer Indløbet til Københavns Red og Havn sig ind. I Henhold til disse Farvandes Beskaffenhed havde Olfert Fischer formeret sin Slagorden paa følgende Maade:

Batteriet »Trekroner« med dets 66 Kanoner og ca. 900 Mands Besætning, var Hovedhjørnестenen i Forsvaret, idet det i Modsætning til Skibene ikke kundes skydes i Sænk eller i Brand og fra sit faste Underlag havde gunstigere Betingelser end Skibene for at

kunne give en velrettet Ild. Det dannede sammen med de to kraftigt armerede Blokskibe »Mars« (64 Kanoner) og »Elephanten« (70 Kanoner), der var fortøjet for 4 Ankre (svinebundne) i Indløbet Nord for Batteriet, Forsvarets nordlige Linie. Denne havde som Reserve den bagved liggende Eskadre, under Kommando af Kommandørkaptajn Bille, og inderst inde forsvarede Reden og Indløbet til Havnen og Flaadens Leje af Kastellet paa den ene Side og Batteriet »Sextus« paa den anden Side. Denne Front maatte derfor paa Grund af sin artilleristiske Styrke, ringe frontale Udstrækning og store Dybde i Forsvaret betegnes som meget stærk og vanskelig at gennembryde; men imod Øst var Byen aaben. Der fandtes ganske vist paa Amager de to Batterier »Quintus« og »Stricker«, men dels laa det sidstnævnte, der var blevet anlagt i Dagene umiddelbart forinden Slaget, for sydligt til, at det kunde samarbejde med de andre Batterier »Sextus« og »Quintus«, og dels laa de alle tre for langt tilbage til, at de med Datidens korttrækkende Skyts kunde hindre et Bombardement fra Kongedybet eller Svælget af Byen og det tæt bagved liggende Flaadens Leje med Holmens Magasiner m. m. Da man ikke havde kunnet bekvemme sig til at erstatte det for 70 Aar siden nedlagte Prøvestensbatteri med et nyt, før det var for sent, maatte man, som i gamle Dage paa denne Front, alene nøjes med en flydende Defension.

Denne bestod af syv større Skibe, alle Todækkere, men med betydelig færre Kanoner end de engelske Linieskibe. To af dem var gamle Linieskibe, der var bestemt til senere Ophugning, de førte Rejsning uden Sejl, de fem øvrige Skibe var kasserede Linieskibe uden Master og Sejl, kun saa megen Rejsning som Flag, Vimpler, Signaler og lignende gjorde nødvendigt, Skanse og Bak var borthugget, saaledes at de kun havde et øverste og et underste Batteri; de benævntes Blokskibe. Linieskibene var opankret paa Svaj for to Ankre, medens Blokskibene var svinebundne, d. v. s. fortøjede for 4 Ankre; alle laa i en Linie, der strakte sig i nord—sydlig Retning fra ret Øst for »Trekroner« til Landgrunden ca. 1500 Alen Nord for Prøvestensvragene.

Blokskibet »Dannebrog« (60 Kanoner), hvis Chef var Kaptajn F. A. Braun, var Kommandoskib og førte Olfert Fischers Stander. Det laa midt i Linien udfor Aabningen imellem Lynetten og Séxtus og dannede sammen med Blokskibet »Jylland« (54 Kanoner), Kaptajn E. O. Brandt, der laa Sønden for, og Linieskibet »Sjælland« (74 Kanoner), Kaptajn F. C. L. Harboe, der laa nordenfor, den østlige Linies Centrum. Højre Fløj dannedes af Blokskibene »Prøvestenen« (58 Kanoner), Kaptajn L. F. Lassen, og »Wagrien« (52 Kanoner), Kaptajn F. C. Risbrich, med førstnævnte Skib sydligst i hele Linien, og venstre Fløj dannedes af Linieskibet »Holsten« (60 Kanoner), Kaptajn J. Arenfeldt, og Blokskibet »Indfødsretten« (64 Kanoner), Kaptajn A. de Thurah, med sidstnævnte Skib nordligst.

For at styrke Linien og udfylde Mellemrummene imellem de store Skibe og derved forhindre Englænderne i at omgaa eller bryde igennem Linien og dublere denne samt beskyde vore Skibe langskibs, udlagdes her en broget Samling af større og mindre Skibe og Fartøjer, nemlig 2 smaa Fregatter, 3 Stykpramme, 3 Kavaleripramme, 1 gammel raseret Ostindiefarer, 1 gammel sløjfet Fregat og 1 Flaadebatteri. De havde alle en Armering paa 18—20 Kanoner hver undtagen Fregatten »Elven«, der kun havde 10 og laa indenfor Linien som den Øverstkommanderendes Repetitør, d. v. s. det Skib, der skulde repetere den Kommanderendes Signaler til de øvrige Skibe. Af hele den østlige Frontlinies Skibe laa de to Linieskibe, de to Fregatter og de tre Kavaleripramme, der alle havde Rejsning, kun for to Ankre, hvorimod de øvrige Skibe var svinebundne.

Den østlige Frontlinie skulde dække Byen og særlig Flaadens Leje med Arsenalet m. v. mod Bombardement. Den nordlige Frontlinie, der ikke i væsentlig Grad kunde bidrage hertil, skulde hovedsagelig beskytte Indløbet til Inderreden og Havnen og saaledes forhindre Forcering eller Forsækning af dette.

Bagved disse to fremskudte Frontlinier laa, som tidligere omtalt, paa Inderreden Billes fuldt udrustede og sejlklare Eskadre, be-

Viceadmiral Lord Nelson.

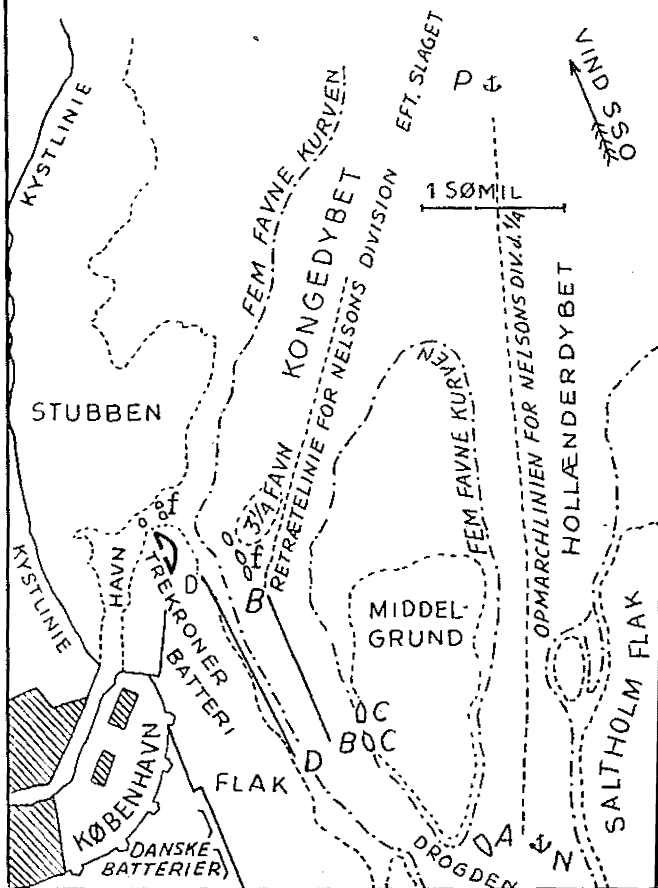
Efter Maleri af Dresdener Hofmaler Johann Heinrich Schmidt 1801.

SITUATIONSPLAN I SLAGET PAA REDEN 2/4 1801

Henvisninger:

A- Agamemnon til Ankers
BB- Britisk Kamplinie
CC- Britiske Skibe paa Grund
ff- Britiske Fregatter

D.D- Dansk Defensionslinie
N- Ankerplads for Nelsons Div.
P- Ankerplads for den britiske
Hovedflaade under Sir H. Parker

Kortskitse over Farvandene ved København samt de to Kamplinier i Forhold til hinanden.

staaende af to 74 Kanoners Linieskibe, en 40 Kanoners Fregat og to 18 Kanoners Brigger. Denne Eskadre var ikke underlagt Defensionschefen.

Derimod var der til Disposition for denne 11 Kanonbaade, hver armeret med indtil 2 Kanoner og 2 Haubitzer. De var imidlertid af Admiralitetet en Uge før Slaget beordret underlagt Kommandørkaptajn Bille, fra hvis Eskadre de skulde bemandes og forplejes. De skulde iøvrigt benyttes enten efter Signal fra Defensionschefen (O. Fischer) eller om nødvendigt efter Ordre fra Eskadrechefen (St. Bille), naar denne maatte anse det for hensigtsmæssigt at sætte dem ind i Kampen.

De øvrige faste Batterier ved København: Citadellet og dets Udenværker paa Langelinie, Sextus, Quintus og Strickers Batteri m. fl. var alle armerede og bemandede, men kom paa Grund af den store Afstand ikke til at gribe virkningsfuldt ind under Slaget; Lynetten var ikke armeret.

I hele den sidste Uge før Slaget rørte der sig en livlig Aktivitet indenfor den flydende Defension. De sidste Skibe og Fartøjer blev lagt paa Plads og fortøjede, Krudt og Kugler afhentedes paa Arsenalet og bragtes ombord i Magasinerne, Proviant hentedes fra Proviantmagasinet i Pramme og Fartøjer, og det manglende Mandskab, der den 20. Marts havde beløbet sig til ca. 2.000 Mand, strømmede daglig fra Landets forskellige Dele til Holmen, hvorfra det blev fordelt og sendt ud til de forskellige Skibe paa Reden. Da Størstedelen af Mandskabet var ukendt med Skytsbetjening og Skibsforhold i det Hele taget, mødte der daglig fra Tøjhuset nogle Kanonerer, der oplærte Folkene i Kanonbetjening, og hver Dag blev der fra Standerskibet ved Signal givet Ordre til klart Skib og Kanoneksercits. Chefsmøder og Paroler afholdtes jævnligt ombord hos den Kommanderende; den 24. fik Skibscheferne Ordre til at tage Mandskabet i Ed og paalægge dem, i Fald Fjendtligheder skulde finde Sted, at gøre Fjenden det mest mulige Afbræk. For yderligere at opmuntre Besætningerne til at vise Tapperhed og Mod havde Kongen stillet forskellige Belønninger i Udsigt, hvilket

kundgjordes for alle Besætningerne; saaledes skulde hver, som bortbugserede eller tilintetgjorde en Brander, om han var Officer nyde 2 Graders Forfremmelse, og om han var Underofficer eller Menig have henholdsvis 100 og 50 Rdl. Det Batteri, som skød et Skib i Brand, skulde til Belønning have 100 Rdl., for hver nedskudt Mast samt for Grundskud 50 Rdl. Det Mandskab, der under Navn af »Pressede« kom ombord, fik $2\frac{1}{2}$ Rdl. i Belønningspenge samt Sø-gage efter deres Duelighed lige med de Indrullerede. Fra den 25. Marts blev der endvidere truffet forskellige Sikkerhedsforanstaltninger om Natten mod Overrumpling og Ildløs; saaledes skulde ikke alene ethvert af Defensionens Skibe lade patrouillere i sin egen Cirkel, men skulde ogsaa skiftevis give Patrouille til Liniens Fløje, foruden at en særlig Brandpatrouille sendtes ud. Endvidere skulde alle Skibene have 3 Kanoner ladte med dobbelt Skarp paa hver Side. Fra den 30. om Formiddagen, hvor man fra Defensionslinien kunde høre den fjerne Kanontorden, der stammede fra Englændernes Passage af Kronborg, blev alt Samkvem med Land forbudt, og efter at man havde set den engelske Flaade gaa til Ankers udfor Taarbæk, kun 1 dansk Mil fjernet fra Defensionslinien, blev der om Aftenen efter Mørkets Frembrud slaaet klart Skib og givet Ordre til, at Folkene til Gengæld skulde sove om Dagen, naar der blev Lejlighed dertil. Dette kunde selvsagt ikke andet end yderligere trætte Besætningerne, der hele Ugen igennem havde været spændt haardt for med anstrengende Skibsarbejde og Kanon-eksercits, og det er aldeles utroligt, at de efter saadanne Dage og Nætter kunde være saa vaagne og saa udholdende og i Besiddelse af en saadan Kampvilje og Iver, at selv deres Fjender, Englænderne, maatte indrømme, at saa sejt og kraftig en Modstand havde de aldrig mødt. Tænk hvilket Tømmer der er i den danske Mand, naar han ikke er sløvet og lullet i Søvn af Défaitisternes »Hvad kan det nytte«. Vi var i en haabløs Situation dengang stillet overfor en knusende Oversagt, men dog nyttede vor Modstand, selv om vi ikke vandt Sejr, thi den gav os de andre Nationers Agtelse og Beundring, og vi selv beholdt vor Ære.

Medens man saaledes fra dansk Side i Slutningen af Marts var i Gang med de sidste Forberedelser til at modtage det forventede engelske Angreb og arbejdede af fuld Kraft paa at faa Defensionens Skibe lagt paa Plads og Besætningerne øvede og trænede i Kanonernes Betjening, havde man heller ikke ligget paa den lade Side i den engelske Flaade, der den 30. Marts var ankret op udfor Taarbæk og afventede en gunstig Vind, der kunde bringe Angrebsstyrkerne igennem de snævre Farvande mod Syd for at komme i Position overfor den danske Defensionsstyrke. Tiden blev benyttet til Raadslagning og Planlægelse af Angrebet, til Udspejden af de danske Forsvarsforanstaltninger samt til Rekognoscering og Afmærkning af Farvandene omkring København. Det var nemlig et meget voveligt Foretagende at føre en saa stor Flaadestyrke, bestaaende af dybtgaaende Lineskibe, imellem dette Farvands udstrakte Grunde, idet Navigeringen og Sejladsen yderligere vanskeliggøres ved de ustabile og vekslende Vind- og Vejrforhold, der, særlig i Foraarsmaanederne, er herskende i de danske Farvande; desuden er Strømmen en Faktor, der ogsaa maa regnes med. Og hertil kom, at Søopmaaling og Kortlægning paa de Tider langt fra var saa fuldkommen som nu, ligesom Farvandsafmærkningen selv sagt under de forhaandenværende krigeriske Forhold var inddraget. Enhver Flaade havde ganske vist dengang »kendte Mænd« ombord, Skippere eller Styrmande fra Koffardiflaaden, der før havde besejlet de paagældende Farvande og som paa Grundlag af deres Kendskab hertil skulde gøre Tjeneste som Lodser, men særligt Lokalkendskab til Farvandene udenfor Hovedruterne kunde disse Mænd ikke have, hvilket da ogsaa snart skulde vise sig i den engelske Flaade, der her er Tale om.

Efter at Flaaden var kommet til Ankers, gik Sir Hyde Parker med Lord Nelson, Kaptajn Fremantle, Oberst Stewart og Flagkaptajnen ombord i Fregatten »Amazon«, fulgt af nogle mindre Fartøjer, sydpaa for at rekognoscere den danske Forsvarsstyrkes Stilling. De nærmede sig først Trekroner; men efter at der fra Defensionen var blevet aabnet en kraftig Ild imod dem, vendte de om

og stod ned gennem Hollænderdybet og fortsatte herfra deres Udspejden af Defensionen, indtil de havde opnaaet et tilstrækkeligt Overblik over Situationen; de vendte derefter velbeholdne tilbage til Flaaden. Man havde ved denne Rekognoscering faaet bekræftet, at den engelske Flaades Tøven og Forsinkelser havde givet de Danske Lejlighed til at forstærke deres Forsvar, bl. a. ved Udlægning af Defensionslinien, ved at forstærke Trekroners Armering og ved at fjerne Forvandsafmærkningerne i Kongedybet og Hollænderdybet; men Nelson var dog ikke mere imponeret over de danske Forsvarsforanstaltningers Karakter, end at han samme Aften kunde skrive til Lady Hamilton: *»Jeg har netop rekognosceret den danske Forsvarslinie, den ser frygtindgydende ud for dem, der er Begyndere i Krig, men efter mit Skøn mener jeg at kunne tilintetgøre den med 10 Linieskibe; i alle Tilfælde haaber jeg at maatte faa Lov til at prøve«.*

Aftenen den 30. benyttedes af Flaadens dygtigste Skippere og Lodser under Kaptajn Brisbanes Ledelse til en nærmere Undersøgelse og Oplodning af Løbene rundt Middelgrunden, hvor Bøjer udlagdes i Stedet for dem, der var blevet fjernet af de Danske, og den næste Dag foretog Admiralerne Parker og Nelson, ledsaget af de samme som den foregaaende Dag samt alle Flaadens Artilleriofficerer, ombord i Fregatten »Amazon«, en videre Rekognoscering af Hollænderdybet og af den danske Forsvarslinie, hvorfra enkelte Skud blev affyret mod »Amazon«, naar den vovede sig for langt frem mod dens Skibe. De engelske Artilleriofficerer var særlig interesserede i Mulighederne for Udførelsen af et virkningsfuldt Bombardement af Værft og Arsenal ved Placering af deres 7 Bombeskibe efter en eventuel hel eller delvis Tilintetgørelse af den sydlige Defensionslinie. Efter nogle Timers Observation vendte »Amazon« tilbage til Flaaden, idet Artilleriofficererne var kommet til den Overbevisning, at Bombardement var mulig, hvis hele den sydlige danske Linie blev tilintetgjort.

Den 31. om Eftermiddagen blev der afholdt Krigsraad ombord hos den Øverstkommanderende, hvor Nelsons Plan for Angrebet,

der i store Træk var skitseret i hans tidligere omtalte Brev til Admiral Parker, blev gennemgaaet og diskuteret mere i Detailler. Der kunde være Tale om enten at angribe den danske Forsvarslinie Nord fra gennem det vestligste af Løbene, Kongedybet; dette kaldte Nelson »at tage Tyren ved Hornene«, da denne Del af det danske Forsvar, særlig paa Grund af det kraftigt armerede Batteri »Trekroner«, var saa ubetinget den stærkeste; eller Angrebet kunde føres mod den svagere og mere udsatte sydlige Fløj sydfra, efter at Angrebsstyrken først havde passeret det østligste af Løbene, Hollænderdybet.

Angrebet nordfra betingede en nordlig Vind, men en saadan vilde paa den anden Side i Tilfælde af Uheld kunne forhindre den detacherede Angrebseskadre eller havarerende Skibe fra denne i at falde tilbage paa Hovedstyrken, hvis større og mere dybtgaaende Skibe maatte holde sig i det mere aabne Farvand Nord for København. Angrebet sydfra forudsatte derimod, efter at Angrebsstyrken først ved en nordlig Vind var bragt paa Plads i det sydlige Angrebspunkt, en Vinddrejning til Syd; men Afventningen af en saadan kunde yderligere forhale Tiden; til Gengæld vilde Muligheden for, at den detacherede Angrebseskadre efter en Kamp kunde forene sig med Hovedstyrken, blive sikret. Desuden havde Angrebet sydfra, som Nelson tidligere havde paaapeget, tillige den strategiske Fordel, at det danske Forsvar ikke kunde faa Forstærkning fra de øvrige baltiske Flaader, med mindre den engelske Angrebsstyrke, der i saa Tilfælde vilde være placeret imellem København og dem, først var slaaet.

I Krigsraadet, hvor Nelson paa sin sædvanlige klare og energiske, men noget arrogante Maade, havde argumenteret for sin Plan og bragt de Stemmer til Tavshed, der rejste sig mod det hasarderede og risikable ved dens Udførelse, blev man til sidst enige om at tiltræde den, idet Angrebet sydfra blev foretrukket.

Nelson foreslog, at 10 af de mindst dybgaaende Linieskibe og alle de lettere Kræfter, hvilken Styrke han selv tilbød at føre, igennem Hollænderdybet skulde søge at naa det danske Forsvar

sydlige Fløj og derfra føre Hovedangrebet, medens Resten af Flaaden skulde understøtte dette ved en Demonstration mod det danske Forsvars nordlige Del. Den engelske Øverstkommanderende gav denne Plan sin endelige Approbation og tog imod Lord Nelsons Tilbud, idet han ikke alene gav ham frie Hænder i Udførelsen af dette specielle Hverv, men endog overlod ham 2 Linieskibe mere, end han havde forlangt. Denne Forudseenhed tjener til Ros for Sir Hyde Parker, der ikke delte Nelsons Optimisme, og som i det hele taget imødesaa Udgangen af denne Affære, som var Nelsons og ikke hans, med den største Tvivl, hvilket man kan slutte sig til af følgende Udtalelse, der tillægges ham af hans Privatsekretær, Mr. Scott, der senere fik samme Stilling hos Nelson: *»Jeg frygter, at der er en stor Del Quixotisme ved dette Foretagende; man har ingen positive Oplysninger faaet om deres Styrke«*. Man faar i det hele taget ikke nogen høj Mening om Sir Hyde Parkers Kvalifikationer som Øverstbefalende over en Flaade, men man maa paa den anden Side indrømme, at han viste sin Næstkommanderende fuld Tillid ved at følge hans Plan og give ham den direkte Kommando ved dens Udførelse til Trods for sin Ubeslutsomhed og Tvivl om et godt Resultat. Alt taget i Betragtning maa man vist nok indrømme, at det engelske Admiralitets Valg af Kombinationen Parker-Nelson i det givne Tilfælde maa siges at have været hensigtsmæssig.

Efter at Nelsons Plan var blevet approberet, blev de Skibe udvalgt, der skulde høre til hans Styrke, og denne blev udskilt fra den øvrige Flaade. Den 31. om Aftenen fortsattes Arbejdet med Oploeding og Afmærkning af Farvandet ved Lysbøjer for at angive Kursen gennem Hollænderdybet, hvilket Arbejde udførtes under Nelsons umiddelbare Ledelse. Om Morgenen den 1. April flyttedes hele Flaaden til en Ankerplads noget nærmere ved Byen udfor NV-Enden af Middelgrunden, idet det var Meningen, at Lord Nelsons Eskadre skulde starte herfra gennem Hollænderdybet. Ledsaget af nogle faa udvalgte Venner foretog Nelson denne Formiddag ombord i »Amazon« sine sidste Observationer for personligt at overbevise sig om, at alle Forberedelser var truffet paa en

forsvarlig Maade, og vendte Kl. 1 Eftermiddag tilbage til sit Flag-skib »Elephant«, fra hvis Mast Signalet til Letning, da Vinden nu var gunstig, øjeblikkelig blev hejst under Hurra-Raab fra de engelske Besætninger. Skibene lettede og sejlede for en laber nordlig Kuling i Kølvandslinie med »Amazon« i Spidsen gennem den snævre, afmærkede Kanal under bestandige Signaler for Dybden og assisteret af Flaadens mindre Skibe, der var udlagt som Mærkefartøjer paa Løbets Sider for at angive Kursen for de store Skibe. Fra den anden Side af Middelgrunden, hvor den danske Defensionsstyrke laa opankret, var man Vidne til det stolte Syn, som den store engelske Eskadre paa nogle og tredive Skibe maa have frembudt. De Danske maa have fulgt denne Sejlads med den største Spænding og Forventning, og næppe uden en vis Beundring, thi enhver Sømand maa betragte en saadan Sejlads gennem et ukendt og grundet Farvand som et voveligt og hasarderet Foretagende, der overhovedet kun kunde udføres med Held af en Flaade, der som den engelske, altid laa til Søs, og hvis Besætninger, lige fra Admiralen og Skibschefen til den menige Matros, var fødte Sømænd og forstod deres Métier til Bunds. Hele Eskadren kom, uden at der var tilstødt den nogetsomhelst Uheld, til Ankers ved Mørkets Frembrud i Svælget, som det Farvand Syd for Middelgrunden, hvor Hollænderdybet og Kongedybet mødes, almindelig kaldes, idet dog nogle af de mindre Fartøjer ankrede tæt østen for Middelgrundens Sydspids. Paa Grund af den ringe Udstrækning af Ankerpladsen kunde Eskadrens mange Skibe ikke ankre i sædvanlig Orden med passende indbyrdes Afstand, hvilket ogsaa vanskeliggjordes ved det indtrædende Mørke; de kom derfor til at ligge sammentrængt i en stor Klump, hvilket nær kunde have foraarsaget en Katastrofe. Sagen var nemlig den, at der fra Batteriet paa Amager blev kastet nogle Bomber mod de engelske Skibe, efter at Eskadren var ankret. En af Bomberne passerede tæt over Mesanmasten paa et af de fra Batteriet længst borte liggende Skibe, Linieskibet »Isis«, og hvis Danskerne, som en af Nelsons Officerer udtalte, havde indstillet deres Morterer paa en lidt mindre Afstand, saa længe Eskadren

var til Ankers om Natten, var Skibene, hvis de ikke var blevet stukket i Brand, i alle Tilfælde gjort ukampdygtige. Til Held for Englænderne anede man ikke paa det danske Batteri, at Bomberne kunde række saa langt, og Chefen for det danske Artilleri, Oberst Mecklenburg, gav derfor Ordre til at indstille Skydningen i den Tro, at den var uden Nytte. Fra Blokskibet »Prøvestenen«, der laa den engelske Eskadre betydeligt nærmere, havde man imidlertid observeret flere Bombenedslag mellem de engelske Skibe, men tænkte ikke paa at sende Melding herom til Batteriet. Selv om Bombekastning paa de Tider, og særligt om Natten, kun kunde blive meget usikker, havde en fortsat Beskydning fra det danske Batteri dog kunnet bringe en Del Forstyrrelse i den sammenklumpede engelske Eskadre, hvor blot nogle tilfældige Træffere kunde have forrykket Styrkeforholdet mellem de danske og de engelske Styrker den næste Dag.

Tidligt paa Aftenen var der givet Signal til den engelske Flaade om Klargøring til Kamp, Kanonbaadene var blevet lagt paa Patrouille mellem den engelske og den danske Styrke, og Kaptajn Hardy, Nelsons Flagkaptajn, foretog i en Robaad en Rekognoscering af Farvandet udfor den danske Defensionslinie, hvor han særlig skulde undersøge Dybdeforholdene i dennes umiddelbare Nærhed for at faa fastslaaet, hvor nær man kunde komme den med de mere dybtgaaende engelske Linieskibe.

Saa snart Flaaden var ankret, havde Nelson samlet en Del af de højere Officerer til Middag ombord hos sig, idet han ønskede at tilbringe den sidste Aften forinden Kampen med sine Kampfæller, og der blev drukket paa en gunstig Vind, og at Heldet maatte følge dem den næste Dag. Efter at Cheferne var gaaet ombord i deres respektive Skibe undtagen Kaptajn Riou, trak Nelson sig med denne og Chefen for Flagskibet, Kaptajn Foley, tilbage til den agterste Kahyt for at udarbejde Kampordrerne og de Instruktioner, som skulde udstedes og fordeles til alle Skibene den næste Morgen. Kaptajn Hardy vendte ved 11-Tiden tilbage fra sin Rekognoscering, hvor han, som engelske Kilder beretter, havde

foretaget Oplodninger helt op til de sydligste Skibe af den danske Linie. Dette lyder imidlertid meget usandsynligt, da de danske havde Patrouille gaaende rundt om deres Skibe og Fløje. For at undgaa at blive opdaget ved Lyden af Loddets Plask mod Vandet benyttede Hardy Loddestage. Oplodningen havde iøvrigt givet til Resultat, at der var Vanddybde nok helt op til den danske Linie.

Nelson var færdig med at diktere de sidste Ordre ved 1-Tiden, hvorefter $\frac{1}{2}$ Dusin Skrivere i Forkahytten gik i Gang med at renskrive og mangfoldiggøre disse, iøvrigt opmuntret af Nelson selv, der fra sin Køje fulgte med og i Løbet af Natten stadig fik Meldinger om Vinden, idet han ikke kunde unde sig den Hvile, som han, efter de foregaaende Nætters intense Arbejde og Spænding, i saa høj Grad trængte til. Næste Morgen Kl. 6, samtidigt med at Nelson var paa Benene, var Ordrene udfærdigede, og Kl. 7 hejstes Signal, at Cheferne skulde møde hos den Kommanderende, hvor hver fik udleveret Instruktionerne for den forestaaende Kamp. Kl. 8 gik hver til sit, og da Vinden i Løbet af Morgenstunden var gaaet om i Syd, ventede Besætningerne i de engelske Skibe nu med Spænding paa Signalet for Letning.

Nelsons Angrebsordre var i Oversættelse til Dansk følgende:

»Da Viceadmiral Lord Nelson ikke med Nøjagtighed kan fastslaa Positionerne for de forskellige Typer af Fjendens flydende Batterier og mindre Fartøjer, der ligger imellem dens todækkede Skibe og Hulke, vil de Skibe, der skal anbringes overfor dem finde deres Pladser ved at iagttage Pladserne for de Skibe, der skal stilles over for de todækkede Skibe og Hulke:

K a m p o r d e n :

<i>Disse Skibe skal skyde under Passagen paa Vej til deres Pladser</i>	$\left\{ \begin{array}{l} \text{»Edgar«} \\ \text{»Ardent«} \\ \text{»Glatton«} \\ \text{»Isis«} \\ \text{»Agamemnon«} \end{array} \right.$	<i>Skal føre i Rækkefølge.</i>
--	---	------------------------------------

»Edgar« skal ankre tværs ud for Nr. 5 (et 64 Kanonskib, Hulk).
 »Ardent« skal passere »Edgar« og ankre tværs ud for Nr. 6 og 7.
 »Glatton« skal passere »Ardent« og ankre tværs ud for Nr. 9 (et 64 Kanonskib, Hulk). »Isis« skal ankre tværs ud for Nr. 2 (et 64 Kanonskib, Hulk). »Agamemnon« skal ankre tværs ud for Nr. 1.

»Bellona«	»Defiance«	} skal indtage deres Pladser og ankre saaledes som fore- skrevet efter følgende Plan:
»Elephant«	»Russel«	
»Ganges«	»Polyphemus«	
»Monarch«		

M e m o r a n d u m. — Nr. 1 begynder med Fjendens første Skib mod Syd:

Nr.:	Kampværdi:	Anslaaet Antal Kanoner i en Bredside:	Plads for Linien; saaledes som Skibene skal ankre og engagere:
1	74	28	{ »Agamemnon«, »Désirée« skal følge »Agamemnon« og beskyde Nr. 2 langskibs
2	64	26	
3	{ lave, flydende Batterie, Skibsriggede, lig-	10	{ Det maa haabes, at »Désirée« ikke alene kan beskyde Nr. 1 langskibs, men ogsaa disse 2 flydende Batterier. Kaptajn Rose skal placere de 6 Kanonbrigger saaledes, at de ogsaa kan give dem langskibs Ild.
4		10	
	Linien		
5	64	27	»Edgar«
6	Ponton	10	{ »Ardent«
7	Fregat, Hulk	12	
8	{ lille, ingen Kanoner synlige		{ »Glatton«
9		20	
10	Skib, Kanonbaad paa 22 Kanoner	11	{ »Bellona«, at have sin Opmærksomhed henvendt paa at understøtte »Glatton«
11	Pontoner eller	12	
12	flydende Batt.	12	
13	74	36	»Elephant«
14	{ Pontoner eller	12	{ »Ganges«
15		12	
16	flydende Batt.		
16	64	30	»Monarch«
17	64	30	»Defiance«
18	64	30	»Russell«
19	64	30	»Polyphemus«
20	{ Et lille Skib, antage- ligt et Bombefartøj }		11

De seks Kanonbaade skal Kaptajn Rose lægge paa Plads med »Jamaica«, saaledes at de kan beskyde Nr. 1 langskibs. Kanonbaadene maa forudsættes at komme langt nok agten for Nr. 1 til at kunne beskyde Nr. 3 og 4 langskibs; og Kaptajn Rose skal, naar han fra det Sted, hvor han først er stationeret, bliver klar over, at den britiske Ild ophører, med de Skibe og Fartøjer, som er under hans Kommando, gaa mod Nord.

Naar Nr. 1, 2, 3 og 4 er nedkæmpede, hvilket ventes at være sket paa et tidligt Tidspunkt, skal »Isis« og »Agamemnon« kappe deres Ankertove og uopholdeligt gøre Sejl og tage Plads foran for »Polyphemos« for at understøtte denne Del af Linien. En fladbundet Baad, bemandet og armeret, skal forblive paa den udvendige Side af hvert Linieskib. De resterende fladbundede Baade med Baadene til Entring, som vil blive sendt af Admiral Sir Hyde Parker, under Kommando af »London«s Næstkommanderende, skal holde sig saa nær ved »Elephant« som muligt, men udenfor Ildlinien, og være klar til at modtage Direktiver fra Lord Nelson.

De fire Barkasser med Ankre og Tove, som vil blive sendt af Admiral Sir Hyde Parker under Kommando af en Løjtnant fra »London«, skal være saa nær ved »Elephant« som muligt udenfor Ildlinien klar til at modtage Ordre fra Viceadmiral Nelson.

»Alcmene«, »Blanche«, »Arrow«, »Dart« og Branderne »Zephyr« og »Otter« skal underlægges Kaptajn Riou paa »Amazon« for at forrette saadan Tjeneste, som kan beordres af Lord Nelson.

Som man ser, var det Nelsons Plan at rette Angrebet mod det danske Forsvars østlige Frontlinie, der dækkede Byen mod Bombardement fra Søen, og som strakte sig fra Batteriet »Trekroner« Syd efter mod Prøvestensvrage. Naar han spredte sine Linieskibe i den Orden, han havde foreskrevet i Direktiverne, fra den ene Ende til den anden af den danske Kamplinie, i Stedet for som ved Abukir at anvende Koncentrationsprincippet ved f. Eks. med over-

legne Styrker først at overvælde den sydligste danske Fløj og derefter flytte sin Styrke nordefter og nedkæmpe de enkelte Dele af den danske Linie efterhaanden, var Grunden den, at han ikke, som ved Abukir, kunde komme om paa Indersiden af den danske Linie og dublere denne. Efter Planen skulde hans Skibe have været lagt i en Linie betydeligt nærmere den danske, end den ved Udførelsen kom til at ligge, hvorved Englændernes Overlegenhed, særligt hvis Entring var blevet muliggjort, var kommet mere til sin Ret; men i Stedet for at følge de Anvisninger, som Kaptajn Hardys Oplodninger af Farvandet op til den danske Linie havde givet, lyttede man til Skipperne og Lodsernes Betæneligheder, idet disse kendte Mænd i højere Grad skyede Grundene paa den vestlige end paa den østlige Side af Løbet. Oberst Stewart siger herom i sin Beretning: *»Havde vi rettet os efter hans (Hardys) Meldinger i Stedet for at nære Tillid til Skipperne og Lodserne, havde vi klaret os bedre«*. Nelson selv fordømte Lodsernes Optræden i følgende drastiske Udtryk: *»Jeg erfarede i Sundet Ulykken ved at have vort Lands Ære betroet Lodser, som ikke har anden Tanke end at holde deres Skib udenfor Fare og deres egne dumme Hoveder udenfor Skudvidde.«*

Nelsons taktiske Dispositioner med Hensyn til at bringe sin Eskadres Skibe i Kampposition med overlegne Styrker overfor Fjenden og med mindst mulige Tab for ham selv, var som sædvanlig præget af hans geniale og dristige Tanker. Havde han i sin Planlæggelse valgt den mere almindelige Fremgangsmaade, at lade sin Eskadre, formeret i Kølvandsorden naturlig Orden, d. v. s. med Skibene i en Linie i Rækkefølge efter hinanden med Nr. 1 forrest, sejle op langs den danske Front og ladet Skibene ankre alle paa een Gang overfor deres respektive Modstandere, hvilket vilde have været den letteste og enkleste Manøvreform og for en Flaade med mindre Rutine end den engelske vel nok den eneste udførlige, vilde han imidlertid have risikeret, at Skibene, og særlig de forreste, efterhaanden var blevet udsat for Ilden fra hele den danske Linie og derved have lidt Tab og Havarier, inden de var

kommet paa Plads og først rigtig skulde til at slaas. For at undgaa det, havde Nelson valgt en Manøvretaktik, der gik ud paa, at hvert enkelt Skib, efter at dets Formand var kommet paa Plads, skulde passere ham og ankre foranfor ham, saaledes at Eskadren blev formeret i omvendt Orden. Ved denne Fremgangsmaade vilde Nelson opnaa den store taktiske Fordel, at hans Skibe efterhaanden, ved at følge langs Ydersiden af deres egne engagerede Skibe, blev dækket af disse, saaledes at de mødte frem paa Kamppladsen overfor den forud efter Planen udpegede Modstander med friske Kræfter. Kun de fem førende Skibe, der skulde engagere den sydligste danske Fløj under deres Passage, blev naturligvis udsat for en heftig Beskydning, inden de naaede deres Pladser.

Den sydlige Vind og Strøm den paagældende Dag, der i allerhøjeste Grad favoriserede Nelsons Planer, og som muliggjorde, at Skibene ved at ankre med et enkelt Anker agterfra kunde holdes parallelle med den danske Linie og derved bringe deres fulde Bredsider til at bære, indebar tillige den taktiske Fordel, som naturligvis blev udnyttet af Nelson, at hans Skibe straks efter Ankringen kunde aabne Ilden, ja endog fortsætte denne uden Afbrydelse, hvis den havde været i Gang forinden, idet Skibene kom til at ligge opsvajet paa samme Kurs. Tillige kunde Skibene ved denne Ankringsform, blot ved at kappe Ankertovet, hurtigt gaa Sejl igen enten for at komme øvrige Skibe i Kamplinien til Undsætning eller for at komme bort og søge Assistance og Beskyttelse ved Hovedstyrken i Tilfælde af svære Havarier og Tab.

Andre Vind- og Strømforhold end disse, der netop herskede den paagældende Dag, vilde uden Tvivl have krævet Ankring for flere Ankre eller Ankring med Spring paa Kæden for at svaje Skibene parallelle med den danske Linie; men dette vilde have udsat dem for langskibs Beskydning, hvilket er en farlig Situation for et Skib i Kamp; i alle Tilfælde vilde det have bevirket Forsinkelser og Ophold, inden Ilden kunde aabnes. Og i Tilfælde af Letning for at komme bort, vilde Skibene have været udsat for de samme Gæner som ved Ankringen.

Den Division af Fregatter og Brandere, der skulde underlægges Kaptajn Riou paa »Amazon«, var, saaledes som det fremgaar af Admiral Nelsons Rapport efter Slaget, udset til at assistere ved Angrebet paa de danske Blokskibe i Havnemundingen, og de fladbundede Fartøjer, der skulde underlægges Næstkommanderende paa Admiral Parkers Flagskib, og som var blevet bemanded med Soldater og Matroser, var udset til Entring og Erobring af Trekroner, efter at dette Batteris Kanoner var blevet bragt til Tavshed ved Ilden fra de nordligste engelske Linieskibe. Resten af de fladbundede Fartøjer, der efter Planen skulde holdes i Beredskab paa den udvendige Side af hvert Linieskib, var tænkt anvendt til at tage de nedkæmpede danske Skibe i Besiddelse.

At det var Meningen, at Bombefartøjerne efter Nedkæmpelsen af hele den danske Forsvarslinie Syd for Trekroner skulde lægges paa Plads for at foretage et Bombardement af København, har vi allerede faaet et Vink om ved Beretningen om de engelske Artilleri-officerers Rekognoscering af Stillingen 3 Dage forinden Angrebet.

Efterfølgende Fortegnelse over de to Styrker, den danske og den engelske, som den 2. April var stillet overfor hinanden, og hvis Betegnelser paa Skibs- og Fartøjstyper, Navne paa Skibe og Chefer og Antal Kanoner og Besætningernes Størrelse er taget efter P. C. Bundesens prisbelønnede Mindeskrift i Anledning af Hundredaarsdagen for Slaget paa Reden, maa vistnok siges at være meget nær korrekt, idet den for den danske Styrkes Vedkommende er baseret paa Admiralitetets Kopibog for 1801 (20. Februar), Skibenes Journaler og Lindholms Fortegnelse til Lord Nelson, og for den engelske Styrkes Vedkommende væsentligt er taget fra »The Royal Navy« af Wm. Laird Clowes, Pag. 430—431.

FORTEGNELSE OVER DEN DANSKE STYRKE

*Defensionslinien.**Kanoner Besætning*

Blokskibet »Prøvestenen«	... 58	529	Kapt. Lorenz Fjelderup Lassen
— »Wagrien«	 52	300	— Fred. Chr. Risbrich
Kavaleripr. »Rendsborg«	... 20	211	Kapt.-Løjt. Chr. Thestrup Egede
— »Nyeborg«	 20	221	— Carl Adolf Rothe
Blokskibet »Jylland«	 54	425	Kapt. Erik Otto Branth
Stykpram »Sværdfisken«	... 18	176	Sek.-Løjt. Søren Siemesen Sommerfeldt
Blokskibet »Cronborg«	 22	223	Prem.-Løjt. Jens Erik Hauch
Stykpram »Hayen«	 18	175	Sek.-Løjt. Jokum Nic. Müller
Fregatten »Elven«	 10	88	Kapt.-Løjt. Baron Hans Holsten
Blokskibet »Dannebrog«	... 60	357	Kommandør Johan Olfert Fischer
			Kapt. Ferd. Albrecht Braun
Kavaleripr. »Aggershuus«	... 20	214	Prem.-Løjt. Thomas Fasting
Flaadebatteri Nr. 1	 20	129	Sek.-Løjt. Peter Willemoes
Linieskibet »Sjælland«	 74	533	Kapt. Fred. Carl Ludv. Harboe
Blokskibet »Charlotte Amalie«	26	241	— Hans Henrik Koefoed
Stykpram »Søehesten«	 18	178	Prem.-Løjt. Bernh. Ulf. Middelboe
Linieskibet »Holsteen«	 60	400	Kapt. Jacob Arenfeldt
Blokskibet »Indfødsretten«	.. 64	394	— Albert de Thurah
Defensionsfregat »Hjælperen«	16	269	Prem.-Løjt. Peter Carl Lillianschiold
Ialt	 630	5063	

Den nordlige Front.

Batteriet »Trekroner«	 66	931	Major v. Meyer
Blokskibet »Mars«	 64	364	Kapt. Niels Sehested Gyldenfeldt
— »Elephanten«	... 70	419	— Philip Gerhardt v. Thun
Ialt	 200	1714	

Billes Eskadre.

Linieskibet »Danmark«	 74	660	Komm.-Kapt. Steen Andersen Bille
— »Trekroner«	... 74	567	— Peter Riegelsen
Fregatten »Iris«	 40	336	Kapt. Peter Caspar Wessel Brown
Briggen »Sårpen«	 18	85	Kapt.-Løjt. Carl Fabricius v. Tengnagel
— »Nidelven«	 18	84	— Johan Gether
Ialt	 224	1732	

Kanon-Baadene.

»Aalborg«		Prem.-Løjt. Thevis Wilde
»Stege«		— Lars Fabricius
»Nakskov«		Sek.-Løjt. Chr. Carl Lous
»Nykjøbing«		— Nicolay Wulff
»Wiborg«		— Jens Berlin Giødvad
»Langesund«		Prem.-Løjt. Wilh. Erichsen Bolle
»Odense«		— Chr. Hohlenberg
»Christianssund«		Sek.-Løjt. Conrad Grove
»Ahrendahl«		Prem.-Løjt. Georg Flem. Lerche
»Staværn«		— Nicolay Juell
»Flensborg«		— Conrad Christof. v. Deurs
Ialt	 22 ca.	740

FORTEGNELSE OVER DEN ENGELSKE STYRKE

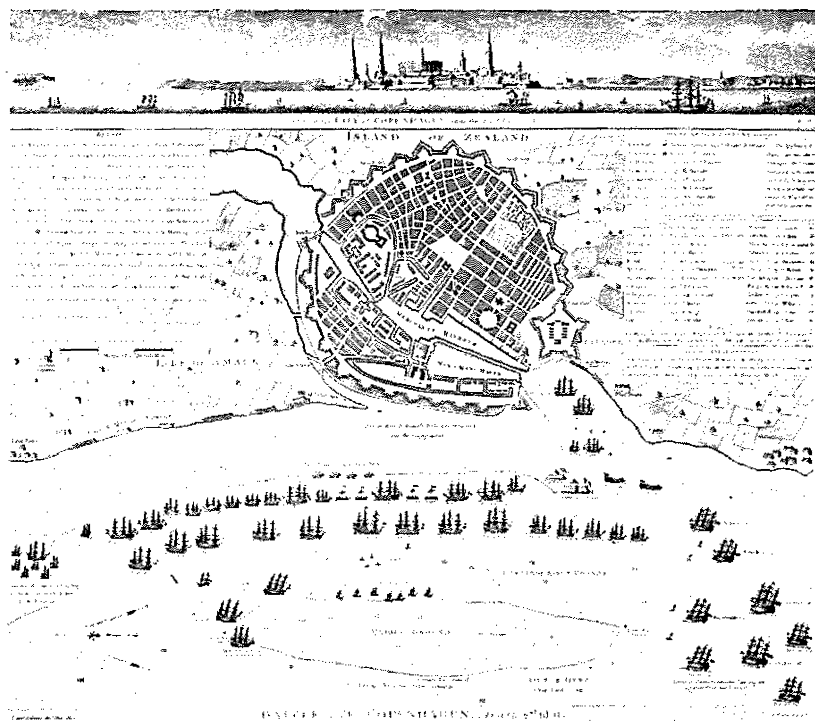
Nelsons Eskadre.

Kanoner Besætning

Linieskibet »Elephant«	74	650	Viceadmiral Lord Nelson
— »Edgar«	74	650	Capt. Thomas Foley
— »Bellona«	74	650	— George Murray
— »Russell«	74	650	— Sir Thomas Boulden Thompson
— »Ganges«	74	650	— William Cuming
— »Monarch«	74	650	— Thomas Francis Fremantle
— »Defiance«	74	650	— James Rob. Mosse
— »Polyphemus«	64	500	Kontreadm. Thomas Graves
— »Agamemnon«	64	(500)	Capt. Richard Retalick
— »Ardent«	64	500	— John Lawford
— »Glatton«	64	420	— Robert Devereux Fancourt
— »Isis«	50	400	— Thomas Bertie
Fregatten »Amazon«	38	280	— William Bligh
— »Désirée«	40	250	— James Walker
— »Blanche«	36	250	— Edward Riou
— »Alcmène«	32	220	— Henry Inman
— »Jamaica«	26	180	— Graham Eden Hamond
Korvetten »Dart«	30	140	— Samuel Sutton
— »Arrow«	30	140	— Jonas Rose
Briggen »Cruiser«	18	100	— John Ferris Devonshire
— »Harpy«	18	100	— William Bolton
Brander »Zephyr«	14	50	Comm. James Brisbane
— »Otter«	14	50	— William Birchall
Bombefartøj »Discovery«	16	305	— Clotworthy Upton
— »Explosion«	8		— George Mac Kinley
— »Hecla«	10		— John Conn
— »Sulphur«	10		— John Henry Martin
— »Terror«	8		— Richard Hatherill
— »Volcano«	8		— Hender Whitter
— »Zebra«	16		— Samuel Campbell Rowley
6 mindre Fartøjer	84	450	— James Watson
Ialt	1206	8885	— Edward Sneyd Clay

Parkers Division.

Linieskibet »London«	98	750	Admiral Sir Hyde Parker
— »St. George«	98	750	Flagkapt. W. Domett, Capt. R. W. Otway
— »Defence«	74	650	Capt. F. M. Hardy
— »Saturn«	74	650	— Lord H. Paulet
— »Ramillies«	74	650	— R. S. Lambert
— »Warrior«	74	650	— J. W. Taylor Dixon
— »Raisonné«	64	500	— C. Tyler
— »Veteran«	64	500	— J. Dilkes
9 mindre Fartøjer	80	360	— A. C. Dickson
Ialt	700	5460	

Plan over Skibenes Positioner under Slaget paa Reden.

Øverst: Den danske Defensionslinie.

Derunder: Nelsons Linieskib og Riou's Fregatter.

Derunder: To grundstødte engelske Skibe og Agamemnon (nederst). T. h.

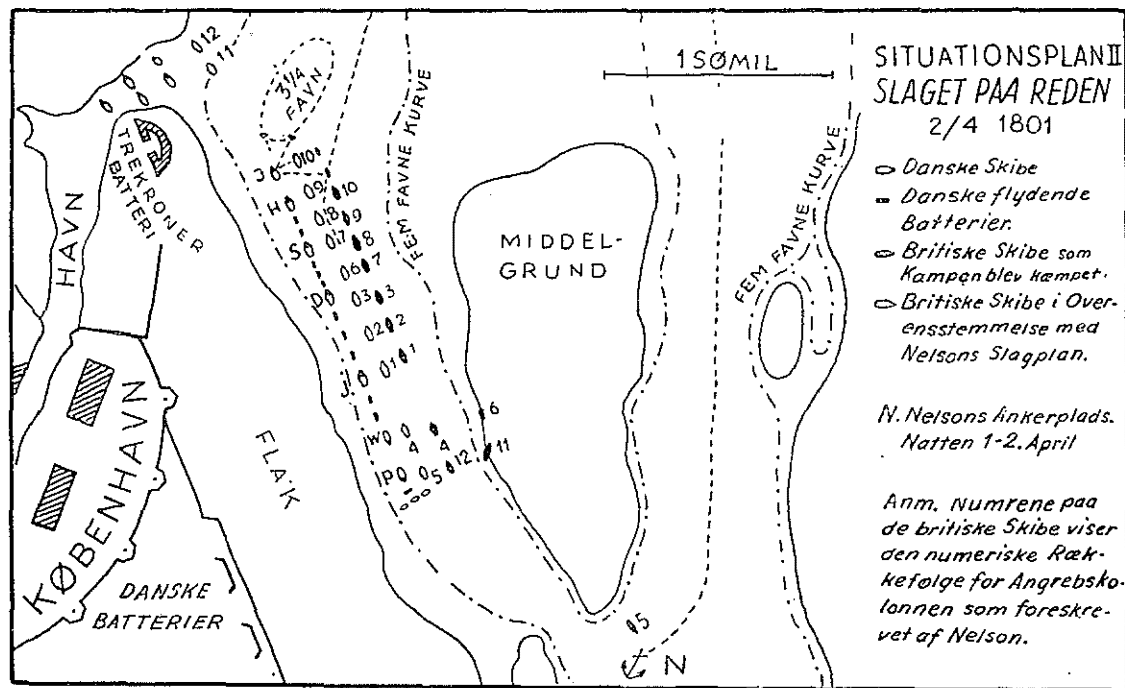
Engelske Bombarderfartøjer.

Længst t. v.: Désirée og engelske Brigger.

Yderst t. h.: Parkers Linieskibe.

Derover (i Havnen): Billes Eskadre.

Stik af J. Walker efter Tegning af F. Gibson. Det kgl. Bibliotek.

Skibenes Positioner, som de virkelig var under Slaget, og saaledes som de var planlagt i H. t. Angrebsordre.

Danske Linie- og Blokskibe: P. Prøvestenen, W. Wagrien, J. Jylland, D. Dannebrog, S. Sjælland, H. Holsten, I. Indfødsretten.

Britiske Lineskibe: 1. Edgar, 2. Ardent, 3. Glatton, 4. Isis, 5. Agamemnon, 6. Bellona, 7. Elephant, 8. Ganges, 9. Monarch, 10. Defiance, 11. Russell, 12. Polyphemus.

Omstaaende Fortegnelser giver tillige en ren talmæssig Sammenligning mellem de to Styrkers materielle og personelle indbyrdes Styrkeforhold; men om hvorledes dette faktisk har været under Slaget, naar Hensyn ogsaa tages til de deltagende Skibes Tilstand og Mandskabets Beskaffenhed, Træning og Uddannelsesgrad m. m., har der efter Slaget hersket megen Tvivl. Naar Nelson saaledes paastaar, som vi senere skal se af den Korrespondance, der efter Slaget førtes mellem ham og Kaptajn Lindholm vedrørende Olfert Fischers Rapport, at de Danske rent materielt set var de engelske overlegne, idet han regner med, at de havde flere Kanoner i Ilden end disse, saa skyder han selvfølgelig langt over Maalet. Han kommer nemlig til dette overraskende Resultat ved, at han bl. a. ikke medregner Kanonerne paa sine grundstødte Skibe, og heller ikke paa de Skibe, som ved Fejl fra engelsk Side ikke blev bragt i Ilden. Vil man være retfærdig, maa man regne med Styrkeforholdet som i omstaaende Fortegnelse, hvor Styrkerne, som er opført her, paa en eller anden Maade medvirkede eller blev sat ind, enten det nu var ved at tage aktiv Del i Kampen eller under mere eller mindre heldige Forsøg herpaa.

Fortegnelsen viser, at de Danske havde:

1.076 Kanoner og	9.249 Mands Besætning	<i>imod</i>
1.906 »	» 14.345 »	paa engelsk Side.

Regner man derimod kun med de Skibe, der saavel fra engelsk som fra dansk Side direkte deltog i Slaget, stiller Styrkeforholdet sig, som det er opstillet af Lindholm og senere indrømmet af Nelson, saaledes:

Englænderne:	1058 Kanoner	foruden Caronader.
Danskerne:	626 »	
(de engelske Bombarderfartøjer og de danske Kanoner- baade er ikke medregnet heri).		

Medens alle de engelske Besætninger var øvede og trænede Søfolk, der havde deltaget i adskillige Søslag og Træfninger under

deres dygtige, rutinerede og krigsvante Skibschefers og Admiralers Kommando, var en Del af de danske Besætninger ukendt med Livet ombord og med Vaabnenes Betjening og havde aldrig før været i Krig. De var som tidligere omtalt i en Hast blevet sammendraget, dels fra Holmen og Skibene og dels fra Gaden og havde kun faaet nogle faa Dages Øvelse under daarlige og forjagede Forhold, inden de skulde kæmpe imod Nelsons veltrænede og skibsvante Besætninger. Og medens de engelske Linieskibe alle var i deres bedste Alder og vel vedligeholdte, bestod den danske Defensions Fartøjer af gamle til dels kasserede Skibe, der var raseret for alt, hvad der giver et Orlogsskib dets rette Præg og gør det til et taaleligt Opholdssted og Hjem for dets Besætning. Der var af de danske Skibe bogstavelig talt kun Skrogene og Kanonerne tilbage.

Saa meget mere tjener det derfor til de danske Besætningers Ros og Ære, at de den 2. April, saaledes som vi skal se i det følgende, kæmpede med saa megen Tapperhed og Udholdenhed.

VII. Slaget paa Reden

Vi har nu i det foregaaende set de Forberedelser, der fra begge Sider blev truffet før Slaget paa hin mindeværdige 2den April, der nu var oprundet, og hvor den danske Flaades Officerer og Mandskab, trods daarlig Forberedelse og med en langt underlegen Styrke af gamle, udrangerede Skibe, udholdt en ca. 5 Timers Kamp mod Verdens største Sømagt under Kommando af Søkrigshistoriens mest berømte Søhelt.

Da Vinden i Løbet af Natten var gaaet om til SO, var alle klar over, at der nu skulde kæmpes. De sidste Forberedelser til Kamp blev derfor truffet saavel i den engelske Flaade som i den danske Defension, og Mandskaberne blev sendt ned til Skafning.

I den engelske Flaade var Lodserne, der dels var Styr mænd fra Koffardimarinen, hvis Skibe havde været i Fart fra Skotlands og Nordenglands Havne til Østersøen, og dels Skippere fra Orlogsflaaden, kaldt ombord i Flagskibet »Elephant« mellem 8 og 9 Fm. for at faa de sidste Instruktioner. Men det viste sig snart, at de alle, paa Grund af manglende Lokalkendskab til de grundede Farvande ved København, som nogle af dem kun havde besejlet med mindre Skibe, ikke turde paatage sig det store Ansvar, der var forbundet med at lodse de store dybtgaaende Linieskibe igennem, hvilket ogsaa maa indrømmes var et vanskeligt Foretagende. Men Tiden var kostbar, Vinden gunstig, og ingen vidste, naar den kunde skifte igen; tillige vajede Kampsignalet allerede fra Flagskibets Mast. Først efter at Nelson selv havde formanet Lodserne til at tage sig sammen, erklærede »Bellona«s Skipper, Mr. Brierley, sig rede til at lodse Flaaden op gennem Kongedybet, hvorefter de

andre Lodser fulgte hans Eksempel, og Kl. 9 $\frac{1}{2}$ blev Signal givet til Letning i den Rækkefølge, Skibene skulde indtage i Kamplinien.

Fra den danske Linies næstsydligste Skib, »Wagrien«, var Bevægelserne i den engelske Flaade allerede fra Morgenstunden blevet fulgt med den største Interesse af Skibschefen, Kaptajn Risbrich, der som ung Officer med Hæder havde tjent i den engelske Flaade under den nordamerikanske Frihedskrig, hvor han paa sit omtrent 5-aarige Togt med Linieskibet »Waliant« i Rodneys og Hoods Flaader havde deltaget i 3 Hovedbatailler og en enkelt Aktion foruden i adskillige mindre Affærer. Han vidste derfor bedre end nogen anden i den danske Slaglinie, hvad Englænderne som Sømænd og Krigere var værd, og hvad de danske uøvede Besætninger paa deres gamle raserede Skrog med et langt ringere Antal Kanoner end Fjenden havde at vente sig. »Jeg ser nu, at de vil til at lette,« sagde han med Kikkerten for Øjet til sine Officerer, der omgav ham, »lad os derfor gaa ned, mine Herrer, og spise Frokost, thi vi faar meget at bestille i Dag.« Hans Ord blev heller ikke gjort til Skamme, thi ikke længe efter, at deres Morgenmaaltid var tilendebragt, gik Signalet for »Klart Skib« Kl. 9 Fm. til Vejrs paa Dannebrog's Mast, hvorfra Olfert Fischers Kommandostander vajede. Kl. 9 $\frac{3}{4}$ saa man den engelske Flaade i Gang med at lette og formere Linie, hvorefter den med Mærsejlene paa Rand rundede Middelgrundens Sydspids og med Vinden agterind stod Kongedybet ind med Kurs nordefter mod den danske Kamplinie.

Den engelske Division førtes af Linieskibet »Edgar«, der fulgtes af »Ardent« og »Glatton«, hvilke 3 Skibe i Henhold til Nelsons Angrebsordre skulde passere langs den sydlige Del af den danske Linie, som samtidig skulde tages under Beskydning. Naar Førerskibet naaede det femte danske Skib sydfra, Blokskibet »Jylland«, skulde det ankre tværs af dette med et Sværanke agterfra, hvilket alle de britiske Skibe iøvrigt havde Ordre til. De to efterfølgende Skibe skulde derefter passere »Edgar« og ankre successivt foran for dette Skib og understøtte det mod Batteriilden fra dansk Side.

Nr. 4 og 5 i den engelske Linie, »Isis« og »Agamemnon«, skulde derimod ankre agtenfor »Edgar« og beskyde de to sydligste danske Blokskibe, »Prøvestenen« og »Wagrien«, der allerede paa det Tidspunkt forudsattes at have lidt saa meget ved Ilden fra de 3 førende engelske Skibes Bredsider, at de hurtigt kunde nedkæmpes.

Men allerede i Starten til dette første Kampafsnit led Nelson sin første Skuffelse, idet »Agamemnon« tillige med nogle af Kanonerbriggerne, der havde været opankret paa den sydøstlige Side af Middelgrunden, havde det Uheld, at de fra deres Ankerpladser ikke kunde lægge dennes Sydspids op og derfor slet ikke kom med i Kampen. »Polyphemus«, der sammen med »Russell« skulde have engageret den danske Forsvarslinie Nord for Trekroner, fik da i Stedet herfor ved Signal Ordre til at indtage »Agamemnon«s Plads og fulgtes nord efter af »Isis«, »Bellona« og »Russell«.

De første Skibe, der saaledes kom til at danne Fortroppen af Nelsons Angrebsstyrke, fik imidlertid under deres Opmarch en varm Modtagelse af den danske Linies sydlige Fløj, der Kl. 10^{1/2} (efter Olfert Fischers Kommandoprotokol) aabnede Ilden, idet der Kl. 10^{1/4} fra den Kommanderende ved Signal var givet Ordre til, at de Skibe, som var paa Skud, skulde begynde Slaget.

Der er imidlertid nogen Uoverensstemmelse mellem de forskellige Tidsangivelser fra dansk og engelsk Side for Kampens Begyndelse. Olfert Fischer opgiver saaledes i sin Rapport ligesom Bardenfleth i sin militære Beskrivelse af Slaget og i Overensstemmelse med flere af de danske Skibschefer Tidspunktet til Kl. 10^{1/2}, men Oberst Stewart opgiver Tidspunktet for Kampens Begyndelse til Kl. 10⁰⁵ og siger, at den første Halvdel af den engelske Flaade var engageret en halv Time efter. Et Øjenvidne fra »Ganges«, der under hele Slaget førte Liste over dettes forskellige Episoder, har derimod noteret, at »Edgar«, der var det førende Skib i Linien, først Kl. 10⁵⁰ modtog Ild fra Fjenden og besvarede den øjeblikkelig.

De danske officielle Opgivelser, der ligger midt imellem de

øvrige nævnte, som afviger indtil $\frac{1}{2}$ Time paa hver Side heraf, maa vist nok betragtes som de mest korrekte, og er derfor lagt til Grund for nærværende Beskrivelse af Slaget.

Uheldet med »Agamemnon« blev fulgt af andre Uheld for Engländerne, idet »Bellona« og »Russell« ved deres Sejlads op gennem Kongedybet paa Grund af deres Lodsers Frygt for at komme for nær til Landgrunden, hvorpaa den danske Linie var opankret, holdt for tæt til Styrbords Side af Farvandet og løb paa Grund paa Middelgrundens Vestside lige overfor de sydligste Skibe af den danske Linie; men da de var indenfor Skudvidde af disse, kunde de dog, omend Afstanden var noget stor og deres Stilling i Forhold til de Danske mindre fordelagtig, tage Del i Beskydningen. Da de imidlertid var manøvreudytige, blev de afskaaret fra at deltage i den Del af Kampen, der efterhaanden udviklede sig nord efter mod Resten af den danske Linie. Nelsons Styrke var saaledes i Kampens Begyndelse blevet reduceret, og dette bidrog ikke mindst til, at Kampen trak ud, og at Nelson derfor ikke kunde indfri sine Løfter om dens hurtige Afgørelse.

Nelsons Skib, »Elephant«, fulgt af »Ganges« var de næste i Linien. »Ganges« havde, efter de gjorde Optegnelser ombord Kl. 10²⁰ besvaret Signalet for Letning, og Kl. 10^{3/4} var den let og fulgte »Elephant« i Kampkolonnen. Kl. 11^{1/4} aabnedes Ilden mod de sydligste danske Skibe, men da Nelson opdagede sine Formænds, »Bellona«s og »Russell«s, østlige Position udenfor den planlagte Kamplinie, gav han dem, uden paa det Tidspunkt at vide, at de var paa Grund, Signal om at gaa Fjenden paa mere klos Hold. Da han saa, at Signalet ikke blev efterkommet af de to Skibe, blev han klar over, at de var grundstødte. Han beordrede da straks »Elephant«s Ror lagt Styrbord og gik imod sin foreskrevne Forholdsordre, men til Held for den engelske Angrebsstyrke, Vesten om de to Skibe, hvorved han og hans Eftermænd blev forskaanet for at lide den samme Skæbne som disse, hvilket ganske vilde have forrykket Kampsituationen og givet et skæbnesvangert Udslag for Englænderne.

Nelsons Manøvre blev fulgt af de efterfølgende Skibe; men andre Dispositioner maatte yderligere træffes for at imødekomme den nye Situation, der var opstaaet ved det Hul, der var kommet i Kamplinien som Følge af »Bellona«s Grundstødning, idet de efterfølgende Skibe maatte udfylde dette og slutte op sydfra, efterhaanden som de ankrede. »Elephant«, som oprindeligt skulde have haft det stærkeste danske Skib, »Sjælland«, som Modstander, maatte derfor indtage »Bellona«s Plads i Linien umiddelbart foran for »Glatton«, og idet »Ganges« passerede Kl. 11²⁵, præjede Nelson til Kaptajn Fremantle, at han skulde ankre saa klos som muligt foran for »Elephant«. En tilsvarende Manøvre blev efterfulgt af »Monarch«, som saaledes fik »Elephant«s oprindelig planlagte Plads tværs af »Sjælland«. Fra dette Tidspunkt var Kampen i fuld Gang lige fra »Prøvestenen« mod Syd til »Charlotte Amalie« mod Nord; kun den danske Fronts nordlige Fløj var endnu uangrebet.

Det næste og sidste engelske Skib i Linien, Kontreadmiral Graves Flagskib »Defiance«, som skulde slutte til Norden for »Monarch«, havde under Opsejlingen haft det Uheld at grundstøde paa den Hage, der skyder sig ud NO for Prøvestensvrage; men Skibet kunde dog herfra deltage i Beskydningen af »Prøvestenen«. Ca. $\frac{1}{4}$ Time efter kom »Defiance« dog flot igen og sejlede Nord paa, idet det holdt Vesten om »Polyphemus« og »Isis«, men Østen om de nordligere engelske Skibe.

Bardenfleth nævner i sin militære Beskrivelse af Slaget, at »Defiance« stoppede tværs ud for »Sjælland« og omtrent Kl. 12 overlod denne Plads til »Ganges« og derefter sejlede hen paa Siden af »Holsten«, hvor det atter ankrede og blev liggende til Slagets Ende. Hvis dette er rigtigt, maatte »Defiance« have været forud for »Elephant« og »Ganges« i Linien, men dette stemmer ikke med de engelske Beretninger og vilde heller ikke have været i Overensstemmelse med Nelsons Angrebsordre. Ganske vist var der i denne kun foreskrevet den Rækkefølge, i hvilken de 5 førstnævnte Skibe skulde lette, idet der for de øvrige blot var nævnt, at de skulde indtage deres Pladser og ankre som foreskrevet; men efter alt at dømme

har den Rækkefølge, hvori Skibene staa nævnt i Angrebsordren, været fulgt med de Undtagelser, der foranledigedes af Englændernes Uheld med »Agamemnon« og de to grundstødte Skibe.

Vi skal nu høre om, hvorledes Slaget udviklede sig i Løbet af Formiddagen og indtil ved 1-Tiden.

Under de første engelske Krigsskibes Passage af den sydlige danske Fløj, hvor Bredsider blev vekslet mellem de to Parter, der Gang paa Gang gav hinanden de glatte Lag, drev Kanonrøgen som et tykt Taagebælte som Følge af den SO-lige Vind ned over den danske Linie, saaledes at man fra denne til Tider var aldeles afskaaret fra at overse Situationen og følge de engelske Skibes Bevægelser. Da Røgen imidlertid efterhaanden trak bort, opdagedes fra »Wagrien« noget foran for tværs om Bagbord et engelsk Linieskib med opgivne Sejl, opankret for et Sværanker agter fra »saa nær«, siger Kaptajn Risbrich, »at dets Stævn næsten berørte »Wagriens« nordostlige Sværankerboje«, samtidig med, at et andet engelsk Linieskib saas noget længere borte tværs ude om Bagbord. Begge disse Skibe, hvoraf det første var »Isis« (60) og det andet det grundstødte »Bellona« (74), der ved Hjælp af et Varpanker havde faaet hele sin Bredside til at bære mod »Wagrien«, aabnede en voldsom Beskydning mod dette Skib, der, saa længe dets Kræfter slog til, forsvarede sig med den største Tapperhed og Dødsforagt overfor den overlegne Fjende.

»Wagriens« sydlige Sekundant i Linien, »Prøvestenen«, Kaptajn Lassen, var samtidig hermed blevet heftigt beskudt af »Polypemus« (64) og det grundstødte »Russell« (74), der stod saaledes paa Grunden, at det med sine 10 agterste Kanoner af hvert af sine 2 Bagbords Batterier kunde beskyde »Prøvestenen« og med de øvrige rette sin Ild for om »Isis« mod »Jylland« og Kavaleriprammene »Rendsborg« og »Nyeborg«. Desuden var »Prøvestenen« udsat for en kraftig Beskydning af Fregatten »Désirée« (40) og en engelsk Brig, der var gaaet helt ind paa Landgrunden Norden for Prøvestensvrage, saaledes at de herfra kunde beskyde »Prøve-

stenen« langskibs. Endelig blev dette Skib paa sin udsatte Post paa de Danskes yderste sydlige Fløj beskudt af Admiral Graves Flag-skib »Defiance« (74), der under sin Sejlads mod Nord var grundstødt paa Hagen NO for Prøvestensvrage. Kuglerne haglede ned over det gamle Skib, der forsvarede sig med sammenbidt Energi og Mod under Kommando af sin tapre og uforfærdede Chef, Kaptajn Lassen, og vedligeholdte en stadig Ild, der først sagtnede, efterhaanden som Kanonerne ødelagdes, og Tabene af Døde og Saarede voksede.

Det tredje Skib i den danske Linie sydfra, Kavaleriprammen »Rendsborg«, havde allerede det Uheld straks efter Slagets Begyndelse ved Fjendens andet Lag forude i Skibet at faa et Grundskud, som tillige borttog det Daglig-Toug-Anker. Herved kom Skibet i en uheldig Stilling, idet det svajede op med Agterenden mod Fjenden, der saaledes kunde beskyde det langskibs, uden at det var i Stand til at svare igen. Det fik da ogsaa straks betydelig Skade samt store Tab af Mandskab ved den enfilende Ild, som ikke lod vente paa sig. Kavaleriprammens Chef, Kaptajnløjtnant Egede, havde imidlertid den Aandsnærværelse straks at lade Tøjtoget kappe for at kunne vende Bredsidens til igen, og han fik ved Hjælp af Klyver og Krydssejl Skibet manøvreret ind paa Grunden omtrent ud for Batteriet »Sextus«. Her fik han det til at staa i en saadan Stilling, at han igen kunde faa sine Kanoner til at bære paa Fjenden, omend paa en noget større Afstand, og fra denne Plads fortsatte han Kampen med sit lille Skib mod de engelske Linieskibe til ud paa Eftermiddagen.

Hans nordlige Sidekammerat, Kavaleriprammen »Nyeborg«, havde ligesom Kavaleriprammen »Aggershus« Plads lidt indenfor Defensionslinien, for, i Tilfælde af Doubling, at understøtte de Skibe af Linien, som endnu ikke havde deres Batteri klar paa den Side, som vendte mod Byen. Den var ligeledes Formiddagen igennem blevet udsat for en kraftig Beskydning fra den grundstødte »Russell«s forreste Kanoner, og den besvarede ligesom de øvrige danske Skibe den engelske Ild med uforfærdet Mod.

Hele den danske sydlige Fløj, hvoraf de hidtil i Kamp nævnte Skibe bestod, maatte saaledes tage Stødet, baade af de mod Nord passerende engelske Linieskibes Bredsider og af de overlegne Styrker, der af Nelson var koncentreret særlig mod denne Fløj med det Formaal hurtigt at tilintetgøre den for derefter at komme de nordligere engagerede Skibe til Undsætning. Men de gamle danske Blokskibes Liv var sejgere, end Nelson havde takseret dem til, og de solgte deres Liv dyrt.

Vi skal nu se, hvorledes den første Del af Kampen havde formet sig omkring den danske Linies Centrum. Hertil regnes de tre gamle Orlogsskibe, Olfert Fischers Standerskib »Dannebrog« i Midten med »Jylland« Sønden for og »Sjælland« Norden for, samt de mindre Skibe, der laa i Mellemrummene mellem disse tre eller Norden herfor, og som regnet sydfra var følgende: Stykprammen »Sværdfisken«, Blokskibet »Kronborg« og Stykprammen »Hajen« i det sydligste Mellemrum mellem »Jylland« og »Dannebrog«, Flaadebatteri Nr. 1 i det nordlige Mellemrum mellem »Dannebrog« og »Sjælland«, Repetitøren, Fregatten »Elven« og Kavaleriprammen »Aggershus« indenfor Linien omtrent udfor »Dannebrog« og endelig Blokskibet »Charlotte Amalie« og Stykprammen »Søhesten« Norden for »Sjælland« i Mellemrummet mellem Centrum og den nordlige Fløj.

Fortroppen af de engelske Linieskibe: »Edgar«, »Ardent« og »Glatton«, der havde givet den danske sydlige Fløj de glatte Lag under Passagen, var med Præcision ankret paa de i Nelsons Kampordre foreskrevne Pladser, henholdsvis udfor »Jylland«, de mindre Defensionsfartøjer i det sydlige Mellemrum og det danske Standerskib »Dannebrog«, som »Glatton« dog nærmest kom til at ligge paa Laaringen af. Der aabnedes straks en voldsom Beskydning fra begge Sider, og samtidig med at Kanontordenen drønedes og kunde høres i Miles Omkreds, indhyldedes hele Farvandet omkring de kæmpende Flaader i en tæt Krudtrøg, der af den SO-lige Vind førtes ind over den danske Linie og videre mod NV over Inder-

reden og Langelinie, hvorfra Udsigten til den kæmpende Del af vor Defensionslinie snart var dækket.

Olfert Fischer gav da ved Signal Ordre til, at Kanonerbaadene, der laa klar paa Inderreden ved Billes Eskadre, skulde gøre Udfald og søge Aabningerne af Linien, idet der forinden var givet dem følgende Forholdsordre: *»Naar Kanonerbaadene i Tilfælde af Fjendtligheder skal bruges, da maa de ej komme Norden for Linien mellem Lynetten og »Dannebrog«, paa det at Kommandørkaptajn Billes Eskadre kan bruge Kanonerne«*. I Overensstemmelse hermed lagde Kanonerbaadene sig derfor paa en Linie indenfor og parallel med Defensionsskibene og udfor Mellemrummene imellem disse paa det læge Vand paa Refshalegrunden og saaledes, at den nordligste Baad kom til at ligge udfor Lynetten.

Paa tilsvarende Maade blev de engelske Kanonbaade og Bombarderfartøjer lagt i Læ af, d. v. s. Østen for de engelske Linieskibe, og de to Kanonbaadsflotiller søgte saaledes fra deres tilbagetrukne Positioner bagved deres respektive Kamplinier at skyde over og imellem deres egne Skibe paa de fjendtlige Maal, som de kunde faa Ram paa. De engelske Bombarderfartøjer forsøgte saaledes at kaste deres Bomber over de engelske Linieskibe mod de danske Skibe paa Inderreden og mod Arsenalet, men uden Virkning.

Paa Grund af Kampliniernes Tætsluttethed maatte vore Kanonerbaade, hvis Bestemmelse det hovedsagelig var, ved deres Letbevægelighed med Sejl og Aarer at manøvrere saaledes i Forhold til de fjendtlige Skibe, at de kunde komme til at beskyde dem langskibs, forblive paa deres tilbagetrukne Pladser. Men paa den anden Side kunde de heller ikke i Længden her udholde de fjendtlige Bredsiders Ild, der ogsaa fandt Vej til og fordelte sig over deres Linie. Saaledes fik Kanonerbaadene »Odense«, »Steger« og »Staværn« deres Bougspryd og Forsejl forskudt, sidstnævnte Baad til lige en Del af Takkelagen. Paa »Langeland«, »Christianssund«, »Nakskov« og »Viborg« blev der skudt Ild i Klyveren, hvorfor de tre sidstnævnte Baade maatte kappe Drægtov og Spring og lænse

for Vinden, for at Ilden ikke skulde brede sig. »Nakskov« og »Viborg« var de mest medtagne, den første fik desuden Takkelagen en Del ramponeret, og to Mand saaredes, den sidste havde, foruden en Del Skade paa Baaden, tre Døde og to Saarede. De resterende Baade havde kun ubetydelige Skader. Da Kanonerbaadene saaledes paa Grund af Omstændighederne ikke kunde gøre nogen Nytte, men kun var udsat for at lide Tab, gav Olfert Fischer Ordre til, at de skulde trække sig tilbage. Dette er formentlig sket paa et eller andet Tidspunkt mellem 11 og 12, i alle Tilfælde næppe saatidligt, som Bardenfleth opgiver, ved 11-Tiden.

Slaget tordnede imidlertid videre mellem de to Hovedkamp-liniers Skibe. »Jylland«, der havde »Edgar« til Hovedmodstander, blev ogsaa beskudt af »Ardent« og »Russell« samt senere af nogle af de mindre engelske Skibe, der efter at »Rendsborg« havde maattet forlade sin Post, var trængt ind i den Aabning, der herved blev dannet i den danske Linie, og hvorfra de kunde beskyde saavel »Jylland« som »Wagrien« langskibs. »Jylland«, der saaledes saa sig omringet paa hele sin Bagbords Side af fjendtlige Skibe, der med Kraft kunde koncentrere deres Ild mod det gamle Blokskib, bed fra sig saa godt det kunde under sin tapre Chef, Kaptajn Branth's Kommando, men Overmagten var for stor.

»Dannebrog« kæmpede mod »Glatton«, der skød med Brandsager, og senere mod Nelsons Flagskib »Elephant«, da dette ved 11½-Tiden kom op og indtog sin Plads foran for »Glatton«, men forinden maa »Dannebrog« have faaet sit dødbringende Saar af »Glatton«s Brandgranater, der lige før Kl. 11½ skød Skibet i Brand, og da »Elephant« kom til, var »Dannebrog« allerede meget forskudt, havde henimod 90 Døde og Saarede og øverste Batteri næsten ubemandet. Olfert Fischer selv var i Begyndelsen af Slaget blevet saaret af en Træsplint og havde faaet en Kontusion i Tindingen og paa Halsen. Paa Grund af »Dannebrog«s daarlige Tilstand besluttede han sig til at forlade dette Skib for at kunne virke desto mere paa den nordre Fløj, der endnu ikke var angrebet; hans Kommandostander blev derfor skiftet med Skibschefen, Kaptajn

Brauns, Orlogsvimpel, hvorefter Olfert Fischer, ledsaget af sin Adjutant, Løjtnant Uldall, gik ombord i det endnu ikke angrebne Orlogsskib »Holsten«, hvor Eskadrechefsstanderen gik til Vejrs. »Dannebrog« fortsatte imidlertid sin Dødskamp under sin tapre og uforfærdede Chefs Kommando, indtil en fjendtlig Kugle borttog hans højre Haand, og Kommandoen over Skibet overgik til dettes Næstkommanderende, Kaptajn Lemming, der kæmpede videre.

Linieskibet »Sjælland«, der efter Bestemmelsen skulde have haft Nelsons Skib til Modstander, fik i Stedet for »Ganges«, men som alle de danske Skibe, der havde mindst to Modstandere, blev ogsaa »Sjælland« angrebet fra andre Kanter, idet »Ganges« blev sekundet af sine to Naboer »Elephant« og »Monarch«, hvoraf den sidste iøvrigt blev meget ilde tilredt. »Sjælland« led ogsaa svære Tab, saavel paa Skrog og Takkelage som paa Mandskab, men den overlevede, saaledes som vi senere skal se, den 2. April uden at have strøget eller være taget af Englænderne.

I de store danske Skibes Melleumrum kæmpede de mindre, lettere armerede Fregatskibe, Kavalleripramme og Stykpramme med Fortvivlelsens Mod og søgte efter bedste Formaaende at gøre de engelske Kolosser alt det Afbræk, de kunde.

Flaadebatteri Nr. 1, der kommanderedes af den 17-aarige Sekondløjtnant Willemoes, havde Plads i Linien mellem »Dannebrog« og »Sjælland« og kom til at ligge tæt ind under Nelsons Skib, »Elephant«, som det gav flere Grundskud, uden selv at kunne blive ramt af Nelsons Kanoner, der skød over Hovedet paa det.

»Charlotte Amalie«, der havde Post Norden for »Sjælland«, var allerede $1\frac{1}{2}$ Time efter Slagets Begyndelse i fuld Aktion, idet det efterhaanden blev beskudt af de engelske Linieskibe under dissers Passage nordpaa. Dets Modstandere under Slaget var »Monarch« og »Ganges« foruden nogle mindre Skibe. Skibet led meget under Fjendens Skraa, da det havde glat Dæk og derfor kunde beskydes af hans Skanse- og Bakskanoner, Det havde derfor et stort Mandefald; 1-U-Officer og 10 Mand var stadig beskæftiget med at kaste Døde over Bord og bringe de Saarede til Lazarettet. Dette Skib,

hvis Chef var Kaptajn Koefoed, havde til Næstkommanderende Premierlieutenant Bardenfleth, der ved sin militære Beskrivelse af Slaget har ydet et værdifuldt Bidrag til Oplysninger om dette.

Repetitøren, Fregatten »Elven«, var ogsaa udsat for kraftig Beskydning, hvorved dets Master, Bovspryd og Takkelage blev meget forskudt; men da Fregatten laa meget lavt paa Vandet, havde den kun ringe Tab af Døde og Saarede.

Dens Sidekammerat indenfor Linien, Kavaleriprammen »Aggershus«, fik to Kanoner demoleret ved det første Lag, men Løjtnant Fasting vedblev at beskyde Fjenden med de øvrige Kanoner, der efterhaanden næsten alle blev gjort ubrugelige.

Saaledes var den danske Linie ligefra »Prøvestenen« mod Syd indtil »Charlotte Amalie« mod Nord nu indviklet i en Kamp paa Liv og Død med de engelske Linieskibe, der efterhaanden var avanceret op sydfra, men som endnu indtil Kl. 1 ikke var naaet op til den nordlige Fløjs Skibe, »Holsten«, »Indfødsretten« og »Hjælperen«, eller var kommet paa Skudhold af Trekroner.

Først Kl. 1 kom det første fjendtlige Skib, Admiral Graves Flag-skib, »Defiance«, op paa Højde med »Indfødsretten« og »Holsten« og ankrede foranfor »Monarch«, hvorved den fuldstændiggjorde Linien af 9 engelske Skibe, fra hvis Kanonmunderinger Ilden udspyedes mod den danske Linie. Kanontordenen drøede ind over vor Hovedstad og blandede sig med Kirkeklokkernes Klemten, der hin Skærtorsdag Morgen lød fra alle Byens Kirketaarne. Hovedstadens Befolkning strømmede fra Kirkerne og fra deres Hjem ud til Toldboden og Langelinie for at være Vidne til den storslaaede Kamp lige uden for deres Dør; men det Drama, der udspillede her, hvor saa mange af deres Landsmænd led Død og Lemlæstelse, forblev delvis skjult for deres Øjne, idet et tæt og uigennemsigtigt Tæppe af Ild og Røg havde lagt sig imellem; kun ved den yderste Kulisse til højre havde Vinden lettet en Flig af dette Røgslør og aabenbarede Lassens heltemodige Kamp paa »Prøvestenen«, det yderste og længst til Luvart liggende Skib i den danske Linie, for

den beundrende og af Situationens Alvor dybt grebne Menneskemængde.

»Charlotte Amalie«, »Holsten« og »Indfødsretten« maatte udholde en frygtelig Ild fra de tætsluttede fjendtlige Skibe, og nu kom Kaptajn Riou med sine 3 Fregatter, 2 Korvetter og 2 Brandere op langs den engelske Linie og lagde sig udfor Trekroner Norden for »Indfødsretten«, som de beskød med en ødelæggende langskibs Ild, uden at den kunde svare igen.

Kampen var fra Kl. 1 og indtil nogen Tid herefter paa sit Højdepunkt. Nelson udtrykte det ved følgende Ord: *»Here was no manoeuvring, it was downright fighting«*. Selv om de danske Skibe og deres Besætninger led umaadelige Tab, fik Englænderne, til Trods for deres Overlegenhed, dog ogsaa Kærligheden at føle; saaledes beskriver Oberst Stewart, der under Kampen var ombord hos Nelson, Situationen i den engelske Flaade paa dette Tidspunkt af Slaget, som han kaldte det kritiske, med ret mørke Farver. Han siger saaledes, at »Isis« havde lidt svære Tab ved »Prøvestenen«s overlegne Ild, og at den vilde være blevet tilintetgjort, hvis ikke den havde faaet Støtte af »Polyphemus« og Fregatten »Désirée«, der ved at beskyde »Prøvestenen« langskibs afledte dette Skibs Ild. »Isis« og »Bellona« havde faaet alvorlige Havarier som Følge af nogle Kanonsprængninger, »Monarch« led ogsaa stærkt under »Holsten«s og »Sjælland«s samlede Ild, og kun to af de engelske Bombefartøjer kunde naa deres Pladser paa Middelgrundens Vestside og herfra kaste Bomber mod Arsenalet over begge de kæmpende Flaader. Foruden »Agamemnon« blev ogsaa de engelske Kanonbrigger, med Undtagelse af een, forhindret i at komme med i Kampen, da de heller ikke kunde komme klar af Middelgrundens sydlige Spids. »Elephant« var ogsaa blevet varmt engageret af »Dannebrog« samt af to kraftige Pramme paa dens Bov og Laaring. Signal om Uheld vajede fra »Bellona« og »Russell«, og »Agamemnon« meldte Pas. Efter Stewarts Mening havde Striden paa dette Tidspunkt, Kl. 1, ikke erklæret sig afgjort gunstig for nogen af Parterne.

Imidlertid var Parkers Division paa 8 af de kraftigste Linieskibe samt 9 mindre Fartøjer, der alle var lettet fra deres Ankerplads ved Taarbæk om Morgen, samtidig med at Nelson gik til Angreb, endnu 4 Sømil borte, idet den møjsommeligt krydsede op mod den samme Vind og Strøm, som havde været Nelson gunstig. Parker var klar over, at Nelson havde haft Uheld, og at den danske Modstand havde været betydelig kraftigere, end man ved Planlægelsen af Angrebet havde regnet med. Paa Grund af Farvandets Beskaffenhed, Vinden og Strømmen kunde han med sin Division af tunge, dybtstikkende Linieskibe ikke komme Nelson til direkte Undsætning, men kun true Havneindløbet og derved forhindre, at Hjælp fra den Kant, f. Eks. af Billes Eskadre, blev ydet den kæmpende Del af den danske Defension. Parker, der halvt mod sin Vilje, og i alle Tilfælde imod sin inderste Overbevisning og Lyst, var blevet trukket med af sin iltre og besværlige Næstkommanderende til dette hasarderede Foretagende, om hvis lykkelige Udfald han i det hele taget nærrede den største Tvivl, og hvis Udførelse han saa ganske havde overdraget til Nelson, begyndte nu at føle Ansvars knugende Tyngde, thi det var jo dog ham, der var den Øverstkommanderende og som saadan skulde staa til Ansvar overfor sit Land og Historiens Dom, for hvad der nu skete. I sin ængstelige Ubeslutsomhed begyndte han derfor at drøfte med sin Stabschef og Flagskibets Chef, Kaptajn Otway, om det ikke var det bedste at give Nelson Signal til at afbryde Kampen. Otway, der heller ikke denne Gang veg tilbage for at sige sin Mening til sin øverste Chef, var imidlertid meget imod den Tanke, at Kampen skulde afbrydes, og han opnaaede i alle Tilfælde at forhale Afgørelsen heraf, idet han fik Admiralens Bemyndigelse til at gaa ombord hos Nelson i »Elephant« for at indhente Oplysninger om, hvorledes Sagerne stod til dør. Han begav sig derfor af Sted, men før end han naaede Nelsons Skib, havde Parker i sin Vankelmodighed ombestemt sig og ladet Signalet afgive.

Det er værd at bemærke for Bedømmelsen af Kampsituationen, at den engelske Øverstkommanderende ansaa denne i den Grad

betænkelig for de engelske Vaaben, at han gav Ordre til at afbryde Kampen paa et Tidspunkt, hvor den Tanke at give op var ganske fjern for hans Modstander, den danske Øverstkommanderende Olfert Fischer. Ganske vist var Nelson, der førte den direkte Kommando over den engelske Flaades kæmpende Forpost-division, i lige saa høj Grad som Olfert Fischer, saaledes som det snart skal ses, uvillig til at opgive Kampen; men det var nu engang Parker, der var Øverstkommanderende over hele Flaaden, ogsaa over Nelsons Del af denne, og selv om han ikke var til Stede i selve Kampomraadet, mente han sig dog ikke længere borte, end at han kunde skønne om Forholdene.

Nelson var ganske vist i en meget kritisk Situation, men Parker, som havde betroet sin Næstkommanderende den Eskadre, der var i Kamp, begik utvivlsomt en Fejl ved at give Signalet om at indstille Kampen generelt, da det annullerede det Signal om at engagere Fjenden paa klos Hold, der vajede ombord i »Elephant«. Han var nemlig paa det Tidspunkt ikke i Stand til at bedømme, om en Retræte var nødvendig eller udførlig, hvilket kun Nelson var. Denne paa sin Side reddede sig dog kun ud af den vanskelige Situation, hans Skibe var kommet i, ved Anvendelse af en Krigslist, som ikke alene det officielle England, men ogsaa den offentlige Mening i hans Hjemland, i øvrigt senere tog Afstand fra. Vi skal nu vende tilbage til Kamppladsen og se, hvorledes Nelson modtog sin Foresattes Signal om Ordre til at afbryde Kampen. »Paa dette Tidspunkt,« fortæller Oberst Stewart, »gik Nelson — som han iøvrigt havde gjort under hele Kampen — frem og tilbage paa »Elephant«s Skanse i glimrende Humør og gjorde sine lagttagelser. Da en Kugle gennem Stormasten kastede Splinter omkring de tilstedeværende her, sagde Nelson med et Smil: *»Det er varmt Arbejde, og denne Dag kan blive den sidste for hvemsomhelst af os paa et eller andet Tidspunkt,«* og idet han pludselig standsede sin Gang paa Kobryggen, sagde han med Bevægelse i Stemmen: *»men mærk Dem, at jeg ikke for nogen Pris ønskede at være andetsteds.«* Da Signallofficeren meldte ham, at det omtalte Signal, der havde

Nr. 39, var modtaget fra den Øverstkommanderende, fortsatte Nelson sin Gang og syntes ikke at agte derpaa, og da han kom tilbage til det Sted, hvor Signallofficeren afventende var blevet staaende, spurgte denne, om han skulde gentage Signalet, altsaa til Oplysning og Iagttagelse for de Nelson underlagte Skibe. »*Nej,*« svarede Nelson, »*anerkend Modtagelsen af det*«, d. v. s. at det skulde besvares med, at det var observeret og forstaaet; og da Nelson paa Spørgsmaalet, om Nr. 16, Signalet for Kamp paa klos Hold, der var blevet hejst ved Slagets Begyndelse, stadig vajede, fik et bekræftende Svar fra Signallofficeren, tilføjede han: »*Pas paa stadig at holde det vajende*«. Oberst Stewart fortæller derefter om, hvorledes Nelson nu skridtede Dækket af i stor Sindsbevægelse, hvilket man kunde se paa den urolige Bevægelse af hans højre Armstump. Han henvendte sig til Stewart og sagde paa sin hurtige Maade: »*Ved De hvilket Signal, der er vist ombord hos den Kommanderende, Nr. 39?*« og da Stewart spurgte ham, hvad det betød, svarede Nelson: »*Hvad giver De mig, at afbryde Kampen*«. »*Afbryde Kampen*«, gentog han og tilføjede saa med et Skuldertræk: »*Fanden ta' mig, om jeg gør*«, og henvendt til Kaptajn Foley, Chefen for Flagskibet, »*De ved, Foley, at jeg kun har et Øje, jeg har derfor Adkomst til sommetider at være blind*«, og idet han herefter satte Kikkerten til sit blinde Øje, udbrød han: »*Jeg ser virkelig ikke Signalet*«. Denne Historie med Kikkerten og Nelsons blinde Øje er ofte blevet betragtet som en Legende, hvorefter der jo findes saa mange, mere eller mindre troværdige, om Historiens store Mænd; men denne er gengivet her saa godt som ordret i Oversættelse efter Oberst Stewart, der deltog i Slaget ved Nelsons Side paa »Elephant«s Skanse, og om hvis Troværdighed man ikke kan være i Tvivl.

I Henhold til Nelsons Ordre til Signallofficeren blev dette bemærkelsesværdige Signal derfor fra »Elephant« kun besvaret med »Forstaaet«, men ikke gentaget til de andre Skibe som en Ordre til disse om at afbryde Kampen. Nelson handlede derved imod al Militærvæsens første Lov, at en Ordre skal efterkommes uopholde-

lig og uden Omsvøb. Dette var Nelson selvfølgelig fuldstændig klar over, hvilket fremgaar af følgende Udtalelse, som Mahan tillægger ham nogle Timer efter Kampen. *»Velan, jeg har kæmpet imod den givne Ordre, og jeg skal maaske hænges, ligemeget, lad dem gøre det«,* men Begivenhederne viste, at han havde været berettiget til i det givne Tilfælde at udvise denne Ulydighed, thi som Mahan siger: *»at trække sig tilbage med havarerede Skibe og lemlæstede Besætninger gennem vanskelige Farvande under den halvt nedkæmpede Fjendes Kanoner, hvis Anstrengelser vilde blive fornyet, naar han bemærkede Retræten, vilde være at fremskynde Ødelæggelsen — at forvandle en mulig Sejr til et vist og maaske et overvældende Nederlag«.*

Den Hypothese, der senere er blevet fremsat om, at der skulde have været en Aftale mellem de to Admiraler, gaaende ud paa, at hvis det skulde vise sig, at de engagerede Skibe led alvorlige Tab, og Signalet om at trække sig tilbage derfor blev givet fra Parker, skulde det overlades til Nelsons Skøn, om det skulde gøres eller ikke, har vist sig ikke at holde Stik; i alle Tilfælde tager Mahan Afstand derfra; og Admiral Graves skriver i sit Brev til Broderen Dagen efter Slaget følgende:

»Sir Hyde gav Signal om at afbryde Slaget, inden der var forløbet to Timer, idet han mente, at alle vore Skibe vilde blive ødelagt. Men vor lille Helt (Nelson) sagde heltemodigt: »Jeg vil ikke flytte mig, før vi har vundet Sejr, eller den Øverstkommanderende sender en Officer for at beordre mig bort«. Og han havde Ret, thi hvis vi havde afbrudt Kampen, forinden Fjenden strøg, vilde vi alle være kommet paa Grund og blevet ødelagt. Saaledes som det var, kom baade Lord Nelsons Skib og »Defiance« paa Grund ved at løbe ud«.

Parkers skæbnesvangre Signal, som Mahan betegner som *»en af de farligste og mest uovervejede Ordre, der nogensinde var givet ved Flag«,* bragte da ogsaa, ganske vist som Følge af Nelsons Undladelse af at adlyde det, Forvirring paa den nordlige engelske Fløj, idet Admiral Graves, hvis Skib af alle Nelsons Linieskibe

var det, der var Parkers Division nærmest, gentog Signalet, da han var ude af Stand til at se, hvad »Elephant« foretog sig, enten det nu har været tilfældigt eller med Vilje, men Signal Nr. 16 blev ikke fjernet, og Admiral Graves kæmpede videre.

Kaptajn Rioux Fregatter, der havde ydet en stor Indsats ved deres langskibs Beskydning af det nordligste danske Blokskib »Indfødsretten«, og som tillige var i Engagement med Trekroner, adlød imidlertid Parkers Signal, som de paa Grund af deres nordlige Position direkte kunde aflæse, og formentlig var de paa Grund af Kanonrøgen fra den voldsomme Kanonade, der paa dette Tidspunkt var paa sit højeste, forhindret i at se deres eget Flagskib, og hvad dette foretog sig. Da Kaptajn Rioux Skib »Amazon« var lettet og under sin Manøvre for at komme bort vendte Agterenden mod Trekroner, fik det imidlertid dette Batteris glatte Lag ret agterind, hvilket spredte Død og Ødelæggelse rundt omkring paa Dækket af det i denne Stilling hjælpeløse Skib. Kaptajn Rioux, der var anset for at være en af den engelske Flaades dygtigste og ædleste Officerer, der ved forskellige Lejligheder havde udmærket sig, og som man saa hen til som en anden Nelson, havde paa dette Tidspunkt sin Plads paa en Kanon, hvorfra han, skønt saaret i Hovedet af en Splint, opmuntrede sine Folk paa det bedste. Han var selv grebet af Sorg over saaledes at være nødsaget til at trække sig tilbage, idet han bemærkede til sine Officerer: »*Hvad vil Nelson tænke om os*«. Efter at hans Skriver var blevet dræbt ved hans Side, og et andet Skud havde taget en Del af Skibets Marinere, medens de halede ind paa Storebras, udbrød Rioux, der vel havde en Forudelse om, at hans Endeligt var nær: »*Kom saa, mine Dreng, lad os dø alle sammen*«. Næppe var Ordene udtalt, før en Kugle ramte ham og delte ham i to Stykker. Oberst Stewart giver ham i sin Beretning følgende smukke Omtale. »*Saaledes og paa et Øjeblik blev den britiske Tjeneste berøvet en af sine største Prydelser, og det Samfund, han tilhørte, mistede en Karakter af særlig Værd, der kan sammenlignes med Romantikens Helte*«.

Fregatterne, der havde ført en ulige Kamp imod den nordlige

danske Fløj og Trekroner, uden at være støttet af Linieskibe, slap imidlertid bort, omend med brødne Pander, og Parkers Signal havde i alle Tilfælde den heldige Virkning for Englænderne, at det frelst Rious Division fra total Ødelæggelse; men mange af dens tapre Besætninger blev sammen med deres afholdte Chef Ofre for Trekroners Kanoner.

Fra dette Tidspunkt kan Kampens anden Fase siges at have taget sin Begyndelse, og vi skal nu se, hvorledes det stod til paa de forskellige Afsnit af Kamplinien, og hvorledes den blodige Kamp fortsattes i Løbet af Eftermiddagen. Det var gaaet særlig haardt til paa den sydlige Fløj, hvor »Prøvestenen« og »Wagrien« med Fortvivlelsens Mod førte deres sidste haabløse Kamp mod den store Overmagt. Ombord i »Prøvestenen« var der efterhaanden faldet mange Folk paa øverste Batteri, der blev langskibs beskudt med Skraa, særligt af Fregatten »Désirée« og dens Sekundant. Fejlen var nemlig den, at den danske Linies sydlige Fløj ikke tilstrækkeligt støttede sig til Landgrunden, men kunde omfattes af en dristig Modstander. Dersom man ikke havde smølet med at faa genopført det af Defensionskommissionen forlængst foreslaaede og planlagte Prøvestensbatteri, havde Slaget sandsynligvis faaet et andet Forløb. Nu maatte de danske Besætninger med deres Liv og Blod bøde for tidligere Generationers Fejl og Efterladenhed. Tilsidst, da der ombord i »Prøvestenen« kun var 2 brugelige Kanoner tilbage paa underste Batteri, maatte dette Skib som det sidste paa Defensionens sydlige Fløj Kl. ca. 2³/₄ indstille Skydningen. 48 af Skibets 529 Mand store Besætning var døde, 27 saarede og 29 savnede. Flag og Vimpel var da allerede nedskudt 3 Gange, og lige saa mange Gange havde der været Ild i Skibet, men hver Gang var den blevet slukket af den utrættelige Besætning, der, efter at Kanonerne var gjort ubrugelige, blev sat i Gang med at kaste Krudtet overbord. Da Kaptajn Lassen saa en engelsk Brig med 2 armerede Fartøjer

holde ned mod Skibet, formentlig i den Hensigt at entre dette, gav han, da enhver Modstand herimod var haabløs, Ordre til, at saa mange af Folkene, som kunde rummes i Fartøjerne, skulde gaa fra Borde for ikke at blive fangne af Englænderne. Da han selv sammen med sin Næstkommanderende i en lille Jolle forlod Skibet under heftig Beskydning fra den engelske Brig, laa begge hans Skibsbatterier fulde af Døde og Saarede, og selve Skibet, hvori der sad over 1000 Kugler, var fuldstændig sønderskudt. Han kunde bagefter med Stolthed og god Samvittighed prise saavel Officerernes som Folkenes faste Mod og Kækhed i og efter Bataillen, og han selv blev af sin Samtid betragtet og æret som en af de største Helte fra Kongedybet.

I hans Nekrolog i Archiv for Søvæsen for 1837 udtales: »*Naturen havde ikke begavet Helten fra »Provestenen« med de Egenskaber, der fængsle Mængdens Opmærksomhed, han var en jævn Sømand og Kriger, fri for al Bram, beskeden i sine Fordringer, men saalænge Danmarks Historie læses, skal Lassen mindes som den Mand, hvis Tapperhed skinnede højst paa Danmarks Hædersdag, hvis Navn var først i alle Munde og genlød hædret over hele Norden — hen-svandt end hans Liv efter den Tid ubemærket, ja, i visse Maader forglemt.* Nogen Tid efter Slaget modtog Lassen en Hædersgave fra danske og norske Kvinder, og ved sin Afsked i 1815 udnævntes han, der i Tjenesten havde opnaaet Kommandørs-Rang, til karakteriseret Kontreadmiral.

Ombord i »Wagrien« var det ikke gaaet mindre hedt til. Ganske vist havde Tabene i Slagets Begyndelse kun været faa, fordi Englænderne havde skudt for højt, hvorved det var blevet muligt for det danske Skib i nogen Tid at vedligeholde en hurtig og velledet Ild med dobbelt Skarp mod de fjendtlige Skrog og gennem de aabne Kanonporte i disse. Kaptajn Risbrich saa nemlig heri sin eneste Chance for at kunne formindske Fjendens Ild. Men da Englænderne havde rettet deres Fejl og nu sendte deres Skraa og Musketild ned over »Wagrien«s aabne Dæk, begyndte Tabene at vokse blandt de danske Kanonbesætninger paa øverste Batteri, og

de Saaredes Antal tiltog saa stærkt, at Skibslazarettet snart ikke kunde optage flere. Rundt omkring paa Dækkene laa de haardt Saarede, som man ikke kunde fjerne eller bringe Hjælp under Slagets Tummel, og kun de trøstende og medfølende Ord fra deres elskede, ejegode Chef, Risbrich, der var til Stede overalt, kunde bringe dem nogen Lindring i deres Smerter. Henimod Middag, da Kavaleriprammen »Rendsborg«, der havde haft Plads nordenfor »Wagrien« som dennes Sidemand, var drevet ind paa Refshalegrunden, halede det engelske Skib, som havde haft »Rendsborg« til Modstander, ind paa sine Spring og rettede nu hele sin Bredside mod den Bagbords Laaring af »Wagrien«, der i Forvejen havde nok at gøre med sine to Hovedmodstandere. Desuden begyndte den engelske Fregat »Désirée« nu ogsaa at beskyde »Wagrien« langskibs, hvorved 2 af dennes Kanoner paa Bakken demonteredes, og da der senere ved 1-Tiden yderligere var trængt nogle mindre fjendtlige Skibe og Kanonbaade ind i den Aabning, der var opstaaet paa »Rendsborg«s tomme Plads, var »Wagrien« og »Prøvestenen« som de eneste tilbageværende danske Skibe til at forsvare den sydlige Fløj, saa godt som omringet af overmægtige Fjender. En opstaaende Brand paa »Wagrien«s Skanse lod formode, at Fjenden ogsaa her skød med »brandbare Sager«, som det i Datidens Sprog kaldtes. Risbrich gav da Ordre til at benytte de medgivne Brandgranater fra underste Batteri og syntes at spore Virkning heraf paa sin nærmeste og farligste Modstander, »Isis«, hvorfra en usædvanlig tyk Røgsøjle steg op; men denne blev dog senere dæmpet. Kampen paa den sydlige Fløj af den danske Linie fortsattes saaledes med stor Heftighed fra begge Sider og kulminerede omkring det Tidspunkt, hvor Parker afgav det skæbnesvangre Signal. At den danske Ild har haft mindst lige saa stor Virkning paa de engelske Skibe, som den de Danske var udsat for, er ganske givet. Saaledes skriver Nelsons Protegé, Kaptajn W. Leyton, der deltog i Slaget, i sine Optegnelser, der er optaget i »The Naval Chronicle« for 1801, følgende: »Paa det Tidspunkt, da Parker gav Signal til at afbryde Kampen, var denne yderst alvorlig; Kaptajn Walker

paa »Isis«, der var stillet overfor 2 Linieskibe (»Wagrien« og »Prøvestenen«) udtalte, at han var Løjtnant den 1. Juni og kommanderede et Skib i Kampen mod Hollænderne under Lord Duncan, men at denne (Kampen den 2. April) var haardere end de to tilsammen, derfor, hvis Lord Nelson havde undladt at fortsætte Kampen paa det Tidspunkt, vilde ikke alene de grundstødte Skibe, men den største Del af Eskadren være faldet i Hænderne paa de Danske«.

Chefen for »Ganges«, Kaptajn Freemantle, skrev 2 Dage efter Slaget til sin Hustru: »Dette (Nelsons Brev til Kronprinsen) resulterede i Ophør af dette meget voldsomme Slag, som sikkert var meget belejligt saavel for os som for Fjenden, da vi havde mange Skibe paa Grund, og de fleste af Skibene var saa fuldstændig havarerede, at det var med Vanskelighed, at de kunde sejle ud«. Det er værd at fæstne sig ved saadanne Udtalelser fra fremtrædende engelske Søofficerer, der deltog i Slaget, saa meget mere som man forinden dette fra engelsk Side slet ikke havde ventet nogen videre Modstand og nærmest tog det hele ret overlegent.

Vi vender nu tilbage til »Wagrien«, der bed fra sig til alle Sider; men dets Ild sagtnede, efterhaanden som de svære Tab gjorde sig gældende, og Kræfterne aftog. Det fortsatte Kampen indtil Kl. 2¹/₂, hvor alle dets Kanoner, med Undtagelse af 3, var sønderskudte eller ubrugelige, Skibets Skrog gennemhullet af Fjendens Kugler, og dets Tab beløb sig til 28 Døde og 35 Saarede. Resten af Mandskabet var saa udmattet af Overanstrengelse, at al videre Modstand vilde være forgæves. Da Risbrich saa en Del armerede Barkasser dukke frem mellem de fjendtlige Skibe, og han formodede, at de vilde entre, bestemte han sig til, ligesom »Prøvestenen«s Chef, at forlade Skibet med saa mange af Officererne og Mandskabet, som Skibets Fartøjer kunde rumme, idet han efterlod Skibskirurgerne ombord for at pleje de Saarede. Han lod Tømmermændene fornagle de tilbageværende Kanoner paa øverste Dæk, der vendte mod Land, for at de ikke skulde falde i Fjendens Hænder og blive brugt mod de danske Besætninger. De tilsvarende Kanoner paa underste Batteri laa endnu opklodsede paa Batteri-

dækket, da deres Raperter endnu ikke var kommet ombord forinden Slaget og stadig laa paa Arsenalet. Saa slet havde vore Forberedelser været. Endelig kastedes Krudtet overbord. Flag og Vimpel havde allerede længe været bortskudte, og da Risbrich sammen med sit Mandskab forlod det forskudte Vrag i de endnu brugelige Fartøjer, blev Englænderne ved med at beskyde disse. Men til Trods herfor naaede de lykkeligt i Land til Quintus, hvorfra Risbrich begav sig til Kastelsvolden, hvor Kronprinsen paa dette Tidspunkt af Slaget opholdt sig og modtog sin tapre Generaladjutants Beretning om den sydlige Fløjs heltedige Kamp. En af Risbrichs Kampfæller ombord i »Wagrien« gav ham i Archiv for Søværnen for 1836 følgende Karakteristik:

»Risbrich udviste under Slaget den samme milde Rolighed, som til enhver anden Tid, fast Bestemthed og Fortrolighed med Krigens Dont og dens Scener. Sine Befalinger gav han med koldt Overlæg. Hans Dispositioner før Slaget, hans Forhold under det og det sindige Overlæg, hvormed han udførte Rømningen af det sønderskudte Vrag, maa give Enhver et højt Begreb om hans Værd som Kriger«.

Han avancerede i Tjenesten til Kontreadmiral, men blev ligesom Lassen strøget af de aktive Officerers Liste ved den store Reduktion af Søetatens Personel i 1815 og udnævntes Aaret før sin Død, 80 Aar gammel, til karakteriseret Viceadmiral.

Medens de to gamle Orlogsskibe paa den sydlige Fløj udkæmpede deres sidste Kamp, havde de fleste af Defensionsliniens mindre Fartøjer allerede set sig nødsaget til at trække sig ud af Linien, da de ikke i Længden kunde modstaa den kraftige Ild fra de engelske Linieskibe. Saaledes var Repetitøren, Fregatten »Elven«, allerede Kl. 1 saa forskudt, at dens Chef, Kaptajnløjtnant Hans Baron Holsten, maatte give Ordre til at kappe og holde indefter. Skibet havde da faaet 14 Skud i Skroget, hvoraf 2 var gaaet igennem og 2 var Grundskud, alle Masterne samt Bovsprydet var gennemskudt, foruden at Stænger, Ræer, Gafler, Bomme, Kranbjælke og begge Varpankre var overskudt. Af den 88 Mand store Besætning var 10 faldne og 6 saarede.

Kavaleriprammen »Nyeberg«, der havde kæmpet mod »Russell« og nogle mindre Fartøjer, maatte $\frac{1}{2}$ Time senere i synkefærdig Tilstand og med 28 Faldne og 40 Saarede og Savnede kappe sine Tove og holde ind paa Reden. Undervejs passerede den Kavaleriprammen »Aggershus«, som om muligt var endnu værre tilredt. Den havde kun 3 brugelige Kanoner tilbage, og da Springet agter om Styrbord var blevet overskudt, var Skibet svajet med Forenden mod Fjenden og blevet udsat for den heftigste langskibs Beskydning. Dets Chef, Premierløjtnant Fasting, havde da ladet Tovene kappe, men Rejsning og Rat var saa forskudte, at Skibet ikke var manøvreedygtigt. »Nyeberg«s raske og beslutsomme Chef, Kaptajn-løjtnant Rothe, gav derfor sin endnu mere betrængte Kammerat en Slæber og tog ham med nordpaa, men da de to stærkt havarerede Fartøjer naaede op til Indløbet, maatte »Nyeberg« lade Slæberen gaa, da »Aggershus« ikke længere kunde holdes flydende. Denne sidste drev da over mod Stubben og sank Nordost for Kalkbrænderihavnen paa lægt Vand med et Tab af 32 Faldne og 50 Saarede og Savnede. »Nyeberg« og »Elven« fik imidlertid Hjælp af Fartøjer fra Billes Eskadre paa Reden, der varpede dem ind til Bommen, hvor »Nyeberg« sank. Allen beskriver i sin Beretning om Slaget i Dansk Folkekalender for 1842 dens Tilstand saaledes:

»De talrigt forsamlede Tilskuere paa Toldboden, baade bevæbnede og ubevæbnede, fik her en anskuelig Forestilling om, hvorledes et Orlogsskib bør se ud, naar danske Krigere drage det ud af Striden. Bougsprydet var aldeles bortskudt, af Masterne stod kun en Stump af Formasten, Kahytten var helt stødt ind, Tovværk og Sejl hang i Frynser og Pjalter, Rælingen var splintret i mange Stumper af den ene Kugle ved Siden af den anden, af dets 20 Kanoner var kun een eneste i brugbar Stand, Dækket var skjult af døde Kroppe og adsplittede Lemmer«.

Kavaleriprammen »Rendsborg« var det af de mindre Skibe, der holdt længst ud. Den var, som før nævnt, allerede paa et tidligt Tidspunkt af Slaget af sin Chef blevet sat fast paa Refshalegrunden udfor Batteriet »Sextus«, og fra denne tilbagetrukne Plads vedblev

den at kæmpe til henimod Slagets Slutning. Den skød baade med Kugler, Knipler og Skraasække og afgav med sine 20 Kanoner ialt 550 Skud, hvilket, under Hensyn til Datidens Skudhastigheder, maa anses for at have været en særdeles god Præstation. Ved Fjendens sidste Lag faldt Mesanmasten, og da Skibet paa dette Tidspunkt var i en saadan Forfatning, at en Fortsættelse af Kampen vilde være unyttig og kun berede unødige Tab, blev Flaget strøget; men til Trods herfor vedblev Fjenden endnu at fyre nogen Tid paa det grundstødte og stærkt havarerede Skib, der herved led yderligere Tab. Skibet havde ialt 21 Faldne og 32 Saarede og Savnede. Kaptajn-løjtnant Egede sendte, foruden alle de Døde og Saarede, saa mange af Folkene, der kunde rummes i Fartøjerne, i Land til Nyholm og forblev selv ombord i Skibet, der kort Tid efter blev taget i Besiddelse af Englænderne.

I Centrum havde Kampen ligeledes bølget videre med uformindsket Kraft. Efter at Olfert Fischer havde forladt »Dannebrog«, fortsattes Kampen fra dette Skib mod den dobbelte Fjende, Englænderne og Ilden. De Folk, der kunde undværes fra Kanonerne, blev sat til at slukke den om sig gribende Ild, der for en Tid i nogen Grad var blevet dæmpet, men ikke slukket. Snart blussede den op igen og tog saa heftigt fat, at den ikke mere kunde standses eller begrænses; men først efter at Skibets Batterier var skudt sønder og sammen, saaledes at der kun var 3 brugelige Kanoner tilbage, blev Flaget strøget ca. Kl. 1 Em. Af den mundtlige Rapport, som Løjtnant Bardenfleth efter Olfert Fischers Ordre 2 Dage efter Slaget indhentede hos »Dannebrog«s haardt saarede Chef, Kaptajn Braun, der sammen med nogle andre Officerer var blevet indlagt paa Fødselsstiftelsen, hvor hans højre Haand var blevet bortamputeret, faar man det Indtryk, at han endnu nogen Tid efter at være blevet saaret, førte Kommandoen. Han udtalte saaledes, at han saa sig nødsaget til at stryge, og da han ikke kunde blive Herre over Ilden, var det hans faste Beslutning at kappe for at drive ind paa den engelske Linie og saaledes tage et eller andet fjendtligt Skib med sig, men den østlige Vind forhindrede Ud-

Eksempel. Besætningerne søgte med større eller mindre Held at forlade deres ødelagte Fartøjer efter først at have fornaglet de tiloversblevne Kanoner og kastet Krudtet og Skarpet overbord, for at intet brugeligt Vaaben skulde falde i Fjendens Hænder. Nogle Officerer blev dog ladet tilbage for at drage Omsorg for de Saarede og holde Orden paa de tilbageblevne Dele af Besætningerne. Ogsaa fra en Del af de Fartøjer, der havde strøget, gik Officererne med deres Folk ind til Trekrøner for derfra at kæmpe videre, idet Englænderne i mange Tilfælde vedblev at skyde paa dem, efter at de havde strøget. De, der paa Grund af Mangel paa anvendelige Baade ikke kunde komme i Land, blev taget af Englænderne og som Fanger ført ombord paa de engelske Skibe.

Saaledes maatte Stykprammen »Sværdfisken«, Blokskibet »Kronborg«, hvis Chef, Premierløjtnant Hauch var faldet, og Stykprammen »Søhesten«, efter at deres Kanoner var sønderskudte og en Del af Mandskabet dræbt eller saaret, give tabt. »Søhesten«, hvis Chef var Premierløjtnant Middelboe, var under Slaget kommet i Drift, men ankrede igen agten for »Holsten«, hvor det fortsatte Kampen, selv efter at dette Skib havde strøget, men til sidst maatte den ogsaa bukke under for Overmagten.

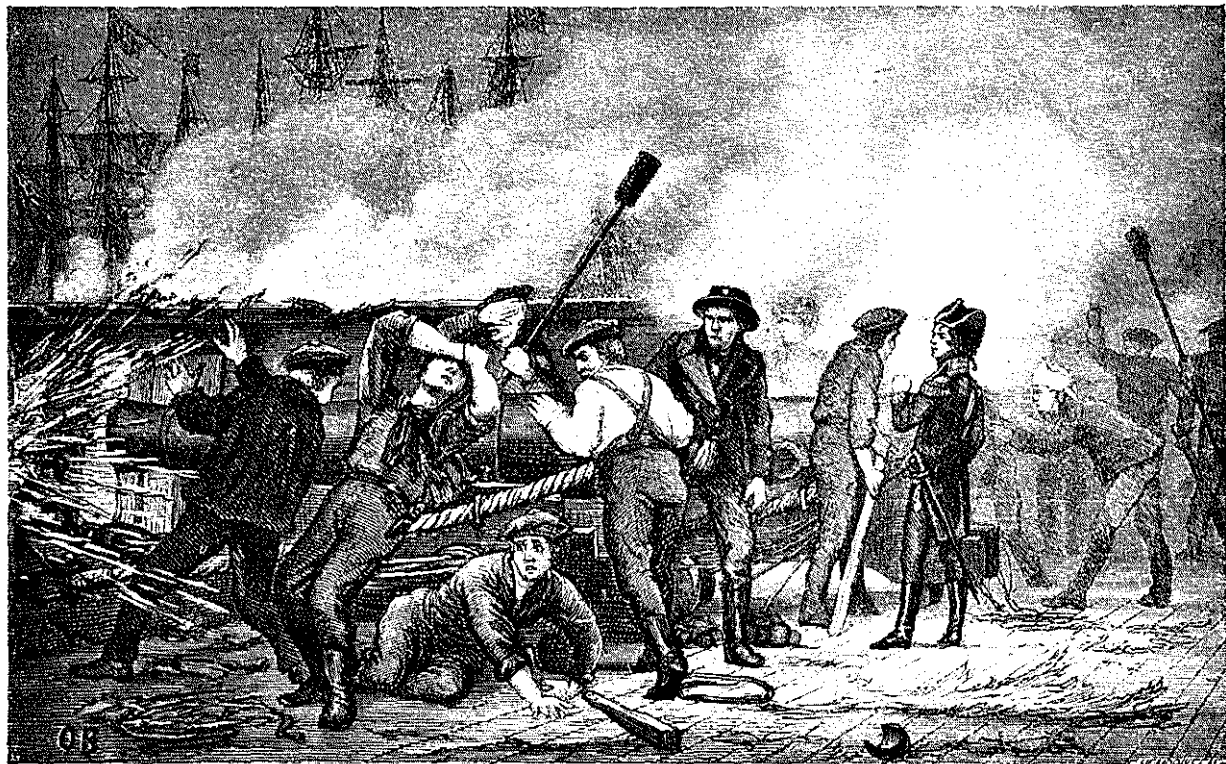
»Jylland«, der havde været i haardt Engagement med 3—4 engelske Skibe, der havde lagt sig saaledes omkring dens Bagbords Side, at de kunde beskyde den med en koncentreret Ild fra alle deres Batterier, var efterhaanden bragt i en frygtelig Tilstand. Mandefaldet havde været stort, og da der til Slut kun var een brugelig Kanon tilbage, blev Flag og Vimpel strøget, samtidig med at Chefen, Kaptajn Branth, kappede Ankertovene for at lade Skibet drive ind paa Refshalen, da det havde faaet saa mange Grundskud, at det var synkefærdigt. Chefen blev selv ombord for at tage sig af de Saarede og blev sammen med en Del af Officererne taget til Fange af Englænderne og ført ombord paa Linieskibet »Ardent«, der havde været hans Hovedmodstander. Her erfarede han, at dette Skib havde faaet ikke mindre end 80 Skud i Skroget, hvoraf 16 var Grundskud, foruden at dets Master, Rundholter og Sejl var stærkt

forskudte og havarerede; og paa Skibets underste Batteri faa 66 Døde og 116 Saarede.

Linieskibet »Sjælland« havde været indviklet i en haard og bitter Kamp mod »Monarch« og »Ganges«, af hvilke det første var blevet meget ilde tilredt, men ogsaa »Sjælland« var efterhaanden blevet haardt mærket af Ilden fra de engelske Linieskibes Bredsider. Det havde saaledes faaet 27 Grundskud, hele dets Bagbordsside og Bougen var skudt ind, Masterne var faldefærdige, Underræerne nedskudte, og et stort Mandefald havde der været blandt dets Besætning. Da Størstedelen af Kanonerne efterhaanden var demonterede, alle Raperter forskudte og Willemoes' Flaadebatteri var drevet ned paa Skibet, saa Chefen, Kaptajn Harboe, sig nødsaget til noget efter Kl. 2 at kappe Tovene i det Haab at kunne drive op mod Stubben mellem Trekroner og den nordlige danske Fløj, fra hvis Batterier det derved kunde faa Beskyttelse. Men idet Skibet faldt af for Vinden for at faa Stævnen drejet Nord i, maatte det udholde en frygtelig langskibs Ild fra sine Modstandere, hvilket foraarsagede yderligere svære Beskadigelser og Tab i det ødelagte Skib. Opholdet ombord paa dette Tidspunkt har sikkert været som i et rent Helvede, hvor Kuglerne fra de fjendtlige Lag haglede ned over Dæk og Skrog, og hvor Kanontordenen og Sprængningerne blandede sig med de haardt Saaredes Jammerskrig. Man forbavses ikke over, at Nerverne i et saadant Øjeblik, efter omtrent 5 Timers haard Kamp, kunde slaa Klik. Dette skete desværre ogsaa for to af Skibets højerestaaende Officerer, nemlig dets Næstkommanderende og Chefen for Soldatesquen, der begge ganske tabte Hovedet, idet de i et Anfald af Forvirring forlod Skibet og gik i Land i to af dets Fartøjer, fulgt af en Snes Mand af Besætningen. Næstkommanderende gik ombord igen, da han saa den engelske Parlamentær gaa ind, men baade han og den anden Officer, blev begge siden stillet for en Krigsret og dømt. »Sjælland« passerede under sin Drift mod Nord efterhaanden de forskellige Skibe paa den nordlige danske Fløj, der nu var i fuldt Engagement med Fjenden, og drev videre med Kurs Østen

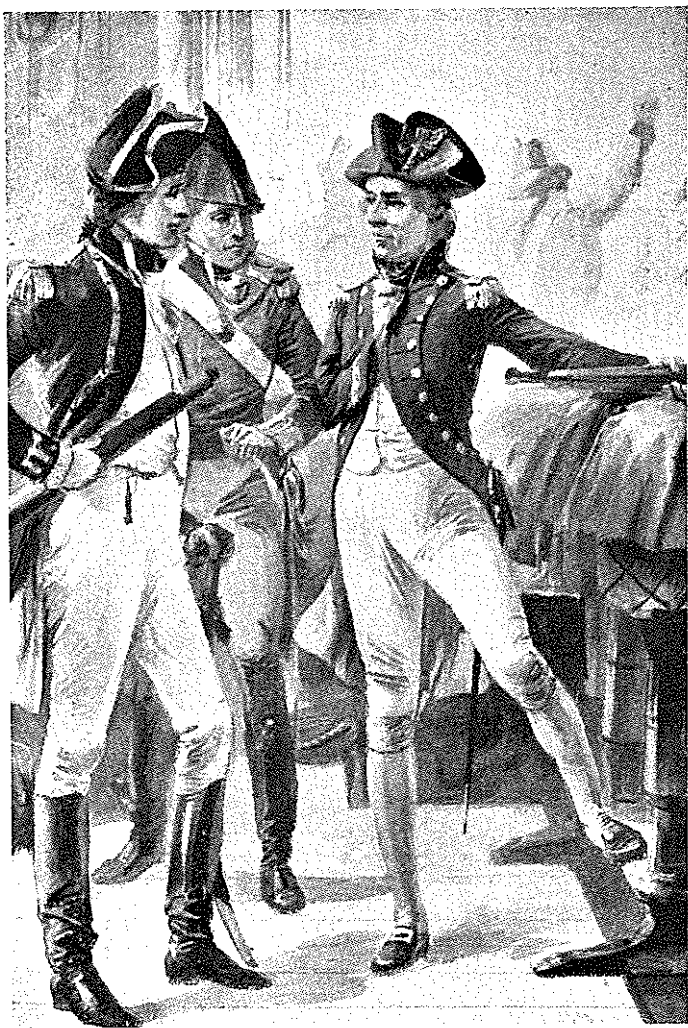
om Trekroner. Kaptajn Branth saa sig imidlertid nødsaget til at lade et Anker falde for at standse Skibet, saaledes at det ikke kom til at genere Batteriets Ild. Han vedblev imidlertid at fyre paa Fjenden med de enkelte brugelige Kanoner, han havde tilbage paa underste Batteri. Først da Skibet ikke længere kunde forsvares mod Fjendens fortsatte heftige Ild, blev Flaget strøget, netop da Slaget hørte op. Krudt og Skarpt blev kastet over Bord og Kanonerne fornaglede. Samtidig passerede det brændende »Dannebrog« forbi, og kort Tid efter sprang dette Skib i Luften kun faa Kabel-længder fra det sønderskudte »Sjælland«, fra hvis Mastetop Orlogsvimplen endnu vajede, da Ordre om Indstilling af Kampen Kl. 4 blev givet. Et engelsk Fartøj lagde til paa Siden af »Sjælland« for at tage det i Besiddelse, men da man herfra svarede, at Vimplen ikke var strøget, lod den paagældende engelske Officer sig afvise med den Besked. Alle de Døde og Saarede blev bragt i Land, og det havde været Chefens Hensigt at opbrænde Skibet, efter at det var blevet rømmet af det øvrige Mandskab; men Bille gav ham Ordre til ikke at gøre dette af Hensyn til det i Nærheden liggende Trekroner Batteri, hvorimod det beordredes rømmet, naar Englænderne nærmede sig. Dette skete den næste Morgen, og samtidig med at den engelske Kommando, der skulde tage Skibet i Besiddelse, gik op ad Styrbords Faldereb, forlod Branth det sønderskudte Skib ad Bagbords Faldereb, fulgt af hele den tilbageværende Besætning. Denne samledes senere paa Dagen foran deres kække Chefs Bolig og gav ham et rungende Hurra. En smukkere Hyldest kunde vel ikke gives nogen Chef af hans Mandskab efter en Kamp, hvor netop deres Skib under hans Kommando havde lidt langt de største Tab af alle de kæmpende Skibe. Af den 533 Mand store Besætning faldt og saaredes 164 eller omtrent en Trediedel, hvoraf 56 Dræbte og 108 Saarede og hertil kom 18 Savnede. Kaptajn Branth havde i alle Tilfælde den Trøst, at hans Skib var i en saa elendig Forfatning, at Englænderne maatte brænde det.

Efter at »Sjælland« havde kappet og var drevet af med Strømmen, var Blokskibet »Charlotte Amalie« det sydligste kæmpende

Flaadebatteri Nr. 1 — Willemoes — i Kamp med Nelsons Flagskib »Elephant«.

Xylografi af F. Hendriksen. Det kgl. Bibliotek.

Nelson i Samtale med Chefen for Flagskibet »Elephant».
»De ved, Foley, at jeg kun har eet Øje, jeg har derfor Lov
til undertiden at være blind.«

Efter Illustration i Southey: »The Life of Nelson».

Skib i Linien, idet de øvrige Skibes Ild efterhaanden var sagtnet af og nu helt var forstummet, efter at Kanonerne var ødelagt; og de Skibe, som ikke havde set deres Snit til at forlade Kamppladsen, var skudt sønder og sammen eller taget af Englænderne. De sydligere engelske Skibe, der derved var blevet frigjorte, lettede nu og stod Nord efter til Forstærkning af deres Kammerater paa denne Fløj. Det engelske Skib, der havde kæmpet mod »Sjælland«, kastede sig over »Charlotte Amalie«, som det beskød långskibs. Herved faldt saa mange Folk, siger Skibschefen, Kaptajn Koefoed, at man havde Møje med at faa dem bort, og da han ikke kunde tilføje Fjenden mere Skade, strøg han Flag og Vimpel; men da Skibet endnu imod al Krigsbrug blev beskudt, hvorved mange faldt, holdt han det for sin Pligt at ile med saa mange af Folkene som muligt i Fartøjerne og begive sig til Trekroner. Ilandbringningen af Folkene skete i to Omgange og udførtes under en Regn af fjendtlige Kugler. Af Skibets 241 Mand store Besætning dræbtes 21 og saaredes 18. Kaptajn Koefoed fremhæver navnlig sin Næstkommanderende, Løjtnant Bardenfleth for hans Aktivitet og Dristighed i Tjenesten og sjældne Mod og Rolighed under Aktionen.

Linieskibet »Holsten« havde sammen med »Charlotte Amalie« og »Indfødsretten« lige fra Kl. 1, hvor de sidste engelske Linieskibe havde sluttet Linien mod Nord, haft en haard og blodig Kamp med de tre sidst ankomne engelske Linieskibe, »Ganges«, »Monarch« og »Defiance« samt de engelske Fregatter af Rious Division. Fra »Holsten«s Stormast vagede nu den danske Øverstkommanderende, Olfert Fischers Kommandotegn. Skibet ydede et tappert og haardnakket Forsvar og gav sin Hovedmodstander »Monarch«, der var det af de engelske Skibe, der havde de største Tab, de glatte Lag fra sine Kanoner. Da et stort Antal af disse efterhaanden var kommet i ubrugbar Stand, øverste Batteri næsten blottet for Folk, mange Saarede paa underste Batteri, og Skibet i det hele taget meget molesteret, saa Olfert Fischer sig nødsaget til at flytte sin Stander for anden Gang. Han forlod Kl. ca. 2 Skibet med sin Adjutant og gik til Trekroner Batteri, hvorfra han ledede Slaget til dets Slut-

ning; men da var der, foruden dette Batteri, af hele den danske Forsvarslinie praktisk talt kun den nordre Front tilbage, bestaaende af Blokskibene »Mars« og »Elephanten«, der allerede var begyndt at veksle enkelte Skud med de sydligste Skibe af Parkers Division. De nordligste Rester af den østlige Frontlinie var paa deres yderste og ventedes at bukke under naar som helst. »Holsten« saa sig saaledes allerede nødsaget til at stryge for Overmagten Kl. 2 $\frac{1}{4}$, hvorefter der straks kom en engelsk Kommando ombord for at besætte Skibet, hvis Chef med ca. 200 Mand af Besætningen førtes ombord i Admiralskibet »London« som Krigsfanger.

»Indfødsretten«, der indtil Kl. 1 var gaaet fri, fik først efter dette Tidspunkt, da det første fjendtlige Skib, »Defiance«, var kommet op paa Siden af det og havde angrebet, sine Kanoner i Ilden, men saa gik det ogsaa paa Livet løs, thi kort Tid herefter var det tilige blevet attackeret af Riou's Fregatter, der, som nævnt, havde indtaget en Position ret foranfor det danske Skib, saaledes at de kunde beskyde det langskibs, uden at det kunde svare igen. Det led derfor store Tab, men det lettede kendeligt, da Riou efter Parkers Signal afbrød Kampen. Det var imidlertid kun en stakket Frist, thi nu kom de engelske Skibe, som havde afsluttet Kampen mod Syd, efterhaanden nordefter, og Fjenden kunde derfor koncentrere hele sin Styrke mod den tilbageværende Del af Defensionen og Batteriet Trekroner. Kl. 1 $\frac{1}{2}$ faldt »Indfødsretten«s Chef, Kaptajn Thurah, hvorefter Næstkommanderende, Maanedsløjtnant Cortzen, fortsatte Kampen med al mulig Kraft; men Kl. 2 faldt ogsaa han. Da Efterretningen om Kaptajn Thurahs Død naaede ind til Sextus, hvor Kronprinsen endnu paa dette Tidspunkt opholdt sig, omgivet af et større Antal Officerer, deriblandt flere af sine Generaladjutanter, spurgte han de Tilstedeværende, hvem der vilde gaa ombord og overtage Kommandoen over Skibet, der nu kæmpede sin sidste Kamp i den af Fjenden ødelagte Linie. En af Kongens tilstedeværende Generaladjutanter, Kaptajn John Christian Schrødersee, der ligesom Risbrich havde været i engelsk Tjeneste under den nordamerikanske Frihedskrig, hvor han under Rodney med

Hæder havde deltaget i flere Batailler, meldte sig straks til Trods for, at han allerede for flere Aar siden var blevet afskediget paa Grund af Svagelighed. Efter at hans ædelmodige og opofrende Tilbud var blevet modtaget af Landets Regent, sprang han i en Baad og roede under en Regn af fjendtlige Kugler ud til det kæmpende Skib, hvor han, der som ung under en 5-aarig Kampagne i det fjerne Vesten havde undgaaet alle Farer, skulde finde Døden paa de hjemlige Strande, endnu inden hans sidste Vimpel var blevet hejst i det dødsdømte Skib. I det Øjeblik han traadte over Falde-rebet og tilraabte Folkene i Baaden, at de skulde skynde sig at komme ombord, blev han dræbt af en fjendtlig Kanonkugle. Til Minde om sin tapre Generaladjutant, der havde ofret Livet for Fædrelandet, lod Kronprinsen senere rejse et Mindesmærke paa det Sted paa Sextus, hvorfra Schrødersee var sprunget i Baaden for at gaa ud og overtage sin sidste Kommando.

Maanedsløjtnanterne Nissen og Lützen var fulgt med Schrødersee ombord og fandt Skibet i en frygtelig Forfatning. Paa øverste Batteri var der kun faa Folk tilbage, og paa underste Batteri herskede den største Konfusion blandt Besætningen, hvoraf mange var drukne, og kun enkelte Skud blev afgivet. Sagen var nemlig den, at Skibet i den sidste Time havde været beskudt langs kabs af to engelske Linieskibe, hvoraf det ene laa foranfor og det andet agtenfor »Indfødsretten«, uden at dette Skib kunde svare igen; Folkene blev ligefrem blæst fra Kanonerne, og en Del af de Folk, der var kommet ombord med Schrødersee fra Nyholm, blev fejtet bort, saasnart de satte deres Fødder ombord i Skibet. Flaget, som havde været nede, blev hejst igen, og Forsøg blev gjort paa at svaje Skibet med Bredsiden til Fjenden, saaledes at der kunde skydes med de endnu brugelige Kanoner; men Springet stod stift, og en svær Splejdsning udenfor Porten forhindrede, at der yderligere kunde hales ind paa det. Kl. 3, da alt videre Forsvar ansaas for haabløst, og de engelske Skibe sydfra samtidig holdt op mod den nordre Fløj, blev Officererne kaldt sammen til Skibsraad, og det blev eenstemmigt vedtaget at stryge Flaget for Overmagten for om muligt

at spare de faa endnu usaarede. Kanonerne blev forinden for-
naglede og Krudtet kastet overbord. Skibet havde da i Henhold til
Trediekommanderende, Maanedsløjtnant Meinertz's Rapport, 4
fjendtlige Skibe mod sig og en betydelig Del Saarede og Dræbte;
det var overmaade forskudt og havde tillige en Mængde Grund-
skud. Saa mange Folk, der kunde rummes i Fartøjerne, sendtes fra
Borde ind til Batteriet Trekroner, hvorefter Fjenden bemandede
Skibet og sendte alle de tilbageblevne ombord i de engelske Skibe
som Krigsfanger. Maanedsløjtnant Meinertz fik af Englænderne
Kl. 10 om Aftenen Tilladelse til at gaa ombord i »Indfødsretten«
for at afhente sit Tøj, men fandt, at alting var borte eller slaaet i
Stykker. Kl. 2 om Natten kappede Englænderne alle Tovene og lod
Skibet for Vind og Strøm drive ud imod deres Flaade. Kl. 6 den
næste Morgen drev det ind paa Linieskibet »Ramillies«, hvortil det
blev gjort fast. Efter at Englænderne havde taget alt ud af Skibet,
som de kunde bruge, undtagen Kanonerne samt Krudtet og Skarpet,
som de kastede over Bord, søgte de at holde det sønderskudte og
utætte Skib paa Pumperne, men den 4. om Morgen maatte de
give tabt, hvorefter Skibet blev bugseret ud paa dybt Vand og
sank Kl. 7 samme Dag.

Forinden »Indfødsretten« strøg, havde det nordligste Skib af
den danske Linie, den lille 16-Kanoners Fregat, »Hjelperen«, efter
2 Timers haabløs Kamp mod Overmagten, kappet og sejlede ind-
efter, da Chefen, Premierløjtnant Lillienskiold, paa Baggrund af
Defensionens Tilstand indsaa, »at han intet kunde udrette til
Flagets Ære«. Skibets Beskadigelser og Tab var imidlertid kun af
ringe Omfang.

Med Tilintetgørelsen af den danske Defensions østre Frontlinie
var Slagets anden Fase afsluttet, men hermed var det endelige
Resultat af Kampen endnu ikke afgjort; Englænderne havde nem-
lig ogsaa lidt alvorlige Tab, baade paa Materiel og Personel. Flere
af deres Skibe stod paa Grund, og Trekroner og Defensionens
nordlige Frontlinie var endnu ganske uskadte og dannede en alvor-
lig Hindring for en Forening af Nelsons forskudte og havarerede

Skibe med Parkers Division; dennes tunge, dybtstikkende Linieskibe havde endvidere vanskeligt ved at krydse op mod Vind og Strøm i det snævre og grundede Farvand, der afgav daarlige Betingelser for Manøvrering og taktiske Udfoldelser. Efterhaanden som Nelsons Skibe havde gjort det af med den sydlige Del af den danske Linie, var de lettet og var staaet nordefter for at hjælpe deres derværende Fløj med at fuldstændiggøre Ødelæggelsen af den nordlige Del af den danske Linie, hvilket blev fremskyndet ved deres knusende Overmagt og Ildkoncentration. Kl. 3, da det sidste danske Skib havde strøget, lettede Nelson selv og passerede »Ganges«, som derefter kappede sit Hækanker og fulgte Admiralen nordefter.

Flaaden i Almindelighed flyttede sig paa dette Tidspunkt til en anden Ankerplads omtrent udfor Trekroner, dels for at angribe dette Fort og de nordlige danske Blokskibe, »Elephanten« og »Mars«, og dels for at tage deres Priser, som laa samlet i en Klump mellem Trekroner og de engelske Skibe, i Besiddelse. Nelson gav nu Ordre til, at de fladbundede Baade og Barkasserne, der var holdt i Beredskab paa den udvendige Side af den engelske Linie, og som var underlagt Chefen for »Ganges«, skulde borde de danske Skibe, der havde strøget, men de blev, efter hvad der blev paa-staaet fra engelsk Side, forhindret deri baade af Mandskaberne i disse Skibe og af den svære Ild fra Batterierne i Land. Saaledes skriver Oberst Stewart i sin Beretning om Slaget:

»At tage de Skibe, som havde strøget, i Besiddelse, var imidlertid forbundet med Vanskelighed, dels paa Grund af Batterierne paa Øen Amager, der beskyttede dem, og dels fordi der blev afgivet en irregulær Ild fra Skibene selv mod vore Baade, da de nærmede sig«.

Grundlaget for disse Beskyldninger, der ogsaa var rettet mod de Danske paa den sydlige Fløj, maa formentlig søges i den Omstændighed, at Flagene paa de danske Skibe gentagne Gange blev skudt bort midt under Kampen, hvilket kan have givet Englæn-

derne det fejlagtige Indtryk, at de paagældende Skibe, der i de fleste Tilfælde søgte at faa Flagene op igen, havde strøget. Naar de engelske Baade derfor kom for at tage dem i Besiddelse, var det, at de blev beskudt af dem, og selvfølgelig havde Batterierne paa Amager og andre Skibe, der ikke havde strøget, Lov til at skyde paa de fjendtlige Baade, der vilde tage de Skibe, der havde strøget, i Besiddelse; men i intet Tilfælde er det blevet dokumenteret, at noget dansk Skib har skudt efter at have strøget.

Fra dansk Side indrømmes derimod, at Besætningerne i mange Tilfælde gik i Land med Baadene — ja endog kæmpede videre paa andre Skibe eller paa Trekroner — efter at deres Skibe havde strøget, men som Grund herfor angives bl. a. af Bardenfleth, at det var, fordi Englænderne desuagtet vedblev at beskyde dem. Det ses saaledes, at den almindelige Forvirring under Kampens Tummel har bevirket, at den ene Misforstaaelse har trukket den anden med sig, uden at det har været muligt at rede ud, hvilken af Parterne der først har gjort sig skyldig i Overtrædelse af de uskrevede men af alle Krigsførende anerkendte Krigslove.

I alle Tilfælde var, skriver Mahan, *»denne Tildragelse, der forekom i adskillige Tilfælde, den umiddelbare Aarsag til, at Nelson foretog et Skridt, som baade dengang og siden er blevet dadlet som en uforsvarlig Krigslist«*. Det skete paa det Tidspunkt, den danske Ild Syd for Trekroner var ophørt, saaledes at denne Del af Forsvarslinien kunde betragtes som undertvunget. Imellem sig og Trekroner, paastod Nelson, laa der en Gruppe paa 4 danske Skibe, modstandsløse og manøvreudytige, paa begge Sider af og imellem hvilke Batteriet fyrede og de Engelske svarede igen. De danske Skibe, som havde strøget, drev de engelske Baade, der var sendt for at borde dem, tilbage, og Batterierne paa Amager skød ogsaa paa disse Baade og over de Danske, der havde overgivet sig. Oberst Stewart, der er mere nøgtern og afdæmpet i sine Udtalelser, finder nærmest en Undskyldning for de Danskes Fremgangsmaade, idet han siger: *»enten det nu var af Uvidenhed om*

Krigens Sædvaner og Skikke, eller det skyldtes Forvirring ombord i Priserne, blev vore Baade, som tidligere nævnt, drevet tilbage fra Skibene selv eller beskudt fra Amager«. Han tilføjer, at Lord Nelson naturligvis mistede Taalmodigheden herover og lod en Bemærkning falde om, at han enten maatte sende Bud i Land for at stoppe denne irregulære Fremgangsmaade eller lade sine Baade gaa ind og brænde Priserne op. Da var det, at Nelson gik ind i Agtergalleriet og skrev følgende Brev:

»Til Englændernes Brødre, de Danske!

Lord Nelson har Ordre til at spare Danmark, naar det ikke længere gør Modstand, men hvis Skydningen fortsættes fra dansk Side, er Lord Nelson nødt til at sætte Ild paa alle de flydende Batterier, han har taget, uden at have det i sin Magt at frelse de kække Danske, som har forsvaret dem.

Britiske Majestæts Skib »Elephant«.

Københavns Red, April 2. 1801.

Nelson og Bronte,

Viceadmiral under Admiral Sir Hyde Parkers Kommando«.

For ikke at bibringe de Danske det Indtryk, at Brevet var skrevet i Hast og i en Nødssituation, udviste Nelson den største Omhu med dets Affattelse, Forsegling og Konvoluttering. Saaledes anvendte han et ekstra stort Segl, ligesom han insisterede paa, at der skulde sendes Bud efter Vokslus og Lak i Stedet for at anvende Oblat, »der«, som han sagde til Oberst Stewart, »stadig vilde være vaad, naar Brevet blev givet til Kronprinsen, og at denne vilde kunne slutte heraf, at Brevet var sendt af Sted i Hast, og at vi havde nogle meget presserende Grunde for at skynde os. Lakken fortalte ingen Historier«. Dette lille Træk tyder imidlertid nærmest paa en vis Nervøsitet og Ængstelse, som Nelson virkelig ogsaa havde Grund til at nære for sine forskudte og grundstødte Skibes Skæbne paa dette Tidspunkt af Slaget, selv om hans Biograf,

Southey, udlægger Hlstorlen herom som et Eksempel paa hans Koldblodighed og Tænksomhed. Maaske skal man ikke tillægge Historien, som gaar igen i alle Værker om Nelson, større Vægt, men nærmest regne Episoden som et Udslag af Nelsons til Tider noget snurrige Paafund.

Affattelsen af Brevet har formentligt fundet Sted, umiddelbart efter at Skibene efter Flytningen var ankret igen, thi Kaptajn Freemantle skriver i et Brev til sin Hustru to Dage efter Slaget, at Nelson, saasnart »Ganges« var paa Højde med »Elephant«, prajede til ham og beordrede ham til at komme ombord hos sig, samt at han her fandt ham i Samtale med nogle Danskere (formodentlig nogle af de tilfangetagne danske Officerer). Paa samme Tid, siger Freemantle, sendte Nelson en Officer med Parlamentærflag i Land til Prinsen.

Kaptajn Thesiger, der forrettede Tjeneste som Nelsons Adjutant, blev sendt i Land med dette Brev, som han havde Ordre til at overlevere til Kronprinsen. Baaden, der bragte det engelske Sendebud ind, førte Parlamentærflag og naaede, efter at have passeret imellem de kæmpende Linier, velbeholdent ind paa Inderreden, hvor den lagde til ved det yderste Skib her, »Elephanten«, der foruden at være Led i Defensionens nordlige Front tillige var Vagtskib paa Københavns Red. Dette Skibs Chef, Kapt. Thun, var som Vagtskibschef direkte underlagt Admiralitetet, hvis Præsident Kronprinsen var; men som Blokskibschef i Kamplinien stod Thun under Olfert Fischer. Da han muligvis ikke har været vidende om dennes Opholdssted, idet dette var skiftet flere Gange under Slaget, og da Nelsons Afsending forlangte at blive ført til Kronprinsen, lod Thun ham i Kraft af sin Dobbeltstilling ledsage til Indgangen Langelinie, hvor Kronprinsen opholdt sig. Thun burde imidlertid paa dette Tidspunkt, hvor Slaget endnu var i fuld Gang, alene have betragtet sit Skib som et Led i Kamplinien og ikke som Vagtskib og derfor ladet Sendebudet føre til den Øverstkommanderende for den stridende danske Styrke, altsaa til Olfert Fischer. Har han ikke vidst, hvor denne netop i dette Øjeblik opholdt sig, vilde

han næppe være gaaet meget fejl, om han var gaaet efter Kanontordenen, der var stilnet af alle andre Steder end netop omkring Trekroner. Dette vilde utvivlsomt have bevirket et andet Udfald af Slaget, hvis Afslutning i alle Tilfælde vilde være blevet forhalet — og det kunde Nelson, hvis Skibe netop paa dette Tidspunkt var i en meget kritisk Situation, næppe have taalt. Her ser man et typisk Eksempel paa, hvorledes uheldige og uklare Kommandoforhold kan faa skæbnesvangre og uheldige Følger.

Under Thesigers Fraværelse var Ilden fra den nordlige danske Fløjs Skibe imidlertid ophørt, hvilket tildels skyldtes Virkningen af »Monarch«s og »Defiance«s Bredsider, men ogsaa muligvis den Omstændighed, at de første Skibe af Parkers Division, »Defiance« og »Ramillies« nærmede sig Krigsskuepladsen. Trekroner, der var blevet forstærket med friskt Mandskab og slet ingen Tab havde lidt, fyrede imidlertid med usvækket Kraft løs paa de engelske Linieskibe, der efterhaanden havde samlet sig her.

Efter Afsendelsen af Parlamentæren drøftede Nelson ombord i »Elephant« med Capt. Freemantle, der som nævnt var tilkaldt, og »Elephant«s Chef, Capt. Foley, Mulighederne og Chancerne for et Angreb paa den nordlige ubeskadigede Del af den danske Forsvarslinie med de af hans Skibe, der havde lidt mindst; men man kom til det Resultat, at Risikoen var for stor, hvorfor det blev besluttet af flytte Flaaden fra det indviklede Farvand og benytte den gunstige Vind, man netop havde hertil — thi ingen kunde vide, naar den skiftede.

Om Tidspunktet for denne sidste Flytning af den engelske Flaade hersker der imidlertid Tvivl. Spørgsmaalet er desuagtet af Betydning for Bedømmelse af, om den engelske Flaade virkelig var i en saa kritisk Situation, at den, uanset Resultatet af Nelsons Parlamentærsending, havde maattet trække sig tilbage og derved faktisk opgive Kampen.

De danske Kilder hævder eenstemmigt, at Flytningen skete forinden Slagets Ophør under Thesigers Fraværelse, altsaa forinden Lindholm kom ombord hos Nelson, hvorimod de officielle engelske

Kilder hævder, at den omtalte Flytning først er sket, efter at Slaget var endt og Skydningen ophørt, altsaa efter at Lindholm havde været ombord hos Nelson.

Troværdigheden af de danske Beretninger støttes af Udtalelser og Breve fra Kaptajn Freemantle, der selv var til Stede ved Raadslagningen om Flytningen, og hvis Skib var et af dem, der under denne kolliderede og gik paa Grund. Han skriver saaledes den 4. April to Dage efter Slaget, hvor dettes Begivenheder derfor har været i frisk Minde, til Marquien af Buckingham:

»Paa dette Tidspunkt var han (Nelson) klar over, at vore Skibe var slaaet i Stykker, og at det vilde være vanskeligt for os at faa dem ud. Saavel »Elephant« som »Defiance« løb paa Grund; vi (»Ganges«) og »Monarch« løb ogsaa paa Grund, og i denne Periode, hvor Batterierne ikke havde ophørt med Skydningen, talte vi ikke mindre end 6 grundstødte Linieskibe foruden »Désirée«. Heldigvis havde vi som Modstander en Fjende, der var stærkt slaaet, og som ikke drog Fordel af vor Stilling, ellers vilde alle disse Skibe være gaaet tabt«.

Til sin Hustru skrev han samtidig: *»Dette (Nelsons Afsendelse af Parlamentæren) resulterede i Ophør af det meget voldsomme Slag, som sikkert var meget belejligt for os saavel som for vore Fjender, da vi havde mange Skibe paa Grund, og de fleste af Skibene var saa fuldstændig havarerede, at det var med Vanskelighed, at de kunde sejle ud«.*

De engelske Historieskrivere har imidlertid støttet sig til Nelsons egne Udtalelser i et Brev af 8. Maj 1801 til den engelske Premierminister, Henry Addington, hvori han søgte at retfærdiggøre sin Afsendelse af Parlamentæren. Heri udtaler han:

»Da Vaabenhvilen var bragt i Stand, og vi helt havde sat os i Besiddelse af vore Priser, gav jeg Ordre til, at Skibene, undtagen to, skulde begive sig paa Vej og forene sig med Sir Hyde Parkers Division, og ved Udførelsen heraf grundstødte »Elephant« og »Defiance« paa Middelgrunden«.

Da det drejer sig om en engelsk Foranstaltning og ikke en dansk, maa man vistnok tillægge de engelske Udsagn om Tidspunktet herfor størst Vægt, saa meget mere som de er i Overensstemmelse med den engelske Admirals, hvis Bevæggrunde alene laa til Grund for den nævnte Foranstaltning (Flytningen) og Tidspunktet for dens Udførelse. Selv om det kan siges herimod, at Nelson paa en vis Maade var Part i Sagen, og at man derfor ikke kunde tillægge hans Vidnesbyrd den Vægt, det ellers kunde gøre Krav paa, støttes det paa det kraftigste af et andet Øjenvidne til denne Begivenhed, Oberst Stewart, der var til Stede paa Nelsons Flagskib, da Signalet til Flytningen blev givet, og som skriver herom:

»Generaladjutanten (Lindholm) var ikke saa snart gaaet til »London« og Kaptajn Thesiger sendt med Bud i Land, førend Signal blev givet til »Glatton«, »Elephant«, »Ganges«, »Defiance« og »Monarch« om at lette i Rækkefølge. Farvandets udviklede Beskaffenhed viste nu den store Nytte af det, der var gjort. »Monarch«, som det første Skib, rørte straks Grunden, men blev skubbet over den af »Ganges«, der ramte den midtskibs. »Glatton« gik klar, men »Defiance« og »Elephant« gik paa Grund i en Sømil Afstand fra Trekroner Batteri, og der stod de fast, den første til Kl. 10 samme Aften, den anden til Kl. 8 til Trods for alle de Anstrengelser, deres trætte Besætninger udfoldede for at bringe dem flot. Hvis Fjendtlighederne ikke var ophørt, vilde deres Stilling sikkert have været farlig, men det skal paa den anden Side bemærkes, at effektive Forholdsregler, som vi raadede over, i saa Tilfælde vilde være blevet truffet til at ødelægge dette frygtelige Værk (Trekroner)«.

Da Paastandene i de danske Kilder om, at de engelske Admiralskibes samt »Monarch«s og »Ganges«' Grundstødninger skete forinden Kampens Ophør, imidlertid ogsaa strider mod bl. a. »Elephant«s, »Defiance«s, »Monarch«s og »Ganges«' Skibsjournaler, hvorefter Udtog findes i »Logs of the Great Sea Fights 1794—1805«

af F. Sturges Jackson, maa de siges at være forkerte. Dette formidsker imidlertid ikke Indtrykket af den uhyre kritiske Situation, Nelsons Skibe ved Slutningen af Kampen var kommet i, og som Admiral Graves, der med sit Skib var en af Hoveddeltagerne i den haarde Kamp paa Nordfløjen mod Trekroner, i det tidligere omtalte Brev til sin Broder, skrevet Dagen efter Slaget, udtrykker paa følgende Maade:

»Jeg tror, vi var bragt i en fortvivlet Situation ved at angribe Stenmure, og jeg er bange for, at vi ikke har meget at prale af, naar det bliver bekendt, hvad vore Skibe led og det ringe Indtryk vi gjorde paa deres Marine«.

I alle Tilfælde var den engelske Forpostdivisions Rømning af Kongedybet, efter alt hvad der foreligger, blevet bestemt forinden Kampens Ophør, men blev først udført umiddelbart efter.

Af de nævnte Udtalelser og ikke mindst af de Meddelelser, der efterhaanden er kommet frem efter Offentliggørelse af private Breve fra Deltagere i Slaget, faar man i alle Tilfælde et klart Billede af den overordentlig alvorlige Situation, som Nelsons Division var kommet i, og som uden al Tvivl har været Hovedmotivet for hans Beslutning om at sende det omtalte Brev med Opfordring om Indstilling af Skydningen til den danske Kronprins. Nelson havde fra sin lange Tjeneste i Middelhavet ikke alene faaet Rutine i at slaas under alle mulige forskellige Forhold, men han var ogsaa blevet øvet i Kunsten at forhandle og havde sikkert her gaaet en god Skole igennem ved det intrigante neapolitanske Hof, hvorved hans psykologiske Sans sikkert er blevet udviklet. I alle Tilfælde var det Brev, Nelson skrev til den danske Kronprins, i al sin Enkelt-hed klogt affattet. Han baade klappede og slog, kaldte Danskerne Englændernes Brødre, som han havde Ordre til at skaane, naar blot de vilde holde op med at skyde; han tog Hatten af for de Danskes Tapperhed, men lovede dem Baal og Brand, hvis de ikke gav sig, og han beklagede, at han i modsat Fald saa sig ude af Stand til at frelse dem. Og det, at han sendte Brevet til Kronprinsen og undlod

at henvende sig til sin Modstander paa Kamppladsen, den danske Øverstkommanderende, har sikkert ogsaa været nøje beregnet og overlagt.

Brevet forfejlede da heller ikke sin Virkning, idet Kronprinsen efter Gennemlæsningen, i Stedet for at sætte sig i Forbindelse med Olfert Fischer, der som Øverstkommanderende fra sin Plads midt i Kamplinien alene var i Stand til at bedømme Kampsituationen, indlod sig i direkte Forhandlinger med Nelson uden om ham. I Stedet for at følge det kolde Ræsonnement lod Kronprinsen sig tilsyneladende lede af sine Følelser og sit gode Hjerte, idet han, som den ejegode Landsfader han var, kun havde Tanke for sine kære Undersaatters farlige Stilling ombord i de af Englænderne erobrede Skibe. Han gav derfor en af sine Generaladjutanter, Kaptajn Hans Lindholm, der var i hans Følge, og som beherskede det engelske Sprog fuldtud, Ordre til at gaa ombord hos Nelson for at faa nærmere Besked om Meningen med hans noget tvetydige Brev.

Da Kaptajn Lindholm blev en af Hovedpersonerne ved Forhandlingerne med de engelske Admiraler om Vaabenstilstandsbetingelserne og i det hele taget, saavel under disse som senere, kom til at repræsentere de danske Interesser overfor Englænderne, hvorved han er blevet underkastet en Del Kritik, skal hans Person nærmere omtales her. Han var paa dette Tidspunkt 44 Aar gammel og var i 1788 i en Alder af 31 Aar efter de kortvarige Krigsbegivenheder mod Sverige blevet udnævnt til Generaladjutant hos Kongen som Anerkendelse for hans gode Forhold ved de danske Troppers Overgang over Göta-Elven. Generaladjutanttitlen delte han iøvrigt med en halv Snese andre danske Søofficerer, hvoraf de fleste var blevet udnævnt hertil efter deres Hjemkomst fra fransk og engelsk Tjeneste under den nordamerikanske Frihedskrig, heriblandt Risbrich og Schrødersee. I 1794 udnævntes Lindholm til Jagtkaptajn hos Kongen, og i 1801 var han blevet udnævnt til Chef for Linieskibet »Ditmarsken«, der sammen med en Del andre Skibe laa under Ekvipering paa Holmen, da Englænderne kom. Han var saaledes ikke paa dette Tidspunkt direkte knyttet til Kronprinsens

Stab, men havde vel, som de øvrige Generaladjutanter og i sin særlige Stilling som Jagtkaptajn, Adkomst til at være i Kronprinsens Følge under de forhaandenværende Omstændigheder. Da han havde haft sine normale Udkommandoer som Subaltern og Skibschef og havde ført Koffardiskib, maa han siges at have haft Forstand paa sin Metier som Sømand og Officer og kan derfor ikke med nogensomhelst Berettigelse udelukkende betragtes som Hofmand. At han, foruden sine almindelige militære og sømandsmæssige Egenskaber, tillige har været i Besiddelse af de særlige Evner og Egenskaber, der kræves til Bestridelse af Tjeneste hos Kongen og ved Hoffet, er en anden Sag, og dem har han tilsyneladende i fuldt Maal været i Besiddelse af. Han var saaledes af god Familie og tilhørte en anset Slægt; Faderen var Godsejer, og Forældrene havde Ophold i St. Petersborg, da Hans Lindholm blev født. Han fik i 1776 et af de første Naturalisations-Patenter i Henhold til Loven om Indfødsretten. Han var Verdensmand, kunde baade forhandle og skrive for sig, var meget sprogkyndig, og beherskede bl. a. det engelske Sprog fuldtud; desuden har han sikkert været i Besiddelse af en fuldendt Hofmands glatte og smidige Væsen uden Kanter og vænnet til ikke at fremkomme med særpærgede Meninger. Kronprinsen, til hvem Lindholm stod i et fortroligt Forhold, satte i alle Tilfælde meget stor Pris paa ham og beholdt ham i sin Tjeneste lige til hans Død i 1821. Efter Flaadens Ran i 1807 sendtes Lindholm i diplomatisk Mission til Paris for at meddele Napoleon dette, og i 1814 blev han Medlem af Kommissionen angaaende Søetatens Reduktion, men undgik selv at komme med paa Listen over den lange Række dygtige og krigsprøvede Søofficerer, der som Lassen og Risbrich maatte vige Pladsen for Folk, der i Fredens Dage formentes at kunne gøre bedre Fyldest. Lindholm blev saaledes staaende i Nummer som Kontreadmiral og fik af andre Hædersbevisninger Kammerherretitlen og Storkorset af Dannebrogordenen.

Efter at have modtaget Kronprinsens Ordre roede Lindholm under Parlamentærflag ud til Nelson, til hvem han afleverede Kron-

prinsens Besked, som han imidlertid havde formuleret i skriftlig Form med følgende Ordlyd:

»Hans Kongelige Højhed, Kronprinsen af Danmark, har sendt mig, Generaladjutant Lindholm, ombord til Hs. Britiske Majestæts Viceadmiral, den »Right Honourable« Lord Nelson for at spørge om hans egentlige Hensigt med at sende et Parlamentærflag«.

Nelson gav herpaa følgende Svar, som Lindholm havde udbedt sig skriftligt:

»Lord Nelsons Hensigt med at sende en Parlamentær er Menne-skekærlighed. Han er derfor villig til at holde inde med Fjendtlig-hederne, indtil han har taget sine Fanger ud af Priserne, og han er villig til at sende alle de saarede Danske i Land og brænde eller fjerne sine Priser. Lord Nelson bevidner Hans Kongelige Højhed sin dybeste Ærefrygt og vil betragte denne Sejr som den største, han nogensinde har vundet, dersom den kan tjene som et Middel til en lykkelig Forløber for en vedvarende og lykkelig Forening imellem sin egen allernaadigste Suveræn og Hans Majestæt, Kon-gen af Danmark.

»Elephant«, April 2. 1801.

Nelson og Bronte«.

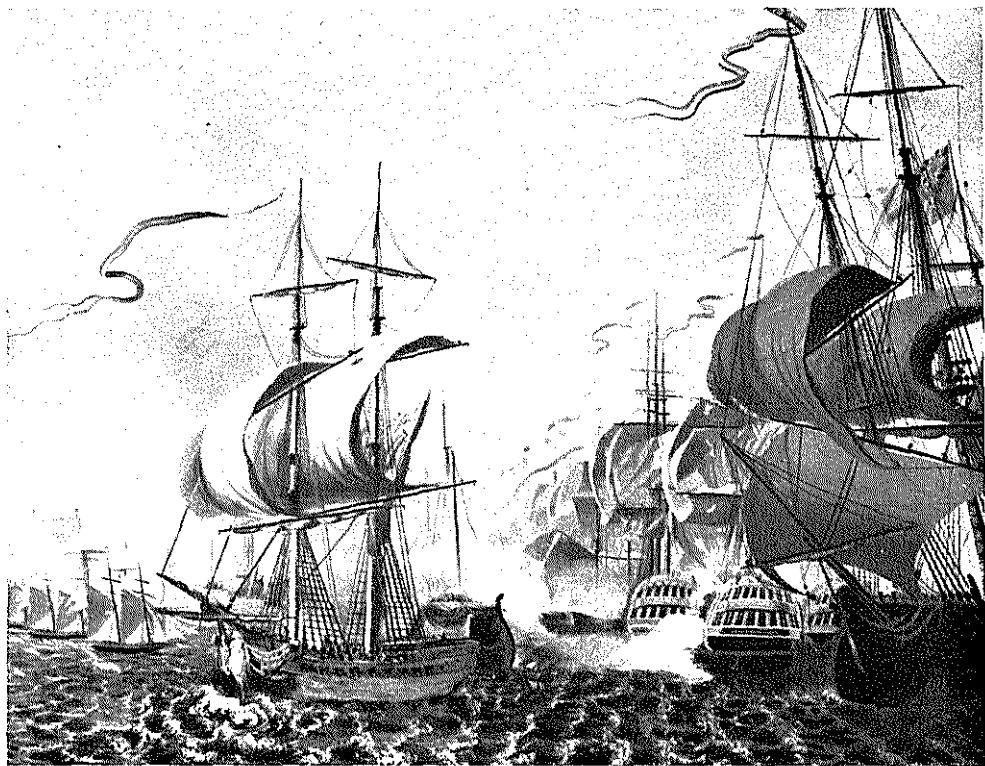
Saavel Oberst Stewart, der var til Stede ombord i »Elephant«, som Nelsons Biograf Southey, samt Mahan og Wm. Laird Clowes paastaar, at Nelson, efter at have skrevet dette Brev, sendte Kap-tajn Thesiger i Land til Kronprinsen med det, medens han henviste Lindholm direkte til Admiral Parker, der som Øverstkomman-derende alene kunde underhandle om Vaabenstilstand o. l. Lind-holm skulde efter deres Udsagn have samtykket heri eller i alle Tilfælde ikke sat sig derimod, men være roet den 4 Sømil lange Distance direkte ud til »London«, altsaa uden først at gaa til Kron-prinsen, hvorved Nelson kunde vinde Tid til at bjerge sine stærkt havarerede og grundstødte Skibe. Denne Forklaring er imidlertid forkert, idet den modsiges af Lindholm selv i den meget detail-

lerede Rapport, som han har skrevet om de Begivenheder vedrørende Vaabenstilstandsforhandlingerne, som han personlig tog Del i fra den 2.—9. April 1801. Han skriver saaledes:

»Han (Nelson) skrev straks et Brev til Kronprinsen, men bad mig siden at gaa ombord til den Højestkommanderende af Flaaden, Admiral Sir Hyde Parker. Jeg foer da i Land og bragte Brevet til Kronprinsen, som befalede mig at gaa ombord til Admiral Parker«.

Denne Forklaring lyder ogsaa mere sandsynlig end de engelske Historieskriveres. Af saadanne Uoverensstemmelser mellem danske og engelske Beretninger vedrørende Slaget, og særlig med Hensyn til Klokkeslet for de forskellige Episoder, er der imidlertid mange, men de skyldes formentligt, at begge Parter havde andre og mere vigtige Ting at tænke paa end at føre Journal.

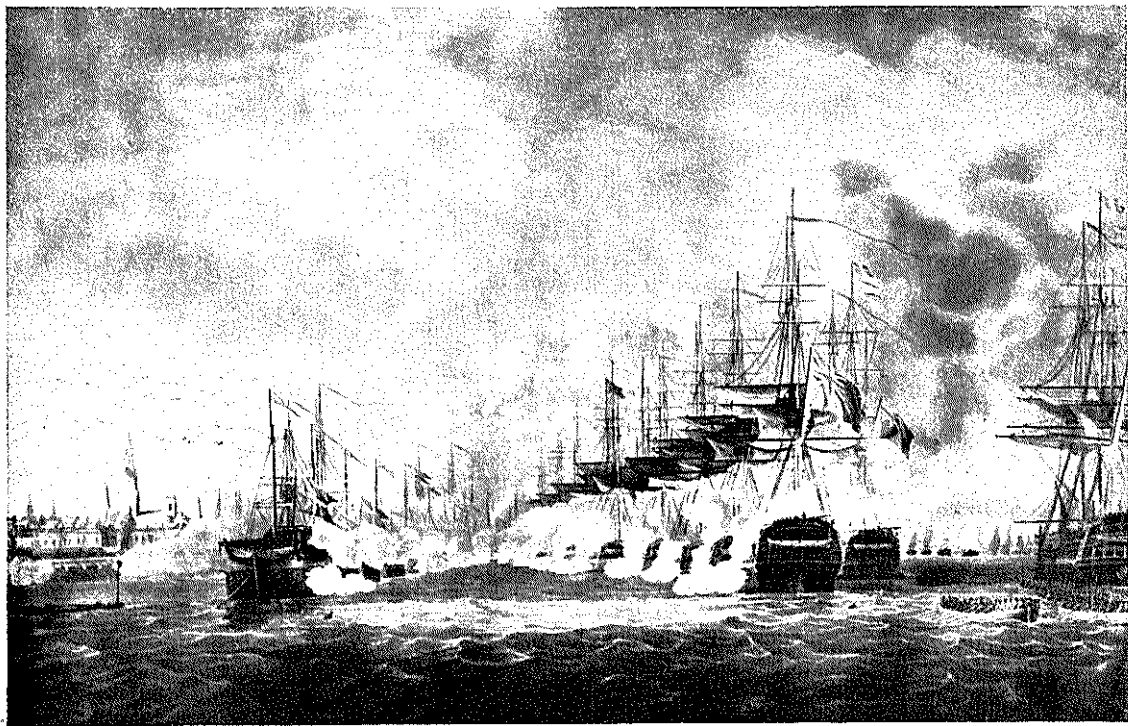
Slaget var imidlertid endt, idet Skydningen fra begge Sider blev indstillet, fra dansk Side ved at en Officer fra et af Billes Skibe, Fregatten »Iris« (der laa paa Reden omtrent udfor det Sted, hvor Kronprinsen opholdt sig) kom til Trekroner med Ordre fra Kronprinsen, at al Skydning skulde ophøre. Denne Ordre blev straks meddelt »Mars« og »Elephanten«, der foruden Flaadebatteriet, »Hjælperen«, »Nyeborg«, »Aggershus« og »Elven« var de eneste, der ikke var i Fjendens Hænder. Om Tidspunktet for Slagets Ophør hersker der ogsaa delte Meninger. De engelske Kilder samstemmer ret nøje i, at Skydningen fra Trekroner ophørte, da Parlamentærflaget viste sig, og Lindholm kom ud til den engelske Flaade. Klokkeslettet herfor angives at være over 3. Lindholm nævner intet herom. H. G. Garde siger, at Nelson skyndte sig med, saasnart Lindholm havde sat Foden paa hans Skib, at hejse hvidt Parlamentærflag paa Stortoppen, hvorefter Olfert Fischer fik Ordre til at holde inde med Skydningen. Klokken var da mellem 3½ og 4, og han henviser i saa Henseende til Orlogsskibene »Mars« og »Danmark«s Skibsjournaler. Bardenfleth angiver Tidspunktet til omtrent Kl. 4, og i Olfert Fischers Kommandoprotokol nævnes Kl. 4½.

Den engelske Flaades Opmarch.

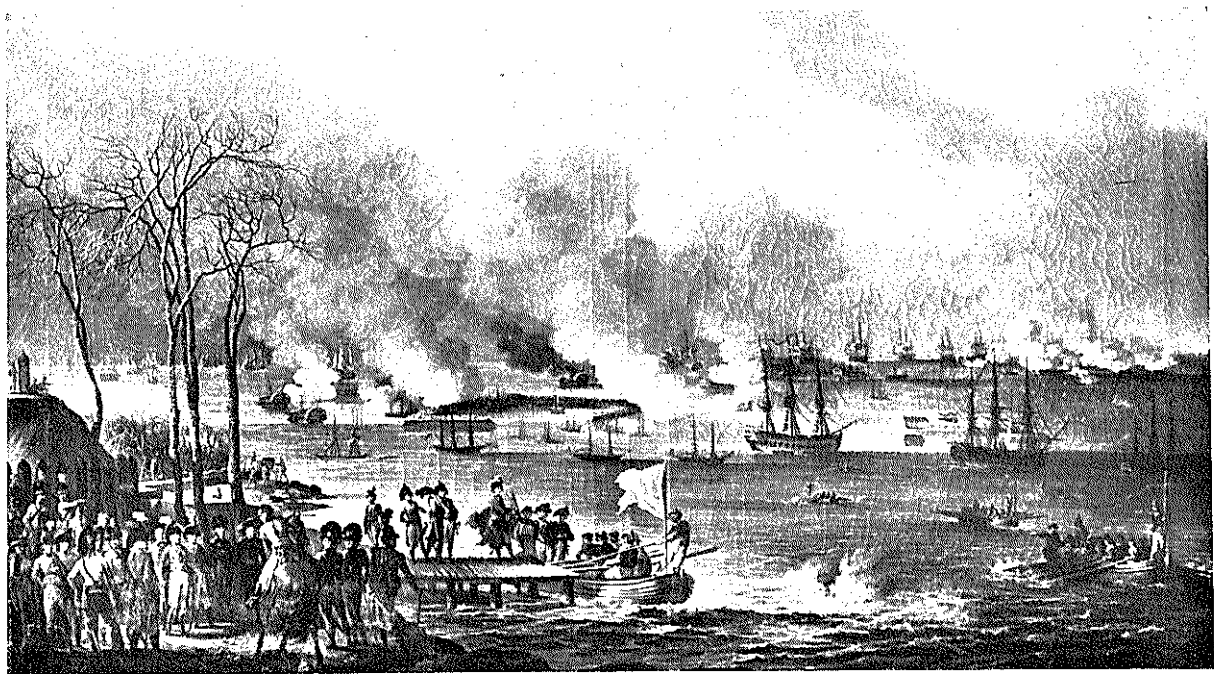
C. Larsen fot.

Efter Maleri af Fritsch, Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg.

Kamplinierne giver hinanden de glatte Lag.

Efter engelsk Stik. Det kgl. Bibliotek.

Bengtsson fot.

Kronprinsen
med Følge.

Nelsons Parlamentær lander ved Langelinie.
Trekroner.

Billes Eskadre.
Bag denne skimtes Lynetten.
Efter Maleri af C. A. Lorentzen. Frederiksborg Muscet.

Efter at Kronprinsen havde læst Nelsons Svar, sendte han, som nævnt, Lindholm til Admiral Parker med den Besked, at Danmark samtykkede i en Vaabenstilstand for derefter at træde i nærmere Underhandlinger med England om de Spørgsmaal, der var de to Nationer imellem. Endvidere overbragte Lindholm Kronprinsens venskabelige Forsikringer om, at Danmark intet fjendtligt havde i Sinde overfor England og kun havde rustet for at forsvare sig mod det truende engelske Angreb, som iøvrigt var kommet ganske uventet for Danmark. Admiral Parker svarede hertil, at han kun kunde slutte Vaabenstilstand paa de Betingelser, at Danmark traadte ud af det væbnede Neutralitetsforbund og sluttede Alliance med England; men da Lindholm ikke havde nogen Bemyndigelse til at indgaa paa nogen Betingelse af saa vidtgaende Natur, tog han Afsked med Admiral Parker og gik i Land for at indhente Forholdsordrer fra den danske Regering, efter at have sluttet en Vaabenhvile med den engelske Admiral. I Henhold til denne var man blevet enige om, at alle Priserne skulde overgives til Englænderne, at de saarede Danske skulde udleveres og sendes i Land, samt at Indstillingen af Fjendtlighederne skulde vedvare i 24 Timer.

Imidlertid havde Nelson, straks efter at Lindholm havde forladt hans Skib, truffet Foranstaltninger til at trække hele sin Styrke tilbage fra det vanskelige Farvand for at forene sig med Parkers Division, for det Tilfælde at Fjendtlighederne skulde begynde igen. Under Udførelsen heraf var det, at en Del af hans Skibe, som nævnt, gik paa Grund. Krigsskuepladsen frembød i det hele taget et sørgeligt Skue. Foruden de sønderskudte Blokskibe, der i den ynkeligste Forfatning laa spredt rundt omkring i Farvandet med det brændende »Dannebrog« i Drift nordefter, saas 6 engelske Linieskibe og en Fregat grundstødte, deriblandt de to Admiralskibe »Elephant« og »Defiance«, der stod i ca. 1 Sømil Afstand fra Trekroner, og »Désirée« var grundstødt paa Middelgrunden under Forsøg paa at hjælpe »Bellona« af Grunden. Størstedelen af de engelske Skibe var haardt medtagne paa Skrogene og den underste Del af Rejsningen, da de Danske havde skudt lavt. Talrige Kanoner

var gjort ukampdygtige, dels ved den danske Ild og dels ved deres egen Rekyl, og i »Bellona« og »Isis«, der begge var gamle Skibe, var flere Kanoner sprængt. Mandefaldet ombord i de engelske Skibe var ogsaa stort.

Nelson har sikkert prist sig lykkelig ved den Lejlighed, der nu tilbød sig for ham til at faa sine havarerede og grundstødte Skibe ud af Fælden. Da hans eget Skib, med hvilket han vilde have forenet sig med den Øverstkommanderende, stod paa Grund, begav han sig i Baad til »London«, hvortil Lindholm imidlertid var kommet; og da Lindholm efter Afslutningen af Vaabenhvilen vendte tilbage til København, gik Nelson ombord i sit egentlige Flagskib, Tredækkeren »St. George«, for at nyde en velfortjent Hvile.

I Løbet af Aftenen og Natten fik Englænderne alle deres grundstødte Skibe af Grunden, undtagen »Désirée«, og fik bragt de af deres Priser ud, som kunde flyttes, idet Fartøjerne fra Parkers Divisions Skibe, der ikke havde været i Kamp, assisterede hermed. Linieskibet »Sjælland« blev først taget i Besiddelse den følgende Dag. Nelson skrev selv herom i et Brev samme Dag til Admiral Parker:

»Et af Skibene, som strøg under Gaarsdagens Kamp, blev paa en eller anden Maade overset og ikke taget i Besiddelse. Jeg beordrede i Gaar Aftes Lord Henry Paulet (Chefen for »Defence«) til at gøre det. Der blev skudt paa hans Baade, hvilke det ikke blev tilladt at komme paa Siden af Skibet, hvor de sagde, at de ikke havde overgivet sig, da deres Vimpel stadig vajede. Dette er det mest skammelige Paaskud, da Skibet havde ophørt med at skyde, da det halede sit Flag ned. Jeg synes, De hellere maa forlange det paa en mere bestemt Maade, og jeg anbefaler Dem at sende Otway med dette Formaal«.

Kapt. Otway, der den 2. April var Parkers Flagkaptajn ombord i »London«, og som senere blev Admiral, skriver paa en Kopi af

ovennævnte Brev, der var i hans Besiddelse, og som han sendte til Udgiveren af Nelsons Korrespondance, følgende:

»Dette Brev blev givet mig af Sir Hyde Parker med hans Ordre til mig om at handle efter bedste Skøn. Jeg har den Tilfredsstillelse at kunne tilføje, at jeg fik det omtalte Skib (der var et 74 Kanoners Skib) overgivet til mig af den danske Commodore« (den Gang Kommandørkaptajn Bille, der havde overtaget Kommandoen efter Olfert Fischer). I »Ralfés Naval Biography« om Otway omtales, at Skibet »Holstein« (skal være »Sjælland«) blev genvundet af Kaptajn Otway ved en meget usædvanlig List. Anvendelsen af denne List, der skulde have haft Skibets Overgivelse til Følge, tillægges imidlertid ganske fejlagtigt Nelson selv af hans Biograf, Southey, der skriver: »Nelson beordrede en af vore Brigger og tre Fartøjer at nærme sig Skibet (»Sjælland«) og roede selv op til et af Fjendens Skibe for at sætte sig i Forbindelse med Kommandøren. Det viste sig, at denne Officer var en gammel Bekendt af ham fra Vestindien; han inviterede sig da selv ombord, og med den Beslutsomhed og Fasthed, som altid karakteriserede ham, trængte han saa godt paa med sine Krav om »Sjælland«, at de blev indrømmet«.

Denne Historie er imidlertid baade fejlagtig og usandsynlig, fejlagtig fordi den modbevises af Nelson selv i hans Brev til Parker, og usandsynlig, fordi det ikke vilde have lignet Nelson, selv at ro rundt og tigge Fjenden om sine Priser efter Slaget.

I Løbet af de følgende 6 Dage, hvor Underhandlingerne stod paa, blev alle Priserne, undtagen »Holsten«, ødelagt, da de var ganske ude af Stand til at repareres og føres bort. De blev ført ud paa dybt Vand, hvor de blev brændt og Skrogene sammen med de sønderskudte Kanoner sænkede. Kun Linieskibet »Holsten«, der senere under Navn af »Nassau« kæmpede mod sine gamle Landsmænd i Træfningen ved Sjællands Odde, kunde hjemføres af Englænderne som eneste Trofæ fra den blodige Kamp. Nelson, der selv var meget misfornøjet med Ødelæggelsen af Priserne, bad 1. Sealord, Admiral St. Vincent, i et Brev faa Dage efter Slaget om

at foranledige, at Underhuset til Gengæld herfor tilstod en Gave til Flaaden, »thi«, skrev han, »*hvad maa dennes Officerer og Mandskab ikke føle ved at se deres rige Øverstkommanderende brænde alle Frugterne af deres Sejr, som kunde have indbragt en god Sum, hvis Skibene var blevet istandsatte og sendt til England, hvilket mange af dem kunde være blevet ved at desarmere en Del af vor Flaade*«.

Mandefaldet paa begge Sider havde været overordentlig stort; Southey udtaler saaledes, at det havde været en morderisk Kamp, og Nelson skal, siger Mahan, selv have udtalt, at Kampen var den alvorligste og mest tvivlsomme, han nogensinde havde kæmpet.

De Danskes Tab af Døde og Saarede opgives i »Collegialtidende« af 4. Juli 1801 til ialt 1.030 Mand fordelt som følger:

	Faldne under Kampen:	Saarede og siden døde:	Saarede, men endnu levende:	Ialt:
Officerer	10	—	13	23
Betjente	3	1	—	4
Matroser	208	51	269	528
Soldater	104	29	141	274
Frivillige	45	23	133	201
Ialt	370	104	556	1.030

205 Mand (66 Soldater og 139 Frivillige) savnedes efter Slaget, idet en Del af Soldaterne havde ladet sig hverve af Englænderne, og mange af de Frivillige, over hvilke der ikke var ført Regnskab, var taget hjem uden at melde sig fra Tjeneste. 1.779 Mand blev taget til Fange af Englænderne, men blev sat paa fri Fod igen efter Vaabenstilstandens Indgaelse den 9. April 1801.

Blandt de faldne danske Officerer var: Cheferne for »Indfødsretten«, Kaptajnerne Thurah og Schrødersee samt Chefen for »Cronborg«, Premierløjtnant Hauch; endvidere faldt 1 Søofficer, 1 Landofticer og 5 Maanedsløjtnanter, og blandt de Saarede var

foruden Olfert Fischer, Chefen for »Dannebrog«, Kaptajn Braun, samt 11 Maanedsløjtnanter.

De engelske Tab af Døde og Saarede beløb sig, i Henhold til Nelsons Opgivelser, til ialt 943 Mand, heraf 254 Døde og 689 Saarede, men de letsaarede menes ikke at være medregnede heri. Admiral Parker har senere opgivet de engelske Tab til 2.237, hvilket dog muligt er noget overdrevet. De engelske Tab blandt Officererne var særlig store, idet 20 Officerer faldt og 48 blev saarede. Blandt de første var Cheferne for »Monarch« og »Amazon«, Kaptajnerne Mosse og Riou, og blandt de sidste Chefen for »Bellona«, Kaptajn Thompson, der mistede et Ben.

De sværeste Tab af Døde og Saarede havde:

»Monarch« med 210, heraf 55 Faldne.				
»Edgar«	»	133,	»	29 »
»Isis«	»	112,	»	28 »
»Ardent«	»	93,	»	29 »

De Danskes Døde og saa mange af de Saarede, som der var Plads til, førtes til Søkvæsthuset. Resten af de Saarede fordeltes til Byens Hospitaler, hvor der blev vist dem den største Deltagelse fra Befolkningens Side. Hospitalerne modtog saaledes i de første Dage efter Slaget en saadan Overflod af al Slags, som kunde tjene til Pleje, Vederkvægelse og Opmuntring for de Saarede, at Forstanderne offentligt maatte bekendtgøre, at man ikke skulde sende mere. Rundt omkring i Landet kappedes man om at tegne sig for Bidrag til Fordel for de Faldnes Efterladte og de Saarede, og af de derved indkomne Beløb, der modtoges af en ved Kgl. Befaling nedsat Kommission, der tillige skulde undersøge de Trængendes Antal og Kaar samt gøre Forslag til Midlernes Fordeling, oprettedes et Fond til aarlige Understøttelser. Men ogsaa de fra Slaget hjemkomne blev paa forskellig Maade hædret af det danske Folk ved allehaande Gaver, saasom Medailler, Ure og andre kostbare Ting samt rede Penge, der ofte blev sendt de paagældende anonymt.

Desuden blev der forfattet Sange til Forherligelse af Søheltenes Bedrifter og trykt Kobberstik af Slaget.

Begravelsen af de Faldne fandt Sted Søndag den 5. April under stor Højtidelighed og overvældende Deltagelse fra den københavnske Befolknings Side. Kl. 11 satte det lange, højtidelige Sørgetog sig i Bevægelse fra Søkvesthuset, fulgt af en uoverskuelig Skare Folk af alle Stænder, og bevægede sig gennem Byens Hovedgader til Skibskirkegaarden udenfor Byens østre Port, den nuværende Holmens Kirkegaard. Her jordedes de Faldne i en stor Fællesgrav, unge Piger bestrøede denne med Blomster, medens saarede Krigere og de Faldnes Enker, Mødre og Børn tog en sidste Afsked med deres Kammerater og kære Forsørgere, der havde ofret Livet for Fædrelandet. Alt imedens istemte den tusindtallige Forsamling, der omgav Graven, og som repræsenterede et taknemligt og sørgende Folk, Kaptajn Abrahamsons skønne og følelsesrige Minde-digt, hvis 1. Vers lyder:

*»Være Fred med Eder Alle,
Dem vi saa i Kampen falde,
Hver saa uforsagt og glad
Stred for Konge, Land og Stad.
I det rædselsfulde Møde
Kjækt I stode, faldt og døde.«*

Senere blev der over Fællesgraven opkastet en Gravhøj, for neden omgivet af en Række Sten med Navnene paa de 11 Officerer, der faldt i Slaget, og Skibene, hvorpaa de kæmpede, og ved dens Fod oprejstes en Støtte med følgende Inskription: *»De faldt for Fædrelandet den 2. April 1801. Medborgeres Erkiendtlighed rejste dem dette Minde«.*

Olfert Fischer nedlagde paa Etaarsdagen for Slaget Grundstenen til dette Mindesmærke, og samme Dag uddeltes de Medailler, der var præget til Minde om dette. Medaillen, der blev fremstillet i Guld og Sølv, var tegnet af Professor Abildgaard og stukket af Kgl. Medailleur Gianelli. Den fremstillede paa den ene Side den

forreste Del af et Krigsskib i antik Stil, hvorpaa Rigernes Vaabenløve med en Kølle viser sig i en værgende Stilling. Ovenover staar: »Modet værger« og nedenunder: »Den 2. April 1801«. Paa den anden Side ses: i Midten de kongelige Regeringsinsignier, Kronen, Scepteret og Sværdet med Indskrift: »Kongen hædrer, Fædrelandet skionner«. I Kanten var indgraveret Navnet paa vedkommende Person, som fik Hæderstegnet tildelt, samt hans Stilling, hvis han stod i Militæretaterne, eller hans Fødeby, hvis han ikke tilhørte disse. Guldmedaillen tildeltes samtlige Officerer, der virkelig havde deltaget i Slaget, og mod hvem ingen Anke over Mangel paa Mod og Daad var fremkommet. Medens Medaillen af Linieofficererne skulde bæres paa Brystet i et Baand med røde og hvide Farver, var de Medailler, der uddeltes til Maanedsløjtnanterne, ikke forsynet med Øsken og var altsaa ikke til at bære; men med Medaillen fulgte et Diplom. Olfert Fischers Medaille var prydet med nogle Brillanter paa Øskenen. Sølvmedaillen uddeltes til de Underhavende og Frivillige, som i Slaget paa en eller anden Maade havde udmærket sig, og de paagældende fik samtidig tildelt en aarlig Pension paa 18 Rdl. 41 Personer fik Guldmedaillen og 128 Sølvmedaillen.

VIII. Efter Slaget

Rapporter, Korrespondance og Kritik

Olfert Fischer havde paa Grund af Virkningerne af sine Saar været nødsaget til Dagen efter Slaget at bede Kronprinsen om Tilladelse til at gaa i Land, da han ikke længere kunde vedblive at kommandere, og havde overdraget Steen Bille Kommandoen over Defensionen, indtil en anden i hans Sted kunde blive udnævnt. Hans Indberetning herom til Det Kongelige Admiralitets- og Commissariats-Collegium s. D. havde følgende Ordlyd:

»Efter at jeg i Begyndelsen af haard Bataille havde faaet en Kontusion i Tindingen og paa Halsen, fandt jeg mig taalelig og ventede ikke nogen videre Følger deraf, men da jeg i Nat ved at opholde mig paa Trekroner Batteri har fundet en utaalelig Hovedsmerte, saa frygter jeg, der kunde indløbe ubehagelige Følger for mig heraf, har jeg tilmeldt Hans Kongelige Højhed Kronprinsen dette, som har tilladt, da jeg ikke har mere end de 2de Blokskibe »Mars« og »Elephanten« tilbage, at jeg maatte, ved at afgaa, søge at retablere mig. Jeg tilmelder dette.

Underdanigst

Olfert Fischer.«

Den 4. April blev Kommandørkaptajn Steen Bille beordret til at antage sig Overkommandoen over alt, hvad der hørte til Redens Defension. Imidlertid havde de to Førere for de kæmpende Styrker allerede Dagen efter Slaget indsendt deres Rapporter.

Olfert Fischers Rapport havde følgende Ordlyd:

»Underdanigst Rapport.

Den 1ste April om Eftermiddagen Kl. 3 $\frac{1}{2}$ lettede 2 Divisioner af den engelske Flaade under Vice Admiral Nelson og en Contre Admiral, gik tæt Østen om Middelgrunden og ankrede straks Synden for den. Denne Force bestod af 12 Linie Skibe, endeel svære Fregatter, Bombarderer og mindre Fartøyer, i alt nogle og tredive Seylere.

Den 2den April om Formiddagen Kl. 9 $\frac{3}{4}$, Vinden SO, B. S. K. lettede saavel denne Synden for Middelgrunden liggende Force, som den Norden for samme værende under Admiral Parkers Commando. Linie Skibene og de svære Fregatter under Vice Admiral Nelson holdt rum hen ind i Kongedybet for at tage successive Plads paa Siden af den mig anfortroede Defension. Bombarderer og mindre Fartøyer posterede sig nærmere Byen — og Admiral Parkers Division, 8 Linieskibe og nogle mindre Fartøyer, krydsede sig med Force af Seyl Syd hen mod Defensionens Nordre Fløy.

Kl. 10 $\frac{1}{2}$ passerede de forreste Skibe af Vice Admiral Nelsons Force de Sydligste Skibe af Defensionen. Jeg gjorde Signal for de Skibe som vare paa Skud nær at begynde Slaget. Blokskibene Prøvesteenen og Wagrien og strax efter »Jylland«, mellem hvilket og »Dannebrog« det første af de Engelske (et 74 Kanon Skib) stoppede for et Anker agter fra, — adlød strax dette Signal med en vel styret og fortræffelig souteneret Ild. Efterhaanden opkom nu de øvrige, og ved deels at forbiseyle den først ankrede, deels stille sig agten for ham, formerede en tæt Linie, som, da den ey strakte sig længere Nord end til Orlogsskibet »Sjælland«, kun engagerede omtrent $\frac{2}{3}$ Del af den mig anfortroede Defension, da 3 Kroners Batterie og Blokskibene Elephanten og Mars ikke, og Fregatten »Hielperen« kun lidet kom i Ilden.

Slaget var inden $\frac{1}{2}$ Time almindeligt. Tolv Linieskibe, hvoriblandt eet paa 80 og de fleste øvrige paa 74 Canoner og 6 til 8 Fregatter paa den ene Side — paa den anden: 7 Blokskibe, hvoraf

ikkun eet førte 74 Canoner, de øvrige 64 og derunder, 2 Fregatter og 6 mindre Fartøyer — saaledes vare Stridskræfterne fordeelt i det Hele. Fjenden havde allesteder 2, hvor vi havde 1, og Blokskibet Prøvestenen havde, foruden Contre Admiralen og 1 Linie Skib, 2 Fregatter som skiød ham hele Tiden ret for ind, uden at han kunde besvare disse et Skud.

Naar jeg altsaa blot historisk melder, hvad Deres Kongelige Hoyhed Kronprinsen selv har seet, og med Dem saa stor en Deel af Danmarks og Europas Borgere: at denne (jeg tør vel kalde den saa) høyst ulige Kamp varede og vedligeholdtes med en uforlignelig Tapperhed $4\frac{1}{2}$ Time: at den superieure Magts Ild 1 Time før Slagets Ende allerede var saaledes svækket, at adskillige af de engelske Skibe, hvoriblandt Vice Admiral Nelsons, kun skiød med enkelte Canoner: at denne Helt i dette Øjeblik midt i Slagets Hede sendte en Parlamentair i Land for at foreslaae Vaabenstilstand: naar jeg tillægger: at det er meldt mig: at 2 engelske Linie Skibe allerede havde strøget, men ved Opseyling af friskere Skibe blev souteneret, og heyste igen — saa er det mig vel tilladt at sige: tilladt at troe at Fienderne selv ville tilstaae: at Danmarks gamle Søkriger-Ære den Dag lyse i saa utroelig Glands, at jeg takker Himlen for at have havt Europa til Vidne derpaa.

Endnu hang Seyrens Vægtskaal om ikke lige — dog var den langt fra ikke siunken for Danmark. Selv de først og haardest attaquerede Skibe, selv den omringede, med al min høye Idee om Dansk Tapperhed ubegribelige Prøvesteen, slog endnu en Stund, til næsten alle Canoner vare demonterede. Omsider maatte disse vige for Overmagten, og den Danske Ild ophørte derpaa efterhaanden Synder fra og Nord efter.

Allerede Kl. $11\frac{1}{2}$ blev Orlogsskibet Dannebroke, paa Siden af hvilket Vice Admiral Nelson laae, skudt i Brand. Jeg begav mig med min Stander paa Orlogsskibet »Holsteen« af Nordre Floy, men Dannebroke stred længe under den strax istedenfor heiste Vimpel. Den havde ved Enden af Affairen 270 Mand døde og bleserede.

Kl. 2½ var Orlogsskibet Holsteen saa forskudt, havde saa mange Døde og Saarede, og et saa stort Antal Canoner demonterede, at jeg atter omskiftede min Stander der med Vimplen, og da Siælland, hvis Touge vare overskudte allerede var i Drift, begav jeg mig til Tre Kroners Batterie, hvorfra jeg commanderede den Nordre Floy, som var i let Engagement med Admiral Parkers Division, indtil jeg Kl. 4 modtog Deres Kongelige Hoyheds Ordre at opføre Slaget.

Defensions Linien Synden for 3 Kroner kom saaledes i Fiendens Vold, undtagen Fregatten Hielperen, som da den tilsidst alene havde at stride med en altfor overlegen Magt, kappede og holdt ind til Stubben, Repetiteuren Elven, som, efter at have faaet adskillige Grundskud, Master og Takkelage forskudt, endeel døde og Saarede, holdt inden for Kronen; Skiøtprammen Nyeborg og Aggershuus, som, den sidste taget paa Slæbetoug af den første, holdt synkefærdige ind til Kysten og det Gernerske Flaadebatterie, som var meget ilde tilredt — endelig Blokskibet Dannebrog, som kort efter Slaget sprang i Luften. Foruden det Tab Fienden synlig har lidt, er jeg vis paa han, saavel paa Mandskab som Skibe, har lidt betydeligt; ogsaa er Fordelen af Seyeren kun ubrugelige Skibe med for det meste fornagtede Canoner og Krudtet overbord kastet.

Bestemt kan Antallet af Døde og Saarede ey endnu angives; men jeg anslaaer det for fra 16 til 1800. Paa de førstes Liste maae jeg med Smerte anføre Cheferne af Blokskibet Indfødsretten og Fregatten Cronborg, Capitain Thurah, og Premier Lieutenant Hauch samt adskillige andre brave Officierer. Paa de Sidstes staaer først: Chefen af Dannebrog, Capitain F. Braun, som foruden adskillige andre Saar, har mistet den høire Haand.

Til Officierers og Mandskabs mageløse Mod har jeg ingen Udtryk — Slaget selv kan kun beskrive det.

Docquen den 3die April 1801.

Underdanigst

Olfert Fischer.«

De Unøjagtigheder, der er indløbet i Rapporten, skyldes formentlig, at den er affattet og indsendt umiddelbart efter Slaget, forinden Rapporterne fra de forskellige Skibschefer er indløbne, samt fordi Olfert Fischer paa Grund af Virkningerne af sine Saar var ude af Stand til selv at affatte den; den blev skrevet af H. C. Sneedorff, der ikke var Deltager i Slaget, og som derfor ikke kan have haft saa nøje Kendskab til dettes Detailler. Det er saaledes forkert, naar det anføres, at de engelske Bombarderer og mindre Fartøjer posterede sig nærmere Byen, idet deres Plads i Virkeligheden var Østen for de engelske Linieskibe. I Kampen deltog kun 11 af Nelsons 12 Linieskibe, da »Agamemnon« laa udenfor Skudvidde, ligeledes førte intet af Nelsons Skibe mere end 74 Kanoner. De Danskes Skibes Antal var 18 og ikke 15, og naar det udtales, at adskillige af de engelske Skibe, hvoriblandt Viceadmiral Nelsons, 1 Time før Slagets Ende kun skød med enkelte Kanoner, da maa Grunden hertil, saaledes som Nelson ogsaa selv senere anfører, snarere være Ønsket om at økonomisere med sine Skud end Svækkelse. Naar Olfert Fischer anfører, at 2 engelske Linieskibe, som det blev meldt ham, havde strøget, men ved Opsejling af friskere Skibe blev understøttede og hejste igen, beror det imidlertid paa en Misforstaaelse, der muligvis kan være fremkommet ved, at nogle af de engelske Skibes Flag, ligesom flere af de danske, er blevet skudt ned og senere hejst igen. »Dannebrog«s Tab af Døde og Saarede angives alt for højt, men Fejltagelsen blev senere berigtiget. Ligeledes anføres fejlagtigt, at »Sjælland«s Ankertove blev over-skudte, de blev, som tidligere anført, kappede efter Kaptajn Harboes Ordre.

Endelig er de samlede Tab for højt angivet, men dette skyldes sikkert, at de paa det Tidspunkt, Rapporten blev affattet, ikke kunde overses. Forskellige af disse Unøjagtigheder gav, som det senere skal ses, Anledning til en ret opsigtsvækkende Korrespondance mellem Viceadmiral Nelson og Generaladjutant Lindholm, idet Nelson mente, at Olfert Fischer var gaaet hans Ære for nær. Korrespondancen skyldtes formentlig hovedsagelig den Omstæn-

dighed, at der var blevet rørt ved Nelsons ømme Punkt, Afsendelsen af Parlamentæren. Rapporten er iøvrigt paa visse Steder præget af H. C. Sneedorffs noget teatraliske og svulmende Stil, der iøvrigt harmonerede saa lidet med Olfert Fischers hele Naturel og Karakter.

I Dagene, der fulgte herpaa, indsendte Olfert Fischer de forskellige Skibschefers Rapporter, efterhaanden som de indløb, og affattede en Ekstrakt af disse saavel som af sin egen, der blev tilstillet Kronprinsen og Admiralitets- og Commissariats Collegiet.

Nelsons Rapport, der ligeledes er dateret den 3. April 1801, er stilet til Flaadens Øverstkommanderende, Admiral Sir Hyde Parker, og en Kopi af denne Rapport blev den 6. April med Kaptajn Otway som personlig Overbringer videresendt til Admiralitetet med en Følgeskrivelse, hvori Parker paa en loyal og ridderlig Maade fremhævede Nelsons Indsats. Han skrev saaledes, at Nelson selv havde tilbudt at lede Angrebet, hvis Udførelse han gav sin fulde Billigelse, og han udtalte: *»Var det muligt for mig at tilføje noget til Lord Nelsons velfortjente Berømmelse, skulde det være Forsikringen om, at hans Anstrengelser, store som de hidtil havde været, aldrig havde naaet en højere Grad af Nidkærhed for hans Lands Tjeneste«*. Men Parker beklagede samtidigt, at et Angreb som det omhandlede, der var begrænset til et indviklet og snævert Farvand, havde berøvet de Skibe, der særlig stod under hans Kommando, Lejligheden til at udvise Tapperhed.

I Admiral Parkers Journal, der er ført ombord i Flaggskibet »London«, findes følgende kortfattede Beskrivelse af Slaget, der ikke er uden Interesse:

»Torsdag den 2. April.

Fm. Kl. 9³/₄ lettede Forpostdivisionen og stod op mod Fjendens Batterier og Linie; Centrumsddivisionen lettede ogsaa. Kl. 10⁴⁰ aabnede de fjendtlige Batterier Ilden mod »Edgar«, der var det førende Skib i den opsejlende Eskadre. »Elephant« gav Signal til at engagere paa mere klos Hold. Kl. 11¹/₂ var »Bellona« og »Russell« paa Grund.

Omkring Middag engagerede Forpostdivisionen Batterierne, Centrumsdivisionen arbejdede sig frem for at forene sig med den.

Em. Moderat Vind og diset. Kl. 1 stod ned mod København. Kl. 1½ gav Signal Nr. 39 (at afbryde Kampen) og sendte Capt. Otway ombord i »Elephant«. Forpostdivisionen stadig i Kamp. Kl. 3: den store Krone (Trekroner) i SV. t. V., 3 Sømil, ankrede paa 8 Favne Vand. Kl. 3¼: Observerede Parlamentærflaget hejst ombord i »Elephant«. »Elephant«, »Defiance«, »Bellona« og »Russell« paa Grund. Sendte alle Baadene ind for at assistere de havarerede Skibe og flytte Fangerne. Kl. 4²²: Et af de flydende Batterier (Dannebrog) sprang i Luften. Ved Solnedgang kom et Parlamentærflag ombord og vendte tilbage Kl. 7. »Elephant« kom af Grunden. Kl. 11: Flaadens Baade assisterede havarerede Skibe, flyttede Fanger og reddede flygtende Batterier, der havde strøget.

Nelsons Rapport, der var dateret »Elephant«, udfor København, den 3. April 1801, havde følgende Ordlyd:

»Min Herre,

I Henhold til Deres Ordre om at indsende Rapport om Bevægelserne af Eskadren, der er nævnt i Marginen, og som De viste mig den Ære at stille under min Kommando, tillader jeg mig at meddele, at Eskadren, efter at jeg med Bistand af den dygtige Officer, Kaptajn Riou og ved Kaptajn Brisbanes og »Amazon«s og »Cruiser«s Skipperes uophørlige Anstrengelser, i Særdeleshed, havde afmærket det ydre Dyb og Middelgrundens Beliggenhed med Bøjer, passerede i Sikkerhed og ankrede udfor Dragør den 1. om Aftenen. Igaar Morges gav jeg Eskadren Signal til Letning og til at angribe den danske Linie, der bestod af 6 Linieskibe, 11 flydende Batterier, der var armeret med fra 26 Stk. 24 Pundige til 18 Stk. 16 Pundige, og 1 Bombarderskib foruden skonnertriggede Kanonerbaade. Disse Skibe blev understøttet af Kronøerne, der var armeret med 88 Kanoner, af 4 Linieskibe, der var opankret i Havnemundingen og af nogle Batterier paa Amager. Bombarderskibet og de skonnertriggede Kanonerbaade undslap. De øvrige 17 Skibe, der

udgjorde hele den danske Linie Syd for Kronøerne, er efter en 4 Timers Kamp enten sænkede, brændte eller erobrede.

Paa Grund af den meget udviklede Sejlads grundstødte »Bel-lona« og »Russell« uheldigvis, men til Trods for at de ikke kom til at indtage de Pladser, der var blevet dem anvist, var de dog saa-ledes placeret, at de kunde være til stor Nytte. »Agamemnon« kunde ikke lægge Middelgrundens Sydspids op og var nødsaget til at ankre; men ikke den ringeste Dadel kan heftes paa Kaptajn Fancourt: det var et Tilfælde, som alle Skibene kunde have været udsat for. Disse Uheld forhindrede Udstrækningen af vor Linie med de tre forannævnte Skibe, der — det føler jeg mig overbevist om — vilde kunne have bragt Kronøerne og de to yderste Skibe i Havnemundingen til Tavshed og forhindret de store Tab i »De-fiance« og »Monarch«. Som en Følge heraf udsattes den tapre og gode Kaptajn Riou — hvem jeg havde overdraget Kommandoen over de i Marginen nævnte Fregatter og Sloops, der skulde assistere ved Angrebet paa Skibene i Havnemundingen — uheldigvis for en meget kraftig Ild. Dette havde Kaptajn Riou og mange af Fregat-ternes og Sloopernes tapre Officerers og Meniges Død til Følge. Bombarderskibene blev beordret til at indtage deres Pladser tværs af »Elephant«, og de kastede nogle Granater ind i Arsenalet. Kap-tajn Rose, der frivilligt paatog sig den Opgave at lede Kanoner-briggeerne, gjorde alt muligt for at faa dem frem, men Strømmen var for stærk til, at de kunde være til nogen Nytte under Slaget; men derfor skylder man ikke Kaptajn Rose samt alle Officererne og Besætningerne paa Kanonerbriggeerne mindre Anerkendelse for deres Anstrengelser. Baadene fra de Skibe i Flaaden, der ikke var beordret til at deltage i Angrebet, ydede os al mulig Assistance; og de Officerer og Folk, som var i dem, fortjener min varmeste Anerkendelse. »Désirée« indtog sin Plads og beskød det sydligste danske Linieskib langskibs og ydede de største Tjenester.

Slaget begyndte fem Minutter over ti. Kaptajn Murray paa »Edgar« førte og viste et ædelt Eksempel paa Uforfærdethed, der blev fulgt af enhver Kaptajn, Officer og Mand i Eskadren. Det

er min Pligt at bringe Kontreadmiral Graves' store og værdifulde Fortjenester og Tapperhed til Deres Kendskab. Jeg føler den største Taknemlighed overfor Kaptajn Foley, som tillod mig Æren at hejse mit Flag ombord i »Elephant«; hans Raad var nødvendige ved mange og betydningsfulde Lejligheder under Slaget. Jeg tillader mig at udtrykke, i hvor høj Grad jeg føler mig taknemlig overfor enhver Kaptajn, Officer og Mand for deres Iver og udmærkede Tapperhed ved denne Lejlighed. Den »Honourable« Oberst Stewart viste mig den Ære at være ombord i »Elephant«, og han og enhver Officer og Soldat under hans Befaling deltog med Glæde i Dagens Strabadser og Farer. Tabene i et saadant Slag har naturligvis været svære. Blandt mange andre tapre Officerer og Folk, der blev dræbt, maa jeg med Sorg nævne Kaptajn Mosse fra »Monarch«, der efterlader sig Hustru og 6 Børn til at begræde hans Død, og blandt de Saarede, Kaptajn, Sir Thomas B. Thompson fra »Bellona«.

Jeg har den Ære at være

Nelson og Bronte«.

Denne Rapport giver, til Trods for at den er kortfattet og holdt i meget store Træk, dog et levende Billede af Slagets vigtigste Faser, og dette skyldes ikke mindst det for Nelson karakteristiske Træk, at han lader Personerne, sine Skibschefer og Besætninger optræde paa Lærredet som levende Skikkelser, hvis Præstationer eller Uheld, om disse har haft Indflydelse paa Slagets Gang, fremhæves ved kraftige Strøg, men hvor øvrige Detailler ellers er udeladt; naar Admiral Parker imidlertid i sin Følgeskrivelse til Admiralitetet anfører, at »His Lordship (Nelson) saa fuldtud har fremsat alt vedrørende sine Handlinger, saaledes at der kun levnes ham (Parker) Lejlighed til at bevidne sin fuldstændige Billigelse...« maa det siges at være mild Overdrivelse. Nelson undlader saaledes ganske at nævne Parlamentærens Afsendelse, der dog er et meget vigtigt, om ikke det vigtigste, og mest interessante og omdebatterede, Punkt i Slagets Historie. Det kom først offentligt frem i den engelske Presse paa et senere Tidspunkt og virkede derfor som

en Overraskelse for det engelske Folk, der med sin udprægede Retfærdighedssans samt Krav om, at intet maa stikkes under Stolen, straks reagerede. Dette bidrog ikke mindst til, at Nelsons Laurbær fra Slaget i Kongedybet tabte noget af sin Glans, og det kom til at berede ham selv store Ærgrelser og mange bitre Timer senere. At ingen af de engelske Admiraler i deres officielle Rapporter nævnte noget om Parkers Signal om at ophøre Slaget allerede Kl. 1, er ogsaa en Forglemmelse eller Undladelse, der vanskelig kan bortforklares. Men alt i alt er der, til Trods for Fortielser og Fejl, noget menneskeligt og tiltalende ved Nelsons Rapport om Slaget. Den kan sammenlignes med en stor Mesters Billede eller Skitse af en Situation, hvor der tages mindre Hensyn til den historiske Nøjagtighed og minutiøse Detailler end til Helhedsindtrykket, der giver en patriotisk Forherligelse af Fædrelandets tapre Sønner. I alle Tilfælde maa man sige, at Nelson stod Last og Brast med sine Undergivne, hvis Fortjenester han aldrig undlod at rose i høje Toner, og hvis Fejl han som Regel undskyldte; han og hans Undergivne var i Sandhed tilsammen et Hold af Brødre, og netop derfor opnaaede han de store Resultater, der gav ham Plads i Historien som en af dennes største Flaadeførere.

Af Urigtigheder i Rapporten kan nævnes følgende: Der var ikke 6 men kun 2 danske Linieskibe, de øvrige var reduceret til Blokskibe. Det nævnte Bombarderfartøj fandtes ikke. Trekroner havde ikke 88 men kun 66 Kanoner. Englænderne kalder i alle deres Beretninger Trekroner og Lynetten for Kronøerne. Den sidste var, som nævnt, uarmeret. Ved de 4 omtalte Linieskibe, opankret i Havnemundingen, menes Billes 2 og de to under Defensionen hørende Blokskibe; kun disse sidste vekslede enkelte Skud med Parkers forreste Skibe, hvorimod intet af de 4 Skibe vekslede Skud med Nelsons Division. 5 af de 17 Skibe, som Nelson anførte som sænkede, brændte eller tagne, reddede sig, som tidligere omtalt, ind paa Reden forinden Slagets Slutning og blev saaledes ikke engelske Priser, og endelig angives Klokkeslettet for Slagets Begyndelse ca. $\frac{1}{2}$ Time forkert.

Da Nelson ca. 14 Dage efter Slaget blev gjort bekendt med Olfert Fischers Rapport, blev han i den Grad fortørnet over dens Indhold, der efter hans Mening ikke indrømmede ham (Nelson) tilstrækkelig Ære og Laurbær som Sejrherre, at han i sin Harme herover henvendte sig til Kronprinsens Generaladjutant, Kaptajn Lindholm, idet hans Henvendelse dog havde Adresse til højere Sted. Denne Henvendelse, der var holdt i uoverlagte Vendinger, der ikke helt var en Nelson værdig, dannede Indledningen til den interessante Brevveksling mellem ham og Lindholm, som findes optaget i »Nelsons Breve og Depescher«, og som her skal gives i Oversættelse, da den er saa meget mere læseværdig, som den drejer sig om Olfert Fischers Person og hans Optræden under Slaget. Men det mærkelige ved hele denne Sag er, at Olfert Fischer er gaaet i sin Grav ganske uvidende om sin berømte Modstanders Beskyldninger. De ganske faa, antagelig Kronprinsen og Udenrigsminister Bernstorff, der foruden Lindholm har været kendt med dem, har sikkert villet spare den danske Øverstkommanderende i det for vort Land saa hæderfulde Slag for Kendskabet til det Angreb, der saa uberettiget og hensynsløst og paa en saa fremfusende Maade var rettet imod hans Krigerære.

Korrespondancen mellem Nelson og Lindholm havde følgende Ordlyd:

»Til General-Adjutant Lindholm.

Min kjære Herre, »St. George« i Søen, 22. April 1801.

Da Kommandør Fischer i en offentlig Skrivelse har givet Verden en Beretning om Slaget den 2den (April) og paakaldt Hs. kgl. Hd. (Kronprinsen) som Vidne paa dens Paalidelighed, anser jeg det for rigtigt at henvende mig til Dem for at underrette Hs. kgl. Hd. om, at jeg forsikrer Dem om, at havde denne Officer indskrænket sig til at anføre sin egen Paalidelighed, skulde jeg have behandlet hans offentlige Skrivelse med den Foragt, den fortjente, og ladet Verden dømme om de to stridende Officerers Fortjeneste. Jeg skal gjøre

nogle faa — og meget faa Bemærkninger til hans Skrivelse. Han anfører den britiske Styrkes Overlegenhed; men det vil vise sig, at den danske Linie til Syd for Trekroner var stærkere og talrigere end den britiske. Vi havde kun 5 Linieskibe paa 74 Kanoner, 5 paa 64, 2 paa 50 og 1 Fregat i Ilden.

Jeg er villig til at indrømme, at mange af de danske Officerer og Folk opførte sig saa bravt, som Mænd kunne gjøre, og fortjente ikke at blive forladte af deres Høistkommanderende. Jeg er berettiget til at sige dette ifølge Kommandør Fischers egen Erklæring. I sin Skrivelse beretter han, at efter at han havde forladt »Dannebrog«, fortsatte den Kampen længe. Hvis det er Tilfældet, saa desto mere Skam for ham at forlade saa mange tapre Kammerater. Her skulde der ikke manøvreres; det var slet og ret en Kamp, og det var hans Pligt at give et Exempel paa Fasthed, som svarede til den store Tillid, der vistest ham. Han gik bort i en saadan Skyndsomhed (hvis han i det hele taget gik, inden den strøg (Flag), hvad jeg næppe kan antage efter hans egen Erklæring), at han glemte at tage Standeren med sig, for baade Stander og Flag blev strøget paa samme Tid; — og det er denne Omstændighed der gjorde, at jeg fordrede Kommandøren som Krigsfange. Efter hvad han siger, gik han derfra om Bord i »Holsten«, hvis tapre Chef ikke trængte til ham, og han heiste ikke sin Stander der. Fra dette Skib gik han i Land enten før eller efter, det strøg, og han vilde igjen have været Krigsfange. Med Hensyn til hans meningsløse Tale om Sejr, vil Hs. kgl. Hd. ikke have megen Tiltro til hans Ord. Hele Forsvarslinien sønden for Trekroner blev enten sænket, brændt, taget eller jaget ind i Havnen. Han siger, at det er meddelt ham, at to britiske Skibe strøg. Hvorfor tog han dem ikke i Besiddelse? Jeg tog hans i Besiddelse ligesaa hurtig som de strøg. Grunden er klar; — han troede ikke selv derpaa. Han maa have vidst, at Beretningen var falsk, og tillige, at ingen friske engelske Skibe kom i Nærheden af dem, som vare i Ilden.

Han fortæller, at det Skib, paa hvilket jeg havde den Ære at have mit Flag, tilsidst kun fyrede med enkelte Kanoner. Det er

sandt; for rolige og koldblodige vare mine tapre Folk og ønskede ikke at kaste et eneste Skud bort. Han synes at hovre over, at jeg sendte et Parlamentærflag i Land. Hvis Mænd af hans Slags nogensinde blive Sejrrherre, kjende de ikke til nogen menneskelig Følelse. De ved, og Hs. kgl. Hd. ved, at Kanonerne, som fyrede inde fra Land, kun kunde skyde imellem de danske Skibe, som havde overgivet sig, og at hvis jeg skød imod Land, kunde det kun ske paa samme Maade. Gud forbyde, at jeg skulde ødelægge en eneste dansk Mand, som ikke gjorde Modstand. Da de bleve mine Fanger, blev jeg deres Beskytter. Menneskelighed alene var min Tanke; men Hr. Fischers Kadaver (carcass) var i god Behold, og han agtede ikke paa Menneskelighedens hellige Stemme. Hs. kgl. Hd. tænkte ligesom jeg. Det har ført til en Vaabenstilstand, som jeg beder, den Almægtige vil lede til en lykkelig Forening mellem de to Kongeriger.

Med største Agtelse Deres ærbødigste Tjener

Nelson og Bronte«.

Paa dette mærkelige Brev gav Generaladjutant Lindholm følgende Svar, dateret København den 2. Maj 1801, et Svar, som selv i den engelske Brevsamling omtales i anerkendende Udtryk:

»Min Herre,

Deres Herlighed har overdraget mig et meget pinligt Hverv ved at ønske, at jeg skulde meddele Hs. kgl. Hd. Kronprinsen Indholdet af det Brev, som Deres Herlighed har sendt mig af 22de April, og i hvilket De har behandlet Kommandør Fischer med en Strænghed, som jeg som hans Kammerat ikke kan finde stor nok. Jeg forstaar, at Deres Herlighed har følt en vis Grad af Misfornøjelse ved den Ukorrekthed, som De har troet at finde i Kommandør Fischers officielle Rapport; men Deres Herlighed betænkte ikke tilfulde i det Øjeblik, at han selv kunde have modtaget en unøjagtig Rapport, en Fatalitet, som enhver Høistkommanderende er udsat for. Jeg smigrer mig med paa Grund af Deres Herligheds vel kjendte

Humanitet og Overbærenhed, at De ikke vil finde det anmassende af mig eller stridende imod den Respekt, jeg føler for Deres Herlighed, at jeg tager mig den Frihed at fremsætte nogle faa Bemærkninger til Retfærdiggjørelse af Kommandør Fischers Adfærd. Men lad mig først have den Ære at forsikre Deres Herlighed om, at jeg ikke har meddelt denne Officer Deres Brev af 22de April, og at alt, hvad jeg tager mig den Frihed at fremføre, kun er min egen private og personlige Mening.

Deres Herlighed mener, at Kommandør Fischer har overvurderet de Kræfter, hvormed han blev angrebet, og undervurderet sine egne, eller at han fejlagtig opgiver Overlegenheden i Antal paa engelsk Side. Jeg maa tilstaa, at jeg er nu, som jeg altid har været, af den Mening, at den Eskadre, hvormed Deres Herlighed angreb vor sydlige Forsvarslinie : alle de Skibe og Fartøjer, som laa sønden for Batteriet Trekroner, var stærkere end denne Linie. Jeg vil ikke omtale, at vi ikke havde haft tilstrækkelig Tid til at bemane vore Skibe paa den Maade, som var paatænkt; de vare daarligt bemandede, baade hvad Antallet og Beskaffenheden af Besætningen angaar, og den største Del af dem var Bønder og presede Folk, som aldrig før havde været om Bord i et Skib eller exerceret med Kanoner. Jeg vil ikke omtale, at vore Skibe vare gamle og raadne og ikke havde $\frac{1}{3}$ af deres sædvanlige Officersbesætning om Bord. Jeg vil indskrænke mig til at nævne Kanonantallet af de Skibe, som ere nævnte i Deres Herligheds Rapport, og der finder jeg, at Deres Eskadre førte 1058 Kanoner og af sværere Kaliber end vore, undtagen Karonader*) (som gjorde vore Skibe megen Skade). Nu kan jeg forsikre Deres Herlighed om paa min Ære, at Antallet af Kanoner om Bord i de 18 Skibe og Fartøjer, som vare i Ilden (medregnet det lille Skib »Elven«, som kom ind i Havnen henimod Slutningen af Slaget) beløber sig til 634. Jeg har ikke deri medregnet vore 11 Kanonbaade, som hver førte 2 Kanoner, da kun et Par af dem havde Lejlighed til at skyde nogle

*) Korte Kanoer.

faa Skud. Heller ikke behøver jeg at omtale Batteriet Trekrøner, hvor der fandtes 66 Kanoner, da Batteriet ikke rigtig kom til at deltage i Slaget og kun skød nogle faa Gange rundt. Da Kornmandør Fischer forlod »Dannebrog«, var dette Skib i Brand, havde mange Folk dræbt, og flere Officerer saarede. Det var, synes det mig, den Kommanderendes Pligt at flytte sin Stander til et andet Skib, og han gik om Bord i »Holsten«, hvorfra han kommanderede Forsvarslinien, og hvor han blev i to Timer, medens hans Stander vajede fra dette Skib. Da dette Skib var meget haardt medtaget, gik Kommandøren til Batteriet Trekrøner, som ogsaa var under hans Kommando. Han vilde, — det er min ærbødige Mening — have haft Ret til at nedlægge Kommandoen paa Grund af sit Saar i Hovedet, allerede da han forlod »Dannebrog«, og ingen Bebrejdelser vilde nogensinde have ramt ham derfor i hans Egenskab som Soldat. Jeg har gjort mig al mulig Umage for at skaffe mig Underretning om, hvorvidt Kommandør Fischer's Stander blev nedhaldt før eller efter, at Skibet strøg; og Officererne samstemme alle i at erklære, at Standerens Plads var bleven optaget af en Chefs Vimpel baade om Bord i »Dannebrog« og i »Holsten«, førend disse Skibe strøg deres Flag. Det er ogsaa værdt at lægge Mærke til, at om Bord i »Dannebrog« blev den Mand, som skulde tage Standeren ned og hejse Vimplen, dræbt, da han kom ned fra Vejret, og faldt ned paa Dækket med Kommandørens Stander i Favnen. Jeg antager ikke, at Kommandør Fischer i ringeste Maade gjør Fordring paa at kalde det en Sejr, som i enhver Henseende var et Nederlag. Han har kun ment, at dette Nederlag ikke var uværdigt, og at Officerer og Mandskab udviste megen Fasthed og Tapperhed imod en Styrke, der var dem overlegen i enhver Henseende. Deres Herligheds Rapport og Deres Brev samstemme heri. Jeg tilstaar, at Deres Herlighed tog alle de Skibe, som kæmpede imod Dem, undtagen 5, som tilsammen førte 86 Kanoner. Jeg er af samme Mening som Deres Herlighed, at 3 Skibe paa 74 Kanoner hver vilde have været en haard Modstander for Batteriet Trekrøner; men de vilde sikkerlig

være blevne tvungne til at trække sig tilbage. Hvad angaar Deres Herligheds Bevæggrunde til at sende et Parlamentærflag i Land til vor Regering, kan det aldrig blive misforstaaet, og Deres efterfølgende Adfærd har tilstrækkelig vist, at Menneskelighed altid følger med sand Tapperhed. De har gjort mere endnu; De har vist Dem som en Ven af Gjenoprettelsen af Fred og god Forstaaelse imellem vort Land og Storbritanien. Det er derfor med den dybeste Agtelse, at jeg altid skal føle mig knyttet til Deres Herlighed, og det er med den største Respekt, at jeg har den Ære at underskrive mig, min Herre, som Deres Herligheds mest ærbødige og ydmygste Tjener.

H. Lindholm «.

Selvom Lindholm i sit Brev med stor Klarhed og i et værdigt Sprog imødegik og tilbageviste de faktiske Urigtigheder og Insinuationer i Nelsons Brev, kunde han dog uden Skade have undladt at udtale, at Slaget »i enhver Henseende var et Nederlag« for de Danske, thi ikke engang Englænderne selv er fremkommet med en saadan Paastand.

Ligeledes er hans Bemærkning om, at Nelsons Bevæggrunde til at sende et Parlamentærflag i Land til vor Regering, aldrig kunde blive misforstaaet, noget forhastet og overilet, thi Nelsons Motiver blev jo i allerhøjeste Grad misforstaaet og mistydet, ikke mindst af Englænderne selv. Dette i Forbindelse med Hensynet til Parker og den Del af Flaaden under ham, der ikke kom til at deltage i Slaget, har nemlig sikkert været medvirkende til, at der ingen Medaille blev præget til Minde om Slaget, at ingen Prisepenge blev udbetalt til de deltagende engelske Besætninger, og at der ingen officiel Modtagelse fandt Sted hos Lord Mayor i London, altsammen til Trods for indtrængende og gentagne Opfordringer fra Englands beundrede og forgudede Yndlingshelt.

Lindholms Brev bevirkede imidlertid, at den engelske Admirals uberettigede og hensynsløse personlige Angreb paa Olfert Fischers

Krigerære ikke blev fornyet; og det Svar, Nelson Dagen efter sendte Lindholm, var, som man ser, holdt i en rolig og forsonlig Tone:

»St. George, 3die Mai 1801.

Min kiære Herre,

Jeg har igaar Aftes med Fornøielse modtaget Deres Brev, som var Svar paa mit Brev af 22de April, og jeg betænker mig ikke paa at forsikre Dem, at dersom Commandeur Fischers Brev havde været affattet paa den mandige og høflige Maade som Deres, saa havde jeg været den sidste, som skulde have gjort Anmærkninger over nogle smaa Urigtigheder, som kunde være indflydt i den Høistecommanderendes offentlige Brev, og dersom Commandeuren ikke havde anført Hans Kongelige Høihed som Vidne, havde jeg ingen Bemærkninger gjort over hans Brev. De har rigtigt angivet den Force, som var bestemt til at komme i Action, men nogle bleve forhindrede ved at komme paa Grund, og Fregatten Désirée undtagen, var der ingen Fregat eller Sloop, som fyrede et Skud synderfor Trekroners Batterie.

Den Bravoure, som blev viist af næsten alle Officierer og Mandskab, har jeg ladet vederfares den vedbørlige Ret, og det er langt fra mig, at jeg skulde sige noget, som var ubehageligt for Hans Kongelige Høiheds eller Deres Følelser, men derimod ønsker jeg at vinde og fortiene Deres Høiagtelse.

Men det vil jeg sige, at jeg er overbeviist om, at De aldrig havde skrevet saadant et Brev som Commandeur Fischers, og jeg smigrer mig med, at min Opførsel ikke har givet Commandeuren Anledning til at gjøre min Charakter latterlig. De har paa den høfligste Maade givet mig det modsatte Vidnesbyrd. Jeg tænker saaledes som jeg tænkte førend Actionen, og saaledes vil jeg tænke saalænge jeg lever, at det hverken er Storbritaniens eller Danmarks Fordeel at skade hinanden.

Det gjør mig ondt, at jeg var nødt til at skrive Dem saa ubehageligt et Brev, men jeg haaber at høre den Forsikkring, at vi i Frem-

tiden blot ville tilskrive hinanden det, som kan fornøie og være os behageligt, thi jeg forsikkrer Dem, at jeg haaber altid at fortjene Deres bestandige Høiagtelse, og ofte at have Leilighed til at forsikre Dem, hvormeget jeg føler altid at være

Deres

oprigtige og hengivne Ven

Nelson & Bronte.

Endelig skal anføres den Tale, som Søkadetakademiets Chef, Kaptajn Sneedorff, kort Tid efter Slaget paa Reden holdt til sine Kadetter, umiddelbart forinden de skulde tiltræde Aarets første Togt med Kadetskibet, da den giver et klart Indtryk af, hvorledes man indenfor Søetaten bedømte den hæderfulde Kamp, som dennes Personel havde leveret den engelske Flaade, og som tillige giver et Udtryk for den Følelse af national Begejstring, Samtiden var be-sjælet af, og som Sneedorff paa en mesterlig Maade ogsaa forstod at indpode sine Kadetter, de vordende Officerer.

Talen, som var en af de mange, som Sneedorff hvert Aar holdt til Kadetterne, naar de skulde paa Togt, giver ogsaa et Indblik i den Tids svulmende, poetiske men noget søgte Stil, der, som man ser, ogsaa anvendtes ved Søkadetakademiet ved højtidelige Lejligheder, men som for Kadetternes Vedkommende stod i grel Mod-sætning til den daglige Omgangstone, særlig ombord, hvor det ikke ligefrem var Blomstersprog, der førtes mellem Datidens raa og uslebne Søfolk. Der var dengang heller ikke noget paafaldende ved, at Kadetchefen den ene Dag ved Parolen kunde tiltale sine Kadetter med »Mine Herrer« og »ædle unge Venner« og den næste Dag lade dem piske med Riset for det samme Auditorium for begaaede Forseelser, idet Tampene blev langet ud ved Parolen i alles Paasyn.

Hans Tale er følgende:

»Mine Herrer! Meer end 20 Gange stod jeg saaledes for Dem; hver Gang med Siælen giennemtrængt af Bevidstheden om det høie Kald, mig blev givet, at staa i Spidsen for Fædrelandets Søkrige-

res Opdragelse; hver Gang brændende af Iver for at svare til dette Kald; hver Gang stræbende at opflamme Deres Forsætter for at naa hastigt og sikkert Deres høie Bestemmelse. Men aldrig, aldrig trængte sig ind paa mit Hierte saadan en Strøm af store og høitidelige Følelser, som i dette Øieblik.

Det er den uforglemmelige Anden Aprils Scener, der staae for min Aand. Hvorledes kan jeg, naar jeg seer hen til den Glands, der denne Dag blev udbredt over Danmarks Flag, noksom kraftigen, værdigen tiltale Dem, der engang i Tiden skal betroes denne vor Stolthed, denne vor Helligdom! Dog, — Opmuntring til at stride tappert for Fædrelandet har aldrig været fornøden i den danske Orlogstand; den vilde for den nærværende Slægt være det end mindre, da De alle ville have den stolte Dag i levende Erindring; den vil i dette Øieblik være aldeles overflødig: Nærværelsen af Prøvestenens Anfører og andre Dagens Hædersmænd maa fylde ethvert veldannet Ungdomshierte med brændende Længsel efter, engang at værne om Fædrelandet som de.

Jeg skal derfor, ædlest unge Venner, ikke tale til Eders Hierte, men henvende mig til Eders Forstand, idet jeg stræber at vise, hvorledes i Søslaget Alting beroer paa Officiererne, og hvorledes det altsaa for Staten er vigtigt, at disse ere kundskabsfulde, tapre, utrættelige, i alskens Tilfælde raadsnilde Mænd.

Ingen Søbataille har beviist denne Sandhed klarere end 2den April. Var det Sømænd, som udgjorde Bemandingen paa Danmarks Flaade den Dag? Ingenlunde! Det var Haandværkere, Dagleiere, Bønder, alskens Mennesker af forskellige Haandteringer; Mange som aldrig før havde betraadt et Skib, aldrig tumlet en Kanon. Og dog tvistede disse saalænge om Seiren med Helten fra Abukir i Spidsen af en dobbelt saa stærk Magt; dog varede Striden her $4\frac{1}{2}$ Time, istedet for den hist kun varede $2\frac{1}{2}$; dog blev kun en Deel Seirherrens Bytte, istedetfor at hist Alt maatte bukke under; dog var Fiendens Tab større her, end der; ja større end det, som i den hedeste Bataille, saavel i denne som forrige Krig, nogensinde Brianniens Flaade led.

Hvorledes forklare vi disse Ubegribeligheder? Dette er det som er Gienstanden for min Tale.

Ikke alene Danmark, men Europa har beundret 2den Aprils Krigeres Mod. Og dog, hvor lidt skulde dette have udrettet, dersom ei Officierernes Kundskab, deres ufortrødne Utrættelighed, deres Raad til at overstige alle Vanskeligheder havde møisommeligen og troligen, i en streng Aarstid, med Fornægtelse af alskens Bequemmeligheder, og med Mangel saavel paa Tid som paa Midler, forberedt den stolte Modstand der blev giort.

Det gialdt om at forsvare Kongestaden, Kongen, Flaaden — ikke at levere Fienden et Slag i aaben Sø. Vinterens Iis laa endnu paa Vandene, og Danmarks Allierede kunde ei fra deres tilfrosne Havne sende de Flaader, uden Forstærkning af hvilke det havde været daarligt at vove den Danske alene.

Til at holde Hovedstaden bombefri var allerede af den udødelige Gerner betænkt 3 Batterier paa Rheden. Et af dem var kun færdigt. Statens Arbeider fordre Tid, naar de fordre store Omkostninger. Cronstadts og Carlskronas Dokker, bygges paa i 100 Aar, og de ere endnu langt fra færdige. Ikke alene til at erstatte de 2 manglende Batterier, men ogsaa til at danne et Værn imellem dem, behøvedes en Rad af Defensions-Skibe, der for det meste først fra Skibsbyggernes Haand skulde tildannes, dernæst af Orlogsmanden armeres, udføres, stilles i Orden og det aldeles raa og uvante Mandskab exerceres. Langt ud paa Vinternatten arbeidedes herpaa. Imidlertid maatte Flaaden tillige rustes, at den kunde være rede, naar den Allierede kom. Midt i Vinterens Hierte var den klar, ved en Anstrengelse, som Danmarks Aarbøger ikke vise Magen til, og det med saa faa Officierer, at der næppe var et Par til hvert Skib.

Endelig nærmer Uveiret sig mere. Den overmodige Britte lægger Beslag paa dansk Eiendom, og det som var meer, enkelte af hans Krydsere fornærme Kongens Territorialhøiheid. Iisen spænder Sundet; men med Saugen i Haand baner Defensionen sig Vei, ud at slaae en Vold om Kongestaden. Den ligger der netop, da Engelsk-

mandens Vimpler sees fra Kronborg; men den knappe Tid og de mangfoldige Arbejder have langt fra ikke tilladt at sætte den i værbar Stand. Nu er det atter, at de danske Sø Officierer fordoble deres Iver. I henved 14 Dage henvaages Natten med Dagen, i yderlig Travlhed med at faae Skibene i Stand, de manglende Kanoner monterede og Mandskabet tilbørligt øvet. Hundrede Smaating mangle; men Officierernes Geni finder Midler til at undvære dem, Endelig, synkende af Træthed, brænde de lige saa meget efter Kampen for at faae en Hviledag som for at faae en Hæderdag, og den kom den 2den April, kom netop som Defensionen var i Stand, netop maaskee og, da dens tappre Stridsmænds Anstrængelser havde naaet Høiden af, hvad Mennesket kan udholde.

Denne store Dags Udfald var straalende Hæder for Danmark, men ikke Seir. Maaske, ja høist rimeligen skulde alligevel denne, uagtet al Overmagt, have kronet os, dersom vore Skibe ei havde været bundne i Stilling og Plads. Hvor mange iblandt dem havde ikke allerede en Mængde Døde og Saarede, inden de formedelst deres ubevægelige Stilling kunde gjøre et Skud. Men aldrig saasnart kunde den danske Kanon træffe, førend dens sikke og vedholdende Ild viste, hvilke Officierer der havde forberedt Kampen og nu styrede den. Hvo kan opregne den Mængde Beviser herpaa. Jeg skal ikkun anføre tvende, som Mænd, her staae, have berettet: Prøvestenen, omendskiøndt den næsten bestandig havde 2 Linieskibe at slaaes med og længe en 40 Kanons Fregat, der skiød den langskibs, tilredte den ikke alene sine Modstandere saaledes, som den engelske Admirals Liste paa Døde og Saarede viser, men den jog endog med de faa Kanoner, som kunde baxes saameget, Fregatten, hvis Chef selv har fortalt mig det, bort med et anseeligt Tab paa Skib og Mandskab. Og Charlotte Amalia, hvis Batterie var exerceret og bestyret af den Mand, der her paa dette Batterie *) i en Rad af Aar, med saa meget Held har underviist og comman-

*) Talen holdtes om Bord i Kadetfregatten og Officeren, der sigtes til, Lieutenant Bardenfleth.

deret Dem M. Herrer, — Charlotte Amalia med ikkun 13 Kanoner i Brug, hvoraf de Fleste tilsidst vare demonterede, laa under hele Slaget paa Siden af 74 Kanon Skibet »Monarch«, om hvilket Nelson melder, at det havde 210 Mand Døde og Blesserede.

Heller ikke blev af alle de danske bevægelige Skibe meer end eet Fiendens Bytte, hvilket først i Slaget fik sine Touge overskudte og kom paa Grund, men desuagtet vedbleve at stride saa længe det var muligt. Alle de andre, endog synkende, holdt Dannebrog i Veiret, efter at have slaaet mod den overlegne Fiende til det Yderste. Selv et af Blokskibene, efter at have stredet saa længe Modstand var mulig, forsøgte at undrage sig fra at blive Fiendens Eiendom; og havde ikke Alles Opmærksomhed været spændt paa at redde de saarede Helte, vilde dette sikkert ikke være blevet Ildens Rov.

Dog, ædleste unge Venner, det er Eder klart, af hvad Vigtighed Officieren er i Søslaget. Det er Eder derfor klart, hvad Fædrelandet fordrer af Eder; med hvilket forventningsfuldt Haab det seer hen til den Ungdom, her er forsamlet. O! lad os derfor nytte den gyldne, uigienkadelige, i vor formedelst Krigsbegivenhederne forkortede Tid, af al Formue. Lad den ufortrødne, alle Vanskeligheder overstigende Flid, 2den Aprils Mænd viste før Slaget, og den Ild, den Anstrængelse, de viste i det, være os et stort, et uimodstaaeligt Exempel. Da ville Eders Arbejder sikkert ved Togets Ende krones med Løn og maaskee om ikke lang Tid med Hæder.

Eder, Medborgere og Venner, som, idet I gave Slip paa, enten Musernes stille Fortryllelser, eller de Bequemmeligheder, Handelsfarten indbringer, viste, at Kiærlighed til Fædrelandet brændte høit i Eders Hierter: Eder være vor inderligste Velkomst bragt *).

*) En Del unge Mænd, dels Studenter og dels Styrmand fra Koffardimarinen, var efter Ansøgning blevet antaget som »Ekstraordinære Kadetter« til Trods for, at de gennemgaaende var betydelig ældre end Kadetterne. De boede paa Akademiet og blev undervist her sammen med Kadetterne, og en Del af dem blev efter bestaaet Eksamen udnævnt til faste Officerer. Det er dem, Sneedorff byder Velkommen.

Vi skulle Alle, saavel Unge som Gamle, vide at skønne paa, at I foretrak vor Stand, med alle dens Møier og Farer, for enhver anden. Vi skulle være omhyggelige i at udfinde alle de Gienveje til Kundskab og Erfaring, vi skyldte Eders Alder; og det skal være et skønt Syn, at see Manden og Ynglingen og Barnet gaae Haand i Haand med hverandre, uden Fordom, uden Forbeholdenhed, til det store, deilige Maal, at værne i Tiden om Dannebrog som 2den Aprils Mænd gjorde det«.

Slaget paa Reden og de Begivenheder, saavel af politisk som af militær Art, der dannede Baggrund herfor, har selvsagt siden givet Anledning til, at mange Forfattere, baade Historikere og Militære, har grebet Pennen for at bedømme og kritisere de Forholdsregler, der blev truffet, og de Skridt, der blev foretaget forinden, under og efter dette interessante og mærkelige Slag, der dog, naar alt kommer til alt, kun var en Episode i det vældige Opgør mellem Kontinentalmagterne og den engelske Sømagt.

De skandinaviske Lande havde, saaledes som vi har set i det foregaaende, gennem hele den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede med Held gennemført en Neutralitetspolitik, der var baseret paa deres væbnede Magt til Søs. Saalænge England, mod hvem denne fælles nordiske Politik særlig var rettet, ikke følte sig stærk nok til for Alvor at modsætte sig den, og saa længe Englands Kamp ikke var nogen egentlig Eksistenskamp paa Liv og Død, gik alt godt, og de nordiske Staters Handel florerede som aldrig før og bragte Rigdomme og Velstand til deres Lande.

Men da det store Opgør mellem England og Frankrig og dets Allierede omkring Aarhundredskiftet brød løs, og England for Alvor saa sine Interesser truet, vilde det ikke længere finde sig i, at de Neutrale forhindrede det i at komme dets Hovedmodstander til Livs. Det viste sig da, at de smaa Staters Neutralitetspolitik ikke kunde haandhæves længere, idet de af de store stridende Parter blev stillet overfor et »for eller imod«. Danmark-Norge valgte un-

der haardt Pres fra begge Sider, efter hvad man nu kan se, det forkerte Parti. Angsten for Rusland, hvilket Land vi som Følge af vor hidtidige Politik gennem sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede var kommet i Afhængighedsforhold til, drev os over paa Englands Modstanderes Side.

Det var den første Fejl, vi begik, men naar vi nu engang havde taget Parti mod Sømagten England, burde vi af al Kraft have forberedt os paa at tage det Stød, som vi maatte vide, før eller senere, maatte komme i Form af et engelsk Flaadeangreb mod København; og det saa meget mere som vi i vor dyrebare og relativ store og stærke Flaade havde et Aktiv, der i Lighed med saa mange Gange tidligere kunde have været sat ind til Støtte for den Udenrigspolitik, vi nu engang var slaaet ind paa.

I Stedet herfor forsømte vi at udruste Flaaden rettidigt; Skibene laa, som vi har set, under Ekviperings paa Holmen, da Englænderne kom, Mandskabet var ikke holdt i Beredskab Vinteren igennem, men var ved Flaadens Oplægning i Efteraaret 1800 blevet hjemsendt og havde i stort Antal taget Hyre ombord i Koffardiskibene, hvoraf en Del i Begyndelsen af 1801 blev beslaglagt i engelske Havne; og det norske Kontingent blev først af Isen og senere af Englænderne forhindret i at give Møde, med Undtagelse af de relativt faa, der til Fods naaede ned gennem Sverige.

Forsvaret af København mod Søsiden, der ogsaa skulde beskytte den under Ekviperings værende Flaade, var heller ikke i Orden; man havde saaledes forsømt at opføre de Forter og Søbatterier, som forudseende Mænd Gang paa Gang havde foreslaaet anlagt, og som de havde anset for ganske nødvendige. Kun Trekroner Batteri var under Opførelse, men langt fra færdigt, da Englænderne kom. I Stedet herfor maatte man udlægge en flydende Defension, sammensat af tildels gamle kasserede Skibe, der maatte klargøres i Huj og Hast, og hvoraf de sidste først naaede at blive udlagt umiddelbart forinden Englændernes Ankomst til Sundet. Skibene var yderst slet udrustede og manglede tildels kvalificerede Besætninger, hvoraf en Del maatte skrabes sammen fra Gaderne. Og disse Skibe

og Besætninger skulde stilles overfor Englands glimrende udrustede Linieskibe og krigsvante Søfolk.

Med Hensyn til Defensionens Officersbesætning var Halvdelen, nemlig 56 af dens 112 Officerer, Maanedsløjtnanter, — Styrmand og Skippere fra Koffardimarinen. — Af Resten var 12 Landofficerer og kun 38 faste Søofficerer af Linien. Det kan maaske se mærkeligt ud, at kun 38 eller ca. en Fjerdedel af det samlede Søofficerkorps' 160 Officerer gjorde Tjeneste ved Defensionen og kom til at deltage i Slaget; men Grunden hertil maa søges i, at den Del af Resten, der ikke var udkommanderet med andre Skibe eller havde særlige Tjenestestillinger i Land, var udset til den søgaaende Flaade, der laa under Ekvipering paa Holmen, og som man stadig havde næret Haab om at kunne faa udrustet og udsendt. De mange Reserveofficerer, der saaledes kom til at indtage de faste Officerers Pladser under Slaget, gjorde det med Ære. Ved denne, som ved saa mange senere Lejligheder, har vor Koffardimarines dygtige og uforfærdede Officerer vist, at de altid var rede til at møde, naar Fædrelandet i alvorsfulde Stunder kaldte, og at de paa en smuk Maade kunde gøre Fyldest, ikke alene som Sømænd, men ogsaa som Søkrigere. 6 Maanedsløjtnanter maatte lade Livet den 2. April, og 11 saaredes under Kampen.

Med Hensyn til Defensionens Sammensætning og Placering havde Olfert Fischer allerede straks efter at have tiltraadt sin Stilling som Medlem af Defensionskommissionen i denne gjort sin Indflydelse gældende. Det blev saaledes i Begyndelsen af Februar bestemt, at den ydre Defensionslinie skulde bestaa af Batterierne Trekroner og Prøvestenen, hvilket sidstnævnte Batteri, som tidligere omtalt, skulde have været dannet af 3 gamle Orlogsskibe; mellem disse to Batterier skulde 4 Blokskibe og de mindre Fartøjer have været udlagt; men da Prøvestensbatteriet maatte opgives, blev Skibene, som skulde have dannet dets Underlag, fordelt i Linien, der selvsagt blev svækket væsentligt ved at miste sit ene faste Støttepunkt. For at bøde herpaa besluttede Kommissionen at forstærke Linien med de ældre Orlogsskibe »Sjælland« og »Holsten«,

hvorved Afstanden mellem Skibene formindskedes, idet Olfert Fischer gjorde gældende, at en saadan fastliggende Linie var let at angribe, naar Afstanden mellem Skibene var stor. Der behøvedes kun faa Skibe til at ødelægge den, idet Fjenden blot behøvede at uskadeliggøre et eller flere af Liniens Skibe, hvorved der blev Mulighed for at beskyde de andre langskibs baade agterind og forind. Derfor trak O. F. ogsaa, efter at have taget Kommandoen over Defensionen, de smaa Fartøjer, Stykprammene og Flaadebatteriet ud i Linien og lagde i det hele taget alt, hvad der havde Kanoner, saa nær dennes Aabninger som muligt for at vanskeliggøre Gennembrydning fra Fjendens Side. Derved fremkom imidlertid det enestaaende og ejendommelige Kampbillede, at disse smaa ubeskyttede Fartøjer, der kun var armeret med et ringe Antal Kanoner, kom til at deltage i Hovedkampliniens Kamp med Fjendens store Liniesskibe som direkte Modstandere. Til Trods herfor klarede de sig bravt og var medvirkende til, at Defensionslinien holdt ud, saa længe som den gjorde. Olfert Fischer havde iøvrigt ikke nogen større Tro paa et heldigt Resultat af Kampen, hvilket man faar Indtrykket af ved at læse følgende Passus i hans Brev til Kronprinsen af 28. November 1802:

»I den Stilling alting stod ved den Tid Defensionen udlagdes, var efter mine Kundskaber intet at gøre uden som sagt, formindske Afstanden mellem Liniens Skibe og i paakommende Tilfælde slaa saa længe muligt; angive noget Middel, der kunde afværge det ubehagelige, man forud kunde se, tror jeg ikke stod i nogen dødeligs Magt«.

Selve Defensionslinien kunde derimod uden Skade være trukket længere mod Syd med dens sydligste Skib fortøjet tæt op til de gamle Prøvestensvrag. Dette vilde have forhindret Englænderne i at omgaa Linien paa dette Sted, hvorfra de nu blev i Stand til at beskyde de sydligste danske Skibe langskibs og tilføje dem store Tab. Ved en saadan Forskydning af Linien mod Syd vilde dens nordlige Skibe, der laa for langt fra Grunden og tilmed saa nord-

ligt, at de under den største Del af Slaget maskerede Trekroners Ild, ogsaa i højere Grad været blevet forskaaet for den langskibs ødelæggende Ild fra Riøs Fregatter, samtidig med at Trekroners Batteri paa et tidligere Tidspunkt af Slaget kunde have gjort Nytte. At Blokskibene »Mars« og »Elephanten«, der laa i Løbet mellem Refshalen og Stubben, kunde have gjort større Nytte i den østlige Frontlinie, er en given Sag, thi selv om man jo ikke paa Forhaand kunde vide, fra hvilken Kant Englændernes Angreb vilde blive ført, kunde de to Blokskibe dog paa den Plads, hvor de nu laa, være blevet erstattet af Billes to kraftige 74 Kanoners Orlogsskibe. Man har i det hele taget Indtrykket af, at Admiralitetet ikke vilde ofre Flaadens nyere Orlogsskibe i en Kamp, som paa Forhaand maatte anses for haabløs; men det vilde dog alligevel have været bedre, om de var blevet sat ind her, hvor de kunde have gjort Nytte, end gemt til 1807, hvor de sammen med den øvrige Flaade blev ført bort af Englænderne uden Kamp.

Naar det har været kritiseret, at Orlogsskibet »Sjælland«, der ikke var taget som Prise af Englænderne den 2. April, ikke i Løbet af Natten blev varpet eller bugseret indenfor Trekroner af de Danske, da giver Olfert Fischer i sit omtalte Brev af 28. November til Kronprinsen den Forklaring herpaa, at han, hvadenten Skibet kunde anses for at være dansk endnu eller ikke, skønnede, at det vilde være utilraadeligt at tænke paa i Mørke at faa det ind gennem det trange Farvand, hvor de to nordlige Blokskibes Sværankre stod midt i Løbet; endvidere havde han heller ingen disponible Fartøjer til Bugsering.

Olfert Fischer lod derfor »Sjælland« ligge, hvor det laa, idet han mente, at han om fornødent altid kunde stikke det i Brand, fremfor at risikere, at det sank eller gik paa Grund i Løbet, hvor det i Tilfælde af Kampens Genoptagelse vilde komme til at maskere Ilden fra den nordlige Side af Trekroners Batteri og fra de to Blokskibes Kanoner.

Olfert Fischer var den næste Morgen, efter at have faaet Kronprinsens Tilladelse til at afgaa fra Trekroner paa Grund af sine

Saar, gaaet ombord hos Kommandørkaptajn Bille for at underrette ham herom og anmode ham om at besørge det nødvendige for Nattesikkerheden for Trekroner og den øvrige Defension. Det havde været hans Forsæt samtidig at tale med Bille om Muligheden af at bugsere »Sjælland« ind, men paa Grund af sin lidende Tilstand var hans Hukommelse, siger han selv, blevet svækket, og han fik det ikke sagt.

Endelig har det været kritiseret, at Kanonerbaadene, efter at de af Olfert Fischer om Formiddagen var sendt tilbage, da de paa det Tidspunkt kun var udsat for Ødelæggelse uden at kunne gøre Nytte, ikke blev anvendt paa et senere Tidspunkt under Slaget f. Eks. mod de grundstødte engelske Linieskibe og til at bugsere danske havarerede Skibe ind, forinden disse blev taget som Priser af Englænderne.

Grunden hertil kan muligt søges i den Omstændighed, at disse Fartøjer udover Chefer og Regnskabsførere ingen egen Besætning havde. Denne skulde afgives fra Billes Eskadre, som derved blev berøvet ca. 700 Mand af sin ca. 1800 Mand store Besætning under Forhold, hvor Eskadren vel ikke var i Kamp, men laa klar, ikke langt udenfor Parkers opkommende Divisions Rækkevidde. De uheldige Kommandoforhold, hvor Kanonerbaadene var underlagt Bille og kunde sættes ind i Kampen baade af ham og paa Signal fra Olfert Fischer, har vel ogsaa for en stor Del været Skyld i deres Uvirksomhed. I alle Tilfælde maa det siges, at de efter Slaget kunde have været til stor Nytte, bl. a. ved at have bugseret »Sjælland« ind ved Daggry den 3. April, forinden dette Skib blev taget som Prise af Englænderne.

At Billes Eskadre paa den Plads den laa, langs Refshalegrundens vestlige Side indenfor Trekroner, ikke kunde tage aktiv Del i Kampen er en given Sag, dertil var Afstanden til Fjenden for stor; derimod kunde Skibene ved at skyde ud over Grunden have dækket Kanonbaadene, hvis de var blevet sendt ud for at tilbageerobre en Del af de nærmest liggende danske Vrag.

Forinden Slaget kunde Eskadrens Skibe imidlertid ligesom

»Sjælland« og »Holsten«, som tidligere paavist, have været lagt i første Linie og derved givet denne en væsentlig Forstærkning; men efter at Slaget først var begyndt, vilde en Udsejling fra Reden Nord om Trekroner for at komme den stærkt medtagne Defensionslinie til Undsætning have været ret nytteløs, thi Eskadrens 5 Skibe, hvoraf kun 2 var Linieskibe, vilde ikke have kunnet undgaa at falde i Armene paa Parkers 8 store Linieskibe og 9 mindre Fartøjer, der var under Opsejling.

Olfert Fischers Forberedelser og Planer forinden Slaget maa imidlertid, efter alt at dømme, siges at have været meget omhyggeligt og samvittighedsfuldt gennemtænkt og udført, og vedrørende hans Ledelse af den danske Defension og hans Optræden under Slaget, har der, saa vidt vides, fra dansk Side aldrig rejst sig nogen Røst, der paa noget Punkt kunde forklejne ham som Menneske eller som Sømand og Kriger. Nelsons uberettigede og ærekrænkende Angreb blev, som vi tidligere har set, paa en værdig og bestemt Maade afvist af Lindholm og ikke senere gentaget.

Derimod kan der siges et og andet vedrørende den øverste Krigsledelses Dispositioner og Kommandoforholdene i det hele taget, som har sin Interesse i denne Forbindelse. Det har været bemærket, at Nelson sendte en Parlamentær direkte til Kronprinsen og ikke til den Øverstkommanderende over Defensionen, Olfert Fischer, og man har kritiseret, at Kronprinsen paa sin Side, ved en af sine Generaladjutanter, førte direkte Forhandlinger med Nelson og traf Beslutning om Kampens Ophør, uden forinden at have konfereret med Defensionschefen og hørt hans Mening. For fuldtud at kunne bedømme Berettigelsen af denne Kritik maa man imidlertid sætte sig ind i, hvorledes Kommandoforholdene paa dansk Side var ordnet.

Efter den almindelige Mening har Kronprinsen i sit Forhold til Begivenhederne under Slaget paa Reden af de fleste kun været betragtet som Landets Regent, der som interesseret Tilskuere fulgte Slagets Gang først fra Sextus og senere, da Kampen trak sig nord-
 efter, fra Langelinie; men Kronprinsen antages almindeligvis ikke

at have haft nogen Art af egentlig militær Kommandomyndighed udover den, der rent formelt var tillagt ethvert Statsoverhoved som øverste Krigsherre. Denne Antagelse er midlertid ganske forkert. For det første havde Kronprinsregenten allerede den 17. Maj 1792 overtaget Præsidiets i Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiet, der førte Kommando over Søetaten som »en Chef Kommanderende«, og det var ikke alene af Navn, men ogsaa af Gavn, at han indehavde denne Stilling, idet han i de forløbne Aar lige op til den 2. April 1801 personligt ledede Forhandlingerne i Admiralitetet og med den største Interesse og Flid gik op i Styrelsen af Søetatens Sager. Her skal saaledes som Bevis herfor anføres hans sidste Ordre til Admiralitetet, umiddelbart forinden Slaget tog sin Begyndelse:

»Da jeg i Dag ej kan møde i Admiralitetet, saa ønsker jeg mig tilstillet de Sager, som maatte haste, og som jeg selv skal tage Del i.

København, den 2. April 1801.

F r e d e r i k C. P.

Til Admiralitets- og Kommissariats Collegiet.

For det andet tog Kronprinsen efter den engelske Flaades Ankomst til Sundet paa en afgørende Maade Befalingen over Rigersnes Stridskræfter, idet han fra nu af daglig udstedte Parolbefalinger som Højestbefalende, hvilket hidtil kun Kollegiet som Organ for Kongens Vilje samt Kommandanter i Fæstninger og Kommandører for Troppesamlinger havde haft Adkomst til at gøre.

I Kronprinsens første Parolbefaling, der den 28. Marts blev givet Afdelingerne som en almindelig Instruks, staar saaledes for Defensionens Vedkommende anført:

»Defensionen paa Reden kommanderer Kommandeur Olfert Fischer.

Den bevægelige Reserve-Defension kommanderer Kammerherre og Kommandeurkaptajn Steen Bille,

og Kronprinsens Parolbefaling den 30. Marts, da Faren begyndte at nærme sig, begyndte saaledes:

»Parol: Gud; Feltraab: den retfærdige Sag.

Det kommer an paa Danmarks Ære og vi ere Soldater og danske Mænd og dette giver mig Anledning til at fordre alt af mine brave Vaabenbrødre«.

Endelig var der det mærkelige Forhold, at Kronprinsen, foruden at være Landets Regent og Højstbefalende over Rigeres Stridskræfter samt Præsident i Admiralitetskollegiet, tillige i Perioden fra den 26. Marts til den 2. April incl. personlig førte Befalingen i Fæstningen, og hans Kommandoflag vajede den 2. April paa Holmen. Den tidligere Militærguvernør i København, General, Baron Gersdorff, var nemlig blevet afskediget den 26. Marts, og en ny Guvernør udnævntes først den 2. April efter Slaget.

Af disse Oplysninger, der findes i Meddelelser fra Krigsarkiverne, fremgaar tydeligt, at Kronprinsen ikke alene var Olfert Fischers Marinechef som Admiralitetets Præsident, men ogsaa hans direkte militære Foresatte under Slaget paa Reden som militær Guvernør (Kommandant) i den Fæstning, hvis yderste Søfront Olfert Fischer kommanderede. Paa Baggrund af disse Oplysninger tegner Billedet af Kommandoforholdene, som vist hidtil har staaet noget uklart for de fleste, sig tydeligere, idet Defensionen under Olfert Fischer, Eskadren under St. Bille og Københavns indre Søfront, hvis Batterier var underlagt Artilleriets Chef, Oberst Mecklenburg, som sidestillede og af hinanden i kommandomæssig Henseende uafhængige Kampgrupper, alle stod under direkte Overkommando af Kronprinsen som Fæstningens Guvernør.

Kronprinsen havde saaledes i enhver Henseende som Højstbefalende i Fæstningen København, der blev angrebet af den engelske Flaade, fuld og retmæssig Adkomst til at gribe ind i Slagets Gang, og det kan derfor heller ikke med Rette bebrejdes Nelson, at han sendte sin Parlamentær til Kronprinsen, som Mahan i sin

Beretning om Slaget ganske rigtig tillægger den øverste Kommando (in general command) over de danske Stridskræfter.

Kritikken kan derimod, og maaske med Rette, vendes imod det Forhold, at Landets Regent, der ingen militær Uddannelse havde, og som derfor manglede Forudsætningerne for at kunne bedømme en militær Situation og føre den øverste militære Kommando, havde tiltaget sig denne, ikke alene pro forma som øverste Krigsherre, men endog som Kommandant i en Fæstning, der blev angrebet af Fjenden.

Desuden har man fra forskellig Side bebrejdet Lindholm, at han som Kongens Generaladjutant af Søetaten ikke greb ind overfor Kronprinsen, da Nelsons Parlamentær kom ind med Opfordring til at indstille Kampen. Man har ment, at Lindholm i Kraft af sin Autoritet som Søofficer og sin Indflydelse som Generaladjutant og Kronprinsens personlige Ven skulde have søgt at formaa denne til at afslaa Nelsons Opfordring eller i alle Tilfælde at sætte sig i Forbindelse med Olfert Fischer for at høre hans Mening.

Hertil er følgende at sige:

Lindholm kunde ikke under Slaget paa Reden med nogensomhelst Ret eller Begrundelse betragtes som Kronprinsens Raadgiver i sømilitære Spørgsmaal. Han var vel Kongens Jagtkaptajn og en af hans talrige Generaladjutanter af Søetaten, men han var kun tilfældig til Stede paa denne Dag som Tilskuer til Slaget, idet han havde sluttet sig til det store Følge, der omgav Kronprinsen, til hvem han iøvrigt stod i et nært fortroligt Forhold. Han var iøvrigt paa det Tidspunkt, der her er Tale om, ikke knyttet til Kronprinsens Stab, da han var Chef for et af de Orlogsskibe, der blev ekviperet og udrustet paa Holmen. Kronprinsen var i Henhold til Meddelelser fra Krigsarkiverne omgivet af Spidserne for de forskellige Administrations- og Styrelsesgrene, saaledes at Ordrene kunde gives disse og besørges videre. Han havde som umiddelbar Stab sin Generaladjutant af Hæren, Kirchhof, Kaptajn Bülow og en stor Del Adjutanter og Ordonnansofficerer, som blev sendt med

Ordrer. Enhver, der har Kendskab til militære Forhold, maa dog vist indrømme det utænkelige i, at Lindholm, der kun var Kap-tajn, midt under Slaget skulde kunne gribe ind i den Højest-befalendes Dispositioner, under Tilsidesættelse af dennes retmæs-sige Stab og øvrige Omgivelser af højere Militære, hvoriblandt Admiralitetets Medlemmer maa forudsættes at have været til Stede. Zahrtmann giver da ogsaa denne Tanke følgende Udtryk i sin Artikel »Genlyd fra 1801«:

»Man behøver næppe at være Militær for at indse, at det ikke er en Parlamentær, men derimod den, der sender en Parlamentær, der har at bedømme den Modstand, der endnu kan gøres«.

At Kronprinsen derimod valgte Lindholm som Sendebud til den engelske Admiral, er kun naturligt. Han har sikkert haft et nøje Kendskab til sin Generaladjutants særlige Kvalifikationer til Udførelse af en saadan Mission, hvortil der fordredes et indgaaende Kendskab til det engelske Sprog, Forhandlingsevne og Takt. Disse Evner og Egenskaber var Lindholm utvivlsomt i Besiddelse af, og desuden hørte Hverv af den Art netop til en Generaladjutants Funktioner.

Lindholm udførte da ogsaa, efter alt at dømme, sin Mission som Adjutant og Parlamentær paa en fuldt tilfredsstillende Maade og til sin Kongelige Herres og sin Regerings Tilfredshed, idet han senere, saaledes som vi skal se, fik tildelt det ærefulde Hverv sammen med Generalmajor Waltersdorff, som Kommissær fra dansk Side at føre Underhandlingerne med de engelske Admiraler om en Vaabenstilstand.

At Kronprinsen som militær Højestbefalende over hele Fæstningen, da Beslutningen skulde tages om Indstilling af Kampen, ikke spurgte eller hørte Olfert Fischer, der dog kommanderede den betydeligste Del af den Front, der var i Kamp, kan synes mærkeligt. Det skyldtes muligt, som almindelig antaget, enten Kronprinsens manglende militære Forudsætninger eller ogsaa hans

kongelige Forvisning om, at »vi alene vide«, men man kan dog heller ikke udelukke den Mulighed, at Kronprinsens Beslutning til dels har været baseret paa de Oplysninger, han havde faaet om Kampsituationen paa Søen af Olfert Fischers Adjutant, Løjtnant Uldall, der efter Olfert Fischers Ankomst til Trekroner var blevet sendt i Land til Kronprinsen for at rekvirere 2—300 Mand til Batteriet og aflægge en foreløbig Rapport. Dette skete nemlig paa et Tidspunkt, hvor saa godt som hele Defensionslinien syd for Trekroner var sat ud af Spillet ved, at Skibene havde strøget, var skudt i Brand eller havde forladt deres Pladser samtidig med, at Parkers Division nærmede sig. Kronprinsen maa derfor have været ret klar over Defensionens sørgelige Forfatning, da Nelsons Parlamentær ikke saa lang Tid efter kom ind.

En anden Side af Sagen er, om Kronprinsens Beslutning under de foreliggende Omstændigheder har været rigtig. Nelsons Skibe var jo ogsaa ilde tilredt, og flere af dem paa Grund, og en Retræte nordpaa mod Parkers Division vilde yderligere have udsat dem for store Tab fra Trekroners kraftige Ild. Men selv om Nelsons Division tildels var blevet tilintetgjort, var Parkers 7 friske Linieskibe, hvoraf 2 Tredækkere, under Opsejling, og overfor dem havde vi kun de to nordligste Blokskibe og Billes lille Eskadre samt Trekroner at stille. Men den største Fare for os laa i, at hele Fæstningens Østfront nu ved Defensionsliniens Tilintetgørelse var blevet blottet, saaledes at de engelske Bombarderfartøjer, understøttet af Linieskibe, kunde lægges paa Plads og bombardere Byen og Holmen med dens Anlæg, hvor hele den danske Flaade laa under Ekviperung.

Selv om vi saaledes i bedste Fald kunde have tilføjet Nelson et Nederlag, hvilket selvsagt vilde have været en vældig Triumf for den danske Søetat, vilde Parker formentlig alligevel have kunnet sat sine Fordringer igennem, og i alle Tilfælde vilde Englænderne være kommet igen, og saa havde vi næppe faaet saa lempelige Vilkaar, som dem vi fik. 1801 var da sikkert blevet til et 1807.

At Kronprinsens Syn paa den militære Situation deltes af Olfert Fischer, har man dennes egne Ord for, idet han i sin omtalte Skrivelse af 28. Nov. til Kronprinsen bl. a. udtaler:

»... jeg og enhver kyndig Mand, som vejledes af Billighed, maa tilstaa, at man endog med positiv Vished kunde indse og vide: Det en Fjende, der havde udstaaet en Bataille, som den af 2. April, der havde ødelagt den danske Defensionslinie sønden fra til Tre-kroners Batteri, derefter forlangt Vaabenstilstand, — den skulde af blot Overmod, uden Nytte, forny en Bataille for om muligt at tilintetgøre Batteriet, et Værk, som paa ingen Maade kunde lægge Hindringer i Vejen for hans egentlige Hensigt, at bombardere Byen«.

Kronprinsen har muligt ogsaa ment, at vi nu havde ydet vort til den fælles Sag, hvor vi paa en vis Maade var blevet ladt i Stikken af vore Forbundsfæller og havde maattet optage Kampen alene. Da denne nu heller ikke drejede sig om Landets Selvstændighed, men kun om et Princip, som vi ret modvilligt var blevet tvunget til at gaa ind paa at forsvare — og havde gjort det paa en ærefuld Maade og under store Ofre af Menneskeliv — kunde vi derfor med god Samvittighed indstille Kampen, selvom det skulde ske paa Bekostning af den Idé, der laa til Grund for det væbnede Neutralitetsforbund.

Herved blev der ogsaa aabnet os en Mulighed for at faa vore Kolonier og de af Englænderne beslaglagte Skibe tilbage, samt at genoptage vor udbytterige Søhandel, der var blevet lammet af den engelske Sømagt.

IX. Vaabenstilstanden

Da Lindholm efter Afslutningen af Vaabenhvilen den 2. April havde faaet mundtlig Instruktion af Udenrigsministeren, Grev Bernstorff om, hyad han i Regeringens Navn skulde sige under de videre Forhandlinger, gik han den følgende Dag, den 3. April Kl. 8 Fm. igen ombord til Admiral Parker, denne Gang i Følge med Kommandørkaptajn Steen Bille. Lindholm, der havde nedskrevet sin mundtlige Instruktion, forelæste nu denne for Admiral Parker, idet han oversatte den til Engelsk. Grev Bernstorffs Besked gik ud paa, at Danmark var villig til at genoptage de tidligere venskabelige Forbindelser med England, saa snart den engelske Regering fjernede Anledningen til Striden og frigav de danske Handelsskibe, som det havde lagt Embargo paa i sine Havne, men Danmark kunde ikke indlade sig paa at bryde Traktater, indgaaet med andre Lande, naar de ikke var stridende mod dets Traktater eller venskabelige Forbindelser med England. Hvis England tiltraadte dette Standpunkt, vilde Kongen af Danmark tilbyde sin Mægling mellem Storbritannien og Østersømagterne, saaledes at Fred og Venskab atter kunde blive fornyet og den ulykkelige Krig i Norden blive standset.

Admiral Parker sendte nu Bud efter Lord Nelson, hvem han foreslog at gaa i Land til Kronprinsen for nærmere at høre Hans Kongelige Højheds Forslag. Nelson erklærede sig straks villig her-til, og medens Kammerherre Bille gik i Land for at melde hans Ankomst til Kronprinsen, fulgte Lindholm Nelson, først ombord i dennes eget Skib og derefter i Land. Dette Besøg i Land af Englands berømte Admiral, der Dagen i Forvejen som Chef for

den engelske Angrebsstyrke havde leveret de Danske det blodige Slag, som hele Hovedstadens Befolkning havde været Vidne til, satte imidlertid de danske Autoriteter i ikke ringe Forlegenhed. Nelson havde nemlig for sig og sit Følge afslaaet Tilbudet om at blive afhentet af de kongelige Ekvipager, idet han holdt paa at ville gaa Vejen fra Toldboden til Amalienborg til Fods. For at beskytte ham mod Folkets Forbitrelse fik man imidlertid den Idé, mellem Masserne, der modtog og fulgte ham, at blande det ny-oprettede Studenterkorps, som nød stor Popularitet, og som skulde virke dæmpende paa mulig opstaaende Tumulter, hvilket det da ogsaa gjorde.

Nelson, der efter Oberst Stewarts Beretning, var ledsaget af Kaptajnerne Hardy og Fremantle, gav i et Brev af 5. April 1801 til Lady Hamilton følgende Fremstilling af sit første Møde med den danske Befolkning:

»Den 3. gik jeg i Land for at underhandle med Kronprinsen . . . Folket modtog mig som altid, og selv Trapperne i Palæet var fulde af Mennesker, der raabte Hurra og »Gud velsigne Lord Nelson«.

Denne noget mærkelige Fremstilling støttes iøvrigt af Kaptajn Fremantle, der i et Brev af 4. April til sin Hustru udtaler:

»Lord Nelson havde været i Land hos Prinsen, han blev modtaget af Mængden med Hurraraab og Leve Nelson. Paa sin Vej til Slottet var Mængden larmende i deres Hyldest, saa meget at Regeringen syntes at være utilfreds dermed — han gik ombord paa samme Maade og er Livet og Sjælen i Eskadren«.

Indholdet af dette Brev giver imidlertid ikke Indtrykket af, at Fremantle har været med, men at han snarere ordret har gengivet Nelsons egen fantasifulde Fremstilling, der iøvrigt gik igen i de engelske Dagblade.

Oberst Stewarts Skildring af Begivenheden, der er i nær Overensstemmelse med danske Øjenvidners, er mere nøgtern og virkelighedstro, idet han siger:

»Folk viste en Blanding af Beundring, Nysgerrighed og Mishag. En stærk Vagt sørgede for hans Sikkerhed, og den viste sig nødvendig for at holde Pøbelen til Side, fra hvem man nødvendigvis kunde vente Forbitrelse blandet med Beundring over, at han (Nelson) trængte sig ind imellem dem«.

Soldin, der i 1801 har samlet og udgivet en af de første Beretninger om Slaget og de Begivenheder, der knytter sig hertil, giver følgende interessante og detaillerede Beskrivelse af Nelsons Person:

»Nelson er en Mand af middelmaadig Størrelse, mørkladen af Ansigtssfarve og temmelig solbrændt. Der er intet udmærket i hans Træk. Nogen Bestemthed og en vis Slags Ligeegyldighed er alt, hvad man synes at kunne finde i hans Physiognomie. Mange paastaa, at han har et Glasøje, men Udgiveren, som har staaet ganske nær ved ham og haft Lejlighed til at betragte ham meget nøje, maa tilstaa, at han ikke har kunnet opdage, at der var et Glasøje. Rigtig nok sidder det ene Øje noget stift i Hovedet, men man maa snarest formode, at dette, som adskillige have forsikret, er en Følge af en Contusion. Hans bortskudte højre Arm giver ham et lidende Udseende og er et sørgeligt Bevis paa, hvor dyrt han har maattet betale sine Laurbær. Han gaar temmelig skødesløst klædt, og da han tredie Gang var i Land, havde han en meget simpel grøn Frakke paa«.

Og om Københavnernes Optræden overfor Nelson, den første Gang han gik i Land, siger Soldin:

»En taløs Skare af Mennesker ledsagede ham, denne Omstændighed kan ikke falde nogen forunderligt, naar man betænker, at enhver ønskede at se en Mand, som fra Nilen til Østersøens Bredder havde opvakt Europas Opmærksomhed, og som man en Dag i Forvejen har betragtet som sin uforsonligste Fjende. At iøvrigt endog det simpleste Menneske i denne store Vrimmel, ikke, som de engelske Aviser beretter, har begaaet den Sottise at tilraabe ham Hurra, det er noget som enhver, der har set Nelson, hver

Gang han var i Land, kan bevidne med mig. De engelske Avis-skrivere maa desuden ikke have det rigtigste Begreb om Hurra-raab hos os, eller om dette Udraabsords tvetydige og forskellige Bemærkelse i de københavnske Smaadrenge Mund.

I alle Tilfælde har den københavnske Befolknings Holdning, som ved det første Møde med Nelson vel hovedsagelig har været præget af Nysgerrighed, ændret sig ved hans senere Besøg i Land og er blevet præget af nogen større Værdighed. Saaledes skriver den danske Diplomat, Kammerherre Schubart, der netop opholdt sig i København paa den Tid, om Nelsons Besøg i Land hos Kronprinsen den 8. April:

»Ledsaget af flere engelske Officerer har Admiral Nelson begivet sig til det kongelige Palæ for at forhandle med vor kære Kronprins. Han er gaaet gennem Rækker af Befolkningen, som har iagttaget den dybeste Tavshed. Noget hvortil Officererne ved vort kække Studenterkorps have bidraget ikke lidet. Det danske Folks stolte og tause Holdning havde noget imponerende ved sig, som har maattet forbavse den engelske Admiral. Man tillod sig næppe at drage Aande for ikke at afbryde den højtidsfulde Stilhed og Ro, der herskede. Jeg har været Øjenvidne til alt, hvad jeg her fortæller, og jeg kan forsikre om Troværdigheden deraf.

Naar der er vist denne lille Episode, om hvis forskelligartede Beskrivelse og Bedømmelse, der her er givet en Fremstilling, en større Opmærksomhed, end dens Betydning fortjener, da er Grunden den, at det ikke er uden Interesse at erfare, hvorledes den danske Befolkning for mere end 140 Aar siden reagerede overfor en fremmed Magt, som den mente sig forurettet og krænket af.

Efter Ankomsten til Kronprinsens Palæ paa Amalienborg spiste Nelson sammen med Kammerherre Bille og Generaladjutanterne Lindholm og Kirchhoff. Efter Taflet fandt Sammenkomsten Sted med Kronprinsen, der havde spist hos Kongen paa Rosenborg. Under Sammenkomsten, der havde en ganske uformel Karakter, hvilket præciseredes ved, at Udenrigsministeren ikke var til Stede,

udvekslede Kronprinsen og Nelson gensidige Synspunkter vedrørende den foreliggende Situation. Af Udenforstaaende var kun Generaladjutant Lindholm nærværende, dog vist ikke, saaledes som det er blevet paastaet, som Tolk, thi Kronprinsen, der i sin Ungdom havde været paa flere Besøg hos sin Onkel, Kong Georg den Tredie af England, var fuldt ud det engelske Sprog mægtig. Samtalen mellem de to er i sin Helhed blevet gengivet af Nelson i et Brev til den engelske Premierminister, Mr. Addington, som han tilskrev Dagen efter Sammenkomsten med Kronprinsen.

Da Samtalen kom til at danne Grundlaget for de videre Vaabenstilsstandsforhandlinger og i det hele taget giver et ikke uinteressant Bidrag til Bedømmelsen af de to historiske Personers Karakter, skal Nelsons Brev, der er optaget i »Nicolas Dispatches and Letters of Lord Nelson IV« gengives i Oversættelse. Man faar bl. a. det Indtryk ved at læse Brevet, at Kronprinsen, der i sin Ungdom havde faaet en meget omhyggelig Opdragelse og Uddannelse og gaet en god Skole igennem hos A. P. Bernstorff, meget vel forstod, hvad det hele drejede sig om og slet ikke var i Besiddelse af saa ringe Evner, som det saa ofte er blevet ham tillagt. I alle Tilfælde forstod han paa en værdig Maade at forhandle med den berømte engelske Admiral, der i Indberetninger og Breve altid udtalte sig om ham med den største Agtelse og Respekt. Brevets Ordlyd er følgende:

*»Sct. George«, Københavns Red
April 4de 1801.*

Til Hans Højvelbaarenhed Henry Addington.

Min kære Herre,

Det er efter Deres eget Ønske, at jeg ulejliger Dem med et Brev efter den overstaaede Søtræfning med Danmark. Jeg skal ikke trætte Dem med en Beretning om Kampen, det er tilstrækkeligt at sige, at vi med Guds Bistand har vundet en fuldstændig Sejr. Paa Grund af Omstændighederne faldt det i min Lod at forhandle

med Kronprinsen af Danmark, og det har givet Anledning til nogen Korrespondance mellem Land og Sir Hyde Parker. Jeg indrømmer, at jeg ikke nærer megen Tillid til et gunstigt Resultat af Forhandlingerne, da det staar mig klart, at Danmark, dersom Frygt ikke var den altoverskyggende Faktor, nu gerne vilde give Afkald paa alle sine Allierede for at blive Venner med os. Sir Hyde Parker mente, at der muligvis kunde komme noget godt ud af det, hvis jeg gik i Land og talte med Hans Kongelige Højhed. Jeg tog derfor ind i Gaar ved Middagstid, spiste til Middag paa Slottet og havde derefter en Samtale paa 2 Timer alene med Prinsen (d. v. s. ingen Minister var nærværende), kun hans Generaladjutant, Lindholm, var til Stede.

Hans Kongelige Højhed begyndte Samtalen med at sige, hvor lykkelig han var ved at se mig, og takkede mig for min Humanitet overfor de saarede Danske. Jeg sagde saa, at Tanken om, at Danmark havde beskudt det engelske Flag og derved var blevet allieret med dets Fjender, havde været en Sorg for mig, ligesom det vilde være det for enhver Englænder, lige fra Kongen til den ringeste Person. Hans Kongelige Højhed afbrød mig ved at sige, at Admiral Parker havde erklæret Danmark Krig. Det benægtede jeg, og anmodede Hans Kongelige Højhed om at sende Bud efter Dokumenterne, han vilde da komme til det modsatte Resultat; thi en saadan Tanke laa den britiske Admiral saa uendeligt fjern. Jeg spurgte, om Hans Kongelige Højhed vilde tillade mig at tale frit ud om Danmarks nuværende Stilling, hvortil han gav sit Samtykke. Jeg forklarede ham den Opsigt, en saadan unaturlig Alliance med Englands bitre Fjender havde vakt i England netop paa dette Tidspunkt. Hans Svar var, at naar han havde tiltraadt Alliancen var det for Beskyttelsen af deres Handel, at Danmark aldrig vilde blive Englands Fjende, og at Kejseren af Rusland ikke var Englands Fjende, da Traktaten blev sluttet, han vilde aldrig gaa med Rusland imod England, og hans Erklæring herom var netop Aarsagen til, at Kejseren (tror jeg, han sagde) sendte hans Minister bort. Danmark var en Handelsnation, der kun vilde vaage over Beskyttelsen af

sin lovlige Handel. Hans Kongelige Højhed udbredte sig derefter over den meningsløse Tanke, at danske Skibe i Konvoj skulde have Kontrabandeverer ombord; men at udsættes for at blive standse — saaledes at selv en sølle Kaper kunde standse en dansk Flaade og visitere alle de Skibe i denne, den maatte ønske — det var det, Danmark ikke vilde tillade.

Til dette var mit Svar ganske simpelt: »Hvilken Grund er der til Konvojering af en fair Handel?« Her sagde han: »Fandt De noget i »Freja«s Konvoj?« og desuden »at ingen Chef kunde sige hvilke Kontrabandeverer, der kunde være i hans Konvoj etc. etc. og hvad angaar Købmænd vilde de altid sælge, hvad der var mest salgbart og med Hensyn til at sværge, naar det drejede sig om Folks egne Ting, kunde man faa dem til at sværge paa, hvad man ønskede«. Jeg sagde saa »Lad os antage, at England var villig til at samtykke i denne Sejladsens Frihed og Meningsløshed, hvilket ganske vist er utænkeligt, Resultatet heraf vilde blive Danmarks Ruin; thi af Danmarks nuværende Handel med de krigsførende Magter var Halvdelen neutrale Søtransporter, hvilket enhver Købmand i København kunde fortælle ham. Dersom al denne Frihed var tilladt, vilde Danmark ikke faa mere end en Sjettedel af den Handel, thi Staten Hamborg var ligesaa god som Staten Danmark i saa Tilfælde, og det vilde snart blive sagt: »vi vil ikke blive standset i Sundet — vort Flag er vor Beskyttelse; Danmark vilde da miste en stor Kilde til sine nuværende Indkomster, og Østersøen snart skifte Navn til »det russiske Hav«. Han sagde, at det var et kildent Spørgsmaal, til hvilket jeg svarede, at Hans Kongelige Højhed selv havde tilladt mig at tale frit ud. Han sagde saa: »Jeg beder Dem besvare mig et Spørgsmaal; af hvilken Grund er den britiske Flaade kommet til Østersøen?« Mit Svar: »For at knuse den frygteligste og mest umotiverede Koalition imod Storbritannien«. Han fortsatte da med at sige, at hans Onkel, Kong Georg den Tredie, var blevet ført bag Lyset; at der forelaa en Misforstaaelse, og at intet nogensinde skulde faa ham til at tage Parti mod Storbritannien; thi han kunde ikke være interesseret i at se

os knuste, heller ikke, formodede han, kunde vi være det ved at se ham blive det, hvilket jeg gav ham Ret i. Jeg sagde saa, at der ikke kunde være nogen Tvivl om Danmarks Fjendskab, thi hvis dets Flaade var blevet forenet med Ruslands og Sverriges, vilde de ganske sikkert være gaaet til Nordsøen, have truet Englands Kyster og sandsynligvis forenet sig med den franske Flaade, dersom de havde været i Stand dertil. Hans Kongelige Højhed sagde, at hans Skibe aldrig vilde forene sig med nogen Magt imod England, men der fordredes ikke mange Argumenter til at overbevise ham om, at han ikke kunde forhindre det.

Da vi talte om den forestaaende Union mellem de nordiske Magter, kunde jeg ikke afholde mig fra at sige, at Hans Kongelige Højhed maatte kunne indse, at det var Nonsens at tale om en gensidig Beskyttelse af Handelen med en Magt, som ingen Handel havde, og at han maatte være paa det rene med, at Kejseren aldrig vilde have tænkt paa at tilbyde at beskytte Danmarks Handel, dersom han ikke havde haft Storbritannien til Fjende. Han sagde gentagne Gange: »Jeg har tilbudt i Dag og tilbyder stadig min Mægling mellem Storbritannien og Rusland«. Mit Svar var: »En Mægler maa være i Fred med begge Parter — De maa afgøre Deres Mellemværende med Storbritannien. Nu er De Allieret med vore Fjender og betragtes naturligt som en Del af den effektive Styrke, der skal bekæmpe os«. Efter at vi havde talt meget om dette Spørgsmaal, sagde Hans Kongelige Højhed: »Hvad kan jeg gøre for at vise mig upartisk?« Svar: »Underskriv en Alliance med Storbritannien og foren Deres Flaade med vor«. Hans Kongelige Højhed: »Saa vil Rusland paaføre os Krig og mit Ønske som Handelsnation er at være i Fred med hele Verden«. Jeg fortalte ham, at han kendte Storbritanniens Tilbud om enten at forene sig med os eller desarmere. »Maa jeg spørge Dem, Lord Nelson, hvad mener De med at desarmere?« Mit Svar var: »at jeg ikke var bemyndiget til at udtale en Mening om Spørgsmaalet; men jeg antog, at det vilde betyde, ikke at have nogen Styrke paa Fode, der overskred den normale Udrustning«. Spørgsmaal: »Betrægter De Vagtskibene

i Sundet som værende over den sædvanlige Udrustning?«. Svar: »Det gør jeg ikke«. Spørgsmaal: »Vi har altid haft fem Linieskibe i Kattegat og ved Norges Kyst«. Svar: »Jeg er ikke bemyndiget til at definere, hvad det nøjagtigt vil sige at desarmere, men jeg tror ikke, en saadan Styrke vil blive tilladt«. Hans Kongelige Højhed: »Naar hele Europa er i en saa frygtelig Tilstand af Uorden, er det absolut nødvendigt, at Staterne er paa deres Post«. Svar: »Deres Kongelige Højhed kender Englands Tilbud om at holde tyve Linieskibe i Østersøen«. Han sagde saa: »Jeg er sikker paa, at mine Hensigter bliver meget misforstaaede«, til hvilket jeg svarede, at Sir Hyde Parker havde bemyndiget mig til at sige, at Hans Kongelige Højhed paa visse Betingelser kunde faa Lejlighed til at fremsætte sine Meninger overfor Hoffet i London. »Jeg er ikke bemyndiget til at sige nøjagtigt paa hvilke Betingelser«. Spørgsmaal: »Men hvad tror De?«. Svar: »For det første fri Adgang for den britiske Flaade til København og fri Brug af alt, hvad vi maatte ønske fra denne By«. Før jeg kunde fortsætte, svarede han hurtigt: »Det skal De faa med Glæde«. »Dernæst saalænge disse Forhandlinger varer, en fuldstændig Suspension af Deres Traktater med Rusland. Disse Betingelser, tror jeg, er det Grundlag, paa hvilket Sir Hyde Parker alene kan opstille andre Punkter, der berettiger ham til at tilside-sætte sine Ordre, som er klare og utvetydige«. Hans Kongelige Højhed ønskede derefter, at jeg skulde gentage, hvad jeg havde sagt; det gjorde jeg, og han takkede mig for min aabenhjertige Samtale. Efter at jeg havde gjort en Undskyldning for, hvad jeg kunde have sagt, og som maatte forekomme ham for stærkt, gjorde Hans Kongelige Højhed meget venligt det samme, og vi skiltes; han sagde, at han haabede, vi vilde ophøre med Fjendtlighederne i Morgen, da han i en saadan vigtig Anledning maatte sammenkalde til en Raadslagning. Min Modtagelse var saaledes, som jeg altid har fundet det — langt over mine Forventninger.

Jeg saa Grev Bernstorff et Øjeblik og kunde ikke afholde mig fra at sige, at han efter min Mening havde spillet en meget daarlig Rolle ved at bringe de to Lande i den nuværende sørgelige

Situation; vore Lande burde aldrig være kommet i Strid med hinanden. Jeg fik ikke Tid til at sige mere, da Prinsen sendte Bud efter mig, og Grev Bernstorff blev kaldt ind i samme Øjeblik, jeg kom ud af Værelset. Kongens Broder og dennes Søn ønskede, at jeg skulde præsenteres for dem, det blev jeg og gik saa ombord. I Gaar Aftes modtog jeg fra Generaladjutant Lindholm de engelske Dokumenter op til den 24. Marts, idet han tilføjede, at han haabede, at det, jeg havde sagt til Prinsen, maatte bringe Fred. Jeg er paa det rene med, at hele Landet hader baade Russerne og Svenskerne. Idet jeg atter beder Dem undskylde dette lange Brev, vil jeg blot tilføje, at jeg er Deres meget hengivne

Nelson og Bronte«.

Efter Modtagelsen paa Slottet gik Nelson ombord om Aftenen Kl. 7. Til at føre de videre Forhandlinger om en Vaabenstilstand med Admiral Parker eller med de af ham dertil Befuldmægtigede blev fra dansk Side som Kommissærer udnævnt Generalmajor Walterstorff og Generaladjutant Lindholm, og det første Forhandlingsmøde blev fastsat til Søndag den 5. April Kl. 9 Fm. ombord i det engelske Admiralsskib.

I Mødet, hvori Forhandlingerne førtes med begge de engelske Admiraler, stilledes fra engelsk Side, under Henvisning til Admiral Parkers Instruks, Krav om, at Danmark skulde fratræde det væbnede Neutralitetsforbund, der var rettet mod England. Fra dansk Side gjordes gældende, at Forbundet var neutralt og kun sluttet for at beskytte de respektive Landes lovlige Handel, og at Forbundet heller ikke var Aarsag til Uenigheden mellem England og Rusland; denne var opstaaet over Malta, længe efter at Neutralitetsforbundet var indgaaet, samt at Danmark for sin Prestiges Skyld og af Frygt for Krig med Rusland ikke kunde gaa ind paa at fratræde Forbundet. Admiralerne svarede hertil, at hvis Danmark var i defensiv Alliance med England, behøvede det ikke at nære Frygt for Rusland, idet England var villig til at beskytte Danmark med

en maritim Styrke af ikke under 20 Linieskibe og et forholdsvis Antal Fregatter, forudsat at Danmark paa sin Side vilde holde en Styrke af mindst 10 Linieskibe udrustede. Hertil svarede de danske Kommissærer, at Danmark vilde være neutral og beskytte sig selv, det ønskede Fred og ingen ny Krig og vilde ikke svigte sine Allierede og gaa over paa deres Fjenders Side. Nelson, der var den af de to engelske Admiraler, der under Forhandlingerne nærmest førte Ordet, udtalte, at den offentlige Mening i England som Resultat af Ekspeditionen vilde forlange, at Danmark fratraadte Neutralitetsforbundet, og at Danmark maatte desarmere, for at den engelske Flaade kunde have Ryggen fri, naar den gik til Østersøen.

Ved Slutningen af Mødet, der iøvrigt var forløbet under urbane og venskabelige Former, overrakte Admiral Parker de danske Kommissærer et saakaldt Ultimatum stilet til den danske Udenrigsminister. Dette gik i Hovedtrækkene ud paa, hvad han under Forhandlingerne mundtlig havde meddelt, at Danmark enten maatte indgaa en defensiv Alliance med Storbritannien eller desarmere, og der forlangtes bestemt Svar herpaa inden 24 Timer; men inden de danske Kommissærer forlod det engelske Flagskib, lod Admiral Parker dog skinne igennem, at det maaske kunde være fyldestgørende, om Danmark blot udtraadte af det nordiske Neutralitetsforbund, saalænge Vaabenstilstanden varede.

Den følgende Dag, den 6. April, mødte de danske Kommissærer igen ombord til Møde i »London« og medbragte Grev Bernstorffs Svar, i hvilket denne fastholdt sine tidligere Udtalelser, som Nelson erklærede for ganske utilfredsstillende. Han gentog, at Danmark udtrykkeligt maatte erklære sig villig til at træde ud af Forbundet med Rusland, saalænge Vaabenstilstanden varede. De danske Kommissærer forklarede igen, som den foregaaende Dag, den Fare, Danmark i saa Tilfælde vilde blive udsat for fra Ruslands Side, hvortil Nelson, der syntes at kunne forstaa Danmarks vanskelige Stilling, ytrede, at de engelske Admiraler næppe vilde forlange andet af Danmark, end hvad der var uomgængelig nødvendigt for at tilfredsstille Parlamentet og det engelske Folk.

Men nu indtraadte der pludselig et Omslag i de engelske Admirals Optræden og Standpunkt, efter at Admiral Parker, der imidlertid havde trukket sig tilbage til den agterske Kahyt, nærmere havde studeret sine Instruktioner og derefter haft en længere Konference med Nelson herom. Efter at være vendt tilbage til de danske Forhandlere erklærede han nu med en alvorlig og højtidelig Mine, at han i Virkeligheden ikke var bemyndiget til at slutte nogen Vaabenstilstand, men derimod en Fred paa Betingelser, der kunde tilfredsstille det engelske Ministerium, og han overrakte disse Betingelser skriftligt til de danske Kommissærer. Disse erklærede imidlertid, at de kun var bemyndiget til at slutte en militær Vaabenstilstand, men ikke til at underhandle om Fred. Hertil svarede Nelson, at der maatte gøres en Ende paa Sagen, at Instruktionerne ikke tillod Admiral Parker at overlade dette til ministeriel Afgørelse, men at han straks kunde give Danmark alle opbragte Skibe og dets erobrede Kolonier tilbage, samt give København og hele Landet deres forrige Handel igen. Paa Lindholms Spørgsmaal om, paa hvilke Vilkaar dette kunde ske, svarede Nelson: »Ved at indgaa i en defensiv Alliance med England«. Hertil udtalte Lindholm, at Danmark eller Fyrsten, som regerede det, aldrig vilde vanære sig ved saaledes pludselig at blive sine Allieredes Fjende eller paadrage sig en ny mere fordærvelig Krig end den, hvori Staten nu var indviklet, hellere maatte man beholde den Fjende, man nu havde. Danmark maatte da, sagde Nelson, antage det andet Alternativ, som var at desarmere. Hertil bemærkede de danske Kommissærer, at dette Skridt vilde udsætte Danmark for, i Tilfælde af Kejserens Vrede, ubevæbnet at skulle modtage en russisk Flaade paa Københavns Red. Paa Nelsons Bemærkning om, at Englænderne vilde beskytte os, svarede de danske Kommissærer: »Vi forlange ingen Beskyttelse, men vi ville værne os selv; den som bærer Kaarde, Mylord, forpligter sig dog ikke til at bruge den til eget Forsvar for at kaste sig under andres Beskyttelse«, og de tilføjede, at hvis England frygtede for vore endnu ikke armerede Skibe, da kunde de paralisere dem ved at indgaa en Vaaben-

stilstand, under hvilken Udrustningerne kunde forblive in status quo; men dersom intet uden en Fredstraktat kunde gøre Ende paa Fjendtlighederne, kunde en saadan bedre sluttet i London end her; og de gentog, at de i Menneskehedens Navn var villige til at slutte en Vaabenstilstand, hvorefter man siden kunde forhandle om en passende og varig Fred. Da Nelson fastholdt, at man kun kunde afværge Fjendtlighedernes Genoptagelse ved, at Danmark antog et af de to stillede Alternativer, svarede Lindholm: »I saa Fald er det at beklage, at Fjendtlighederne ophørte, og jeg skal stedse anse den af Dem indsendte Parlamentær som særdeles uheldig for Danmark, naar der ej bydes os andet Valg end mellem vanærende Vilkaar eller at paadrage os en ny og mægtig Fjende, hellere ville vi staa og falde som een Mand«. Mødet sluttede med, at Admiralerne beklagede ikke at kunne afvige fra deres Instruktioner, hvorefter Kommissærerne gik i Land.

Forhandlingerne genoptoges den følgende Dag, den 7. April, hvor de danske Kommissærer bragte Grev Bernstorffs Svar, der var absolut afvisende overfor de engelske Krav. Efter at Admiral Parker med Heftighed havde beklaget sig over det danske Hof, der havde afslaaet at modtage det engelske Sendebud, Hr. Vansittart, det foregaaende Aar, udtalte de danske Kommissærer, at de alene var her for at slutte en militær Vaabenstilstand og ikke kunde indlade sig paa at diskutere Ting, der var dette Spørgsmaal uvedkommende. Paa en behændig Maade fik de imidlertid de engelske Admiraler til at genoptage Underhandlingerne paa den oprindelige Basis og til at gaa med til Afslutningen af en Vaabenstilstand, som Admiral Parker dog kun vilde tilstaa under et af de to Alternativer: Alliance med England eller Desarmering.

De danske Kommissærer erklærede en Alliance med England for ganske uantagelig for Danmark, og efter nogen Forhandling vedrørende det andet Alternativ, Desarmering, blev man enige om Hovedpunkterne i en Vaabenstilstandsoverenskomst, hvortil Udkast blev gjort af Admiral Parkers Sekretær.

Admiral Parker bad nu Lord Nelson gaa i Land for at tale med

Kronprinsen og gav ham og Oberst Stewart Fuldmagt til i hans Navn at underhandle videre med de to danske Kommissærer om den endelige Affattelse af Vaabenstilstandsoverenskomsten. Det blev bestemt, at de engelske Kommissærer skulde komme i Land den næste Dag Kl. 12 M. D.

Den 8. April gik Nelson og Oberst Stewart, efter at være blevet afhentet af Generaladjutant Lindholm, i Land. Efter Forhandlingerne, ved hvis Begyndelse Meddelelse om Kejser Pauls Død blev givet Kronprinsen af Generaladjutant Lindholm, uden at Nelson fik noget Nys herom, blev der holdt en Levée i et af Stadsværelserne, hvorpaa Nelson, ført af Kronprinsen, begav sig op ad Trapperne til en stor Diner, hvor der var dækket til 50 Personer. Det var ved denne Lejlighed, at Kronprinsen, efter at Nelson havde udtalt sig om Willemoes' heltemodige Optræden under Slaget og foreslaaet, at han udnævntes til Admiral, svarede, at han da maatte udnævne alle Officererne i sin Marine til Admiraler; ligesom det ogsaa siges, at Kronprinsen, da Nelson talte til ham om sit Ven-skab for de Danske, vendte sig om mod sine Naboer og sagde paa Dansk til dem: »Det er Fanden til Venner«.

Nelson beskriver i et Brev til Lady Hamilton af 9. April sit Besøg i Land den foregaaende Dag paa følgende særegne, tørre Maade:

»Igaar blev jeg lukket ind i et Værelse i Palæet halvvaad . . . Det var et svært Arbejde at faa dem til i tydelige Ord at hæve den berygtigere Konføderation imod England. Hvad vil Paul sige til dette? . . . Prinsen har været meget venlig i sine Udtryk til mig . . . Jeg spiste med Prinsen tillige med Oberst Stewart, Capt. Foley og Capt. Fremantle . . . Efter at jeg havde afsluttet Vaabenstilstanden med Danmark, gik jeg ombord mellem 6 og 7«.

Man ser af dette Brev, at Nelson selv den 9. April, intet anede om den russiske Kejsers Død, og at han, trods alt, var noget betænkelig paa Danmarks Vegne for, hvad der kunde ske, naar Danmarks store Allierede fik dets Udtræden af Neutralitetsforbundet at vide.

Vaabenstilstandsoverenskomsten blev underskrevet efter Tallet den 8. April, idet man fra dansk Side var interesseret i at faa den sluttet, inden Englænderne fik Nyheden om Kejser Pauls Død at vide; thi man var klar over den nye russiske Kejsers venskabelige Følelser overfor England, og at han næppe vilde fastholde det væbnede Neutralitetsforbund; dette blev da ogsaa senere bekræftet. Dagen efter, den 9. April, kom Nelson i Land med Admiral Parkers Underskrift og spiste ogsaa denne Dag ved Kronprinsens Taffel.

Vaabenstilstandsoverenskomsten, der er dateret den 9. April, havde følgende Indhold:

»Da den danske Regering paa den ene Side og Admiral Sir Hyde Parker, Ridder, øverste Befalingsmand over Hans Britiske Majestæts Sømagt paa Københavns Red, paa den anden Side, bevægede af Menneskekærlighed, begge inderligen ønske at standse Fjendtlighederne uden Blodsudgydelse og at afværge for Staden København de ødelæggende Virkninger, som Fjendtlighedernes Fortsættelse mod samme kunde have til Følge, saa ere de gensidigen blevet enige om en militær Vaabenstilstand eller Fjendtlighedernes Indstilling.

Artikel 1: Fjendtlighederne skulde straks ophøre mellem Flaaden under Admiral Sir Hyde Parker og Staden København, saavel som alle Hs. danske Majestæts armerede Skibe og Fartøjer paa Københavns Red og i dens Havn samt mellem samtlige Øer og Provinser i Danmark, Jylland indbefattet.

Artikel 2: De danske Krigsskibe skulde forblive i den Tilstand, de nu var i, med Hensyn til deres Armering, Ekvipering og Position; og Traktaten vedrørende den armerede Neutralitet skulde, for saa vidt den angik Danmark, være suspenderet, saalænge Vaabenstilstanden stod ved Magt.

Paa den anden Side maatte samtlige Skibe og Fartøjer under Admiral Sir Hyde Parkers Kommando ikke paa nogen Maade forurolige Staden København eller de danske Krigsskibe, heller ikke Kysterne af de forskellige Øer i Danmark, Jylland indbefattet.

Derfor vilde Adm. Parker ikke tillade noget af sine Skibe at nærme sig de danske Skibe eller Fæstninger paa Københavns Red paa Kanonskuds Afstand. Sejlads gennem Kongedybet var dog undtagen herfra.

Artikel 3: Denne Vaabenstilstand skulde beskytte København og Danmarks Kyster imod ethvert Angreb af nogen anden Del af Kongen af Englands Sømagt, som nu eller herefter maatte komme i disse Farvande, saalænge Vaabenstilstanden stod ved Magt.

Artikel 4: Det var tilladt Adm. Parkers Flaade at forsyne sig i København og paa de danske Kyster med alt, hvad den maatte behøve til sin Besætnings Helbred og Forfriskning.

Artikel 5: Admiral Parker skulde sende alle danske Undersaatter, der var ombord i den britiske Flaade, i Land, imod at den danske Regering gav Bevis for dem, ligesom for de Saarede, som efter Slaget den 2. April havde faaet Tilladelse til at gaa i Land.

Artikel 6: Intet britisk Skib skulde forurolige Danmarks indenlandske Handel paa den Del af dets Kyster, der var indbefattet i Vaabenstilstanden.

Artikel 7: Vaabenstilstanden skulde vedvare uafbrudt fra begge Parter Side i 14 Uger fra dens Underskrift, efter hvilken Tids Forløb det skulde staa i enhver af Parternes Magt at opsigge den og igen begynde Fjendtlighederne.

For at afværge al Anledning til Tvistigheder og lette Midlerne til at forny Enighed og god Forstaaelse mellem Parterne skulde Vilkaarene ved enhver Lejlighed fortolkes paa den redeligste og mest liberale Maade.

Givet ombord i Hans Brittanniske Majestæts Skib »London« paa Københavns Rred, den 9. April 1801.

Sign./

Ernst Frederik Walterstorff Nelson & Bronte
A. Lindholm William Stewart.

I Henhold til denne Overenskomst maatte Danmark ganske vist foreløbig trække sig ud af virksom Deltagelse i Neutralitetsforbundet og træde i et vist venskabeligt Afhængighedsforhold til England, samt endvidere lade Rustningerne til Søs blive in status quo; men paa den anden Side maatte Admiral Parker, selv om Hovedformalet med hans Mission var opnaaet for Danmarks Vedkommende, afstaa fra sine oprindelige Fordringer om, at Danmark skulde træde helt ud af Forbundet og slutte Alliance med England.

Forhandlingerne maa i det hele taget siges at være ført med Kraft og Smidighed fra dansk Side af de to dertil udvalgte Kommissærer, der ved denne Lejlighed paa en værdig Maade repræsenterede deres Land og varetog dets Interesser paa en smuk og tilfredsstillende Maade. Man maa imidlertid ikke glemme, at de to danske Officerer udelukkende var at betragte som Forbindelses-officerer mellem den danske Regering og den engelske Øverstbefalende, idet de forinden hvert Forhandlingsmøde med de engelske Admiraler havde modtaget nøjagtig og detailleret Instruktion fra Udenrigsministeren, Grev Bernstorff om, hvad de skulde sige og svare, og ikke havde nogen Bemyndigelse til at træffe selvstændige Beslutninger. Disse blev truffet i Statsraadet, hvor særlig Kronprinsen og Grev Bernstorff indtog en fast Holdning overfor de engelske Krav, som de engelske Admiraler da efterhaanden ogsaa saa sig nødsaget til at fire væsentligt paa.

Sagen var nemlig den, at Admiral Parker med den Flaade, der stod til hans Disposition, havde til Opgave at opløse eller knuse hele det nordiske Forbund, hvoraf Danmark kun var et enkelt Led. Endnu stod tilbage Opgøret med Sverige og den mægtige Hovedmodstander, Rusland, der var Ophavsmand til Forbundet. Skulde en ny Kamp nu tages op med Danmark, vilde den engelske Admiral, selv i Tilfælde af et sejrrikt Resultat af denne, løbe Fare for, at hans Skibe, der allerede havde faaet en haard Medfart den 2. April, vilde komme til at lide yderligere Tab og Havarier, saaledes at en Del af dem maatte sendes hjem. Herved vilde han komme til at staa svækket til Hovedkampen mod Neutralitetsforbundets øvrige

Medlemmer, og hans Ophold i Østersøen, langt fjernet fra sine Baser og med et fjendtligt Danmark i Ryggen, vilde aabne alt andet end behagelige Perspektiver for ham. Som den kloge og forsigtige Mand, Admiral Parker var, valgte han derfor at forhandle sig til Forstaaelse med Danmark, og selv om han ikke opnaaede den Fred, som han ved Underhandlingerne forsøgte at gennemtrumfe, skaffede han dog sin Flaade under dens videre Operationer i Østersøen Sikkerhed mod Angreb i Ryggen, saalænge den indgaaede Vaabenstilstand varede.

Under denne fandt de principielle Spørgsmaal, der havde ligget til Grund for Stiftelsen af Neutralitetsforbundet, »frit Skib gør fri Ladning« og »intet under Konvoj værende Skib maa visiteres«, ikke nogen Løsning. Disse Spørgsmaal maatte ordnes ad diplomatisk Vej under eet med samtlige Deltagere i Forbundet.

Da Sagen saaledes foreløbig var ordnet med Danmark, afgik den engelske Flaade den 12. April fra København til Østersøen med det Formaal at tvinge de øvrige nordiske Magter til at frasige sig Deltagelse i Forbundet.

Admiral Parker beholdt imidlertid kun Kommandoen over Østersøflaaden i godt og vel en Maaned efter Slaget paa Reden, idet han allerede den 5. Maj ved Modtagelsen af Admiralitetets Svar med Approbation paa Vaabenstilstanden fik Ordre til at afgive den til Viceadmiral Nelson. Man vil af Admiral Parkers Journal for den 5. Maj faa Indtrykket af den store Skuffelse, han følte, ved at det ikke blev ham, der skulde videreføre Operationerne og rette Stødet mod Hovedmodstanderen, Rusland, men derimod hans Næstkommanderende, som han netop paa dennes indtrængende Anmodning havde givet Tilladelse til af Helbredshensyn at vende tilbage til England. Han skriver saaledes:

»Torsdag den 5. Maj.

Kl. 1 Fm. Den »Honourable« Oberstløjtnant Stewart kom ombord med Depecher fra England, hvori jeg modtog Kongens og Admiralitetslordernes Approbation paa Vaabenstilstanden med

Danskerne; men hvor stor var ikke min Forbavselse og Overraskelse ved at læse Brevets næste Punkt, der var en Ordre til at overgive Kommandoen over Flaaden til Lord Nelson og skifte mit Flag ombord i en Fregat eller en Todækker og vende tilbage til Yarmouth Red. Kl. 9: sendte Kapt. Otway ombord i »St. George« for at meddele disse Ordre til Vice-Admiralen (som den selv samme Dag ombord i »Blanche« skulde have sejlet til England med min Tilladelse for at genvinde sit Helbred) . . .«.

Man ser heri en Tilkendegivelse af Admiralitetets Misbilligelse af Admiral Parkers Optræden den 2. April, hvor det, at han ikke selv direkte havde ledet Angrebet, samt hans Signal om at afbryde Kampen, der imidlertid til Held for de engelske Vaaben, ikke blev adlydt, sikkert er faldet Admiralitetet for Brystet. Det blev derfor Admiral Parker og ikke Nelson, i hvis Helbred der pludselig kom en Bedring, der afsejlede til England i Fregatten »Blanche«; men da Udsigterne til Kamp ved en fredelig Bilæggelse af Forholdet mellem England og Neutralitetsforbundets Medlemmer ikke forelaa mere, forværredes Nelsons Helbredstilstand igen, og han blev endelig efter gentagne Anmodninger afløst i Kommandoen over Østersøflaaden.

I Sverige havde den dansk-engelske Vaabenstilstandsoverenskomst imidlertid fremkaldt en Del Misfornøjelse, idet man var af den Mening, at Danmark ved dens Indgaaelse havde svigtet den fælles nordiske Sag. Gustav den Fjerde fremkom saaledes med Besværinger herover gennem sin Gesandt i København og tilbagetog Tilladelsen til norske Matrosers Rejse gennem Sverige, da han ikke vilde bidrage til Bemandingen af en Flaade, som ikke længere tjente den fælles Sag. Sverige var dog ikke selv uden Skyld; thi Admiral Wachtmeister, der førte Kommandoen i Carlskrona, havde forsømt at sende den der klargjorte Eskadre under Admiral Cederstrøm af Sted, da Vinden umiddelbart forinden den 2. April var blevet gunstig for en Opsejling til København. Var denne Forsømmelse, som den svenske Konge iøvrigt i højeste Grad misbilligede, ikke blevet begaaet, havde Slaget i Kongedybet sandsyn-

ligvis faaet et andet Forløb, idet Parkers Division, for hvem den for Cederstrøm gunstige Vind var ugunstig, ikke kunde have befriet Nelsons ilde tilredte og grundstødte Skibe for en saa uventet Fjendes Angreb. Wachtmeister sattes da ogsaa under Tiltale for sin Forsømmelse og dømtes af en Krigsret.

Den engelske Flaades videre Optræden og Operationer i Østersøen skal ikke nærmere omtales her; det skal kun nævnes, at de i Forbindelse med Ruslands ved Kejserskiftet ændrede Standpunkt bevirkede, at Sverige den 22. April maatte indgaa en lignende Overenskomst med England, som Danmark havde maattet slutte med dette Land, og at de mellem England og Rusland indledte Forhandlinger den 17. Juni førte til en i St. Petersborg afsluttet Traktat, der senere tiltraadtes af de skandinaviske Lande.

Denne Traktat anerkendte formelt, at frit Skib ikke gør fri Ladning, samt indrømmede udtrykkeligt Krigsskibe, men ikke Kaperer o. l., Visitationsret. Konvojerer af neutrale Skibe ved Orlogsskibe tillodes; men ved Møde med krigsførende Orlogsskibe var Konvojchefen forpligtet til paa Opfordring at vise Papirerne for de konvojerede Skibe, og hvis disse ikke var i Orden, eller der var noget mistænkeligt, kunde Visitation foretages i Overværelse af Officer fra det konvojerende Krigsskib og vedkommende Handelskib eventuelt tages i Havn.

Der indrømmedes neutrale Magters Skibe Ret til frit at sejle til de krigsførende Nationers Havne og Kyster, og Ladningen ombord i disse Skibe skulde være fri med Undtagelse af Kontrabande og fjendtlig Ejendom.

Det angaves iøvrigt i Traktaten, hvilke Artikler der skulde betragtes som Kontrabande, ligesom det blev fastsat, at man ved en blokeret Havn skulde forstaa en Havn, der var bevogtet af en stationær Styrke af Skibe, som det frembød en evident Fare at bryde igennem.

Endelig bestemtes, at Danmark og Sverige, efter at have tiltraadt Traktaten, skulde have de tilbageholdte Priser og erobrede Territorier og Lande tilbageleveret.

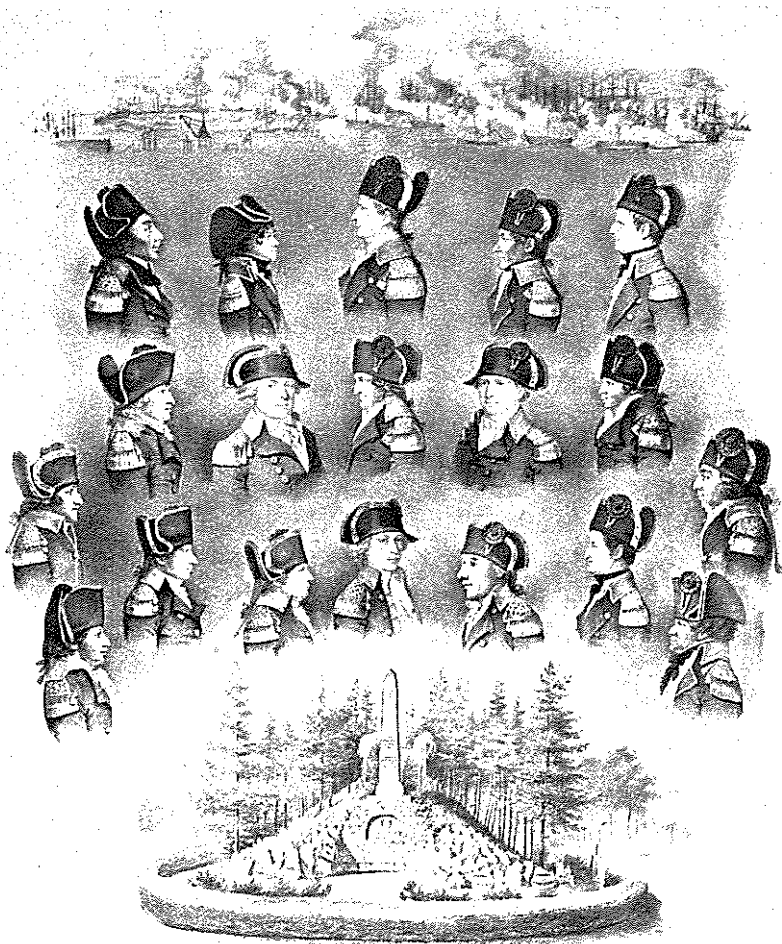
Hermed var det med saa megen Brask og Bram iværksatte væbnede Neutralitetsforbund bragt til Ophør, og den engelske Flaade, der i saa fremragende Grad havde bidraget hertil, havde naaet et Højdepunkt i Magt og Anseelse som aldrig før. Det skulde kun blive overstraalet af Nelsons glimrende Sejr ved Trafalgar i 1805, hvor han selv maatte lade Livet.

X. Olfert Fischer efter Slaget paa Reden

Olfert Fischers Liv var i de sidste 28 Aar af hans Levetid efter 1801 ikke rigt paa større Begivenheder og Oplevelser, idet den Nedgangsperiode for vort Land, der fulgte efter dette mindeværdige Aar, og som var en direkte Følge af Neutralitetsforbundets Ophævelse, Flaadens Ran i 1807, Tabet af Norge i 1814 og Statsbankerotten, selvsagt ogsaa satte sine dybe Spor i Søetatens Liv og Virksomhed.

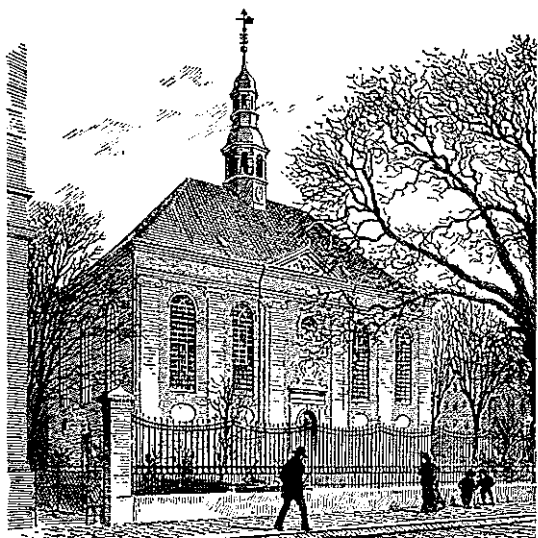
I de første 6 Aar efter Kampen fortsatte Danmark ganske vist sin fredelige, neutrale Politik og genvandt en Del af sine Handelsfordele; men efter at den væbnede Neutralitet var blevet brudt, udrustedes kun faa større Krigsskibe, og Udkommandoerne for de ældre Officerer var derfor sjældne. Olfert Fischer fik nogen Tid efter Slaget paa Reden nogle Maaneders Orlov for ved et Ophold paa Landet at genvinde sit Helbred og komme sig efter sine Saar. Efter at være restitueret blev han den 3. Juli 1801 sammen med Kommandørkaptajn Steen Bille og 2 Landofficerer beordret til at tiltræde Defensionskommissionen som bestandige Medlemmer, og Kommissionen fik til Opgave at indsende Forslag til Københavns Reds Forsvar (Defensionen) paa Grundlag af de senere Tiders Oplysning og Erfaring.

Et af Kommissionens første Forslag gik da ogsaa ud paa at rette en af Defensionens væsentligste Mangler, som nu endelig ved Begivenhederne i 1801 var blevet øjensynlig for de ansvarshavende Myndigheder, nemlig Manglen af et fast Søbatteri til Beskyttelse af Byen mod Øst og til Støtte for den flydende Defen-

Mindeblad om Danmarks Hædersdag d. 2. April 1801.
Øverste Række fra v.: Lassen, Willemoes, O. Fischer, Holsten, Müller.
Midterste Række fra v.: Braun, Risbrich, Harboe, Bille, Fasting, Koefoed,
 Arenfeldt.
Nederste Række fra v.: Brandt, Rothe, Thura, Hauch, Schrödersee, Mittel-
 boe, Egede.

Efter Litografi. Det kgl. Bibliotek.

Den Reformerte Kirke i København.
Set fra Gothersgade.

Efter Kliché tilhørende Kirken.

Nicolet fot.

Olfert Fischers Gravmonument bag Den Reformerte Kirke ud mod
Aabenraa.
Rejst af Søe-Lieutenants-Selskabet.

sions sydlige Fløj. Allerede i 1802 grundsattes saaledes i Overensstemmelse med Olfert Fischers tidligere Plan, som ikke var naaet at komme til Udførelse før Slaget i Kongedybet, 3 gamle Orlogsskibe for at danne Grundlaget for et nyt Batteri, Prøvestenen. Skibene fyldtes i Bunden med Sten og Jord og blev omgivet af nedrammede Pæle. Dette Batteri var sammen med Trekroner Batteri, der ligeledes blev forbedret ved Opkastning af Jordvolde, klar til Brug i 1807, hvor det var armeret med 89 Kanoner og havde en Besætning paa op imod 1000 Mand. Dets Flanke blev støttet af en Stykpram og det berømte Gernerske Flaadebatteri Nr. 1, som Willemoes havde kommanderet den 2. April. Saavel Prøvestenen, hvis Defension i 1807 var kommanderet af Kommandørkaptajn Jost van Dockum, som Trekroner, der havde samme Armering, Antal Mand og Chef som i 1801, var bemandede med Marinere og bidrog sammen med den flydende Defension af Blokskibe, Stykpramme og Kanonbaade under Kommandørkaptajn J. C. Kriegers Kommando i væsentlig Grad til, at den engelske Flaade under Admiral Gambier ikke kunde nærme sig Byen og deltage i Bombardementet af denne fra Søsiden. Man havde derved endelig for en Gangs Skyld taget Hensyn til de bitre Erfaringer, der var indhøstet, og som havde kostet saa meget dyrebart Blod i 1801. Men da Hæren i 1807 var opstillet i Holsten, laa Vejen aaben for den engelske Landgangsekspedition, der efter at have landsat Tropper i Vedbæk og ved Køge, marcherede mod København, indesluttede Byen, og i de første Dage af September foretog det frygtelige Bombardement af denne fra Landsiden, der tvang os til Overgivelse og Udlevering af Flaaden.

Paa Aarsdagen efter Slaget paa Reden fik Olfert Fischer, som tidligere omtalt, tildelt Erindringsmedaillen med Brillanter til Belønning for sit Forhold under denne Kamp. Den ²¹/₁ 1803 fratraadte han sin mangeaarige Tjeneste som Ekvipagemester ved Dokken og udnævntes samtidig til Chef for 3. Division, og i 1805 havde han sin sidste Udkommando som Divisionschef i den Evolutionsseskadre, bestaaende af 5 Fregatter og 5 Brigger, der under Kontreadmiral

Tønders Kommando var udrustet til Togt i Østersøen for at indøve Skibschefer og Officerer i Taktik og Evolutioner.

Under Englændernes Angreb i 1807 blev Olfert Fischer mærkelig nok slet ikke anvendt. Intet havde dog været naturligere, end at Københavns heltmodige Forsvarer fra 1801, efter hvis Plan Defensionen endog siden var blevet forbedret, atter i 1807 var blevet Leder af Hovedstadens Forsvar mod Søsiden. Det maa betragtes som en Forbigaaelse af ham, at hans yngre Kammerat Steen Bille i Stedet for fik denne Post, som han iøvrigt røgtede med vanlig Dygtighed og Energi. Men Defensionen kom som sagt ikke ved denne Lejlighed til at spille nogen Hovedrolle som i 1801 udover, at den holdt Fjenden fra Livet. Den blev ikke som dengang udsat for noget alvorligt, direkte Angreb fra den engelske Flaade, idet den først blev sat ud af Virksomhed, da Byen faldt, efter at Ringen var brudt paa sit svageste Sted og Byen tvunget til Overgivelse som Følge af Bombardementet fra Landsiden.

Efter Kapitulationen den 7. September ophævedes Kommandoen paa Defensionen, idet Mandskabet fra Søbatterierne og Blokskibene beordredes i Land, og Stykprammene indlagdes; men Englænderne nøjedes med at besætte Holmen samt Citadellet og Batteriet »Sextus«, medens Flaaden klargjordes i Lejet til Bortførelse og Magasinerne tømtes. Da Vaabenstilstanden var udløbet og den danske Flaade bortført fra Sundet, blev Søbatterierne og den flydende Defensions Fartøjer imidlertid atter bemandet og Stykpramme udlagt, uden at der dog udnævntes nogen Chef for det samlede Forsvar af København mod Søsiden. Dette blev derimod stykket ud. Saaledes blev Olfert Fischer og Kommandørkaptajn van Dockum den 1. November Chefer for henholdsvis Søbatteriet Trekroner og Søbatteriet Prøvestenen med underlagte Stykpramme og Kanonbaade. Det maatte siges at være en beskeden Kommando for den Mand, der, som Olfert Fischer, 6 Aar tidligere havde ført Kommandoen over hele Defensionen og med Ære kæmpet mod Nelson; men efter at vi havde mistet vor Flaade, var der ingen Kommandoer til Søs for de ældre Officerer, der maatte være glade

ved at finde Anvendelse i Fædrelandets Tjeneste, selv om det kun var paa et Sø- eller Kystbatteri. Alle de unge Officerer fandt jo under disse Forhold Anvendelse ombord i Kanonbaadene, hvor de i Søtræfninger mod engelske Orlogsmænd og ved Angreb paa de talrige engelske Konvojer, der gik til og fra Østersøen, i fuldt Maal fik deres Trang til Kamp og Eventyr tilfredsstillet, og hvor de i en ung Alder havde selvstændig Kommando og Ansvar.

Selv om Københavns Søbefæstning i de kommende Aar, hvor Sø-Krigen fortsattes mod England, ikke blev udsat for noget større Angreb fra den engelske Flaades Side, fandt der dog stadig Smaa-træfninger Sted mellem de engelske Konvojer, der under Eskorte af Krigsskibe passerede gennem Sundet til og fra Østersøen, og de danske Kanonbaade, der, naar de kunde se deres Snit dertil, gjorde Udfald for at tage Priser og forurolige de konvojerende Krigsskibe. Under en af disse Episoder var en Barkas fra Batteriet Trekroner blevet taget med sin Besætning af et engelsk Skib, hvilket paaførte Olfert Fischer et Tilhold fra Admiralitetet om fremtidigt ikke at udsende noget Fartøj i Farvandet, uden at der var Officer ombord, hvilket der ikke havde været ved den omtalte Lejlighed. En saadan Reprimande fra Admiralitetets Side til en Mand som Olfert Fischer maa synes noget smaalig og latterlig, men maa vel nok ses paa Baggrund af den kolossale Amputation, som Sætaten var blevet udsat for ved Bortskæring af Flaaden, samtidigt med at en tilsvarende Reduktion af Overledelsen og det store Administrationsapparat ikke havde fundet Sted. Det kunde derfor selvsagt kun blive Bagateller og Smaatterier, Marineledelsen under saadanne Forhold kunde beskæftige sig med i Sammenligning med den Virksomhed i Kommando og Administration, som vor store Flaade hidtil havde krævet. Kanonbaadenes Virksomhed ved Angreb paa de engelske Konvojer gav imidlertid ikke alene de unge Officerer og deres Besætninger et fornøjeligt og eventyrligt Liv, men kunde ogsaa, om de var saa heldige at tage Priser, bibringe dem og deres højere Chefer ikke helt ringe økonomiske Fordele. Saaledes modtog Olfert Fischer som Forskud paa Andel

i Prisepenge for et engelsk Skib »Dwina«, som hans Kanonbaade havde taget den ^{18/10} 1808, det meget betydelige Beløb af 40.000 Rdl., hvilket gjorde ham til en holden Mand paa hans ældre Dage.

Den 9. Oktober 1809 udnævntes Olfert Fischer til Kontreadmiral og beholdt selv i denne høje Charge sin Tjenestestilling som Søbatterichef Aaret ud. Men efter den Tid gjorde han kun Tjeneste som Divisionschef paa Holmen, idet han den 16. Juni 1813 fik 1. Division i Stedet for 4., og den beholdt han indtil 25. September 1815. Paa dette Tidspunkt fandt den store Reduktion af Søetaten Sted, der i Henhold til den ny Flaadeplan formindskede Flaadens Størrelse til 6 Orlogsskibe, 8 Fregatter, 8 Korvetter eller Brigger og 86 Kanonfartøjer, samt reducerede Divisionernes Antal fra 4 til 2. Dette medførte selvsagt, at ogsaa Søofficerernes Antal maatte formindskes, hvorfor der blev nedsat en Kommission, hvori baade Bille, der i 1803 var blevet Deputeret i Admiralitetskollegiet og var avanceret til Kontreadmiral samtidigt med Fischer, og Lindholm havde Sæde; Kommissionen skulde udføre det sørgelige Hverv at foreslaa, hvilke Søofficerer der skulde afskediges. Det kom til at gaa ud over mange dygtige og veltjente Officerer, ja endog flere af Heltene fra Slaget i Kongedybet maatte dele disses Skæbne. Adskillelsen fra Norge brød den i over 400 Aar bestaaende Forening mellem den danske og norske Flaade, og de Officerer, som havde Tilknytning til Norge, traadte over i den nye norske Flaade og skiltes derved for evigt fra det Vaabenbroderskab, som de havde delt i Fred og i Krig med deres danske Kammerater.

Olfert Fischer kom vel ikke paa Listen over de Officerer, der foresloges afskediget, men han blev ikke mere anvendt i nogen Tjenestestilling. Han var paa det Tidspunkt 68 Aar gammel; men da der ikke dengang var fastsat nogen Aldersgrænse, ved Opnaaelsen af hvilken Søofficererne skulde afskediges, blev han staaende i Nummer lige indtil sin Død. I 1815 var han blevet udnævnt til Ridder af Dannebrog, i 1817 til Dannebrogsmænd, i 1824 til Kommandør og i 1826 til Storkors af Dannebrog, efter at han den 4.

Januar 1825 i en Alder af 78 Aar var avanceret til Viceadmiral. Steen Bille havde allerede forbigaaet ham ved Udnævnelserne til Kommandør og Storkors af Dannebrog, hvilke Dekorationer han fik 15 Aar før ham. Han var saa tæt i Hælene paa Olfert Fischer, at han udnævntes til Kontreadmiral og Viceadmiral paa de selv-samme Datoer som ham; kun Anciennitetsloven forhindrede, at han blev udnævnt før; Olfert Fischer havde kun hvilet $\frac{1}{2}$ Aar i sin Grav, da Bille avancerede til virkelig Admiral og 2 Aar efter til Gehejmestatsminister.

Topsøe-Jensen siger i sin Biografi over Olfert Fischer i Biografisk Leksikon følgende:

»Man maa undres over, at der ikke var mere Anvendelse for en Mand med Fischers Evner og Dygtighed. Forklaringen herpaa maa vist søges, dels i hans store Beskedenhed, dels at han som yngre Officer følte sig bundet ved sine Pligter mod sin Moder og sine mange Søskende og senere vel nærmest i, at han i St. A. Bille havde en Eftermand, hvis Energi var større, og som forstod at borteliminere dygtige Formænd«.

Olfert Fischer henlevede saaledes sine sidste Aar i Ro, agtet og æret af sine Medborgere, men tildels glemt af den Marine, som han havde helliget $\frac{3}{4}$ Aarhundrede af sit Liv, og til hvis Historie han ved sin Heltedaa i Kongedybet havde indføjet endnu et værdigt Mindeblad. Han boede sammen med den sidstlevende og yngste af sine ugifte Søstre, Antoinette Fischer, og havde sit Hjem i St. Kongensgade Matr. Nr. 234, 1. Sal, paa det Sted i Gaden, der nu har Nummer 40, og i hvis Port der for et Par Aar siden er blevet opsat en Mindeplade over ham og to senere navnkundige Beboere af Stedet, Generalerne Olaf Rye og Frederik Bülow.

Den gamle Viceadmiral afgik i Henhold til Tysk-Reformert Kirkes Dødsregister Aargang 1829 ved Døden den 18. Februar 1829 af Alderdomssvaghed i en Alder af 81 Aar og 7 Maaneder, og blev begravet paa Kirkegaarden bagved Kirken. I 1920 rejste

Søe-Lieutenant-Selskabet et smukt og værdigt Monument paa hans Grav, bestaaende af en Sten med Relieffer af ham selv og en Episode af Slaget med følgende Inskription:

OLFERT FISCHER
KØBENHAVNS MODIGE FORSVARER
TIL MINDE

Og foran Monumentet er den Sten, der oprindelig var lagt over hans Faders Familiegravsted, indrammet af Ankerkæder, der i Hjørnerne er fastgjort til 4 skraatstillede og i Jorden halvt nedgravede Skibskanoner.

Da Fischer hverken var eller havde været gift og saaledes ikke efterlod sig Livsarvinger, testamenterede han i Henhold til Testamente af 19/4 1826 sin Formue, Obligationer m. v. til sin Søster Antoinette, saalænge hun levede i ugift Stand. Giftede hun sig, skulde der ved Ægteskabets Indgaaelse udbetales hende 500 Rdl., og hun skulde iøvrigt ikke have Andel i det i Testamentet anførte. For hans Møblers og Husgeraads Vedkommende var der ved et Dokument af 18. Februar 1819 allerede disponeret, idet Søsteren skulde arve en Del og Resten sælges til Dækning af Boet. Endvidere var der i Testamentet truffet Bestemmelse om, at Formuen, Obligationer m. v. efter Søsterens Død skulde tilfalde Tysk-Reformert Kirke »for at denne Kirkes og Gudstjenestes Vedligeholdelse nu og i Fremtiden kan sikres«.

Ved Olfert Fischers Død mistede Danmark en af sine gode Sønner, der, skønt af hollandsk Oprindelse, dog saavel i Adfærd som i Tankegang var en fuldgod dansk Mand. Hele hans Liv og Væsen var naturligt stærkt præget af, at han, der var Søofficers Søn, selv havde tilhørt den danske Sætat fra sit 6. Barneaar. Dette gav ham maaske en noget ensrettet Indstilling, hvilket i Forbindelse med hans store Beskedenhed, stille, alvorlige Væsen og noget tunge religiøse Syn stillede ham noget i Skygge for hans mere fremtrædende og ærgerrige Kammerater, og den Omstændighed, at han

igennem mange Aar maatte opfylde sine Forpligtelser som Forsørger overfor sin Moder og sine mange ugifte Søskende, hvilket han gjorde med den største Pligtfølelse og Offervillighed, har selv sagt ogsaa hvilet som et Tryk paa ham.

Medfødte gode Evner i Forbindelse med en udpræget Pligtfølelse og Grundighed bevirkede, at Olfert Fischer altid kunde gøre sig gældende, paa hvilken Post han end blev sat. Men han var først og fremmest den fødte Sømand, der, som vi har set fra Beretningen om hans Sømandsdaad i Taffelbay, med Dygtighed, Besindighed og Ro kunde klare selv den vanskeligste Situation, som et opankret Sejlskib paa aaben Red under en orkanagtig Paalandsstorm kan være udsat for.

Som Øverstkommanderende viste Olfert Fischer baade Omtanke og en klar Vurdering af Forholdene ved sine Dispositioner og sin Planlæggelse før Slaget, og under dette optraadte han med Fasthed, Ro og Besindighed og udviste Mod og Udholdenhed, uden Hensyntagen til sig selv og de Lidelser, som var foraarsaget ham af hans Saar, hvilket tjener den danske Søkrigerstand til Ære.

Store Begivenheder, betydningsfulde og skelsættende, ikke alene for vort Land, men for hele Europa, havde fundet Sted i Løbet af Olfert Fischers 82 Leveaar. Det var faldet i hans Lod i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede at opleve sidste Akt af vort Lands Stormagtstid, hvor vor Flaade ved sin Størrelse og ved den Respekt, som Aarhundreders Traditioner og glørværdige Optræden havde forskaffet den, havde sin store Andel i vort Lands Udvikling og Velstand. Han oplevede i sin Manddoms Alder personligt at deltage som Øverstkommanderende for den danske Styrke mod Verdens største Sømagt i den sidste Kamp for et Princip, der hidtil med Fordel var blevet hævdet af de nordiske Lande, men som i det lange Løb paa Grund af Forhold, vi ikke selv var Herrer over, ikke længere var holdbart. Vi maatte som de Smaa give tabt, men vi leverede den sidste Kamp med Ære under Olfert Fischers Fører-

skab, og derfor vil hans Navn altid staa indskrevet i vor Historie blandt den lange Række Søhelte, som den er saa rig paa.

Den Omstændighed, at Nelsons Navn er knyttet til Slaget paa Reden, har i væsentlig Grad bidraget til at gøre dette Slag verdensberømt og hans Modstander Olfert Fischers Navn kendt og agtet ogsaa langt ud over Landets Grænser.

KILDEANGIVELSE

Allen, C. F.	Slaget paa Københavns Red, Dansk Folkekalender 1842.
Bardenfleth	Slaget paa Kiøbenhavns Rhed.
Bille, C. St. A.	Det danske Flag i Middelhavet.
Bobé, Louis	Charlotte Amalie, Königin zu Dänemark.
Bruun, Chr.	Admiral Lord Nelson og Peter Willemoes.
Bundesen, P. C.	Mindeskrift for Slaget paa Reden i Tidsskrift for Søvæsen 1901.
Clowes, Wm. Laird	The Royal Navy.
Flamand	Mindeskrift om Danmarks Hædersdag $\frac{2}{4}$ 1801.
Garde, H. G.	Den dansk-norske Sømagts Historie 1700—1814.
— —	Efterretninger om den danske og norske Sømagt.
— —	Danneskiold-Samsøe i Danske Mag. III.
Generalstaben	Meddelelser fra Krigsarkiverne.
Hohlenberg	Landsætning og Forlis af Orlogsskibet »Oldenborg» i Tidsskrift for Søvæsen 1900.
Holm	Danmark-Norges udenrigske Historie.
Jackson, T. Sturges	Logs of the Great Sea Fights 1794—1805.
Larsen, Kay	De dansk-ostindiske Koloniers Historie.
Laughton, John Knox	The Naval Miscellany 1.
Lind, H. D.	Fra Kong Fr. 2.s Tid, Kong Chr. 4. og hans Mænd, Kong Fr. 3.s Sømagt.
Lund, H. C. A.	Søkadetkorpsets Historie 1701—1901.
Mahan	The Life of Nelson — The battle of Copenhagen.
Mangin, Dr. og Præst	Udskrifter af Tysk Reformert Kirkes Kirkebøger.

Nicolas	The Dispatches and Letters of V. A. Lord Nelson.
Orlogsværftet	Skibbygning og Maskinvæsen ved Orlogsværftet 1692—1942.
Ramshardt	Efterladte Optegnelser.
Rigsarkivet, Afskrift af Løjtnant C. R. Thostrup	Rapporter fra de danske Skibschefer m. m. i 1801.
—	Kgl. Resolutioner og Geheime-Instr., Sæetaten.
—	Domme, Komb. Ret.
—	Skibsjournaler.
Schaffalitzky de Muckadell, Cai, Baron	Nordens Søkrigshistorie.
Schiern, F.	Historiske Studier, 2. Del.
Seidelin, K. H.	Krigstildragelser mellem Danmark og England.
Sneedorffs Taler	Archiv for Søvæsenet 1840.
Soldin	Krigen mellem Danmark og England.
Southey	The Life of Nelson.
Thaarup, Fr.	Historiske og statistiske Efterretn. om Det kgl. octr. Danske Asiatiske Compagnie. Kbh. 1824.
Thopsøe-Jensen, Th. og Marquard, E.	Officerer i den Dansk-Norske Sæetat 1660—1814.
Treschou, H.	Fr. Danneskiold-Samsøes Levnedbeskrivelse.
Tuxen, J. C.	Den Danske og den Norske Sømagt.
Udenrigsministeriet	Danske Traktater.
Vedel, P.	Den ældre Grev Bernstorffs Ministerium.
Wandel, C. T.	Danmark og Barbareskerne. Kbh. 1919.
Werfel, J.	Danmarks og Englands politiske Stilling og Forhold til hinanden.
Zahrtmann	Gienlyd fra 1801 i Nyt Archiv for Søvæsenet 1842.

BILLEDFORTEGNELSE

Johan Olfert Fischer	overfor Titelbladet
Bremerholms Kirke og Værftet paa Gammelholm	S. 16
Asiatisk Kompagnis Bygning i Strandgade	- 17
Admiralitetets og Generalkommissariatets Bygning	- 17
Esplanaden med Søkadetakademiet	- 32
Den gamle Dok paa Christianshavn	- 33
Et dansk Presentskib ved Tunis' Havnestad	- 33
Kort over Taffelbay i 1799	- 64
Kap med Ankerpladsen i Taffelbay	- 65
Taffelbayen i Orkan	- 65
Sø-Batteriet Prøvestenen	- 80
J. H. E. Bernstorff	- 81
A. P. Bernstorff	- 81
Kronprins Frederik	- 112
Fregatten »Freya«s Kamp	- 113
Sir Hyde Parker	- 128
Den engelske Flaade passerer Kronborg	- 129
Viceadmiral Lord Nelson	- 144
Situationsplan I over Slaget paa Reden	- 145
Plan over Skibenes Positioner	- 160
Situationsplan II over Slaget paa Reden	- 161
Den engelske Flaades Opmarsch	- 176
Kamplinierne giver hinanden de glatte Lag	- 177
Flaadebatteri Nr. 1	- 192
Nelson i Samtale med Chefen for Flagskibet »Elephant«	- 193
Dannebrog i Brand	- 208
Nelsons Parlamentær lander ved Langelinie	- 209
Mindeblad om Danmarks Hædersdag d. 2. April 1801 ..	- 272
Den Reformerte Kirke i København	- 273
Olfert Fischers Gravmonument	- 273
Mindemedaille om Slaget paa Reden	- 280

OLFERT FISCHER

Københavns modige Forsvarer

Den 2. April 1801 staar indskrevet i Danmarks Historie som en af vor Flaades store Mærkedage. Paa denne Dag udkæmpedes — lige udenfor vor Hovedstads Vinduer i Overværelse af Landets Regent, Kronprins Frederik, og Stadens Befolkning — en haard og blodig Kamp mellem engelske og danske Søstridskræfter. Uforberedt og uventet blev Danmark angrebet af Verdens stærkeste Sømagt under Kommando af dets populære Søhelt, Lord Nelson. Resultatet af den ulige Kamp var paa Forhaand givet, men Englænderne maatte nøjes med en tvivlsom Sejr, og Danskerne gik ud af Kampen paa en smuk og ærefuld Maade. Vor Flaades tapre Forsvar blev ledet af Johan Olfert Fischer, som har sin store Del af Æren for det for os saa værdige Resultat af Kampen.

I Bogen giver Admiral Briand de Crèvecoeur en frisk og levende Skildring af det dramatiske Slag og af den Kamp, hvert enkelt Skib maatte udkæmpe. Dette er dog kun Bogens sidste Halvdel, medens man i første Del hører om Olfert Fischers Fader, der ogsaa var Søofficer og deltog i den store nordiske Krig sammen med Tordenskjold. Olfert Fischer selv blev allerede 3 Aar gammel opført paa Kadetlisten. Som 11-aarig blev han første Gang udkommanderet som Kadet med Orlogsskibet „Kiøbenhavn“. Af de mange Togter, Olfert Fischer var med paa i de urolige Aar i Slutningen af det 18. Aarhundrede, maa særlig fremhæves Ekspeditionen til Barbarekstaterne i Nordafrika og Sejladsen til Trankebar, der ikke blev gennemført, fordi Eskadren kom ud for en voldsom Orkan i Taffelbay ved Afrikas Sydspids, hvor Mandskabet takket være Olfert Fischers Snarraadighed blev reddet fra Døden.

Foruden Skildringen af Olfert Fischers Levned giver Bogen en interessant Behandling af de historiske og militære Begivenheder i det sidste halve Aarhundrede inden Slaget paa Reden, derunder særlig den væbnede Neutralitet.

HIRSCHSPRUNG